

การอนุญาตให้พยานบุคคลนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวน

โดย

นางสาวสุจิภา ปิ่นศรีเพ็ชรกูล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขากฎหมายอาญา
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การอนุญาตให้พยานบุคคลนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวน

โดย

นางสาวสุจิภา ปิ่นศรีเพ็ชรกูล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขากฎหมายอาญา
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

THE RIGHT OF A WITNESS TO CALL FOR A LAWYER OR CONSULTANT TO JOIN THEIR INTERROGATION AT THE INVESTIGATION LEVEL

BY

MISS SUJIPA PINSRIPECHKUL

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

CRIMINAL LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2015

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวสุจิภา ปิ่นศรีเพ็ชรกูล

เรื่อง

การอนุญาตให้พยานบุคคลนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวน

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ _____
(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. คณิต ณ นคร)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ _____
(ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ _____
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ _____
(อาจารย์ ดร. อุทัย อาทิเวช)

คณบดี _____
(ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การอนุญาตให้พยานบุคคลนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวน
ชื่อผู้เขียน	นางสาวสุจิภา ปิ่นศรีเพ็ชรกูล
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายอาญา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งหมายเพื่อศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสอบปากคำบุคคลในชั้นสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 โดยมีประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1. ประเด็นปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน อันเนื่องมาจากขาดความร่วมมือจากพยานบุคคลในการมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวน 2. ปัญหาการเรียกผู้ต้องสงสัยมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน ส่งผลให้การสอบสวนไม่ได้ความจริงที่ถูกต้องและไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิผู้ต้องสงสัยได้อย่างเหมาะสม และ 3. ปัญหาการรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในชั้นสอบสวน ในกรณีที่เป็นผู้ต้องสงสัยแต่ต้องให้ถ้อยคำในฐานะพยาน และ ในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับการสอบปากคำพยานบุคค

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาถึง หลักการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานมีหลักการสำคัญคือ การดำเนินการเป็นความลับ (secrecy) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าช่วงเริ่มต้นของการรวบรวมพยานหลักฐาน การดำเนินการในลักษณะที่เป็นความลับจะทำให้การตรวจสอบความจริง และ การรวบรวมพยานหลักฐานได้ผลดียิ่งกว่าการดำเนินการในลักษณะเปิดเผย ศึกษาถึงสิทธิ หน้าที่ ความรับผิด และข้อยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคลในการมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในคดีอาญา รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับการอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมการสอบปากคำบุคคลในขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา กฎหมายฝรั่งเศส และการให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของคู่กรณีตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

จากการศึกษาพบว่า

1.การดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนของไทยแม้ยึดหลักการดำเนินการเป็นความลับ แต่ไม่ปรากฏหลักเกณฑ์และข้อยกเว้นหลักการดำเนินการเป็นความลับไว้อย่างชัดแจ้งดังเช่นในกฎหมายฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา

2. พนักงานสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการเรียกบุคคลมาสอบถามข้อเท็จจริงโดยไม่ต้องตรวจสอบสถานะก่อน ทั้งที่การให้ถ้อยคำของบุคคลที่ถูกเจ้าพนักงานสงสัยว่ากระทำความผิดแตกต่างจากการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลทั่วไป พยานบุคคลมีหน้าที่ตอบคำถามที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของบุคคลอื่น และไม่อาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในภายหลัง แต่การให้ถ้อยคำของบุคคลที่พนักงานสอบสวนสงสัย เป็นข้อเท็จจริงที่อาจใช้เชื่อมโยงผู้ให้ถ้อยคำกับการกระทำความผิด การตอบคำถามที่อาจเป็นการปรักปรำตนเอง และเขาอาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยภายหลังได้

3. แม้กฎหมายฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาที่บัญญัติให้กระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานต้องกระทำโดยลับ แต่ในการสอบปากคำบุคคลต้องสงสัยเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ชัดเจนและแก้ไขข้อผิดพลาดของการรวบรวมพยานหลักฐาน เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ต้องสงสัยพบและปรึกษาทนายความรวมถึงให้ทนายความเข้าร่วมการสอบปากคำได้ เพื่อให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการใช้สิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด โดยอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดและสอดคล้องกับหลักการดำเนินการสอบสวนเป็นความลับ

4. ผู้ให้ถ้อยคำในฐานะพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 แม้จะมีเอกสิทธิ์ที่จะปฏิเสธไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง (privilege against self-incrimination) และพนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งเตือนพยานก็ตาม แต่การสอบสวนที่ดำเนินการโดยลับ ทำให้ไม่มีการตรวจสอบว่าพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการตามสิทธิที่กฎหมายรับรองหรือไม่ อีกทั้งไม่มีการบัญญัติถึงผลของการฝ่าฝืนหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานสอบสวน ต่อการรับฟังถ้อยคำที่ให้ในฐานะพยานว่าจะรับฟังได้หรือไม่หากเจ้าพนักงานฝ่าฝืนหน้าที่ตามกฎหมาย

นอกจากนี้แม้พนักงานสอบสวนได้แจ้งเตือนเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง แต่ผู้ต้องสงสัยมีหน้าที่ให้ถ้อยคำในฐานะพยาน หากฝ่าฝืนจะมีความรับผิดตามกฎหมาย เป็นการสร้างความสับสนเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่และความรับผิดของผู้ต้องสงสัย หากต้องให้ถ้อยคำเพียงลำพัง เนื่องจากไม่อาจพิจารณาได้ว่าคำถามของเจ้าพนักงานอาจทำให้ต้องตอบคำถามที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองหรือไม่ หากปฏิเสธไม่ให้ถ้อยคำจะส่งผลเช่นไร และส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของถ้อยคำที่ให้ในชั้นสอบสวน

เนื่องจากกระบวนการสอบปากคำบุคคลในชั้นสอบสวนตามกฎหมายไทยมีปัญหาเกี่ยวกับ การขาดหลักเกณฑ์และข้อยกเว้นของหลักการดำเนินการโดยลับ โดยเฉพาะการสอบปากคำ

บุคคลผู้ต้องสงสัยทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนไม่เป็นไปตามหลักการสอบสวนที่ถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงได้ศึกษาหลักการ ปัญหา โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และนำเสนอแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหากระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นก่อนพิจารณา โดยการอนุญาตให้พยานบุคคลมีสิทธิพบหรือปรึกษาทนายความหรือที่ปรึกษา และให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการสอบปากคำของตนได้ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขและกฎเกณฑ์ของกฎหมาย

คำสำคัญ: สอบสวน, ความลับ, เอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง, พยานบุคคล, ผู้ต้องสงสัย , ทนายความ, ที่ปรึกษา

Thesis Title	THE RIGHT OF A WITNESS TO CALL FOR A LAWYER OR CONSULTANT TO JOIN THEIR INTERROGATION AT THE INVESTIGATION LEVEL
Author	Miss Sujipa Pinsripechkul
Degree	Master of Laws
Major Field/Faculty/University	Criminal Law Law Thammasat University
Thesis Advisor	Professor Udom Rathamarit, Ph.D.
Academic Year	2015

ABSTRACT

This thesis aims to study the interrogation process at the investigation level laid down by Article 133 of Criminal Procedure Code focusing on

1. Issues on evidence gathering at the investigation level arising out of a lack of witness' cooperation in giving their statement to the inquiry official;

2. Issues on summoning an alleged offender to give a witness statement which prevents officials from acquiring facts from such an investigation and which may jeopardize the rights of such an alleged offender; and

3. Admissibility of a statement given by the defendant at the investigation level when it was necessary to interrogate them as a witness and where the inquiry official did not do their duties on witness inquiry stipulated by the law.

This thesis studied principles of criminal procedure on evidence gathering at the investigation level, focusing on secrecy; it is accepted that, in the primary phase of evidence gathering, secret proceedings provide better investigation and evidence gathering results than proceeding in public. This thesis also studied a witness' rights, duties, responsibilities and exemptions thereof in giving a statement to an official in a criminal case, including the concept of allowing the presence of a lawyer during the interrogation in the evidence gathering process at the investigation level, according

American and French laws; and the concept of allowing a lawyer or consultant to join the counterparty's interrogation in Administrative Procedure Act, B.E. 2539

The study found that

1. Although the interrogation during evidence gathering at the investigation level in Thailand holds the principle of secrecy, the principle and its exemptions are not clearly stated as they are in French and American laws.

2. Inquiry officials under Thai Criminal Procedure law are excessively authorized to summon people for interrogation without checking their status despite the fact that the interrogation of an alleged offender and one of a witness are different. A witness has their duty to answer questions about others' crime, they cannot be an alleged offender or a defendant afterwards whereas an alleged offender's statements are facts that can link them to the crime, they might answer questions that can incriminate themselves and they could become an alleged offender or a defendant afterwards.

3. Even though French and American laws stipulate that investigations must be secret but during the interrogations, arranged to clarify issues or correct evidence gathering process, an alleged offender can meet and consult their lawyer, the lawyer can also join the interrogation to advise and give consultations on the alleged offender's legal rights under conditions stipulated by law and in compliance with secrecy principles.

4. Although witnesses in Article 133 of Criminal Procedure Code have the privilege against self-incrimination and inquiry officials are obliged to inform them of such privilege, secrecy principles provide no rooms to audit whether the officials have done so. In addition, there are no provisions on whether such a statement is admissible if the officials breach the law.

Furthermore, despite the officials informing their privilege against self-incrimination, an alleged offender has a duty to give a statement as a witness and face liabilities if they resist. This causes confusions on rights, duties and liabilities of an alleged offender when they are summoned to give a statement alone; they might not know whether the interrogation would lead to self-incrimination and they might not

know consequences of refusal to give a statement. That would affect credibility of statements made at investigation level.

The lack of secrecy principle and its exemptions during interrogation process at the investigation level in Thai law, especially during the interrogation of an alleged offender, makes evidence gathering process at investigation level incompliance with the principle of accurate, quick and fair investigation. This thesis therefore comparatively analyses principles and issues and suggests methods to resolve issues on pre-trial interrogation process by allowing witness to meet and consult their lawyer or consultant and ask the lawyer or consultant to join their interrogation under conditions and regulations stipulated by law.

Keywords: Investigation, Secrecy, Privilege against self-incrimination, Witness, Alleged offender, Defendant Lawyer, Consultant

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามารถสำเร็จอย่างสมบูรณ์เป็นรูปเล่มดังที่ปรากฏ หากผู้เขียนไม่ได้รับความกรุณาจากท่านศาสตราจารย์พิเศษ ดร.คณิต ณ นคร ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำ ข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท และ อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิเวช ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านอาจารย์ทั้งสองได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์รวมถึงให้ข้อคิดในการปรับปรุงเนื้องหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต เป็นอย่างสูงที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้กับผู้เขียน พร้อมทั้งให้คำปรึกษา แนะนำแหล่งข้อมูล รวมถึงข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เขียนมีความเข้าใจและมองเห็นปัญหาที่เกี่ยวข้องได้ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ด้วยความเมตตาของท่านอาจารย์ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนต้องขอขอบคุณพี่ทิพย์ เลขาฯท่านอาจารย์อุดม รัฐอมฤต ที่ช่วยติดต่อและนัดหมายท่านอาจารย์ ทำให้ผู้เขียนสามารถทำวิทยานิพนธ์เสร็จภายในกำหนดเวลา ผู้เขียนขอขอบคุณเพื่อน ๆ ร่วมชั้นเรียนสาขากฎหมายอาญาทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือตั้งแต่วันแรกที่เข้าเรียนจนกระทั่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จ ขอขอบคุณ นางสาวณัฏฐศิริ เขียวปราง และ นางสาวอัญชนิตา บุญญรักษ์ธัญญา สำหรับความปรารถนาดี กำลังใจ และเป็นเพื่อนคอยช่วยเหลือฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ร่วมกัน นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณนางสาวสุชาตี ปิ่นศรีเพ็ชรกูล น้องสาวที่น่ารักผู้เป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยตรวจสอบแก้ไขด้านรูปแบบวิทยานิพนธ์และให้กำลังใจผู้เขียนเสมอมาเมื่อผู้เขียนประสบปัญหาหรือเหนื่อยล้า

ผู้เขียนขอขอบพระคุณมารดา บิดา และครอบครัวที่รัก ที่คอยสนับสนุนผู้เขียนทุกด้านในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ความห่วงใยของทุกคนเป็นกำลังใจสำคัญให้กับผู้เขียน ผู้เขียนขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้เขียน

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนมุ่งหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับบนี้จะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมของไทยรวมทั้งเกิดประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใดผู้เขียนต้องขออภัยและขอน้องมรับไว้แต่ผู้เดียว

นางสาวสุจิภา ปิ่นศรีเพ็ชรกูล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของสภาพปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	7
1.3 ขอบเขตการศึกษาวิจัย	7
1.4 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย	8
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย	8
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย	9
บทที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวน	10
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน	10

2.1.1 แนวคิดว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดี 10
2.1.1.1 หลักอำนาจรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ 11
2.1.1.2 หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน 11
2.1.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน 13
2.1.2.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (public prosecution) 14
2.1.2.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (popular prosecution) 16
2.1.3 ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา 17
2.1.3.1 ระบบกล่าวหา (adversarial system) 17
2.1.3.2 ระบบไต่สวน (inquisitorial system) 22
2.2 หลักการตรวจสอบความจริงและการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน 25
2.2.1 หลักการตรวจสอบความจริงในชั้นสอบสวน 26
2.2.2 หลักการดำเนินการโดยลับในชั้นสอบสวน 31
2.2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการโดยลับในชั้นสอบสวน 31
2.2.2.2 ลักษณะของการดำเนินการโดยลับ 35
2.2.2.3 การดำเนินการสอบสวนโดยลับตามกฎหมายไทย 36
2.3 สิทธิหน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญา 40
2.3.1 สิทธิของพยานบุคคล 41
2.3.2 หน้าที่ของพยานบุคคล 43
2.3.3 ข้อยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคล 48
2.4 หลักการและมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน 58
2.4.1 หลักการคุ้มครองเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง 59
2.4.2 หลักการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม 63
2.4.3 หลักความสามารถในการต่อสู้คดีของบุคคลในคดีอาญา 65

บทที่ 3 การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายต่างประเทศ 67

3.1 การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา 67

3.1.1 ระบบการค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา 67
3.1.2 หน้าที่และสิทธิของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา 75
3.1.2.1 หน้าที่ของพยานบุคคล 76
3.1.2.2 สิทธิของพยานบุคคล 76
3.1.3 แนวคิดการอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมกระบวนการให้ถ้อยคำของพยานในชั้นสอบสวน 80
3.2 การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายฝรั่งเศส 84
3.2.1 ระบบการค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนตามกฎหมายฝรั่งเศส 84
3.2.2 หน้าที่และสิทธิของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนตามกฎหมายฝรั่งเศส 90
3.2.2.1 หน้าที่ของพยานบุคคล 90
3.2.2.2 สิทธิของพยานบุคคล 92
3.2.3 แนวคิดการอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมในกระบวนการให้ถ้อยคำของพยานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายฝรั่งเศส 98
3.2.3.1 การอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลในการสอบสวนเบื้องต้น 98
3.2.3.2 การอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลในกระบวนการไต่สวน 100

บทที่ 4 บทวิเคราะห์แนวทางการอนุญาตให้พยานบุคคลนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวนตามกฎหมายไทย 102

4.1 หลักการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนและการให้ถ้อยคำของบุคคลต่อเจ้าพนักงานตามกฎหมายไทยปัจจุบัน 102
4.1.1 ระบบและรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนตามกฎหมายไทย 103
4.1.1.1 รูปแบบการดำเนินการเป็นการลับในชั้นสอบสวน 105
4.1.1.2 รูปแบบการดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษร 107
4.1.1.3 รูปแบบความสัมพันธ์แบบไม่มีคู่พิพาท 109
4.1.2 สิทธิหน้าที่ของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 110

4.1.2.1 หน้าที่ของบุคคลในฐานะพยานตามมาตรา 133 111
4.1.2.2 สิทธิของบุคคลในฐานะพยานตามมาตรา 133 114
4.1.2.3 ข้อยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคลในชั้นสอบสวน 116
4.2 แนวคิดการให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำต่อพนักงานตามกฎหมายไทยปัจจุบัน 118
4.2.1 การให้ทนายความเข้าร่วมการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 118
4.2.2 การให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของคู่กรณีตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 122
4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการให้ถ้อยคำของบุคคลต่อเจ้าพนักงานในชั้นก่อนพิจารณาตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ 126
4.3.1 หลักการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน 126
4.3.2 หน้าที่บุคคลที่จะต้องมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน 127
4.3.3 สิทธิปฏิเสธการให้ถ้อยคำตามหน้าที่ 128
4.3.4 สิทธิของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนที่จะมีทนายความหรือที่ปรึกษาร่วมในการสอบปากคำ 129
4.3.5 เปรียบเทียบการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนคดีอาญา กับคู่กรณีในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง 131
4.4 ปัญหาการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลต่อเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายไทยปัจจุบัน 132
4.4.1 ปัญหาพยานไม่ให้ความร่วมมือในการให้ถ้อยคำ ให้ถ้อยคำเท็จและให้ถ้อยคำไม่ครบถ้วน 133
4.4.2 ปัญหาการให้ถ้อยคำของผู้ต้องสงสัยในฐานะพยาน 137
4.4.3 ปัญหาการรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในชั้นสอบสวน 139
4.5 แนวทางการแก้ปัญหากระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวน 148
4.5.1 กำหนดหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการสอบปากคำพยานบุคคล 152
4.5.2 กำหนดหลักเกณฑ์การอนุญาตให้พยานนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการสอบสวน 153
4.5.3 เพิ่มบทบัญญัติการรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ในฐานะพยาน 156

บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ 158

5.1 บทสรุป 158
5.2 ข้อเสนอแนะ 167
5.2.1 เพิ่มหลักเกณฑ์พื้นฐานเกี่ยวกับการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวน 167
5.2.2 เพิ่มหลักเกณฑ์การอนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของพยานในชั้นสอบสวน 168
5.2.3 เพิ่มเติมแนวทางการรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ในฐานะพยาน 170

บรรณานุกรม 171

ภาคผนวก 177
ภาคผนวก ก ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 30 การปฏิบัติที่ไม่เกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ 178

ประวัติผู้เขียน 183

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของสภาพปัญหา

การดำเนินคดีอาญาใช้หลักการตรวจสอบ (examination principle)[1] เพื่อค้นหาความจริง ต่างจากคดีแพ่งที่ใช้หลักความตกลง การดำเนินคดีอาญาจึงต้องมีกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐาน มีการรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงโดยละเอียดรอบด้าน ทุกแง่มุม ต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้มากที่สุด และต้องเป็นพยานที่ดีที่สุด กระบวนการค้นหาความจริงในชั้นต้นก่อนการพิจารณาพิพากษาคดี เป็นกระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานโดยพนักงานสอบสวนหรือตำรวจ และ พนักงานอัยการ เป้าหมายของการค้นหาความจริงในชั้นนี้คือเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อทราบตัวผู้กระทำความผิด พิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

เนื่องจากคดีอาญาต้องตัดสินความผิดของจำเลยด้วยพยานหลักฐานเสมอ พยานหลักฐานในคดีอาญาจึงมีความสำคัญอย่างมาก การรวบรวมพยานหลักฐานโดยพนักงานสอบสวนเริ่มต้นขึ้นภายหลังการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น โดยเริ่มต้นทันทีที่ทราบว่ามีการกระทำความผิดไม่ว่าเจ้าพนักงานจะทราบเองหรือโดยมีผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพรวดเร็ว คุ้มครองพยานหลักฐานไม่ให้สูญหายหรือถูกทำลาย และป้องกันมิให้เกิดการตัดสินล่วงหน้าไปก่อนว่าผู้ถูกสอบสวนเป็นผู้กระทำความผิด กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนจึงต้องดำเนินการเป็นความลับ กล่าวคือ เจ้าพนักงานต้องไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสอบสวน ทั้งพยานหลักฐานและแนวทางการสอบสวน รวมทั้งการสอบสวนจะต้องไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง หรือจะเป็นปฏิปักษ์ต่อการสอบสวนเข้ามาร่วมในระหว่างที่มีการสอบสวน เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปด้วยความรวดเร็วและไม่ให้เกิดความวุ่นวายหรือขัดขวางการสอบสวน แสดงให้เห็นว่ากระบวนการสอบสวนในเบื้องต้นต้องดำเนินการเป็นการลับ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการค้นหาความจริง และการระบุตัวผู้กระทำความผิด

---

[1] คณิต ณ นคร, “วิธีพิจารณาความอาญาของไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน,” ในวิ.อาญา วิพากษ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552), น.27.

อย่างไรก็ตาม จากสภาพการสอบสวนที่ต้องกระทำโดยลับ อาจเกิดการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงาน กดดันให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานได้ โดยเฉพาะการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด ดังนั้นหลักการสอบสวนที่จะต้องดำเนินการโดยลับจึงมีข้อยกเว้นให้สามารถมีการเปิดเผยได้หากเป็นไปเพื่อคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหา

แม้หลักการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจะยึดหลักการดำเนินการเป็นความลับ แต่ในการสอบปากคำบุคคลในฐานะผู้ต้องหา ผู้ถูกกล่าวหาในฐานะประธานแห่งคดี มีสิทธิในทางกระทำ (active right) และ มีสิทธิในทางอยู่เฉย (passive right) สิทธิทางการกระทำที่สำคัญได้แก่ สิทธิที่จะแก้ข้อกล่าวหา แสดงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ตน ซึ่งเป็นไปตามหลักฟังความทุกฝ่ายและสอดคล้องกับหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ถูกกล่าวหาด้วย เพื่อให้การใช้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากสิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องมีสิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการดำเนินคดีและสิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือในคดี ซึ่งสิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการดำเนินคดีของทนายความในชั้นสอบสวนปัจจุบันตามกฎหมายไทยคงจำกัดอยู่เฉพาะในการสอบปากคำผู้ต้องหาเท่านั้น[2] ส่วนการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยาน ทนายความไม่สามารถอยู่ร่วมในการสอบปากคำพยานซึ่งเป็นไปตามหลักการดำเนินการโดยลับในชั้นสอบสวน

ในคดีอาญา พยานบุคคลถือเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและจำเป็นมากที่สุดในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง พยานบุคคลมีหน้าที่ต้องเปิดเผยถึงการรับรู้ของตนที่ได้มาจาก การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การได้สัมผัส ถ่ายทอดสิ่งที่ตนรับรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดออกมาโดยการให้ถ้อยคำแก่เจ้าพนักงาน ถ้อยคำของพยานบุคคลจึงถือเป็นพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็น ทั้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดและความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา[3]

เพื่อให้ได้มาซึ่งถ้อยคำของพยานบุคคล พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการเรียกบุคคลมาสอบถาม เรียกว่า **กระบวนการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยาน** พยานบุคคลมีหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ซึ่งเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย หากพยานบุคคลไม่มาตาม

---

[2] คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 ปรับปรุงใหม่และแก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), น.140-141

[3] *เพิ่งอ้าง*, น.227-228.

หมายเรียกของเจ้าพนักงาน จะมีความผิดอาญาตามมาตรา 168 ฐานขัดขืนคำบังคับ[4] พยานบุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวนตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนด ในการสอบถามปากคำบุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำ ตอบคำถาม ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามที่ตนทราบและอยู่ในความรับรู้ของตนเกี่ยวกับการกระทำความผิด หากฝ่าฝืนไม่ตอบคำถามจะมีความผิดอาญาตามมาตรา 169 ฐานขัดขืนไม่ให้ถ้อยคำ และถ้อยคำที่ให้จะต้องให้ถ้อยคำตามความสัตย์จริง เพราะหากให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จจะมีความผิดอาญาตามมาตรา 137 นอกจากนี้พยานจะต้องให้คำสาบานตนก่อนการให้ถ้อยคำ เมื่อพนักงานสอบสวนสั่งให้สาบานตน การฝ่าฝืนไม่ยอมสาบานตนพยานจะมีความผิดตามมาตรา 169 พยานบุคคลต้องมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนเพียงลำพัง ไม่สามารถให้ทนายความของตนเข้าร่วมการสอบสวน และไม่มีสิทธิพบหรือปรึกษาทนายความดังเช่นผู้ถูกกล่าวหา

แสดงให้เห็นว่า พยานบุคคลอยู่ในสถานะที่มีหน้าที่ต้องให้ถ้อยคำตามกฎหมายไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธได้ แม้พยานจะได้รับความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายแต่ก็เป็นสิทธิที่มีขึ้นเพื่อให้พยานสามารถให้ถ้อยคำได้อย่างเต็มที่ เช่น พยานมีอิสระที่จะให้ถ้อยคำโดยปราศจากการขัดขวางโดยมิชอบ ซึ่ง ตามป.วิ.อ. มาตรา 133 วรรคสาม ได้วางหลัก “ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พูดให้ท้อใจ หรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำซึ่งอยากจะให้ด้วยความเต็มใจ” รวมถึงสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม และสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมาย

รูปแบบการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยการเรียกบุคคลมาสอบปากคำในฐานะพยาน มีลักษณะการดำเนินการเป็นความลับ ไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการสอบปากคำ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความวุ่นวายขัดขวางการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และช่วยให้พยานเข้ามาให้ถ้อยคำด้วยความสบายใจไม่ต้องเกรงกลัวอิทธิพลจากผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้นเมื่อบุคคลใดที่ถูกหมายเรียกมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในฐานะพยาน จะต้องมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานเพียงลำพัง ทั้งนี้พนักงานสอบสวนต้องไม่เปิดเผยแนวทางการสอบสวนหรือข้อมูลพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ต่อสาธารณะ

ส่วนเอกสิทธิ์ความคุ้มกันบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อรัฐ (privilege against self-incrimination) หรือ เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ที่เป็นเอกสิทธิ์โดยเฉพาะของ

---

[4] อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), น.23.

พยานบุคคล[5] เกิดขึ้นเนื่องจากการประณีประนอมระหว่างประโยชน์ที่รัฐจะได้รับจากการใช้อำนาจให้ได้มาซึ่งถ้อยคำของบุคคล กับ ความเกรงกลัวของพยานบุคคลที่มีหน้าที่ต้องให้ถ้อยคำที่อาจทำให้ตนต้องถูกดำเนินคดีอาญา รัฐจึงต้องยกเว้นหน้าที่ให้ถ้อยคำของพยานบุคคล เอกสิทธิ์ของพยานนอกจากจะช่วยป้องกันไม่ให้รัฐใช้อำนาจบังคับให้พยานต้องให้ถ้อยคำปรักปรำตนเองแล้ว ยังเป็นการห้ามมิให้รัฐนำถ้อยคำที่พยานให้โดยไม่เต็มใจไปใช้เป็นพยานหลักฐานปรักปรำเขา

กฎหมายไทยได้มีการรับรองคุ้มครองสิทธิบุคคลที่ถูกหมายเรียกให้เข้ามาให้ถ้อยคำในกระบวนการสอบปากคำในชั้นสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะสิทธิเกี่ยวเนื่องกับหน้าที่ในการให้ถ้อยคำ ซึ่งมีการบัญญัติรับรองไว้ทั้งในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (4) “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็วเป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง”

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรค 2 วางหลักการถามปากคำพยานบุคคลว่าจะต้องนำบทบัญญัติว่าด้วยพยานบุคคลมาใช้ โดยเฉพาะในการถามปากคำพยานบุคคล มาตรา 234 “พยานไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อมอาจจะทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้น ให้ศาลเตือนพยาน” ดังนั้นในการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนในฐานะเจ้าพนักงานของรัฐมีหน้าที่ต้องแจ้งเตือนพยานบุคคลให้ทราบเมื่อเห็นว่ามีคำถามที่คำตอบของพยานคำตอบใดคำตอบหนึ่งอาจทำให้พยานต้องถูกฟ้องคดีอาญา[6] หากพนักงานสอบสวนได้ทำหน้าที่ในการเตือนพยานอย่างถูกต้องเป็นไปตามหน้าที่แล้ว ก็จะเป็นการคุ้มครองพยานบุคคลจากการถูกบังคับให้ต้องให้การที่เป็นการปรักปรำตนเองให้ต้องถูกดำเนินคดีอาญา

การเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคหนึ่ง “พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้” พนักงานสอบสวนมีอำนาจอย่างกว้างขวางที่จะเรียกบุคคลใดก็ได้มาสอบถาม เพียงแค่เห็นว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดี โดยไม่ต้องตรวจสอบเบื้องต้นก่อนว่า

---

[5] อุดม รัฐอมฤต, “การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นเจ้าพนักงาน,” ใน<u>ยืนหยัดบนหลักนิติธรรม</u>, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552), น.254.

[6] ณรงค์ ใจหาญ, <u>หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 2</u>, พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), น.232.

เขามีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในลักษณะใด ดังนั้นบุคคลที่ถูกหมายเรียกมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน อาจมีทั้งผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์ หรือทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดของบุคคลอื่น บุคคลที่เจ้าพนักงานสงสัยว่าอาจเกี่ยวข้องเป็นผู้กระทำความผิดหรือร่วมกระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะกล่าวหาเขาในฐานะผู้ต้องหา หรือบุคคลที่ผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษกล่าวหาว่าเขากระทำความผิด ซึ่งเมื่อข้อเท็จจริงยังไม่เป็นที่แน่ชัด พนักงานสอบสวนก็สามารถเรียกมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานได้เนื่องจากถ้อยคำของเขาน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริง

การที่ผู้ถูกเจ้าพนักงานสงสัยว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิดไม่ว่าจากการสอบสวนเบื้องต้น หรือ จากคำร้องทุกข์กล่าวโทษ ต้องมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน ซึ่งเป็นการดำเนินการในลักษณะที่เป็นความลับ ต้องให้ถ้อยคำเพียงลำพังต่อเจ้าพนักงาน มีหน้าที่ตอบคำถามตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการกระทำของตน จึงมีโอกาสที่จะต้องตอบคำถามในลักษณะที่ใช้เป็นปฏิปักษ์ต่อตัวเขาได้ และบุคคลที่เคยถูกสอบสวนในฐานะพยานในชั้นสอบสวน สามารถตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ภายหลังเมื่อพนักงานสอบสวนมีพยานหลักฐานเพียงพอ นอกจากนี้ทัศนคติของเจ้าพนักงานต่อผู้ถูกตั้งข้อสงสัย มีลักษณะเป็นทัศนคติในเชิงลบ การสอบถามเป็นไปเพื่อการยืนยันในสิ่งที่เจ้าพนักงานสงสัย หรือ เพื่อค้นหาพยานหลักฐานที่สามารถชี้ให้เห็นการกระทำความผิดของผู้ถูกสงสัย แตกต่างจากพยานบุคคลหรือผู้เสียหายที่มีหน้าที่ตอบคำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ในความรับรู้ของตนหรือสิ่งที่ตนทราบมาเท่านั้น ดังนั้นการต้องมาให้ถ้อยคำในรูปแบบการสอบสวนในลักษณะเดียวกันจึงไม่เหมาะสม

แม้โดยหลักการของการสอบสวนจะต้องกระทำเป็นความลับ เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เจ้าพนักงานมีอิสระในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดได้อย่างเต็มที่ ป้องกันการขัดขวางการสอบสวนของบุคคลภายนอกหรือผู้มีอิทธิพล หรือ ช่วยให้พยานเข้ามาให้ข้อมูลด้วยความปลอดภัยก็ตาม แต่ในกรณีที่เจ้าพนักงานต้องเรียกบุคคลที่มีข้อมูลบ่งชี้ว่าเขาอาจมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานชัดเจนมาสอบถามในฐานะพยาน พยานในกรณีนี้ไม่เพียงแต่มีหน้าที่ให้ข้อเท็จจริงตามความรับรู้ของตนดังเช่นพยานบุคคลทั่วไปเท่านั้น แต่ต้องเข้ามาเพื่อแสดงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน เพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดของข้อสงสัย หรือข้อมูลของพนักงานสอบสวน เนื่องจาก ข้อสงสัยหรือข้อเท็จจริงที่พนักงานสอบสวนได้มาจากการสอบสวนเบื้องต้น หรือจากคำร้องทุกข์กล่าวโทษ อาจมีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องเพราะยังมีข้อเท็จจริงที่ไม่กระจ่างชัดเพียงพอ ดังนั้นผู้ถูกสงสัยควรมีโอกาสแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง หรือข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นข้อผิดพลาดของข้อสงสัยของพนักงานสอบสวน รวมทั้งข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบความจริง การที่ต้องมาให้ถ้อยคำเพียงลำพังโดยไม่มีผู้แนะนำให้คำปรึกษา พยานอาจไม่ทราบว่าข้อเท็จจริงใดที่สำคัญ จำเป็นที่ต้องแจ้งหรือชี้แจงเพื่อแสดงให้เจ้าพนักงานเห็นข้อผิดพลาดของข้อสงสัยของพนักงานสอบสวน หากพยานไม่มีโอกาสแสดงข้อเท็จจริงได้อย่าง

เพียงพอ ย่อมส่งผลต่อความถูกต้องความละเอียดรอบคอบ ของข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่เจ้าพนักงานรวบรวมในชั้นสอบสวน

ผู้ต้องสงสัย มีความแตกต่างจากบุคคลที่ให้ถ้อยคำในฐานะพยาน ตรงที่เขาอาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ภายหลังจากการให้ถ้อยคำในฐานะพยาน เนื่องจากเป็นบุคคลที่เจ้าพนักงานเห็นว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิดหรือมีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิดตั้งแต่ต้น การสอบถามจึงมุ่งเน้นไปที่ข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงการกระทำความผิดกับตัวผู้ต้องสงสัย มีโอกาสที่ผู้ต้องสงสัยจะให้ถ้อยคำที่เป็นการปรักปรำตนเอง แม้ว่าการสอบปากคำในฐานะพยานบุคคล พยานมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองและพนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งเตือนให้ทราบเมื่อมีคำถามเช่นนั้นก็ตาม แต่การดำเนินการโดยลับปราศจากการตรวจสอบจากองค์กรหรือบุคคลภายนอกทำให้ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นการปรักปรำตนเอง เป็นถ้อยคำที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจ โดยที่พยานทราบว่าตนมีเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองและเต็มใจสละเอกสิทธิ์นั้นแล้วหรือไม่ การที่ไม่ได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในประเด็นคำถามที่ซับซ้อนหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหากต้องตอบคำถามเหล่านั้นเพียงลำพังพยานอาจให้ข้อมูลที่ผิดพลาด ซึ่งปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ในชั้นสอบสวน

ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะการมาให้ถ้อยคำของบุคคลผู้ต้องสงสัย ถือว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหลายด้าน ในด้านการละเมิดสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัย ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้มีการศึกษาเพื่อหาแนวทางการรับรองและการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในกระบวนการสอบปากคำในชั้นพนักงานสอบสวนแล้ว[7] แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่าหากมีการศึกษาในส่วนของแนวความคิดของหลักการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน เพื่อให้กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานมีความถูกต้องตรงกับความจริงเพิ่มเติม น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวางหลักเกณฑ์เพื่อให้กระบวนการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวน เป็นไปโดยความถูกตต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม

ดังนั้นผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม ต่อการสอบปากคำบุคคลที่ถูกเจ้าพนักงานสงสัยว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิดในฐานะพยาน และการ

---

[7] วรินทร กรานพิกุล, “การรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ต้องสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในกระบวนการสอบปากคำชั้นพนักงานสอบสวน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557)

สอบปากคำพยานบุคคล เพื่อให้กระบวนการตรวจสอบค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนมีประสิทธิภาพ เป็นไปด้วยความถูกต้องตรงกับความจริงและมีความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน และคงไว้ซึ่งรูปแบบของหลักการรักษาความลับในชั้นสอบสวน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการดำเนินคดีอาญาที่ดี หลักการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ และ หลักการฟ้องคดีอาญาโดยประชาชน หลักการค้นหาความจริงในคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณา รูปแบบวิธีพิจารณาคดีอาญาในชั้นสอบสวน

1.2.2 เพื่อศึกษาให้เห็นถึงความสำคัญของพยานบุคคลในคดีอาญา สิทธิหน้าที่ของพยานบุคคลในกระบวนการการให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวน รวมทั้งข้อยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคล

1.2.3 เพื่อศึกษารูปแบบและหลักการดำเนินการตรวจสอบความจริง การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนของกฎหมายต่างประเทศ ศึกษาสิทธิหน้าที่ และข้อยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคล รวมทั้งมาตรการเพื่อให้การให้ถ้อยคำ การแสดงข้อเท็จจริง พยานหลักฐานของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามกฎหมายต่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย

1.2.4 เพื่อศึกษาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาในกระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลตามกฎหมายไทย ปัญหาในด้านหลักการพื้นฐานของการรวบรวมพยานหลักฐาน ปัญหาด้านการคุ้มครองสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการให้ถ้อยคำของพยานบุคคล และปัญหาในด้านความถูกต้องของพยานหลักฐานตามหลักการตรวจสอบความจริงในคดีอาญา

1.2.5 เพื่อเสนอแนวทางการวางหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย แก้ไขปัญหาการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นก่อนพิจารณา รวมทั้งเสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมกับระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนของไทยเพื่อให้เกิดแก้ปัญหาอย่างครบถ้วนรอบด้าน

1.3 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

ศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ กฎหมายไทย และบทความทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวน หลักการคุ้มครองสิทธิพยานบุคคล และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการสอบปากคำพยานบุคคล

1.4 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนหากเริ่มต้นกระทำการรวบรวมพยานหลักฐานด้วยวิธีการลับจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐานได้ดีกว่าการกระทำโดยเปิดเผย ดังนั้นในการรวบรวมพยานหลักฐานด้วยวิธีการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานควรใช้รูปแบบการดำเนินการโดยลับเช่นกัน ควรมีหลักเกณฑ์ห้ามการเปิดเผยข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน ทั้งพยานหลักฐาน แนวทางการสอบสวน หรือเปิดเผยตัวบุคคลที่จะมาเป็นพยาน ทั้งนี้ในกระบวนการสอบปากคำพยานไม่ควรอนุญาตให้บุคคลภายนอกหรือผู้ที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเข้าร่วมในการสอบปากคำ แต่เนื่องจากหลักการดำเนินการโดยลับมีข้อยกเว้นในกรณีจำเป็นเพื่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือเพื่อให้การใช้สิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องหา หรือในกรณีจำเป็นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ดังนั้นในกรณีที่พนักงานสอบสวนเรียกบุคคลที่มีความน่าสงสัยว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานแน่ชัด หรือบุคคลที่ถูกกล่าวหาตามคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ มาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน ควรกำหนดให้เป็นข้อยกเว้นของหลักการดำเนินการลับในชั้นสอบสวน เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถให้ข้อเท็จจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพครบถ้วน ถูกต้อง โดยการอนุญาตให้เขามีสิทธิที่จะพบหรือปรึกษาทนายความ หรืออนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมการสอบปากคำได้ แต่อย่างไรก็ตาม ควรกำหนดข้อยกเว้นและบทบาทหน้าที่ของทนายความ เพื่อไม่ให้เป็นปฏิปักษ์ต่อการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน การอนุญาตให้ทนายความเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวนนอกจากจะส่งผลให้พยานให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานแล้วยังทำให้การตรวจสอบความจริง การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปด้วยความถูกต้อง รอบคอบ และมีความน่าเชื่อถือ

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย ตัวบทกฎหมายระหว่างประเทศ ตัวบทกฎหมายต่างประเทศ ตำรากฎหมายไทย ตำรากฎหมายต่างประเทศ ระเบียบการ ความเห็นของนักกฎหมายและนักวิชาการ หนังสือ วารสาร บทความ ข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต และรายงานการประชุมทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1.6.1 มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน หลักการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน รูปแบบวิธีพิจารณาความอาญาในชั้นสอบสวน

1.6.2 มีความรู้ความเข้าในเกี่ยวกับ ความสำคัญของพยานบุคคลในคดีอาญา สิทธิหน้าที่ของพยานบุคคลในการเข้าให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวน ข้อยกเว้นหน้าที่ให้ถ้อยคำของพยานบุคคล

1.6.3 ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์การรวบรวมพยานหลักฐาน รูปแบบวิธีการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวนตามกฎหมายต่างประเทศ หน้าที่และสิทธิของพยานบุคคล และมาตรการเพื่อให้ได้มาซึ่งถ้อยคำพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ

1.6.4 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมทั้งข้อบกพร่องของกระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวนตามกฎหมายไทย โดยการเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

1.6.5 ทำให้ทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของกฎหมายไทย และนำมาปรับปรุงแก้ไข ให้กระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งเพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงพยานหลักฐาน ที่ถูกต้องรอบด้านตามหลักการตรวจสอบความจริง

บทที่ 2
แนวคิดเกี่ยวกับการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวน

ในบทนี้ศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีและระบบการดำเนินคดีอาญา ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะในกระบวนการชั้นสอบสวน ซึ่งกระบวนการสอบสวนมีจุดเด่นที่การดำเนินการที่ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ (secrecy) เพื่อให้การดำเนินการของเจ้าพนักงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ในการค้นหาความจริง ทั้งนี้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนได้ส่งผลต่อสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดตามกฎหมายของบุคคล บุคคลต้องมาให้ปากคำต่อพนักงานสอบสวนในฐานะพยาน เพื่อช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการรวบรวมพยานหลักฐานและเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดในข้อเท็จจริง แต่การดำเนินการสอบสวนที่มีลักษณะเป็นการดำเนินการโดยลับ โดยหลักการจึงไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกเช่น ที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความ เข้าร่วมกระบวนการสอบสวนไม่ว่าจะเป็นการให้คำปรึกษาหรืออยู่ร่วมในการสอบสวน แม้ว่ารูปแบบการสอบสวนโดยปิดลับก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐานที่นำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่กระบวนการสอบสวนที่มีการให้อำนาจพนักงานสอบสวนอย่างกว้างขวางและขาดการตรวจสอบที่เพียงพออาจทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในขั้นตอนการสอบปากคำพยาน และ ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่เจ้าพนักงานได้รวบรวมในชั้นสอบสวน

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน

เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนจึงประกอบด้วยพื้นฐานของแนวความคิดในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะเป็น หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน และหลักการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม หลักการดำเนินคดีอาญาที่กำหนดบทบาทหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย และระบบการดำเนินคดีอาญาที่มีผลต่อรูปแบบการดำเนินคดีในชั้นสอบสวน

2.1.1 แนวคิดว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดี

หลักการดำเนินคดีอาญาเพื่อให้เกิดผลในการคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสังคม ประกอบด้วยสองหลักการสำคัญ กล่าวคือ หลักอำนาจรัฐในการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

และ หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งทั้งสองหลักการแม้จะมีความแตกต่างกัน แต่ก็มีความสำคัญที่รัฐจะต้องนำมาใช้เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกิดประสิทธิภาพ

2.1.1.1 หลักอำนาจรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

หลักอำนาจรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้นมาจากทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (crime control model) เน้นการส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีความต้องการที่จะควบคุม ระงับ และปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก เพราะเชื่อว่าหากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถควบคุม ปราบปรามอาชญากรรม หรือนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายได้ ย่อมส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริต[1] โดยแนวคิดนี้ต้องการให้มีสถิติในการจับกุมผู้กระทำความผิดสูงและผู้ที่ถูกจับกุมต้องเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดจริง ทำให้ผู้ต้องหาที่บริสุทธิ์จะถูกกลั่นกรองออกไป ส่วนผู้กระทำความผิดก็จะถูกดำเนินคดีอย่างรวดเร็วความมุ่งหวังของทฤษฎีนี้คือขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมจะต้องรวบรัด มีประสิทธิภาพและยอมรับว่าการค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นตำรวจและอัยการเพียงพอต่อความสามารถที่จะวินิจฉัยความถูกผิดของกระบวนการทั้งหมดได้[2] แนวความคิดนี้เน้นให้ความสำคัญกับการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมอย่างเต็มที่ และถือว่าการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นเรื่องรองลงมา ซึ่งหากกฎหมายของประเทศใดให้ความสำคัญกับแนวความคิดนี้ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะเน้นเรื่องการสร้างกฎเกณฑ์เพื่อให้อำนาจแก่พนักงานในการสืบสวนสอบสวน ป้องกันและปราบปรามด้วยความรวดเร็วและเฉียบขาด โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้บริสุทธิ์ เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้พนักงานของรัฐมีอำนาจเด็ดขาดในการจับกุมได้อย่างกว้างขวาง การควบคุมกระทำได้นานและการให้ประกันตัวเป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานโดยอิสระ[3]

2.1.1.2 หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน

หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นมาจากทฤษฎีความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย (due process model) หรือเรียกอีกอย่างว่า “ทฤษฎีกระบวนการนิติ

---

[1] Herbert Packer, The Limit of The Criminal Sanction, (California : Stanford University Press, 1968), pp.149-173.

[2] ชลลดา จินตเสถียร, “ข้อยกเว้นการห้ามรับฟังพยานฟลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ ตามมาตรา 226/1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), น.9.

[3] อิศราวุธ อ่อนน้อม, “หลักการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2540), น.26.

ธรรม” โดยมีแนวความคิดที่ตรงข้ามกับทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือจะยึดถือตัวกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากกว่าพยายามป้องกันอาชญากรรม[4] โดยแนวคิดนี้เป็นรูปแบบของกระบวนการพิจารณาความอาญาที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นหลัก และต่อต้านการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบ

ในแนวคิดเรื่องการควบคุมอาชญากรรมนั้นรัฐย่อมต้องการให้มีประสิทธิภาพจึงอาจทำให้เกิดการใช้อำนาจเกินขอบเขตได้เสมอ และไม่เชื่อว่าความคิดเรื่องการควบคุมอาชญากรรมนั้นจะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการค้นหาข้อเท็จจริงซึ่งกระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจและอัยการหรือฝ่ายปกครอง ซึ่งอาจจะใช้วิธีการล่อลวง ขู่เข็ญ และการสร้างพยานหลักฐานขึ้นใหม่ได้[5]

หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะยึดหลักนิติธรรมทั้งหลาย เช่น บุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่าประกอบอาชญากรรมเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าเขาได้กระทำเท่านั้น แต่จะมีความผิดต่อเมื่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายที่เป็นกลางได้พิจารณาพิพากษาชี้ขาดแล้วว่ามีความผิด อีกทั้งผู้มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาจะต้องพิจารณาว่าสิทธิอันเป็นธรรมของบุคคลนั้นได้ถูกยอมรับโดยองค์กรของกระบวนการยุติธรรมอย่างถี่ถ้วนแล้ว เช่น การจับกุม การค้นและยึดเพื่อหาพยานหลักฐาน การสอบสวนอายุความ การลงโทษซ้ำสอง ฯลฯ[6]

หากประเทศใดให้ความสำคัญกับแนวคิดการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกระบวนการพิจารณาความอาญาจะเน้นหนักไปในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์มิให้ถูกล่วงละเมิด กระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนจะถูกจำกัดและถ่วงดุลซึ่งจะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนยิ่งกว่าความสะดวกในการปฏิบัติงานของพนักงาน[7]

---

[4] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์และคณะ, <u>สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย</u>, ชุดศึกษาวิจัย พัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ,2529), น.4.

[5] อิศราวุธ อ่อนน้อม, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.26.

[6] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์และคณะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4*, น.5.

[7] ชลลดา จินตเสถียร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.11.

จะเห็นได้ว่าความแตกต่างระหว่างแนวความคิดของทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมและการควบคุมอาชญากรรมจึงอยู่ที่วิธีปฏิบัติ (procedures)[8] กล่าวคือหากในกระบวนการพิจารณายึดถือประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ย่อมส่งผลให้เจ้าพนักงานของรัฐมีโอกาสล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้โดยง่าย เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการใช้มาตรการบังคับต่าง ๆ เพื่อประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม[9] ส่วนกระบวนการนิติธรรมนั้นจะเน้นด้านวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือละเมิดกฎหมาย ศาลจะใช้ดุลยพินิจให้ปล่อยตัวจำเลยหรือสั่งให้พิจารณาคดีใหม่ได้[10] เนื่องจากอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐมีอย่างจำกัดและอาจทำให้ส่งผลกระทบต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพลดน้อยลง

แม้ว่าแนวคิดทั้งสอบจะแตกต่างกัน แต่หากมองถึงเป้าหมายของทั้งสองรูปแบบจะพบว่ามีเป้าหมายเดี่ยวกัน คือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคม อีกทั้งไม่มีประเทศใดที่นำเอารูปแบบหนึ่งรูปแบบใดไปปฏิบัติเพียงรูปแบบเดียว ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (common law) หรือประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (civil law) ต่างนำแนวความคิดทั้งสองมาผสมผสานกันเพื่อสามารถใช้ประโยชน์จากแนวคิดทั้งสองได้อย่างเต็มที่โดยการหาจุดสมดุลหรือดุลยภาพเพื่อจะทำให้การพิจารณาความอาญาเกิดประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาอย่างเป็นธรรมให้ดำเนินไปควบคู่กันอย่างไม่มีข้อผิดพลาดในกระบวนการพิจารณา

2.1.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

หลักการระงับข้อพิพาทในปัจจุบันในส่วนอำนาจลงโทษชี้ขาดผู้กระทำความผิดทางอาญาและการตัดสินข้อพิพาททางแพ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐโดยองค์กรตุลาการ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเป็นภารกิจที่สำคัญของรัฐ[11]

การฟ้องร้องหรือการใช้อำนาจในการนำคดีไปเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในชั้นศาลนั้น ยังคงมีแนวความคิดที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดขึ้นจากทางประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศว่ามี

---

[8] ประธาน วัฒนวาณิชย์, “ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม,” วารสารนิติศาสตร์, เล่มที่ 2, ปีที่ 9, น.153 (2520).

[9] ชลลดา จินตเสถียร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.11.

[10] ประธาน วัฒนวาณิชย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 8*, น.153.

[11] ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), น.31.

แนวความคิดอย่างไร โดยเฉพาะในการฟ้องคดีอาญาที่การกระทำความผิดทางอาญาก่อความเสียหายทั้งต่อเอกชน และ สังคมส่วนรวม ซึ่งความเสียหายที่เกิดกับเอกชนคนหนึ่งโดยตรง บุคคลนั้นสามารถฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้มีการชดใช้ค่าเสียหายได้เองเป็นคดีแพ่งแต่เกี่ยวเนื่องเป็นคดีอาญา หากในส่วนที่เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวมจะต้องฟ้องร้องเป็นคดีอาญาหรือนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยถือเป็นการฟ้องร้องในนามสังคม เป็นการกระทำเพื่อสังคม[12]

แนวความคิดในการรักษาความเรียบร้อยในสังคมของรัฐนั้น เห็นว่าเป็นอำนาจหน้าที่เป็นภารกิจของรัฐที่จะต้องเข้ามาดำเนินการในฐานะตัวแทนของสังคมก็จะต้องมีองค์กรของรัฐเข้ามาทำหน้าที่ฟ้องคดีอาญาดำเนินการแทนสังคม หากทัศนคติของรัฐนั้นเห็นว่าหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนเพราะประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมย่อมมีส่วนได้ส่วนเสียต่อการกระทำความผิดด้วย จึงให้อำนาจดำเนินการฟ้องคดีเป็นของประชาชนด้วย

2.1.2.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (public prosecution)

รูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (public prosecution) เป็นแนวคิดที่ให้รัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยไม่มีลักษณะการต่อสู้ของคู่ความ 2 ฝ่าย แต่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในคดีอาญาหรือองค์กรในการดำเนินคดีอาญาทุกองค์กรต้องร่วมมือกันค้นหาความจริง ไม่ว่าจะเป็น พนักงานอัยการ พนักงานตำรวจ ศาล และทนายความ โดยมีหลักการว่ารัฐเป็นผู้เสียหายต่อการมีผู้กระทำความผิดทุกคดี รัฐต้องมีหน้าที่เป็นผู้ปกปักษ์รักษา[13] ต้องรับผิดชอบกับการดำเนินการความผิด รัฐมีองค์กรของรัฐที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดี ได้แก่พนักงานอัยการในการสอบสวนฟ้องร้องโดยมีเจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้ช่วยพนักงานอัยการ ในส่วนของประชาชน รัฐให้สิทธิเข้ามามีบทบาทอย่างจำกัด โดยมีส่วนเกี่ยวข้องเพียงการร้องทุกข์ กล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมือง [14] แต่อย่างไรก็ตามรัฐไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาแต่เพียงฝ่ายเดียวโดย

---

[12] อุดม รัฐอมฤต, “การฟ้องคดีอาญา,” วารสารนิติศาสตร์, เล่มที่ 2, ปีที่ 22, น.241 (2537).

[13] ณรงค์ ใจหาญ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 11*, น.32.

[14] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12*, น.244.

เด็ดขาด เนื่องจากมีการอนุญาตให้เอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้เช่นกันแต่จะกำหนดไว้เฉพาะความผิดบางประเภทที่กฎหมายบัญญัติให้เอกชนหรือผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้[15]

ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ รัฐมีหน้าที่ในการดำเนินคดีคือหน้าที่อำนวยความยุติธรรม โดยรัฐต้องเข้าคลี่คลายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่งและทำคำชี้ขาดในที่สุด เนื้อหาของคดีอาญาจึงไม่ใช่กรณีพิพาทกันในศาลเพียงอย่างเดียว[16] องค์กรของรัฐไม่ว่าจะเป็นอัยการ เจ้าพนักงานตำรวจ ศาลหรือแม้แต่ทนายความ ต่างมีหน้าที่อำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้น มีหน้าที่ร่วมกันค้นหาความจริง โดยองค์กรของรัฐในฐานะผู้รักษากฎหมายที่ต้องทำหน้าที่ของตนซึ่งในทางเนื้อหาไม่อาจมองว่าเป็นคู่ความได้เลย[17] เพราะนิติสัมพันธ์ทางวิธีพิจารณาความอาญาเป็นนิติสัมพันธ์สองฝ่ายคือ ฝ่ายรัฐได้แก่ ศาล พนักงานอัยการ ตำรวจ กับฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาซึ่งได้แก่ ผู้ต้องหาจำเลย ทนายความเท่านั้น รัฐ (องค์กร) จึงไม่อาจเป็นปรปักษ์กับประชาชนในรัฐ[18]

ข้อดีของระบบนี้คือ องค์กรของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการฟ้องคดีจึงไม่เกิดปัญหาการความเกรงกลัวในอิทธิพลของผู้กระทำความผิดจนไม่กล้าฟ้องคดีขึ้นสู่การพิจารณาและรัฐทำหน้าที่อำนวยความยุติธรรมจึงไม่สามารถใช้สิทธิฟ้องคดีอาญาไปในทางกลั่นแกล้งบุคคลโดยมิชอบ แต่ข้อเสียของระบบนี้คือการให้อำนาจฟ้องคดีกับรัฐ องค์กรอัยการอาจตกอยู่ในความครอบงำของฝ่ายบริหาร ทำให้ต้องทำการอย่างไม่เป็นอิสระเพราะต้องทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจบังคับบัญชาและเนื่องจากการดำเนินคดีอาญาที่เป็นการดำเนินคดีโดยเจ้าพนักงานของรัฐ จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเจ้าพนักงานของรัฐกับประชาชนได้ ดังนั้นจึงมีทางแก้ไขโดยการอนุญาตให้เอกชนฟ้องร้องคดีบางประเภทที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทำให้เห็นว่ารัฐไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้แต่เพียงฝ่ายเดียว[19]

---

[15] สุวัฒน์ อุตส่าห์พานิช, “การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษากระบวนการได้มาซึ่งถ้อยคำของบุคคลก่อนหรือหลังตกเป็นผู้ต้องหา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2552), น.22.

[16] คณิต ณ นคร, “วิธีพิจารณาความอาญากับความคิดตามหลักกฎหมายแพ่ง,” ในวิ.อาญา วิพากษ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552), น.40.

[17] *เพิ่งอ้าง*, น.40.

[18] คณิต ณ นคร, “วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน,” ในวิ.อาญา วิพากษ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552), น.16.

[19] สุวัฒน์ อุตส่าห์พานิช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 15*, น.22.

2.1.2.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (popular prosecution)

เกิดจากแนวคิดว่าประชาชนมีหน้าที่รักษาความสงบของสังคม เมื่อเกิดการกระทำความผิดอาญาซึ่งเป็นการกระทำที่กระทบต่อสังคมส่วนรวม จึงเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่ต้องป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดอาญาในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ การสืบสวน การสอบสวน การพิจารณา ชี้ขาดตัดสิน องค์กรที่ทำหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา ล้วนมีที่มาจากองค์กรของประชาชนและจากท้องถิ่นมากกว่าส่วนกลางของรัฐ[20] เช่น อัยการในสหรัฐอเมริกามาจากการเลือกตั้งหรือคณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury) หรือในประเทศอังกฤษเองที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิหรืออำนาจฟ้องคดีอาญาโดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นผู้ถูกประทุษร้ายโดยตรงเพราะระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศอังกฤษถือว่า ประชาชนต้องมีบทบาทหน้าที่รักษากฎระเบียบของประชาชน บุคคลเหล่านี้ควรมีสิทธิฟ้องคดีอาญาต่อศาล เมื่อเขาพบการกระทำความผิดที่ทำลายความสงบเรียบร้อยในสังคม[21] ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาของประเทศอังกฤษจึงเป็นการดำเนินการฟ้องร้องระหว่างเอกชนกับเอกชน เช่นเดียวกับคดีแพ่งที่มีโจทก์ผู้ฟ้องกับจำเลยผู้ถูกฟ้อง ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีฐานะเท่าเทียมกัน การดำเนินคดีระหว่างคู่ความพิพาททั้งสองฝ่าย มีลักษณะเป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความโดยมีศาลเป็นผู้ชี้ขาดและมีนิติสัมพันธ์แบบสามฝ่าย[22]

ข้อดีของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนคือมีความเสมอภาคกันระหว่างโจทก์กับจำเลยเพราะคู่ความมีฐานะเท่าเทียมกันและการฟ้องคดีไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของฝ่ายรัฐ แต่ระบบนี้ก็มีข้อบกพร่องเนื่องจากไม่มีบุคคลทำหน้าที่ฟ้องคดีโดยตรงดังเช่นองค์กรของรัฐ ดังนั้นอาจไม่มีการยื่นฟ้องคดี เนื่องจากเกรงกลัวอิทธิพลของผู้กระทำความผิดหรือได้รับผลประโยชน์จากการกระทำความผิด จึงไม่เห็นประโยชน์ในการฟ้องคดี ทำให้เกิดปัญหาการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม[23]

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่ามีหลักการดำเนินคดีอาญาอยู่สองหลัก ซึ่งเกิดจากแนวคิด ทัศนคติ ต่อหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมว่าอยู่ที่ฝ่ายใด ถ้าเห็นว่าการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องอำนวยความยุติธรรมปกปักษ์รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เพราะการกระทำความผิดทางอาญาก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ รัฐเป็น

---

[20] ณรงค์ ใจหาญ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 11*, น.31.

[21] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12*, น.249.

[22] คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 ปรับปรุงใหม่และแก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), น.65.

[23] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12*, น.246.

ผู้เสียหายโดยตรง รัฐจะต้องดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเอง แต่หากเห็นว่าประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการคุ้มครองดูแลความสงบของสังคม การกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม ประชาชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมย่อมมีหน้าที่ในการดูแลปกป้องรักษาความสงบสุขของสังคม โดยการฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดโดยไม่คำนึงว่าจะได้รับความเสียหายหรือไม่

หลักการดังกล่าวข้างต้นต่างมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันออกไป ดังนั้นจึงมีการวางแนวทางให้สิทธิการดำเนินฟ้องร้องคดีอาญาทั้งแก่รัฐและประชาชนแตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ ขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศว่าให้การดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาแก่รัฐเป็นหลักหรือประชาชนเป็นหลัก

2.1.3 ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย civil law และกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี common Law ได้รับอิทธิพลทางด้านแนวความคิดและวิธีพิจารณาความบนพื้นฐานของระบบการดำเนินคดีอาญาสองระบบ ได้แก่ ระบบไต่สวน (inquisitorial system) และ ระบบกล่าวหา (adversarial system) โดยที่ทั้งสองระบบมีความแตกต่างกันทั้งในด้านมุมมองความคิดและรูปแบบวิธีพิจารณาความ ส่งผลกระทบต่อบทบาทและทัศนคติของเจ้าพนักงานในกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานตั้งแต่ในชั้นก่อนพิจารณา

2.1.3.1 ระบบกล่าวหา (adversarial system)

การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหามีวิวัฒนาการมาจากการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการดั้งเดิม คือการแก้แค้นส่วนตัว (private vengeance) ระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้ที่ได้รับความเสียหาย เมื่อแนวคิดการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้พัฒนาขึ้น ทำให้เห็นว่าการแก้แค้นกันส่วนตัวก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคม จึงกำหนดคนกลางขึ้นเพื่อทำหน้าที่ตัดสินข้อขัดแย้ง กระบวนการตัดสินข้อขัดแย้งโดยคนกลางในยุคเริ่มต้นของระบบกล่าวหาจะใช้วิธีการที่ไร้มนุษยธรรมเพื่อพิสูจน์ข้ออ้างของตนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การดำน้ำลุยไฟ (ordaloes) หรือต่อสู้พิสูจน์ความจริง (duel judiciaire) แต่ต่อมามีการพัฒนาการการพิสูจน์ความจริงให้มีวิธีการที่ทันสมัยและชอบด้วยเหตุผล นั่นคือวิธีการพิสูจน์ความจริงด้วยพยานหลักฐานเข้ามาแทนที่วิธีการที่ไร้มนุษยธรรม[24]

---

[24] ปกป้อง ศรีสนิท, “ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในวิธีพิจารณาความอาญา,” ใน<u>ยืนหยัดบนหลักนิติธรรม</u>, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552), น.134.

ระบบกล่าวหาแบ่งบุคคลในคดีอาญาออกเป็น 3 ฝ่ายได้แก่ ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา และ คนกลางทำหน้าที่ตัดสินคดี ผู้เสียหายหรือผู้กล่าวหามีบทบาทฟ้องคดีอาญาเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด โดยทั้งฝ่ายผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา ต่างต้องรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมถึงนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อสู้กัน เนื่องจากระบบกล่าวหามีแนวคิดพื้นฐานที่เป็นการต่อสู้ระหว่างคู่พิพาทสองฝ่ายเหมือนคดีแพ่ง ระบบกล่าวหาจึงให้ความสำคัญกับคู่ความหรือคู่พิพาทในคดีอาญาเป็นอย่างมาก[25] ฝ่ายผู้กล่าวหาซึ่งเป็นผู้เริ่มคดีได้แก่ ผู้เสียหาย หรือพนักงานอัยการทำหน้าที่เป็นโจทก์จะมีบทบาทอย่างสูงในการดำเนินคดี นอกจากการค้นหารวบรวมพยานหลักฐานแล้วยังต้องนำสืบพยานในศาลตั้งแต่ต้นจนจบ ส่วนศาลมีหน้าที่ตัดสินไปตามน้ำหนักพยานหลักฐานของแต่ละฝ่าย ศาลจะต้องวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดไม่แทรกแซงการสืบพยานของคู่ความโดยทำหน้าที่เสมือนเป็นกรรมการตัดสินกีฬา ต้องคอยควบคุมให้ทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะพยานอย่างเคร่งครัดเพราะหากปฏิบัติผิดหลักอาจเป็นเหตุให้ศาลพิพากษายกฟ้องได้[26]

ระบบกล่าวหาได้ยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาจากการเป็น กรรมในคดี (procedural object) ขึ้นมาเป็น ประธานในคดี (procedural subject) ไม่ว่าผู้นั้นจะอยู่ในฐานะผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน หรือ ในฐานะจำเลยในชั้นพิจารณาก็ตาม โดยกฎหมายไม่อาจถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นวัตถุแห่งการซักฟอกแต่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นมนุษย์ และเป็นส่วนหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้กฎหมายต้องให้สิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหา และต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่รวมถึงห้ามการดำเนินกระบวนพิจารณาที่มิชอบ[27] การที่ระบบกล่าวหาใช้วิธีการต่อสู้ระหว่างคู่ความทำให้เกิด หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อจนปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริง จำเลยจึงมีสิทธินำพยานหลักฐานมาพิสูจน์หักล้างพยานหลักฐานโจทก์เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ตนโดยถือหลักว่าโจทก์และจำเลยมีฐานะเท่าเทียมกัน แม้ว่าฝ่ายโจทก์จะเป็นพนักงานอัยการที่ทำหน้าที่ในนามของรัฐแต่ก็มีฐานะเท่ากับจำเลยที่เป็นราษฎร[28]

---

[25] อุทัย อาทิเวช, <u>คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา</u>, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พริ้นติ้ง, 2555), น.21.

[26] กุลพล พลวัน, <u>การบริหารกระบวนการยุติธรรม</u>, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), น.14.

[27] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 22*, น.61-62.

[28] กุลพล พลวัน, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 26*, น.14.

การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหามีการแยกอำนาจสอบสวนฟ้องร้องออกจากอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี โดยมีองค์กรดำเนินคดีอาญาแยกต่างหากจากกัน ระบบกล่าวหาใช้หลักการแยกอำนาจฟ้องคดีออกจากอำนาจตัดสินคดี เพื่อเป็นหลักประกันอคติของผู้พิพากษา เพราะเห็นว่าหากให้ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินคดีเป็นผู้เริ่มคดีด้วยแล้ว ย่อมยากที่ศาลจะยกฟ้องโดยให้เหตุผลว่าคำฟ้องของตนไม่มีน้ำหนัก ผิดพลาด หรือ เพราะเหตุที่ตนเข้าใจข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายผิดพลาดในตอนแรก[29] จึงให้หน้าที่ในการเริ่มต้นการสอบสวนฟ้องร้องอยู่ในอำนาจของพนักงานอัยการหรือผู้เสียหาย ภารกิจของพนักงานอัยการเป็นการทำให้ข้อสงสัยต่าง ๆมีความกระจ่างชัดมากขึ้นและมีหน้าที่ค้นหาความจริงแท้ของเรื่อง

การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา (adversarial system) มีความสอดคล้องกับการดำเนินคดีในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law) และมีลักษณะการดำเนินคดีที่สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีโดยเอกชน[30] ดังนั้นกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี หรือ ระบบคอมมอนลอว์ เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ แคนาดา จึงได้รับอิทธิพลทางความคิดในการดำเนินคดีอาญา ทัศนคติของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมถึงรูปแบบวิธีพิจารณาความที่เป็นจุดเด่นและถือเป็นลักษณะสำคัญของระบบวิธีพิจารณาความในระบบกล่าวหา

หลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความที่เป็นสาระสำคัญของการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา ได้แก่ วิธีพิจารณาแบบเปิดเผย (public) วิธีพิจารณาด้วยวาจา (oral) และ วิธีพิจารณาแบบคู่พิพาท (contradictory)

(1) วิธีพิจารณาแบบเปิดเผย (public)

ในระบบกล่าวหาประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าฟังการพิจารณาได้ สืบเนื่องมาจากรูปแบบการต่อสู้ระหว่างคู่พิพาทที่เข้าทำการประลองการต่อสู้ต่อหน้าประชาชนที่มาเป็นสักขีพยาน ซึ่งเห็นว่าการพิจารณาคดีในศาลเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความสงบสุขของสังคมส่วนรวมมิใช่เป็นเรื่องผลประโยชน์ส่วนบุคคล[31] นอกจากนี้การที่ศาลต้องกระทำการพิจารณาและสืบพยานโดยเปิดเผย ก็เพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติรัฐ (principle of legal state) เป็นการแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย และเป็นคุณลักษณะของวิธีพิจารณาความอาญาที่ดีประการหนึ่งเพราะการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่สนใจเข้ารับฟังการพิจารณาคดีได้ ก็เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

---

[29] ปกป้อง ศรีสนิท, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 24*, น.125.

[30] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.5.

[31] *เพิ่งอ้าง*, น.26.

ควบคุมการทำงานขององค์กรศาลได้ในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย[32] รวมถึงเป็นการแสดงถึงสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชนตามระบบประชาธิปไตยอีกด้วย การเปิดเผยกระบวนการพิจารณายังมีส่วนช่วยป้องกันมิให้พยานที่มาเบิกความกล่าวข้อความอันเป็นเท็จเนื่องจากเกรงกลัวว่าบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่อยู่ในการพิจารณาจะทราบว่าตนกล่าวเท็จ

การพิจารณาโดยเปิดเผยนอกจากต้องเปิดเผยต่อหน้าสาธารณะแล้ว ยังต้องเป็นการเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เนื่องจากหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่รัฐต้องรับรองและคุ้มครองให้จำเลยมีสิทธิที่จะได้เผชิญหน้ากับพยานโจทก์ที่มาเบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนเพื่อการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา การพิจารณาคดีโดยเปิดเผยจึงเป็นหลักประกันไม่ให้จำเลยถูกกลั่นแกล้งข่มขู่ เพราะการพิจารณาสามารถเปิดให้ทุกฝ่ายตรวจสอบได้ คู่ความจึงมีหลักประกันว่าศาลได้พิจารณาคดีโดยไม่เห็นแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง[33] จึงเท่ากับว่าการเปิดเผยการพิจารณาจะทำให้ประชาชนสามารถควบคุมองค์กรที่ทำหน้าที่ดำเนินคดีอาญาไม่ให้ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ รวมทั้งเป็นการควบคุมการดำเนินคดีให้เที่ยงธรรม

แต่หลักการดำเนินคดีอาญาโดยเปิดเผยมีข้อยกเว้นเช่นกัน โดยต้องมีเหตุพิเศษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น จึงสามารถดำเนินการพิจารณาคดีโดยลับได้ ซึ่งต้องเป็นเหตุเพื่อ “ประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” ได้แก่ กรณีการพิจารณาลับในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา หรือ “เพื่อป้องกันความลับอันเกี่ยวด้วยความปลอดภัยของประเทศมิให้ล่วงรู้ถึงประชาชน” เช่น การพิจารณาคดีฐานกบฏ[34]

(2) วิธีพิจารณาด้วยวาจา (oral)

ระบบกล่าวหามีวิธีพิจารณาที่จะต้องสอบหาความจริงด้วยวาจาในทุกเรื่อง โดยจำเลยจะต้องให้การด้วยวาจา พยานที่นำสืบก็ต้องมาเบิกความด้วยวาจาต่อหน้าศาล รวมทั้งข้อเท็จจริงบางอย่างที่เป็นพยานเอกสารก็ต้องนำมาอ่านเหรือแถลงด้วยวาจาในศาล และเฉพาะสิ่งที่ได้ทำมาแล้วด้วยวาจาเท่านั้นที่จะยกมาวินิจฉัยคดีได้[35] เหตุที่ต้องมีวิธีพิจารณาด้วยวาจาเนื่องมาจากการ

---

[32] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 22*, น.73.

[33] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.27.

[34] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 177 “ศาลมีอำนาจสั่งให้พิจารณาเป็นการลับเมื่อเห็นสมควรโดยพลการหรือโดยคำร้องขอของคู่ความฝ่ายใดแต่ต้องเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเพื่อป้องกันความลับอันเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศมิให้ล่วงรู้ถึงประชาชน"

[35] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 22*, น.71-72.

ที่ระบบกล่าวหามีวิธีพิจารณาคดีโดยเปิดเผย วิธีการดำเนินคดีด้วยวาจจะทำให้ ประชาชนที่เข้ามาฟังการพิจารณา คู่ความ รวมถึงศาล ทราบเนื้อหาสาระของการพิจารณาได้อย่างครบถ้วนทุกถ้อยคำ[36]

นอกจากนี้การที่กระบวนการค้นหาความจริงในคดีอาญาของระบบกล่าวหาใช้วิธีการต่อสู้ (adversarial) เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริง การต่อสู้ด้วยวาจาต่อหน้าศาลจึงเป็นวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน เพราะการที่คู่ความแต่ละฝ่ายต้องนำพยานหลักฐานของตนเข้าสืบ คู่ความมีอิสระอย่างเต็มที่ในการต่อสู้คดี โดยไม่อาจอ้างได้ว่าตกอยู่ใต้อิทธิพลหรืออำนาจของผู้ใดขณะดำเนินกระบวนพิจารณาต่อหน้าศาล และศาลเองก็ไม่อาจทราบข้อเท็จจริงมาก่อนที่การพิจารณาสืบพยานจะได้กระทำลงในศาล[37]

(3) วิธีพิจารณาแบบคู่พิพาท (contradictory)

สืบเนื่องมาจากวิธีพิจารณาโดยเปิดเผย และ การพิจารณาด้วยวาจา ส่งผลให้ศาลต้องวางตัวเป็นกรรมการ คอยควบคุมการต่อสู้คดีของคู่ความ รับฟังฝ่ายผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาที่วางตัวเป็นคู่พิพาทกัน ดังนั้นผู้ที่ขับเคลื่อนการดำเนินคดีคือคู่ความแต่ละฝ่าย หลักการพิจารณาแบบคู่พิพาท หรือ การพิจารณาด้วยวิธีการต่อสู้ (adversarial) กันระหว่างคู่ความ ฝ่ายกล่าวหา และ ผู้ถูกกล่าวหา เป็นหลักการสำคัญของระบบกล่าวหามาตั้งแต่เริ่มต้นเพราะเชื่อว่าความจริงจะปรากฏขึ้นจากการต่อสู้ระหว่างคู่ความ โดยพัฒนาจากการต่อสู้กันโดยใช้วิธีรุนแรงป่าเถื่อน มาสู่วิธีการต่อสู้ด้วยพยานหลักฐานอย่างในปัจจุบัน

หลักเกณฑ์สำคัญของวิธีพิจารณาอย่างคู่พิพาทเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการในการต่อสู้คดี คือ หลักความเสมอภาคของคู่ความ เนื่องจากปัจจุบันใช้รูปแบบการต่อสู้ด้วยพยานหลักฐาน ดังนั้นคู่ความแต่ละฝ่ายมีหน้าที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐาน โดยกำหนดให้ฝ่ายที่กล่าวหาเป็นฝ่ายที่ต้องมีภาระการพิสูจน์ให้ศาลเห็น โดยปราศจากข้อสงสัยที่ชอบด้วยเหตุผลว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง ส่วนฝ่ายจำเลยก็ต้องได้รับโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเท่าเทียมกันเพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่ฝ่ายผู้กล่าวหานำเข้าสืบ พร้อมต้องแสดงหลักฐานประกอบในส่วนของตน คู่ความต้องแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานฝ่ายตนว่าเป็นความจริงและมีน้ำหนักเพียงพอ[38]

---

[36] ปกป้อง ศรีสนิท, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 24*, น.24.

[37] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.24.

[38] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.22-23.

2.1.3.2 ระบบไต่สวน (inquisitorial system)

การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนมีที่มาจากศาลศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในสมัยกลาง ซึ่งสันตะปาปาแห่งกรุงโรมมีอิทธิพลเหนือฝ่ายอาณาจักรที่เป็นกษัตริย์หรือผู้ครองนครต่าง ๆ ศาลศาสนาจะใช้วิธีพิจารณาคดีโดยการซักฟอกพยานในรูปแบบของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับคดีโดยตรง กล่าวคือเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง พระผู้ทำการไต่สวน กับ ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ถูกไต่สวนโดยไม่มีศาลวางตัวเป็นกลาง ต่างจากระบบกล่าวหาที่กรรมการหรือศาลจะต้องวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ดังนั้นในศาลศาสนาผู้ไต่สวนจะต้องทำหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐาน ซักถามพยานและชำระความโดยไต่สวนคดีด้วยตนเองตลอด การที่ฝ่ายศาสนจักรมีอิทธิพลกับฝ่ายอาณาจักรเช่นนี้เองระบบวิธีพิจารณาความของฝ่ายศาลศาสนาจึงได้นำมาใช้ในศาลของทางบ้านเมืองในความผิดอาญาทั่วไปเป็นระบบไต่สวนในปัจจุบัน[39]

การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนใช้หลักการค้นหาความจริงในคดี โดยศาลมีบทบาทหลักในการค้นหาความจริงศาลจึงไม่วางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดเพราะมุ่งเน้นให้ทราบถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมากกว่า การค้นหาความจริงจึงมีการใช้ระบบการทรมานจำเลยด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้รับสารภาพและเล่าข้อเท็จจริงทั้งหมดให้ผู้ไต่สวนฟัง วิธีการดังกล่าวรุนแรงมากขึ้นจนถึงขีดสุดจนเกิดยุคล่าแม่มด ภายหลังเมื่อมีการนำหลักการค้นหาความจริงโดยพยานหลักฐานมาใช้ระบบการทรมานผู้ไต่สวนจึงได้หมดไป แต่บทบาทของศาลในการค้นหาความจริงด้วยตนเองยังคงอยู่[40] ศาลในระบบไต่สวนมีบทบาทในการค้นหาความจริงจากพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่คู่ความได้เสนอต่อศาลรวมทั้งพยานหลักฐานที่ศาลเห็นสมควรเรียกมาเอง ซึ่งภาระการพิสูจน์เป็นของศาลดังนั้นศาลในระบบนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการสืบพยานหรือสั่งงดสืบพยานใดก็ได้ แม้คู่ความจะมีสิทธินำเสนอพยานหลักฐานแต่ศาลก็สั่งให้มีการสืบพยานเพิ่มเติมได้อีก ในระบบไต่สวนกฎหมายลักษณะพยานไม่ค่อยมีบทบาทสำคัญนักโดยเฉพาะไม่มีบทตัดพยานหลักฐาน หรือกฎที่ห้ามนำเสนอพยานหลักฐานที่เข้มงวด ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานอย่างกว้างขวางรวมทั้งยังมีดุลยพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอย่างเต็มที่[41]

การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนดั้งเดิมจะไม่มีการแยกอำนาจ “สอบสวนฟ้องร้อง” กับ “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกัน แต่จะให้บุคคลหรือองค์กรเดียว

---

[39] กุลพล พลวัน, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 26*, น.14.

[40] ปกป้อง ศรีสนิท, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 24*, น.127.

[41] พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้ง 4 (กรุงเทพมกานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555), น.5.

เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ผู้ไต่สวนสามารถเริ่มการไต่สวนได้เองโดยไม่ต้องมีใครมาร้องของ การดำเนินคดีอาญาอยู่ในความดูแลขององค์กรเดียวตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ โดยที่ระบบไต่สวนไม่มีทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย แต่มีเพียงผู้ไต่สวนกับผู้ถูกไต่สวนเท่านั้น ผู้ถูกไต่สวนจึงอยู่ในสภาพที่ไม่ต่างอะไรจากวัตถุชิ้นหนึ่ง ที่แทบจะไม่มีสิทธิอะไร กล่าวคือ ตกอยู่ในฐานะเป็นกรรมในคดี (procedural object)[42] แต่ระบบไต่สวนในปัจจุบันอาจมีการแยกอำนาจสอบสวนคดีกับอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีออกจากกันได้ เช่น ศาลไต่สวนในฝรั่งเศสที่ไม่อาจเริ่มคดีได้เอง ตั้งแต่ ค.ศ. 1959 โดยต้องให้อัยการหรือผู้เสียหายเป็นผู้เริ่มคดี แต่ศาลไต่สวนของฝรั่งเศสยังคงใช้ระบบไต่สวนอยู่[43]

การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนสอดคล้องกับการดำเนินคดีในระบบประมวลกฎหมาย (civil law) ได้แก่กลุ่มประเทศในภาคพื้นยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี เป็นต้น และมีลักษณะการดำเนินคดีที่สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ[44] ดังนั้นรูปแบบวิธีการดำเนินคดีอาญาของระบบไต่สวนจึงส่งผลต่อแนวความคิดในการดำเนินคดีอาญา ทัศนคติของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมทั้งรูปแบบวิธีพิจารณาความที่เป็นจุดเด่นและเป็นสาระสำคัญของระบบวิธีพิจารณาความในระบบไต่สวน

หลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความที่เป็นสาระสำคัญของการดำเนินคดีในระบบไต่สวน ได้แก่ วิธีพิจารณาด้วยลายลักษณ์อักษร (written) วิธีพิจารณาแบบไม่มีคู่พิพาท (non-contradictory) และ วิธีพิจารณาลับ (secrecy)

(1) วิธีพิจารณาด้วยลายลักษณ์อักษร (written)

วิธีพิจารณาด้วยลายลักษณ์อักษรในระบบไต่สวนเป็นการดำเนินวิธีพิจารณาที่ตรงกันข้ามกับหลักวาจาในระบบกล่าวหาที่ถือว่าข้อเท็จจริงต่าง ๆ จะต้องแถลงหรืออ่านในศาลด้วยวาจาเพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจก่อนที่จะนำข้อเท็จจริงเหล่านั้นไปใช้เป็นพยานหลักฐานต่อไป แต่ในระบบไต่สวนการพิจารณาคดีของศาลจะพิจารณาเพียงแค่ข้อความเท่าที่เขียนลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในสำนวนเท่านั้น โดยเอกสารที่ใช้ในการพิจารณาของระบบไต่สวน จัดทำขึ้นโดยวิธีการบันทึกพยานหลักฐานที่ได้มาในชั้นไต่สวนไว้ในสำนวนการไต่สวน และสำนวนการไต่สวนดังกล่าวจะถูกนำมาใช้เป็นพื้นฐานของการสืบพยานในชั้นพิจารณาของศาล ทำให้ศาลในระบบไต่สวนได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาของการดำเนินคดีในชั้นไต่สวน

---

[42] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 22*, น.61.

[43] ปกป้อง ศรีสนิท, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 24*, น.126.

[44] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.5.

เท่ากับว่าการพิจารณาข้อเท็จจริงของศาลในคดีอาญาตามระบบไต่สวน ศาลจะพิจารณาจากเอกสารมากกว่าการให้พยานมาเบิกความด้วยวาจา[45] เห็นได้จากในประเทศฝรั่งเศส หรือ เนเธอร์แลนด์ ที่ใช้ระบบไต่สวนจะไม่ถือว่าการนำคำให้การของพยานที่ได้มาในชั้นสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจมาอ่านในชั้นศาลเนื่องจากไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความในชั้นศาลเป็นการละเมิดหลักเกณฑ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่อย่างใด เนื่องจากระบบไต่สวนมองว่าการดำเนินคดีในชั้นพิจารณาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการรวบรวมพยานหลักฐานที่ต่อเนื่องมาจากชั้นไต่สวนตามหลักการค้นหาความจริงโดยรัฐเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่สมบูรณ์ที่สุดก่อนการพิพากษาคดี[46]

(2) วิธีพิจารณาแบบไม่มีคู่พิพาท (non-contradictory)

วิธีพิจารณาคดีแบบไม่เป็นคู่พิพาทเป็นลักษณะที่ตรงข้ามกับหลักวิธีพิจารณาแบบเป็นปฏิปักษ์ระหว่างคู่ความฝ่ายกล่าวหา กับ ผู้ถูกกล่าวหาตามระบบกล่าวหา แต่ในระบบไต่สวนเป็นการดำเนินการโดยฝ่ายเดียวคือ ฝ่ายผู้ไต่สวนจะเป็นผู้ทำสำนวนการสอบสวน ทำหน้าที่ในการค้นหาความจริงด้วยตนเองอย่างกระตือรือร้น กระบวนการทั้งหมดจึงมีที่มาจากผู้ไต่สวน ส่วนผู้ถูกไต่สวน ฝ่ายทนายความ พนักงานอัยการหรือผู้เสียหายมีบทบาทเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริงมีบทบาทในลักษณะตั้งรับ (passive) จึงไม่มีคู่ความที่วางตัวเป็นคู่พิพาทกันต่อหน้าศาล ในวิธีพิจารณาจึงมีเพียงผู้ไต่สวนและผู้ถูกไต่สวนเท่านั้น[47]

(3) วิธีพิจารณาลับ (secrecy)

กระบวนการพิจารณาโดยลับในระบบไต่สวนมีลักษณะสองประการ คือ กระบวนการสอบสวนจะไม่ดำเนินการในที่สาธารณะ[48] ซึ่งแตกต่างจากระบบกล่าวหาที่ต้องพิจารณาโดยเปิดเผยต่อสาธารณะ สามารถให้สาธารณชนเข้ามาฟังกระบวนพิจารณาได้เพื่อเป็นการควบคุมกระบวนพิจารณาคดีระหว่างคู่ความให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม แต่ในระบบไต่สวนที่ไม่มีลักษณะการพิจารณาแบบคู่พิพาท แต่เป็นการพิจารณาโดยฝ่ายเดียวคือผู้ไต่สวนเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวงทั้งฝ่ายผู้กล่าวหาและฝ่ายผู้ต้องหา โดยมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานมากมายทั้งการสอบปากคำพยานและผู้เสียหาย สอบปากคำผู้ต้องหา การควบคุมกักขังผู้ต้องหาระหว่างพิจารณา

---

[45] กุลพล พลวัน, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 26*, น.13.

[46] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.41.

[47] ปกป้อง ศรีสนิท, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 24*, น.123.

[48] *เพิ่งอ้าง*, น.123.

การค้น การยึด การออกหมายเรียกหมายจับ ดังนั้นการให้บุคคลภายนอกหรือสาธารณชนเข้ามาร่วมการพิจารณา จะทำให้ผู้ไต่สวนดำเนินการไต่สวนรวบรวมพยานหลักฐานไม่เป็นไปอย่างอิสระ[49]

ประการที่สองคือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการไต่สวนจะไม่ทราบว่าศาลกำลังทำการไต่สวนคดีอะไรและใครเป็นผู้ต้องหา เช่นเดียวกับผู้ต้องหาที่ไม่ทราบถึงข้อหาที่ศาลกำลังไต่สวนเช่นกัน[50] เนื่องจากมีแนวคิดว่าหากมีการเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสอบสวนไปแล้วย่อมทำให้บุคคลผู้กระทำความผิดรู้ถึงแนวทางในการไต่สวนหาข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดหาทางต่อสู้ป้องกันตนเองซึ่งจะเป็นปฏิปักษ์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน[51]

2.2 หลักการตรวจสอบความจริงและการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน

กระบวนการดำเนินคดีอาญา แบ่งได้เป็นสองขั้นตอน กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาในชั้นกำหนดคดี (verification stage) และ การดำเนินคดีอาญาในชั้นบังคับคดี (execution stage) การดำเนินคดีอาญาในชั้นกำหนดคดี มีการตรวจสอบความจริง 2 ชั้นตอน ในเบื้องต้นเป็นการดำเนินการของเจ้าพนักงาน เพื่อยืนยันข้อกล่าวหา หากข้อกล่าวหานั้นมีความน่าเชื่อถือเจ้าพนักงานก็จะฟ้องคดีเพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาต่อไป การดำเนินการค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงานหรือการดำเนินการสอบสวน ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้นิยามความหมายของการสอบสวนไว้ใน มาตรา 2 (11)[52] จากนิยาม การสอบสวนหมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆโดยพนักงาน กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานกระทำโดยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การหมายเรียกผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือพยานมาสอบถามปากคำให้ข้อมูล การรวบรวมเอกสารต่าง ๆ การส่งตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ ลายมือการเขียน การส่งของกลางไปตรวจพิสูจน์ การนำส่วนประกอบของร่างการผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไปตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์โดยผู้นั้นยินยอม เป็นต้น

---

[49] *เพิ่งอ้าง*, น 128.

[50] *เพิ่งอ้าง*, น.123.

[51] อุดม รัฐอมฤต, “การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย หลักและข้อยกเว้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส,” วารสารนิติศาสตร์, เล่มที่ 1, ปีที่ 20, น.70 (มีนาคม 2533).

[52] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) “การสอบสวน” หมายความถึงการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินงานทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ

นอกจากนี้การสอบสวนยังหมายความรวมถึง การใช้มาตรการบังคับต่าง ๆ เช่น การออกหมายเรียก การควบคุมตัว ส่วนการจับ การค้นต้องได้รับอนุญาตจากศาล

เนื่องจากการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจะเริ่มต้นขึ้นภายหลังจากมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นแล้ว เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐาน ได้แก่ พยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานเหล่านั้น วัตถุประสงค์ของการสอบสวน หากพิจารณาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131[53] จะพบว่าการสอบสวนมีวัตถุประสงค์ เพื่อได้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆที่เกิดขึ้นว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาหรือไม่ เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิด เพื่อจะพิสูจน์ให้เห็นความผิด และ เพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ การที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของการสอบสวนในการพิสูจน์ให้เห็นความผิดและเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษได้นั้น ขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เจ้าพนักงานได้รวบรวมมา โดยต้องเป็นพยานหลักฐานที่ชัดแจ้ง มีความเชื่อมโยงที่สามารถพิสูจน์ให้เห็นความจริงได้และจะต้องได้มาโดยวิธีการที่ถูกต้อง จึงจะสามารถใช้ในการพิสูจน์ให้เห็นความผิดและเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษได้ หากพยานหลักฐานได้มาโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง และไม่มีความเชื่อมโยงให้เห็นเป็นจริงได้แล้ว ก็จะไม่สามารถพิสูจน์ความผิดได้ชัดแจ้ง ส่งผลให้ไม่อาจนำตัวผู้ต้องหามาลงโทษได้

ดังนั้นในกระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน จำเป็นที่จะต้องมีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความถูกต้องรอบคอบทั้งในแง่เนื้อหาของพยานหลักฐาน และวิธีการที่ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน ซึ่งในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงหลักการตรวจสอบความจริงในชั้นสอบสวน และ หลักการดำเนินการโดยลับซึ่งเป็นรูปแบบวิธีการค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนโดยเฉพาะ

2.2.1 หลักการตรวจสอบความจริงในชั้นสอบสวน

การตรวจสอบค้นหาความจริงเกี่ยวกับกระทำความผิดอาญาเริ่มต้นในชั้นเจ้าพนักงานหรือชั้นก่อนพิจารณา โดยมีองค์กรของรัฐที่รับผิดชอบทำหน้าที่ตรวจสอบค้นหาความจริงว่าเป็นอย่างไร ใครเป็นผู้กระความผิด และนำตัวผู้กระผิดมาลงโทษ การสอบสวนถือเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะการที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับขั้นตอนการสอบสวนเป็นหลัก การสอบสวนจึงมีความสำคัญมากต่อการอำนวยความยุติธรรม

---

[53] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆอันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

เนื่องจากพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยในชั้นพิจารณาคดีอยู่ที่พยานหลักฐานที่ได้รวบรวมมาในชั้นสอบสวนเป็นหลัก การดำเนินในชั้นสอบสวนจึงต้องคำนึงถึงหลักดังต่อไปนี้

2.2.1.1 หลักความเป็นภาวะวิสัยของการสอบสวน

การสอบสวนที่มีความเป็นภาวะวิสัยต้องมีความรวดเร็วและรอบคอบ[54] กล่าวคือการดำเนินคดีอาญามีกระบวนการที่ใช้อำนาจรัฐเช่นมาตรการบังคับที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เช่นการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ระหว่างการสอบสวนตามมาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกฎหมายได้กำหนดกรอบเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ ดังนั้นพนักงานสอบสวนต้องดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐาน ทำสำนวนการสอบสวนอย่างรวดเร็วให้อยู่ในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นอาจจะเกิดความเสียหายแก่คดี นอกจากความรวดเร็วแล้วยังต้องทำการสอบสวนด้วยความรอบคอบ ทั้งในด้านการออกมาตรการบังคับใด ๆ ที่จะกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของบุคคล เช่นการออกหมายจับก็จำเป็นต้องมีพยานหลักฐานเพียงพอตามสมควรว่าบุคคลนั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา ตามมาตรา 66[55]

เนื่องจากกระบวนการสอบสวนโดยเจ้าพนักงานตำรวจเป็นต้นทางในการดำเนินคดีอาญา เป็นเงื่อนไขให้อำนาจฟ้องคดีแก่พนักงานอัยการ การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนมีหน้าที่หลักในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงตามหลักการตรวจสอบ (examination principle) พนักงานสอบสวนต้องค้นหาข้อเท็จจริง รวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่ใช้ยันการกระทำความผิดของผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหา เช่นเหตุบรรเทาโทษ รวมถึงข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีต่อไปของพนักงานอัยการ โดยเฉพาะข้อเท็จจริงที่พนักงานอัยการอาจใช้ประกอบดุลยพินิจในการสั่งฟ้องคดี[56] เห็นได้ว่าหน้าที่ของพนักงาน

---

[54] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 18*, น. 30.

[55] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 เหตุที่จะออกหมายจับได้มีดังต่อไปนี้ (1) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญา ซึ่งมีอัตราโอษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ (2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี

[56] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 18*, น. 27.

สอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานจะต้องรวบรวมข้อเท็จจริงลักษณะที่กว้างขวางให้ครบถ้วนทุก ๆ แง่มุม พนักงานสอบสวนไม่อาจทำหน้าที่ในลักษณะที่เป็นปรปักษ์ต่อผู้กล่าวหาโดยทำการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นโทษเพียงอย่างเดียว การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบและความเที่ยงธรรม ในการดำเนินคดีเป็นอย่างมาก กล่าวคือพนักงานสอบสวนต้องทำหน้าที่อย่างมีความเป็นภาวะวิสัย (objective)[57]

จากหลักความเป็นภาวะวิสัยของการสอบสวน ลักษณะของการสอบสวนที่เป็นภาวะวิสัยจึงต้องมีลักษณะการสอบสวนที่เป็นกลาง[58] กล่าวคือพนักงานสอบสวนต้องให้ความยุติธรรมกับคู่ความทั้งสองฝ่าย ไม่เข้าข้างฝ่ายใด เปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายมีสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ในการแสดงพยานหลักฐาน ไม่ขัดขวางการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของคู่ความทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาต้องได้รับความคุ้มครองตามสิทธิที่ตนมีอย่างเต็มที่ตามกฎหมาย โดยพนักงานสอบสวนต้องไม่ปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาในลักษณะเป็นกรรมในคดีหรือวัตถุชิ้นหนึ่ง นอกจากนี้พนักงานสอบสวนต้องมีความเป็นกลาง โดยต้องไม่มีผลประโยชน์ได้เสียกับเรื่องที่สอบสวนด้วย เพราะการเข้าไปมีส่วนได้เสียกับเรื่องที่ตนรับผิดชอบในการสอบสวนย่อมทำให้การสอบสวนขาดการเป็นภาวะวิสัย[59]

ในด้านความละเอียดรอบคอบในการรวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานด้วยความรวดเร็วเพราะหากล่าช้าจะทำให้พยานหลักฐานสูญหาย ถูกซ่อนเร้น หรือคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง โดยการรวบรวมพยานหลักฐานจะต้องจัดลำดับความสำคัญของพยานหลักฐานและแสวงหาพยานหลักฐานให้ได้มากที่สุด เป็นพยานที่ดีที่สุด เพราะการรวบรวมพยานของพนักงานสอบสวนเป็นต้นทางของการดำเนินคดีเพื่อให้พนักงานอัยการกลั่นกรองตรวจสอบพิจารณาสั่งคดีและพยานหลักฐานทุกชนิดก็จะไปปรากฏในชั้นพิจารณาคดีของศาลเพื่อใช้ในการนำสืบ พิสูจน์ ลงโทษจำเลยต่อไป

2.2.1.2 หลักการสอบสวนโดยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

หลักการสอบสวนโดยความถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม เป็นหลักในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกิดประสิทธิภาพทั้งในแง่การปราบปรามอาชญากรรมและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทาอาญา ซึ่งตาม

---

[57] *เพิ่งอ้าง*, น. 27.

[58] *เพิ่งอ้าง*, น.26.

[59] *เพิ่งอ้าง*, น.28.

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 40 (4) โดยมีรายละเอียดดังนี้

การสอบสวนเป็นหลักเกณฑ์ และวิธีการค้นหาความจริงอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างชัดเจน ดังนั้นการสอบสวนมิใช่เป็นเพียงแค่ หลักปฏิบัติ (rule) แต่การสอบสวนเป็น กฎหมาย (law) การสอบสวนจึงต้องปฏิบัติให้ถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากการสอบสวนเป็นการให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจตามกฎหมายในการปฏิบัติงานที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยตรง แม้โดยลักษณะของการดำเนินการสอบสวนจะมีลักษณะเป็นเรื่องของการปฏิบัติการ แต่การปฏิบัติการต่าง ๆต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย การดำเนินการใด ๆของพนักงานสอบสวนจึงต้องดำเนินให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรม และข้อจำกัดของกฎหมาย[60]

การสอบสวนจะต้องกระทำโดยความรวดเร็ว เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาส่งผลกระทบต่อบุคคลที่ถูกดำเนินคดีอาญาที่ต้องตกสูญเสียอิสระภาพในระหว่างการสอบสวนต้องแบกรับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการต่อสู้คดีรวมถึงเวลาที่ต้องสูญเสียไป นอกจากนี้หากดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานด้วยความล่าช้าย่อมส่งผลกระทบต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน เพราะอาจทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ทั้งพยานหลักฐานที่แสดงความบริสุทธิ์และพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นความผิดสูญหาย พยานบุคคลจดจำเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่แน่ชัดอาจหลบหนีหรือตายไปก่อน เป็นต้น[61] หากพิจารณาตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 จะพบว่ากฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนโดยมิชักช้า ซึ่งประโยชน์ของการดำเนินการสอบสวนโดยไม่ชักช้าก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการสอบสวนดังนี้[62]

1. การเริ่มการสอบสวนโดยเร็วไม่ถูกจำกัดในด้านเวลา และ สถานที่ ย่อมส่งผลให้เจ้าพนักงานได้รับทราบข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงได้มาก เนื่องจากพยานยังคงจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ผู้กระทำความผิดไม่มีเวลาที่จะหาข้อแก้ตัว ทำลายพยานหลักฐาน ทำพยานหลักฐานเท็จเพื่อประโยชน์ของฝ่ายตน ใช้อิทธิพลในการข่มขู่เจ้าพนักงาน

---

[60] ธีสุทธิ์ พันธ์ฤทธิ์, การสอบสวน, พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2555), น.2.

[61] ชาติ ชัยเดชสุริยะ, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549), น.108.

[62] ชัยเกษม นิติสิริ, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 สอบสวน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551), น.78-79.

หรือหาช่องทางหลบหนีได้ทัน รองรอยของการกระทำความผิดยังคงปรากฏอยู่ชัดเจน ทั้งสถานที่ร่องรอยที่ปรากฏจากสภาพร่างกายของผู้เสียหายหรือผู้กระทำความผิด จึงทำให้ง่ายต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน และหากเจ้าพนักงานสามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างรวดเร็ว ย่อมส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานได้ดีกว่า

การดำเนินการสอบสวนได้อย่างรวดเร็วไม่ถูกจำกัดด้านเวลาสถานที่จะเป็นการช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสอบสวนตามมาตรา 131 ที่วางหลักให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดอย่างกว้างขวาง ทั้งที่เป็นพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ความผิด และความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา หากได้เริ่มการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานอย่างรวดเร็วย่อมทำให้สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างครบถ้วนตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

2. หากพนักงานสอบสวนสามารถเริ่มการสอบสวนโดยไม่ชักช้า ย่อมทำให้ความจริงปรากฏขึ้นมาอย่างรวดเร็ว เพราะพยานหลักฐานที่รวบรวมย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ หากปรากฏพยานหลักฐานอย่างรวดเร็วบุคคลย่อมได้รับการปล่อยตัวหลุดพ้นจากข้อกล่าวหา ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอีกทางหนึ่ง

การพิจารณาคดีที่เป็นธรรม (right to fair trial) เป็นสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ได้รับแนวคิดมาจากสิทธิตามธรรมชาติที่ได้รับรองไว้ในระดับสากล ซึ่งมิใช่แต่เฉพาะในกระบวนการพิจารณาของศาลเท่านั้น แต่จะต้องยึดหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมตั้งแต่ต้นทางของกระบวนการพิจารณาซึ่งก็คือตั้งแต่ในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวน

ในเรื่องความเป็นธรรมในการสอบสวนมีหลักสำคัญที่ต้องพิจารณา 2 ประการ ประการแรก คือ หลักบุคคลจะได้รับความเดือนร้อนหลายครั้งในกรณีความผิดเรื่องเดียวกันมิได้ (nebis in iden) เพราะการสอบสวนส่วนหนึ่งเป็นการกระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และสถานะของผู้ถูกกล่าวหาได้ถูกยกขึ้นให้มีฐานะเป็นประธานในคดี การที่บุคคลถูกดำเนินคดีอาญาซ้ำในเรื่องเดียวกันจะกระทบต่อฐานะความเป็นประธานในคดีของผู้ถูกกล่าวหาอย่างมากและเป็นการผิดวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญาที่เป็นธรรม[63] ฉะนั้นคดีอาญาที่จะดำเนินการได้จะต้องเป็นเรื่องใหม่ ถ้าเป็นคดีอาญาเรื่องเก่าแล้วจะรื้อมาดำเนินคดีต่ออีกไม่ได้[64]

ประการที่สองคือ หลักการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามประมวลระเบียบปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (code of conduct for

---

[63] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 22*, น. 448.

[64] คณิต ณ นคร, “แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลของพนักงานอัยการ” ในภูมิธรรม และบทบาทของพนักงานอัยการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551), น.79.

law enforcement officials 1979) ข้อ2 “ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นจะต้องทำโดยเคราพและมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตลอดจนพิทักษ์รักษาสิทธิมนุษยชนของบุคคลทุกคน”[65] แสดงให้เห็นแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงานว่าจะต้องรวบรวมพยานหลักฐาน ข้อเท็จจริง พฤติการณ์ทั้งที่ใช้ยันพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ต้องหาและพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาด้วย นอกจากนี้เจ้าพนักงานต้องใช้อำนาจหน้าที่ของตนโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องในการสอบสวนด้วย เป็นการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนรวมถึงผู้ต้องหาด้วย

2.2.2 หลักการดำเนินการโดยลับในชั้นสอบสวน

การสอบสวนมีภารกิจหลักในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มต้นของการค้นหาความจริงในคดีอาญาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การดำเนินคดีอาญาเป็นการลับในระหว่างการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นการเริ่มต้นที่ดีกว่าการดำเนินคดีโดยเปิดเผยอย่างในชั้นพิจารณา[66] ในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาถึง แนวคิดการดำเนินการเป็นการลับในชั้นสอบสวน รูปแบบการดำเนินการโดยลับ รวมถึงการดำเนินการสอบสวนเป็นการลับตามกฎหมายไทย

2.2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการโดยลับในชั้นสอบสวน

การดำเนินคดีอาญาในลักษณะเป็นความลับเป็นรูปแบบวิธีพิจารณาคดีอาญาในระบบไต่สวน ที่การดำเนินการไต่สวนเป็นความลับ การที่ระบบไต่สวนเป็นระบบที่สอดคล้องกับการดำเนินคดีในระบบประมวลกฎหมาย (civil law) ทำให้หลักการดำเนินการเป็นการลับมีอิทธิพลต่อการดำเนินคดีอาญาในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย เช่น ฝรั่งเศส สเปน เนเธอร์แลนด์ เป็นต้น โดยเฉพาะการดำเนินการลับในขั้นตอนการสอบสวน ที่ถือเป็นการเริ่มต้นคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนโดยเจ้าพนักงานตำรวจ หรือ ผู้พิพากษาไต่สวนก็ตาม

การดำเนินการค้นหาความจริงในชั้นพิจารณา และ การดำเนินการค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนมีรูปแบบที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในชั้นพิจารณายึดหลักการพิจารณาโดยเปิดเผย (public trial) มีลักษณะเป็นการเปิดเผยกระบวนการพิจารณา ที่ให้ประชาชนทั่วไปนอกเหนือจากผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณามีสิทธิเข้าร่วมรับฟังการดำเนินคดีได้ ทำให้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาสามารถถ่ายทอดออกไปสู่สาธารณะ ดังนั้นการพิจารณา

---

[65] ชาติ ชัยเดชสุริยะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 61*, น.86.

[66] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 51*, น.70.

จะต้องกระทำลงในสถานที่ที่เปิดเผย การพิจารณาโดยเปิดเผยเป็นหลักประกันความเที่ยงธรรมในการดำเนินกระบวนพิจารณา เพราะการพิจารณาที่ทำทุกอย่างโดยเปิดเผยย่อมถูกตรวจสอบได้ เกิดการควบคุมองค์กรที่ทำหน้าที่ในการพิจารณา รวมทั้งเป็นการควบคุมคดีทำให้คู่ความได้รับหลักประกันว่าศาลจะพิจารณาคดีโดยไม่เห็นแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ส่งผลให้คำพิพากษาของศาลได้รับการยอมรับจากสังคมมากกว่า คำพิพากษาที่กระทำโดยลับ[67] นอกจากนี้ในชั้นพิจารณาจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหา รวมถึงมีสิทธิที่จะทราบถึงพยานหลักฐานที่จะใช้ในการพิสูจน์ความผิดของตนเองเป็นไปตามสิทธิในการต่อสู้ของจำเลยในคดีอาญา แต่อย่างไรก็ตามการพิจารณาโดยลับอาจกระทำได้ในกรณีที่แสดงให้เห็นได้ว่า การพิจารณาโดยลับนั้นมีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์ที่เหนือกว่าวัตถุประสงค์ของการพิจารณาโดยเปิดเผยและพึงกระทำอย่างจำกัดเฉพาะเพื่อประโยชน์แห่งกรณีนั้น[68]

ส่วนกระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นก่อนพิจารณา มีเป้าหมายในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงแห่งพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาหรือไม่ เพื่อการพิสูจน์ความผิดโดยการพิจารณาจากพยานหลักฐานที่ได้รวบรวมมา และ เพื่อการนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องลงโทษ ดังนั้นเมื่อเกิดการกระทำผิดซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นกระบวนการสอบสวนข้อเท็จจริงพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ยังไม่มีความกระจ่างชัดเพียงพอที่จะทำให้ทราบถึงพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด พยานหลักฐานที่จะใช้พิสูจน์ความผิด รวมถึงยังไม่ทราบตัวผู้กระทำความผิด เนื่องจากในกรณีทั่วไปที่ไม่ใช่เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจพบการกระทำความผิดซึ่งหน้า ผู้กระทำความผิดมักกระทำการกลบเกลื่อนร่องรอย เบาะแสหรือทำลายพยานหลักฐานที่แสดงถึงการกระทำความผิดของตน[69] ซึ่งหากมีการเปิดเผยแนวทางการดำเนินการสอบสวนของเจ้าพนักงานออกไปสู่สาธารณะย่อมจะทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดรู้ตัวจนหลบหนีการจับกุม หรืออาจดำเนินดำเนินการยักย้าย เปลี่ยนแปลงทำลายพยานหลักฐาน หรือในบางกรณีอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อพยานบุคคล จนทำให้เจ้าพนักงานไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานในการพิสูจน์การกระทำความผิดได้อย่างครบถ้วน หรืออาจทำให้เกิดการบิดเบือนข้อเท็จจริง ซึ่งส่งผลเสียหายต่อการดำเนินคดีในชั้นพิจารณา และกระบวนการยุติธรรม

---

[67] *เพิ่งอ้าง*, น.70.

[68] ชาติ ชัยเดชสุริยะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 61*, น.105.

[69] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 51*, น.70.

ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิด การดำเนินการในชั้นสอบสวนจะต้องดำเนินการโดยไม่เปิดเผยจนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้นลง[70]

การดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน มีความจำเป็นที่เจ้าพนักงานจะต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ตามหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม การที่เจ้าพนักงานเปิดเผยการสอบสวนโดยการให้บุคคลที่ไม่มีหน้าที่ในการสอบสวนเข้ามาร่วมรับรู้ข้อเท็จจริง หรือแจ้งให้ทราบถึงความคืบหน้า แนวทางการค้นหาพยานหลักฐาน ย่อมทำให้การดำเนินการสอบสวนของเจ้าพนักงานขาดความเป็นอิสระในการรวบรวมพยานหลักฐาน และทำให้เกิดความยุ่งยาก ล่าช้าในการสอบสวน เพราะอาจเกิดการใช้อิทธิพลขัดขวางการดำเนินการของเจ้าพนักงาน โดยเฉพาะกานสอบสวนความผิดที่มีผู้มีอิทธิพล หรือ นักการเมืองเกี่ยวข้องหรือตกเป็นผู้ต้องหา

นอกจากนี้การสอบสวนเป็นการเริ่มต้นของกระบวนการค้นหาความจริง ซึ่งในเบื้องต้นเจ้าพนักงานย่อมไม่ทราบข้อเท็จจริงที่ชัดเจน หรือมีพยานหลักฐานเพียงพอ ที่จะใช้ยืนยันหรือระบุตัวผู้กระทำความผิดได้ ดังนั้นหากมีการเปิดเผยตัวบุคคลที่เจ้าพนักงานเห็นว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือ บุคคลที่เจ้าพนักงานสงสัยว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดออกไปให้สาธารณะชนได้รับทราบแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงและ ภาพพจน์ของบุคคลนั้น[71] ทั้งการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับพยานหลักฐานมักจะทำให้สังคมเชื่อมั่นว่ารัฐมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาได้อย่างแน่นอน[72] ทำให้เกิดการตัดสินไปก่อนล่วงหน้าว่าผู้ต้องสงสัย หรือผู้ถูกกล่าวหากหาเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง โดยที่ยังไม่มีการดำเนินคดีในชั้นพิจารณาหรือคำพิพากษาของศาลว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิด

ซึ่งหากภายหลังบุคคลนั้นถูกดำเนินคดีในชั้นพิจารณาแล้วมีคำพิพากษาว่าเขาไม่ใช่ผู้กระทำความผิด หรือแม้ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ถูกดำเนินคดีในชั้นศาล เนื่องจากเกิดความผิดพลาดในการกล่าวหาเช่น กรณีที่มีคำสั่งไม่ฟ้องคดี หรือคดีไม่มีมูล หรือปรากฏว่ามีการกลั่นแกล้งกล่าวหากันโดยไม่มีมูลความจริง ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงได้เช่นกัน โดย

---

[70] สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, “ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามแนวทางในรัฐธรรมนูญแก่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540,” บทบัณฑิตย์, เล่มที่ 54, ตอนที่ 4, น.61 (ธันวาคม 2541)

[71] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 51*, น.70.

[72] Erika Fairchild and Harry R. Dammer, Comparative criminal justice systems, 2nd edition, (Belmont : Wadsworth/Thomson Learning, 2001), p.147.

กระทบต่อการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาตามหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence)[73] ที่ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ และกระทบความน่าเชื่อถือของกระบวนการสอบสวน

ดังนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการแสวงหารวบรวมพยานหลักฐานให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม รวมทั้งคุ้มครองไม่ให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นสอบสวน กระบวนการค้นหาความจริงในชั้นต้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการโดยลับ และห้ามมิให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการสอบสวน จนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้นลง ปรากฏข้อกล่าวหา และพยานหลักฐานที่แน่ชัดในระดับหนึ่งแล้ว โดยหากการสอบสวนเสร็จสิ้นลงแล้ว ผู้เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิได้รับการเปิดเผยถึงข้อมูลที่เกี่ยวกับตนได้ [74]

อย่างไรก็ตามสังคมที่ยึดถือหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน รวมถึงสิทธิเสรีภาพในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน การให้อำนาจเจ้าพนักงานดำเนินการโดยลับในกระบวนการสอบสวนอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งกันได้ เพราะในทางปฏิบัติการที่เจ้าพนักงานจะดำเนินการสอบสวน โดยปกปิดไม่ให้สื่อมวลชนรู้ถึงข้อมูลในชั้นสอบสวนแทบจะเป็นไปไม่ได้ในปัจจุบัน ซึ่งในแง่ดีของการที่สื่อมวลชนทำหน้าที่เปิดเผยความลับ หรือข้อมูลในชั้นสอบสวน ก็เพื่อให้สาธารณะชนรู้ถึงความจริงว่าเป็นเช่นไร [75] แต่อย่างไรก็ตามการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนและสื่อมวลชนก็จะต้องได้สัดส่วน กับการอำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมด้วยเช่นกัน[76] ดังนั้นในกรณีที่การสอบสวนที่มีความจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่นการจับ การควบคุมตัวบุคคลใด เจ้าพนักงานไม่สามารถที่จะดำเนินการโดยลับได้ เพราะจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวบุคคลที่ต้องตกอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน จึงจำเป็นต้องแจ้งให้ญาติหรือบุคคลใกล้ชิดของผู้นั้นทราบถึงการควบคุมตัว หรือในบางกรณีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อสาธารณะ เช่น การเปิดเผยรูปถ่ายผู้ต้องสงสัยในกรณีที่ยังหาตัวผู้กระทำความผิดไม่พบ หรือกรณีที่เจ้าพนักงานต้องการเบาะแส ข้อมูล พยานหลักฐาน

---

[73] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.44.

[74] สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 70*, น.60.

[75] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.45.

[76] Catherine Elliott, French Criminal Law, (Devon: Willan Publishing, 2001), p.15.

เกี่ยวกับการกระทำความผิด การเปิดเผยข้อมูลเพื่อให้ประชาชนแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับการกระทำความผิดย่อมจะเกิดประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน[77]

2.2.2.2 ลักษณะของการดำเนินการโดยลับ

เนื่องจากรูปแบบของการดำเนินการในชั้นสอบสวนที่มีลักษณะเป็นความลับจึงมีความแตกต่างจากการดำเนินคดีในชั้นพิจารณา ลักษณะของการสอบสวนโดยลับมีรูปแบบการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

ประการแรก กระบวนการสอบสวนไม่กระทำโดยเปิดเผยต่อสาธารณะชน รวมถึงไม่กระทำการสอบสวนลงในที่สาธารณะ หมายความว่า ในการสอบสวน เจ้าพนักงานจะไม่อนุญาตให้ผู้ที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการสอบสวนเข้าร่วมในการสอบสวน โดยบุคคลที่เข้ามาร่วมในกระบวนการสอบสวนจำกัดเฉพาะบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเท่านั้น[78] ซึ่งได้แก่ เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล พยาน ล่าม ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ต่าง ๆ เช่น แพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และทนายความของผู้ถูกกล่าวหา เป็นต้น บุคคลอื่นที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการสอบสวนไม่มีสิทธิที่จะเข้าร่วมกระบวนการสอบสวน แตกต่างจากการดำเนินการในชั้นพิจารณา ที่เปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าฟังการพิจารณาได้

ประการที่สอง ในระหว่างการดำเนินการสอบสวน ผู้เกี่ยวข้องกับการสอบสวนไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดที่เกี่ยวข้องในการสอบสวน[79] ไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐาน แนวทางการสอบสวน รายชื่อผู้ต้องสงสัยหรือพยานบุคคล ให้กับผู้อื่นได้รับทราบได้ เพราะข้อมูลในการสอบสวนถือเป็นความลับ นอกจากนี้ในการดำเนินการสอบปากคำซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในการรวบรวมพยานหลักฐาน บุคคลที่ถูกเรียกมาให้ข้อเท็จจริงต่อเจ้าพนักงาน จะไม่ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีมากนัก โดยไม่ทราบว่าเจ้าพนักงานกำลังสอบสวนความผิดใด หรือบุคคลใดเป็นผู้ต้องหา[80]

ประการที่สาม การดำเนินการสอบสวนผู้ที่ทำหน้าที่สอบสวนสามารถเริ่มการสอบสวนเมื่อไหร่ก็ได้ การสอบสวนจะกระทำที่ไหนก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องในการสอบสวน เช่น ผู้ต้องสงสัย พยานบุคคล รับทราบก่อน เนื่องจากจะทำให้เกิดการบิดเบือน ยักย้าย

---

[77] *Ibid*, p.15.

[78] *Ibid*, p.15.

[79] *Ibid*, p.15.

[80] ปกป้อง ศรีสนิท, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 24*, น.123.

หรือทำลายพยานหลักฐาน หรือ ทำอันตรายต่อพยานบุคคล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานทำให้การสอบสวนไม่เป็นไปอย่างถูกต้องครบถ้วน

2.2.2.3 การดำเนินการสอบสวนโดยลับตามกฎหมายไทย

หลักการดำเนินการสอบสวนคดีอาญาที่บัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ไม่ได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าการสอบสวนจะต้องดำเนินการโดยลับดังเช่นในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 11 “เว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นและไม่เป็นผลเสียหายต่อสิทธิของฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา วิธีพิจารณาที่เกิดขึ้นในระหว่างการสอบสวนหรือการไต่สวนเป็นความลับ” หรือ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสเปน มาตรา 301 บัญญัติว่า “การดำเนินคดีในชั้นไต่สวนเป็นความลับ จนกว่าจะมีการเปิดการพิจารณาคดีด้วยวาจา เว้นแต่จะมีข้อยกเว้นตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้”[81]

แม้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยมิได้บัญญัติถึงหลักการดำเนินการสอบสวนจะต้องกระทำโดยลับไว้โดยชัดแจ้ง แต่หากได้พิจารณาถึงระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณาในประเทศไทย กฎหมายรัฐธรรมนูญ ระเบียบการตำรวจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาแล้วจะพบว่าการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนใช้หลักการดำเนินการเป็นการลับ เนื่องจาก

(1) การดำเนินคดีในชั้นก่อนฟ้องหรือในชั้นสอบสวนของไทยใช้ระบบไต่สวน

การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนมีหลักการสำคัญคือ การดำเนินการเป็นความลับ หากพิจารณาหลักการดำเนินคดีในชั้นก่อนพิจารณาของไทยจะพบว่าอยู่ในระบบไต่สวน[82] กล่าวคือ ในการสอบสวนคดีอาญาของไทยพนักงานสอบสวนสามารถเริ่มการสอบสวนคดีได้โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้เสียหายมากล่าวหา ดังเช่น ในกรณีที่มีการฆาตกรรมเกิดขึ้นโดยมีผู้เสียหายถูกฆ่าตาย พนักงานสอบสวนสามารถเริ่มการสอบสวนได้โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้ใดมาร้องทุกข์ อีกทั้งในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนฝ่ายเดียว ผู้เสียหายหรือผู้ร้องทุกข์ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการสอบสวน ดังนั้นความสัมพันธ์ในชั้นสอบสวนจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบสวน และ ผู้ถูกสอบสวนหรือผู้ต้องหาโดยที่พนักงานสอบสวนจะไม่อยู่ในฐานะเป็นคู่พิพาทกับผู้ถูกสอบสวน นอกจากนี้การสอบสวนจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร เห็นได้จาก การที่พนักงานสอบสวนจะต้องบันทึกการสอบสวนลงในสำนวน

---

[81] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.44.

[82] ปกป้อง ศรีสนิท, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 24*, น.142.

การสอบสวน รวมถึงการดำเนินการสอบสวนจะต้องกระทำเป็นความลับเพื่อป้องกันมิให้พยานหลักฐานสูญหาย

(2) บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2550

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ตามมาตรา 40 (2) “สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณาซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย” เป็นสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล แสดงให้เห็นว่าในชั้นพิจารณายึดหลักการพิจารณาโดยเปิดเผย ส่วนตามมาตรา 40 (4) “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง” เป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินคดีในชั้นสอบสวน แม้กฎหมายจะไม่ได้บัญญัติโดยชัดแจ้งถึงการดำเนินการสอบสวนว่าต้องดำเนินการโดยลับ แต่ก็ไม่ได้กล่าวถึงสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนอย่างเปิดเผย เพียงแต่กฎหมายรัฐธรรมนูญได้วางหลักว่าในการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในฐานะ ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือแม้แต่พยานบุคคล ต่างมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนไม่ใช้หลักการดำเนินคดีโดยปิดเผย

(3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130

บัญญัติว่า “ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ใดเวลาใดแล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย” แสดงให้เห็นว่า การดำเนินคดีในชั้นสอบสวนของไทยเป็นความลับ กล่าวคือ พนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการสอบสวนโดยไม่จำเป็นต้องกระทำลงต่อหน้าผู้ต้องหา[83] ในการสอบสวนปากคำผู้เสียหายหรือพยานอื่น ๆ พนักงานสอบสวนสามารถสอบสวนไปได้เลย โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้ต้องหาฟังอยู่ด้วย เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการแสวงหาพยานหลักฐานจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสอบพยานต่อหน้าผู้ต้องหาแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างจากหลักการในการดำเนินคดีในชั้นพิจารณาที่จะต้องพิจารณาต่อหน้าจำเลย เว้นเสียแต่ว่ามีกฎหมายบัญญัติยกเว้นไว้[84]

---

[83] อุทัย อาทิเวช, <u>คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวนมาตรการบังคับในคดีอาญา</u>, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พริ้นติ้ง, 2555), น.131.

[84] ธีสุทธิ์ พันธ์ฤทธิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 60*, น.294.

(4) แนวทางการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน

ตามระเบียบกรมตำรวจ บันทึก หรือคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะพบว่าพนักงานสอบสวนมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาความลับของข้อมูลการสอบสวน รวมถึงแนวทางในการให้ข้อมูลต่อสื่อมวลชน เพื่อไม่ให้กระทบต่อการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ป้องกันไม่ให้เกิดการทำลาย บิดเบือนพยานหลักฐาน และ เป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ดังนี้

(ก) ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 29 บทที่ 1 ว่าด้วยข้อราชการอันพึงสงวนเป็นความลับ[85]

ข้อ 1(2) “คดีอาญา เรื่องใดจะต้องมีการสืบสวนหาพยานหลักฐาน หรือจับกุมผู้ร้าย หรือ พรรคพวกผู้กระทำความผิดอีกต่อไป โดยยังไม่ได้ตัวผู้ร้ายและของกลาง หรือยังมิได้มีการฟ้องร้องเสร็จสิ้นคดี สำนวนคดีอาญา เป็นเอกสารสำคัญในการสอบสวนพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดส่งฟ้องศาลให้ลงโทษ หากทางฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับทราบพยานหลักฐานอันสำคัญในคดีนั้นแล้ว อาจนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์แก่การต่อสู้คดีได้ พนักงานสอบสวนต้องสงวนสำนวนไว้เป็นความลับอย่างยิ่ง”

จากแนวทางการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนเกี่ยวเนื่องกับสำนวนการสอบสวน ที่ประกอบด้วยข้อมูลผู้ต้องหา ผู้ถูกกล่าวหา พยานบุคคล พยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ดังนั้นหากมีการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวออกไปย่อมจะทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น ส่วนอีกฝ่ายจะได้รับความเสียหายทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้เกี่ยวข้องฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด รวมทั้งจะกระทบต่อการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ดังนั้นพนักงานสอบสวนต้องเก็บข้อมูลการสอบสวน สำนวนการสอบสวนไว้เป็นความลับ แต่อย่างไรก็ตามนับแต่มีการยื่นฟ้องคดีอาญาแล้ว จำเลยมีสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8(6)[86] ที่จะตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน ซึ่งสิทธินี้มีขึ้นเพื่อให้จำเลยมีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ เป็นสิทธิในทางกระทำ Active Right

---

[85] กองวิชาการ, กรมตำรวจ, ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี เล่ม 2 ตอน 1 ประเภทบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, 2540), น.577.

[86] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8(6) ตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน

ของจำเลย[87] ทำให้พนักงานสอบสวนไม่มีความจำเป็นจะต้องเก็บสำนวนการสอบสวนไว้เป็นความลับอีกต่อไป

(ข) ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 30 การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

“1.2 แนวทางปฏิบัติในการให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง

1.2.2 ห้ามให้ข่าว แถลงข่าว หรือสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1.2.2.3 เรื่องที่เกี่ยวกับคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่อันเป็นระเบียบการภายในและคำสั่งหรือระเบียบการใด ๆ ที่ถือเป็นความลับ

1.2.2.4 เรื่องที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือจะเกิดการเสียหายทั้งชื่อเสียงหรือผลประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ความผิดฐานหมิ่นประมาท และเรื่องอื่น ๆ ในลักษณะทำนองเดียวกัน

1.2.2.5 เรื่องที่อาจส่งผลกระทบหรือเสียหายต่อคดี โดยเฉพาะคดีที่อยู่ในระหว่างการสืบสวนหรือสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น เช่น การเปิดเผยเกี่ยวกับเทคนิควิธีการปฏิบัติงานที่ควรปกปิดเป็นความลับ แนวทางการสืบสวนสอบสวนการจับกุม ตรวจค้นและการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ในทุกขั้นตอนเป็นต้น”

จากระเบียบข้างต้นเห็นได้ว่ามีการจำกัดห้ามมิให้มีการเปิดเผยข้อมูลแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนหากคดีอยู่ในระหว่างการสอบสวน โดยเฉพาะข้อมูลที่หากมีการเปิดเผยออกไปแล้วจะส่งผลเสียหายต่อการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น แนวทางการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน เทคนิควิธีการที่ใช้ในการสอบสวน เจ้าพนักงานต้องไม่เปิดเผยให้สาธารณชนทราบ

กล่าวโดยสรุป ถึงแม้กฎหมายไทยจะไม่ได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนที่กระทำโดยพนักงานสอบสวนจะต้องกระทำโดยลับ แต่เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนของไทยใช้ระบบไต่สวน ซึ่งการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนมีรูปแบบการดำเนินการเป็นการลับ ทั้งการที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนสามารถเริ่มคดีอาญาได้โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย จะสอบสวนที่ใดเวลาใดก็แล้วแต่จะเห็นสมควร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงหลักการดำเนินการโดยลับ นอกจากนี้พนักงานสอบสวนมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดแนวทางการรักษาความลับของการสอบสวน และ สำนวนการสอบสวน แม้การปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวที่ปรากฏในปัจจุบันจะไม่ได้นำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยเห็นได้จากการที่พนักงาน

---

[87] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 22*, น.148.

สอบสวนไทยยังคงมีการให้สัมภาษณ์ แถลงความคืบหน้าการสอบสวนต่อสื่อมวลชนในขณะที่ยังจับกุมตัวผู้กระทำความผิดไม่ได้ ซึ่งเป็นลักษณะการดำเนินการโดยเปิดเผยก็ตาม แต่โดยหลักการแล้วการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนของไทยใช้หลักการดำเนินการโดยลับ

2.3 สิทธิหน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญา

ในกระบวนการการพิจารณาคดีอาญา พยานบุคคลถือว่าเป็นพยานที่สำคัญที่สุดสำหรับการพิสูจน์ข้อเท็จจริง และจำเป็นต้องใช้มากที่สุดโดยไม่อาจขาดได้[88] ซึ่งพยานบุคคลเป็นบุคคลที่ได้รับรู้ในเหตุการณ์นั้นต้องมาให้ถ้อยคำแก่เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้พยานบุคคลไม่สามารถทดแทนกันได้ อีกทั้งตัวพยานบุคคลไม่เป็นพยานหลักฐาน หากแต่ถ้อยคำที่ได้ให้ของพยานบุคคลถือเป็นพยานหลักฐาน[89] การที่พยานบุคคลต้องเข้ามาให้ถ้อยคำก่อให้เกิดสิทธิหน้าที่รวมถึงข้อยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคลดังต่อไปนี้

พยานบุคคล หมายถึง ผู้ที่ต้องเปิดเผยถึงการรับรู้ซึ่งมาจากการได้เห็น ได้ฟัง ได้กลิ่น ได้รสและได้รู้สึกของตนเกี่ยวกับข้อเท็จจริง สำหรับกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนพยานบุคคลมีความสำคัญเป็นลำดับแรก หากขาดพยานบุคคลแล้วการเริ่มคดีอาญาก็ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ในการสอบสวนคดีอาญา เจ้าพนักงานต้องทำการสอบปากคำบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานได้ ซึ่งพยานบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ย่อมมีหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดีที่ต้องช่วยเหลือรัฐ ให้ความร่วมมือกับรัฐในการค้นหาความจริงในคดีอาญา หากพยานบุคคลไม่ให้ความร่วมมือเขาอาจามีความผิดทางอาญา ตามมาตรา 169[90]การให้ถ้อยคำของพยานบุคคลมีความสำคัญต่อการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ๆเป็นการทำให้การดำเนินคดีมีความคืบหน้าต่อไป ส่งผลให้เกิดสิทธิหน้าที่และข้อยกเว้นหน้าที่ของบุคคลดังนี้

---

[88] โสภณ รัตนากร, <u>คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน</u>, พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2557), น.365.

[89] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 22*, น. 227-228.

[90] อุดม รัฐอมฤต, <u>คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน</u>, พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), น.23.

2.3.1 สิทธิของพยานบุคคล

การบัญญัติคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีแนวคิดมาจากการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อคุ้มครองป้องกันสิทธิเสรีภาพของบุคคล จากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐที่เข้ามารุกล้ำเกินขอบเขตของความพอเหมาะพอดี จึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดกรอบ มีการกำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐานเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมทั้งมีการกำหนดหน้าที่ให้กับรัฐที่จะต้องให้ความช่วยเหลือคุ้มครองประโยชน์ สิทธิต่าง ๆ ที่กฎหมายต้องการคุ้มครอง[91] การที่บุคคลทุกคนมีโอกาสที่อาจจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าในฐานะ ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา ผู้เสียหาย หรือ ในฐานะพยาน และไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในสถานะใด แต่เมื่อต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจรัฐในกระบวนการยุติธรรทางอาญาแล้ว บุคคลนั้นย่อมได้รับความกระทบกระเทือนต่อสิทธิมนุษยชนไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้นสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องคำนึงถึงว่า มนุษย์ทุกคนอยู่ในฐานะผู้ทรงสิทธิ และ มนุษย์ทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีเหตุผลและสมเหตุสมผลจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา[92]

ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติรับรองคุ้มครองไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เพื่อเป็นแนวทางการวางหลักเกณฑ์การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม และเป็นมาตรฐานการรับรองสิทธิของบุคคลที่ต้องเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

สำหรับการรับรองสิทธิและแนวทางการคุ้มครองสิทธิพยานบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ปรากฏตาม

มาตรา 40 (4) “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการจามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็วเป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง”

มาตรา 40 (5) “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

หากพิจารณาจากบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแล้ว จะพบว่าการคุ้มครองพยานบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีความเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานใน

---

[91] ชาติ ชัยเดชสุริยะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 61*, น.4.

[92] *เพิ่งอ้าง*, น.5.

กระบวนการยุติธรรมที่จะต้องคำนึงถึง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพยานบุคคล” ในฐานะที่พยานเป็นมนุษย์คนหนึ่ง เจ้าพนักงานผู้ใช้อำนาจจะต้องให้ความคุ้มครองและปฏิบัติต่อพยานอย่างเหมาะสม[93] นอกจากนี้ในกระบวนการสอบสวนที่พยานมีหน้าที่เกี่ยวข้องด้วยนั้น พยานมีสิทธิที่จะได้รับการดำเนินการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และ เป็นธรรม ส่งผลให้จะต้องมีการกำหนดมาตรการหรือองค์กรเข้ามาการดำเนินการ ซึ่งสิทธิของพยานบุคคลในคดีอาญาสามารถแบ่งแยกได้ดังต่อไปนี้

2.3.1.1 สิทธิที่จะให้การโดยสมบูรณ์ปราศจากการขัดขวางโดยมิชอบ

พยานบุคคล มีสิทธิอย่างเต็มที่ในการให้ถ้อยคำต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับรู้ของตน ดังนั้นเพื่อให้การได้มาซึ่งข้อเท็จจริงจากพยานบุคคลเป็นไปอย่างถูกต้อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงได้กำหนดมาตรการการคุ้มครองสิทธินี้ไว้ในมาตรา 133 วรรคสาม บัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พูดให้ท้อใจหรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำ ซึ่งอยากจะให้ด้วยความเต็มใจ” ตามบทบัญญัตินี้แสดงให้เห็นถึงสิทธิที่จะให้การโดยสมบูรณ์ปราศจากการขัดขวางโดยมิชอบ โดยถือเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงาน และ ศาล ต้องดูแลสิทธิดังกล่าวนี้[94]

2.3.1.2 สิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมและความคุ้มครองจากรัฐ

เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมรวมทั้งหน้าที่ในการคุ้มครองรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในสังคม การอำนวยความยุติธรรมทางอาญาให้เกิดขึ้นได้นั้นรัฐจะต้องได้รับการช่วยเหลือจากประชาชน โดยจะต้องมาให้ถ้อยคำและข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริง ดังนั้นเมื่อประชาชนในฐานะพยานบุคคล ที่กฎหมายกำหนดให้เขามีหน้าที่ต่าง ๆ ย่อมทำให้บุคคลต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องให้ความคุ้มครองและปฏิบัติติต่อบุคคลที่เข้ามาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเหมาะสม โดยหลักสำคัญของการที่บุคคลจะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมรวมถึงได้รับความคุ้มครองจากรัฐในฐานะพยาน คือ การที่รัฐจะต้องปฏิบัติต่อพยานบุคคลในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์โดยต้องคำนึงถึงหลัก “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” (human dignity) ซึ่งสิทธินี้เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นและมีอยู่ตาม “เหตุผลของเรื่อง” (nature of thing)[95]

---

[93] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 22*, น.240.

[94] *เพิ่งอ้าง*, น.240.

[95] *เพิ่งอ้าง*, น.240.

2.3.1.3 สิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ

การที่บุคคลมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือรัฐโดยการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานะพยานบุคคล รัฐสมควรที่จะต้องมีค่าตอบแทนแก่พยานบุคคลที่ต้องสละเวลาให้ความช่วยเหลือรัฐ เพราะการที่พยานบุคคลต้องเดินทางมายังที่ทำการของเจ้าพนักงาน หรือ ศาล ย่อมมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ พยานบุคคลมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็น ได้แก่ ค่าพาหนะ ค่าที่พัก และค่าป่วยการพยาน รวมทั้งค่าตอบแทนที่สมควร หมายถึงจำนวนค่าตอบแทนที่รัฐพึงจ่าย โดยเป็นสิทธิเฉพาะของพยานบุคคลฝ่ายรัฐที่มีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทน[96] ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้รับรองสิทธิในการได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐไว้ตามมาตรา 40 (5) “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” โดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติรับรองสิทธิของพยานบุคคลที่จะได้รับค่าตอบแทนไว้ ตามมาตรา 256 “ให้ศาลจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักที่จำเป็นและสมควรแก่พยานซึ่งมาตามหมายเรียก ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

การที่รัฐต้องให้การรับรองคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ แก่บุคคลที่มีหน้าที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานะพยานบุคคล ไม่ว่าจะในชั้นสอบสวน หรือในชั้นพิจารณา นอกจากจะเป็นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่น ความปลอดภัยให้กับพยานบุคคลที่จะต้องเข้ามาให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ในการค้นหาความจริงในคดีอาญาแล้ว การให้สิทธิต่าง ๆ แก่พยานบุคคลไม่ว่าจะเป็นการให้อิสระแก่พยานบุคคลจะให้ถ้อยคำได้อย่างไม่จำกัด ปราศจากการขัดขวางหรือการข่มขู่จากเจ้าพนักงาน สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงสิทธิที่จะได้รับค่าต่อบแทนตามสมควร ยังเป็นการดำเนินการเพื่อให้รัฐได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีที่สุด

2.3.2 หน้าที่ของพยานบุคคล

เนื่องจากพยานบุคคลมีความสำคัญต่อการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญาไม่ว่าจะในกระบวนการชั้นพิจารณาหรือในชั้นสอบสวน เพราะพยานบุคคลจะต้องถ่ายทอดความรับรู้ ในสิ่งที่พยานได้พบเห็นการกระทำอันเกี่ยวเนื่องกับข้อเท็จจริงในการกระทำความผิดอาญา โดยวิธีการมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวน หรือ ในศาล ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาความจริงเพื่อพิสูจน์ว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด และ เพื่อพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ดังนั้นกฎหมายจึงได้มี

---

[96] *เพิ่งอ้าง*, น.240.

การบัญญัติถึงหน้าที่ของพยานบุคคลทั้งในชั้นพิจารณาและในชั้นสอบสวนเพื่อให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงหน้าที่ของพยานบุคคล

2.3.2.1 หน้าที่ที่จะต้องไปยังสถานที่และเวลานัดหมาย

หน้าที่ที่จะต้องไปเป็นพยานไม่ว่าในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณา ถือเป็นหน้าที่โดยทั่วไปของพลเมืองที่ดีที่จะต้องช่วยรัฐในการพยุงความยุติธรรม ในชั้นพิจารณาคู่ความที่มีหน้าที่นำสืบต้องนำพยานไปเบิกความที่ศาล แต่หากพยานไม่เต็มใจที่จะมาเบิกความต่อศาลคู่ความอาจร้องขอต่อศาลให้ศาลออกหมายเรียกพยานไปศาลได้[97] เมื่อพยานได้รับหมายเรียกให้ไปเบิกความโดยชอบแล้ว จงใจไม่ไปศาลหรือไม่ไป ณ สถานที่ตามวันเวลาที่กำหนดไว้ ศาลอาจออกหมายจับและนำตัวพยานกักขังไว้จนกว่าพยานจะได้เบิกความตามวันที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ นอกจากนี้พยานอาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170 อีกด้วย[98]

แต่ในกรณีที่พยานมีเหตุเจ็บป่วยหรือมีข้อแก้ตัวที่จำเป็นอย่างอื่นโดยได้แจ้งข้อเหตุนั้นให้ศาลทราบแล้วศาลเห็นว่าข้ออ้างหรือข้อแก้ตัวนั้นฟังได้ บุคคลที่ได้รับหมายเรียกได้รับยกเว้นไม่ต้องไปตามหมายได้[99]

อย่างไรก็ตามมีบุคคลบางสถานะที่กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ออกหมายเรียกมาเป็นพยาน ตามมาตรา 106/1[100] ได้แก่

(1) พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่ว่ากรณีใด ๆ

(2) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาไม่ว่าในกรณีใด ๆ

(3) ผู้ที่ได้รับเอกสิทธิ์ความคุ้มกันตามกฎหมาย

แต่ในกรณีพระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนา กับ ผู้ได้รับเอกสิทธิ์ความคุ้มกันนั้น ศาลอาจออกคำบอกกล่าวว่าจะสืบพยาน ณ สถานที่ใดเมื่อใดแทนการออกหมายเรียกก็ได้ ส่วนพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ห้ามมิให้ศาลออกหมายเรียก หรือคำบอกกล่าว นอกจากนี้ในกรณีที่ศาลจะออกหมายเรียกกฎหมายให้อำนาจศาลที่จะสอบถามคู่ความผู้ขออกหมาย แถลงถึงความเกี่ยวพันของพยานที่ขอให้ออกหมายกับข้อเท็จจริงที่

---

[97] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 106

[98] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 111(2)

[99] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 108

[100] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1

จะให้พยานเบิกความได้ด้วย[101] เพื่อป้องกันมิให้ขอออกหมายโดยไม่จำเป็น หรือ เพื่อป้องกันมิให้เกิดกรณีการกลั่นแกล้งออกหมายไปสร้างความเดือดร้อนแก่พยานโดยมิชอบ[102]

2.3.2.2 หน้าที่การสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนให้ถ้อยคำ

ตามกฎหมายต่างประเทศเดิมถือว่าการสาบานของพยานก่อนเบิกความเป็นสิ่งจำเป็นเพราะการพิจารณาคดีทำในนามของพระเจ้า พยานต้องสาบานต่อพระคัมภีร์ของศาสนาคริสต์ ถ้าพยานไม่ยอมรับความศักดิ์สิทธิ์ของพระคัมภีร์ก็ไม่สามารถเป็นพยานได้ คนที่ไม่นับถือศาสนาคริสต์จึงเป็นพยานไม่ได้ เด็กที่ยังไม่เข้าใจความหมายของคำสาบาน หรือไม่เข้าใจว่าเมื่อผิดคำสาบานแล้วจะมีผลอย่างไร ก็เป็นพยานไม่ได้เช่นกัน[103] ตามกฎหมายไทย พระอัยการลักษณะพยานในกฎหมายตราสามดวง ไม่ได้มีการกำหนดให้พยานต้องสาบานตนก่อน แต่ได้กำหนดให้ตุลาการกล่าวก่อนเผชิญพยาน เป็นทำนองสาปแช่งพยานที่เบิกความเท็จ และอวยชัยให้พยานที่เบิกความตามความเป็นจริง โดยอ้างถึงอำนาจพระอรหันต์ เทพยดา ต่าง ๆ

การกล่าวคำสาบานเป็นการรับรองว่าสิ่งที่พยานได้ให้การไปเป็นความสัตย์จริง หากได้กล่าวถ้อยคำอันเป็นเท็จ ผู้กล่าวเท็จย่อมจะรู้สึกว่าตนจะต้องประสบกับสิ่งร้ายต่าง ๆ ตามความเชื่อในศาสนาของตน การสาบานจึงเหมือนเป็นวิธีการทางจิตวิทยา เพราะโดยทั่วไปบุคคลจะมีความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความเกรงกลัวละอายต่อความประพฤติชั่ว กฎหมายจึงให้มีการสาบานตนก่อนมีการเบิกความ เพื่อเตือนสติพยานให้นึกถึงมโนธรรมที่จะพูดแต่ความสัตย์จริงไม่นำความเท็จมากล่าว[104] ความมุ่งหมายของการสาบานหรือปฏิญาณจึงมีเพื่อเป็นหลักประกันว่าพยานจะเบิกความตามความเป็นจริง ในอดีตการสาบานอาจมีผลทางจิตวิทยาต่อบุคคลบางกลุ่มที่เคร่งครัดในศาสนาหรือมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ แต่ปัจจุบันอาจมองว่าการสาบานเป็นเพียงพิธีการมากกว่าเป็นหลักประกันว่าพยานจะเบิกความตามความจริง และไม่ได้มองว่าหากพยานไม่สาบานตนหรือปฏิญาณตนแล้วจะรับฟังไม่ได้[105] แม้ว่ากฎหมายอาญามิได้บัญญัติให้การสาบานหรือการปฏิญาณตนเป็นองค์ประกอบความผิดฐานเบิกความเท็จอีกต่อไปแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นที่เชื่อกันได้ว่า การสาบานจะต้องมีผลต่อการเบิกความของพยานไม่มากก็น้อย และเมื่อนำไปประกอบกับความศักดิ์สิทธิ์ของของ

---

[101] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106

[102] โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.369.

[103] *เพิ่งอ้าง*, น.369. อ้างจาก Cross pp.145-149.

[104] เข็มชัย ชุติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2557), น.364.

[105] โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.371.

บรรยากาศในห้องพิจารณาและการถามค้านของฝ่ายตรงข้ามแล้ว ก็น่าจะเป็นหลักประกันที่เพียงพอแล้วว่าพยานจะเบิกความด้วยความสัตย์จริง[106] โดยปัจจุบันการขัดขืนคำสั่งศาลไม่สาบานหรือปฏิญาณก็ยังคงเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 171 อยู่ ส่วนกรณีขัดขืนคำสั่งพนักงานสอบสวนพนักงานอัยการ ที่ให้สาบานหรือปฏิญาณเป็นความผิดอาญา ตามมาตรา 169

การสาบานตน กับ การปฏิญาณตนมีความแตกต่างกัน โดยกฎหมายได้ไม่กำหนดว่ากรณีใดต้องให้การสาบาน หรือ กรณีใดต้องปฏิญาณตน แต่ถือเป็นดุลยพินิจของศาลที่จะกำหนด ถ้อยคำที่ใช้ในการสาบานจะเป็นคำสาปแช่งพยานที่เบิกความเท็จให้พบกับภัยพิบัติ และจะอวยชัยหากพยานเบิกความตามความเป็นจริง โดยมีการอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้พยานเกรงกลัว ส่วนคำปฏิญาณมีลักษณะเป็นการกล่าวให้คำมั่นว่าจะให้การตามความเป็นจริง แต่ไม่มีการอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อสาปแช่งลงโทษกรณีกล่าวเท็จ

ผู้มาเบิกความจะต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนการเบิกความ การเบิกความโดยไม่มีการสาบานหรือปฏิญาณจะส่งผลให้คำเบิกความเสียเปล่า ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้[107] แต่ในกรณีที่ไม่มีการสาบานหรือปฏิญาณ หากได้มาสาบานตนรับรองต่อศาลว่าข้อความที่ตนเบิกความเป็นความจริง ถือว่าได้มีการสาบานตามความมุ่งหมายของกฎหมายแล้วคำเบิกความนั้นย่อมรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้[108]

อย่างไรก็ตามมีบุคคลบางสถานะที่มีเอกสิทธิได้รับยกเว้นไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณ สามารถเบิกความได้โดยไม่ต้องสาบาน[109] ได้แก่ พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ บุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบห้าปี หรือบุคคลที่ศาลเห็นว่าหย่อนความรู้สึกผิดและชอบ เช่นผู้มีจิตฟั่นเฟือนแต่ไม่ถึงขั้นวิกลจริต บุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่หย่อนความรู้สึกผิดชอบ จึงไม่มีประโยชน์ที่จะสาบานหรือปฏิญาณ พระภิกษุสามเณรในพุทธศาสนา และบุคคลที่คู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าไม่ต้องให้การสาบานหรือปฏิญาณตน

---

[106] เข็มชัย ชุติวงศ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 104*, น.365.

[107] คำพิพากษาฎีกาที่ 824/2492, สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2559 http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp

[108] คำพิพากษาฎีกาที่ 693/2487, สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2559 http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp

[109] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112

2.3.2.3 หน้าที่ต้องเบิกความด้วยวาจา

พยานบุคคลมีหน้าที่มาให้ข้อเท็จจริงต่อศาล ดังนั้นบุคคลจะเป็นพยานก็ต่อเมื่อมาเบิกความ โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 113 วางหลักว่า “พยานบุคคลจะต้องเบิกความด้วยวาจา ไม่สามารถเขียนข้อความและอ่านข้อความที่เขียนมาได้ เว้นแต่ว่าได้รับอนุญาตจากศาลหรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ” นอกจากนี้ยังรวมถึงพยานจะอัดเสียงถ้อยคำแล้วมาเปิดที่ศาลก็ไม่ได้เช่นกัน การที่พยานจะต้องมาเบิกความโดยวาจาต่อหน้าศาล เป็นไปเพื่อให้ศาลมีโอกาสพิจารณาลำดับเหตุการณ์ที่พยานเบิกความถึง ตลอดจนกริยาท่าทางขณะเบิกความเพื่อประกอบการชั่งน้ำหนักคำพยาน[110]

การเบิกความด้วยวาจาพยานจะต้องเบิกความจากความทรงจำในอดีตของตน พยานไม่สามารถนำบันทึกช่วยความจำมาเปิดดูระหว่างการเบิกความได้ เนื่องจากพยานเป็นผู้ประสบกับเหตุการณ์นั้นโดยตรงจึงควรจะต้องเบิกความเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้นได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะในกรณีที่ทนายความหรือคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ถามคำถาม ซึ่งเป็นการจำกัดประเด็นคำตอบลงพยานก็น่าที่จะตอบได้หากได้รู้เห็นมาจริง หากศาลอนุญาตให้พยานสามารถอ่านบันทึกข้อความ หรือนำบันทึกขึ้นมาดูในกรณีที่ตอบคำถามไม่ได้แล้ว ก็จะทำให้มีการซักซ้อมพยานล่วงหน้าอาจเกิดกรณีให้การเท็จ และทำให้คู่ความอีกฝ่ายเสียเปรียบเพราะไม่อาจถามค้านให้ความจริงปรากฏแก่ศาลได้[111]

2.3.2.4 หน้าที่เบิกความตามความสัตย์จริง

พยานบุคคลมีหน้าที่จะต้องตอบคำถามของศาล คู่ความ ตามความเป็นจริง หากพยานเบิกความเท็จโดยที่ความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี ไม่ว่าจะเป็นการเบิกความเท็จในคดีแพ่งหรือคดีอาญา ย่อมเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 177

ส่วนการให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนในชั้นสอบสวนคดีอาญา พยานก็มีหน้าที่จะต้องให้ถ้อยคำตามความเป็นจริงเช่นกัน มิเช่นนั้นพยานจะมีความผิดตามมาตรา 137 ฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน

หากพยานมาเบิกความโดยไม่มีพิรุธหรือมีพยานหลักฐานแสดงว่าพยานเบิกความเท็จ ศาลจะต้องรับฟังคำเบิกความของพยานนั้น ดังนั้นสิ่งที่พอจะใช้เป็นหลักประกันว่าพยานเบิกความตามความจริง คงมีเพียงคำสาบานหรือคำปฏิญาณของพยานว่าจะเบิกความตามความ

---

[110] เข็มชัย ชุติวงศ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 104*, น.367.

[111] *เพิ่งอ้าง*, น.368.

เป็นจริงเท่านั้น ซึ่งอาจไม่ได้เป็นหลักประกันที่เพียงพอ ดังนั้นจึงต้องขึ้นอยู่กับสำนึกในหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่จะต้องช่วยเหลือรัฐในการรักษาความยุติธรรมด้วย[112]

จากการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่โดยทั่วไปของพยานบุคคลแล้ว พบว่า พยานบุคคลในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐมีหน้าที่จะต้องให้ความช่วยเหลือรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยทำหน้าที่ในฐานะพยาน ซึ่งหน้าที่สำคัญของพยานคือการมาเบิกความในชั้นศาล และมาให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวน หากไม่กระทำตามหน้าที่พยานต้องรับโทษอาญา ดังนั้นเพื่อให้การทำหน้าที่ของพยานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้พยานได้รับความสะดวกอย่างเต็มที่และเพื่อให้พยานร่วมมือกับรัฐด้วยความเต็มใจ พยานจึงได้รับสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิที่จะให้ถ้อยคำโดยปราศจากการขัดขวางโดยมิชอบ สิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมจากรัฐ

2.3.3 ข้อยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคล

จากการศึกษาถึงหน้าที่ของพยานบุคคลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า พยานบุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนและศาล เพื่อให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน ตอบคำถาม รวมถึงเบิกความถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา ทั้งมีหน้าที่จะต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนการให้ถ้อยคำ แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายได้วางหลักเกณฑ์รับรองสิทธิเฉพาะบุคคลไว้ต่างจากบุคคลทั่วไปที่จะไม่ต้องตอบคำถามใด ๆ ทั้งในชั้นพิจารณาและในชั้นสอบสวน ถือเป็นเหตุยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคล

เหตุยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคล หรือที่ทางตำรากฎหมายลักษณะพยานเรียกว่า เอกสิทธิ์ (privilege) หรือ ความคุ้มกัน (immunity) ซึ่งกฎหมายได้ให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลบางพวก ส่งผลให้พยานบุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์ดังกล่าว มีสิทธิที่จะไม่ต้องไปยังที่ทำการของเจ้าพนักงานหรือศาล ไม่ต้องสาบานตนหรือปฏิญาณตน รวมทั้งไม่ต้องให้ถ้อยคำ หรือไม่ต้องตอบคำถามบางประการ โดยที่พยานบางคนอาจมีสิทธิดังกล่าวเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือบางคนมีสิทธิหลายอย่างร่วมกัน[113] เอกสิทธิ์ จึงเป็นเรื่องของการให้ประโยชน์เป็นสิทธิพิเศษนอกเหนือจากกฎหมาย

---

[112] โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.373.

[113] *เพิ่งอ้าง*, น.375.

สำหรับบุคคลบางจำพวกโดยเฉพาะ ในการใช้อ้างเพื่อให้มีสิทธิบางประการ ที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป[114]

แม้แนวความคิดเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์ความคุ้มกันแก่บุคคลในการทำหน้าที่ในฐานะพยาน จะส่งผลกระทบต่อรัฐในการจะได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน และเป็นการสร้างอุปสรรคต่อการดำเนินกระบวนการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญาก็ตาม[115] แต่ภารกิจของรัฐนอกจากการอำนวยความยุติธรรมในคดีอาญาแล้ว รัฐก็มีภารกิจในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ความสงบสุขของสังคมส่วนรวมและคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนด้วยเช่นกัน และแม้โดยทั่วไปบุคคลจะมีหน้าที่ให้ถ้อยคำและตอบข้อซักถามของเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนซึ่งเป็นไปเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมในฐานะพลเมืองที่ดี แต่การแสวงหาความจริงในกระบวนการยุติธรรมของสังคมที่ยึดมั่นในหลักนิติรัฐทำให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมต้องหาสมดุลระหว่างการพิทักษ์รักษาความปลอดภัยของสังคมกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล[116]

ดังนั้นหากมีการบังคับบุคคลใดให้มาปรากฏตัวในฐานะพยาน แล้วอาจกระทบต่อคุณค่าบางอย่างที่สังคมส่วนรวมเห็นว่า มีความสำคัญมากกว่าการช่วยเหลือรัฐในการค้นหาความจริงจากพยานบุคคลนั้น เช่น การรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันศาสนา[117] หรือกรณีที่การให้ถ้อยคำของบุคคลที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยความสมัครใจซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของผู้ให้ถ้อยคำ[118] รัฐจึงต้องให้ความคุ้มครองแก่คุณค่าเหล่านั้นโดยการรับรองสิทธิของบุคคลที่จะอ้างเหตุ

---

[114] วัสสิก ศรีแก้ว, “การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา : ศึกษากรณีการให้เอกสิทธิ์ตามสถานะของพยานบุคคล,” (วิทยาพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), น.19.

[115] Richard May, Criminal Evidence, 3rded., (London : Sweet & Maxwell Ltd., 1995), p.286.

[116] อุดม รัฐอมฤต, “การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นเจ้าพนักงาน,” ใน ยืนหยัดบนหลักนิติธรรม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552), น.244. อ้างจาก Joel Samaha, Criminal Procedure, Seventh Edition (California : Wadsworth, 2008) pp.5-7.

[117] วัสสิก ศรีแก้ว, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 114*, น.20.

[118] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 116*, น.244.

บางประการเพื่อยกเว้นหน้าของพยานบุคคล หลักกฎหมายนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองคุณค่าทางสังคมซึ่งมีความสำคัญมากกว่าการค้นหาความจริงจากพยานบุคคล

โดยในหัวข้อนี้จะได้อธิบายถึงเอกสิทธิ์หรือเหตุยกเว้นหน้าที่พยานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการไม่ต้องตอบคำถามของพยานบุคคล ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังกรณีต่อไปนี้

2.3.3.1 เอกสิทธิ์โดยสถานะของบุคคลที่กฎหมายรับรองไว้โดยเฉพาะ

ตามที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องหน้าที่ของพยานบุคคล กฎหมายได้บัญญัติยกเว้นหน้าที่บางประการในการเข้ามาทำหน้าที่พยานบุคคลของบุคคลที่ที่มีสถานะพิเศษ เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 106/1 ได้วางหลักห้ามมิให้ออกหมายเรียก พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่ว่าในกรณีใดทั้งสิ้น ส่วนพระภิกษุและสามเณรในบวรพระพุทธศาสนาและผู้ที่ได้รับอภิสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมายให้ใช้คำบอกกล่าวแทนหมายเรียก ส่งผลให้บุคคลที่มีสถานะตามที่กฎหมายกำหนดได้รับยกเว้นไม่ต้องไปศาล[119] หรือในกรณีการให้สิทธิแก่บุคคลที่มีสถานะตามที่กฎหมายกำหนดไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตนเมื่อไปเบิกความที่ศาล ได้แก่พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ บุคคลผู้อายุต่ำกว่าสิบห้าปีหรือหย่อนความรู้สึกผิดและชอบ กับพระภิกษุสามเณรในพุทธศาสนา และบุคคลที่คู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าไม่ต้องสาบานหรือกล่าวคำปฏิญาณ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 ซึ่งหลักเกณฑ์การยกเว้นหน้าที่ไม่ต้องไปยังสถานที่และเวลานัดหมายตามหมายเรียก และการยกเว้นหน้าที่ไม่ต้องสาบานตนหรือปฏิญาณตนของพยานบุคคลที่มีสถานะพิเศษดังกล่าว ได้นำไปใช้ในกระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวน ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 133 โดยอาศัยมาตรา 15 ที่ให้นำหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้

ส่วนเอกสิทธิ์ที่จะไม่เบิกความ หรือ ตอบคำถาม ของบุคคลที่มีสถานะพิเศษตามที่กฎหมายกำหนด ปรากฏตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 115 ที่วางหลักว่า “พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หรือพระภิกษุสามเณรในพุทธศาสนา แม้มาเป็นพยานจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใด ๆ ก็ได้ สำหรับบุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมายจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใด ๆ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามกฎหมายนั้น ๆ ก็ได้” ซึ่งตามมาตรา 133 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้วางหลักเกณฑ์ให้เอกสิทธิ์ตามสถานะของบุคคลที่จะไม่ต้องให้ถ้อยคำหรือตอบคำถามใด ๆ ต่อเจ้า

---

[119] โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.375.

พนักงานไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องอาศัยมาตรา 15 ที่ให้นำเอาหลักเกณฑ์ในมาตรา 115 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ

เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำหรือตอบคำถามใด ๆ ที่เป็นสิทธิเด็ดขาดที่กฎหมายไทยได้รับรองให้ว่าบุคคลในฐานะดังกล่าวไม่ต้องอยู่ในบังคับให้ต้องให้ถ้อยคำใด ๆ กับเจ้าพนักงานหรือศาล เช่น พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หรือพระภิกษุสามเณรในพุทธศาสนา แต่ถ้าบุคคลในสถานะดังกล่าวยินยอมที่จะให้ถ้อยคำใด ๆ กับเจ้าพนักงานหรือศาล ถ้อยคำนั้นก็สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานดังเช่นถ้อยคำของบุคคลทั่วไปได้[120]

2.3.3.2 สิทธิที่จะไม่เปิดเผยความลับ

โดยหลักในกฎหมายลักษณะพยานมีขึ้นเพื่อสนับสนุนให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงในคดีที่น่าเชื่อถือ ที่ถูกต้องและครบถ้วน แต่ในบางกรณีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือและมีคุณค่าในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงสำคัญในคดีอาญา อาจกระทบต่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม กระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลที่ต้องมาให้ถ้อยคำ ดังนั้นจึงได้มีหลักเกณฑ์ในเรื่องเอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยความลับ เพื่อป้องกันผลประโยชน์หรือความสัมพันธ์ของบุคคลบางพวก หรือประโยชน์ของส่วนรวม[121] เอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยความลับ เป็นกรณีที่บุคคลอ้างเหตุอันเนื่องมาจากหน้าที่ที่ต้องรักษาความลับเกี่ยวกับการงานที่ตนรับผิดชอบดูแล เพื่อจะไม่ยอมให้ถ้อยคำตอบคำถามที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถแบ่งประเภทของเอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยความลับได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความลับในราชการ ความลับในอาชีพ และ ความลับเกี่ยวกับวิธีการ แบบแผน ซึ่งเป็นงานที่มีกฎหมายคุ้มครองไม่ยอมให้เปิดเผย[122]

เอกสิทธิ์เกี่ยวกับความลับในราชการ คือเอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยข้อความทางราชการบางอย่างเพราะจะทำให้เสียหายแก่ประโยชน์ของรัฐ ซึ่งเป็นการอ้างเอกสิทธิ์เพื่อรักษาประโยชน์ของสาธารณะ เช่น ความลับเกี่ยวกับความมั่นคงชองชาติ แผนการทำสงครามของกองทัพ ข้อมูลเกี่ยวกับกำลังรบอาวุธยุทโธปกรณ์ของทหาร การติดต่อ เจรจา จดหมายโต้ตอบระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลต่างประเทศ ความลับอื่นที่มีความสำคัญรองลงมาได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนปราบปรามอาชญากรรม หากล่วงรู้ถึงเหล่ามิจฉาชีพแล้วอาจเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ รวมถึงแหล่งข่าว สายลับ ที่เป็นผู้ให้เบาะแส ข้อมูลข่าวสาร แก่ตำรวจให้สามารถติดตามจับกุมคนร้าย แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลที่เกี่ยวกับการสืบสวน สอบสวน ในแต่ละคดี

---

[120] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 116*, น.251.

[121] โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.382.

[122] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 116*, น.251.

นั้นไม่น่าจะถือได้ว่าเป็นความลับเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยอันควรจะได้รับการคุ้มครองเสมอไป เว้นเสียแต่การเปิดเผยจะเป็นการเสียหายแก่ทางราชการอย่างแท้จริง เกินกว่าความจำเป็นที่จะนำมาใช้เป็นหลักฐานในคดี [123]

เอกสิทธิ์เกี่ยวกับความลับในทางวิชาชีพ เป็นเอกสิทธิ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของเอกชน โดยวิชาชีพที่มีกฎหมายบัญญัติหน้าที่ให้ต้องรักษาความลับ และมีการบัญญัติบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนไว้โดยเฉพาะแล้วเช่น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 323 ได้บัญญัติความผิดฐานการเปิดเผยความลับโดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพแพทย์ เภสัชกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช ทนายความ หรือผู้สอบบัญชี หรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพนั้น หรือตามมาตรา 324 ซึ่งบัญญัติความผิดฐานเปิดเผยความลับโดยเหตุที่มีตำแหน่งหน้าที่ วิชาชีพ หรืออาชีพอันเป็นที่ไว้วางใจเกี่ยวกับอุตสาหกรรม การค้นพบ หรือการนิมิตทางวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น อีกทั้งยังมีกรณีของผู้พิพากษาและตุลาการที่สามารถใช้สิทธิการไม่ตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ทางตุลาการของตน[124]

เอกสิทธิ์ในความลับเกี่ยวกับวิธีการ แบบแผน ซึ่งเป็นงานที่มีกฎหมายคุ้มครองไม่ยอมให้เปิดเผยมีลักษณะเป็นเอกสิทธิ์ของเอกชน ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจดทะเบียนสิทธิบัตร ซึ่งก่อนมีการโฆษณาห้ามมิให้มีการเปิดเผยรายละเอียดแห่งการประดิษฐ์หรือผลิตภัณฑ์[125]

ในกรณีที่มีการอ้างเอกสิทธิ์ที่ไม่เปิดเผยความลับของพยานบุคคล ซึ่งเป็นการอ้างเพื่อคุ้มครองสิทธิที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของสาธารณะ และ สิทธิส่วนบุคคล โดยอาจมีเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบโดยตรง และ อาจมีระดับความสำคัญที่ควรปิดเป็นความลับแตกต่างกันไป จึงมักเป็นข้ออ้างที่ไม่เด็ดขาด พนักงานสอบสวนจึงควรสอบถามเหตุผลและความจำเป็นกับบุคคลที่มีส่วนได้เสียหรือรับผิดชอบดูแลความลับนั้นโดยตรง ก่อนจะวินิจฉัยว่าข้ออ้างที่จะไม่ยอมให้ถ้อยคำของบุคคลนั้นมีเหตุผลสมควรหรือไม่[126] เนื่องจาก มีกรณีที่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยกรณีที่ศาลเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาประกอบการพิจารณาคดีว่า พนักงานอัยการจะอ้างว่าสำนวนการสอบสวนเป็นเอกสารที่เป็นความลับมิได้[127]

---

[123] โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.386.

[124] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 116*, น.252.

[125] โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.392

[126] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 116*, น.252. และดูเทียบมาตรา 231 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

[127] คำพิพากษาฎีกาที่ 1171/2514, สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2559,

2.3.3.3 เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง หรือ privilege against self-incrimination สิทธินี้มีต้นกำเนิดมาจากหลักในภาษาลาติน ที่ว่า “nemo tenetur prodere seipsum” หรือ no one is bound to betray himself โดยมีหลักฐานว่าสิทธินี้ได้รับการยอมรับมาตั้งแต่ในยุคสมัยกรีกโบราณ[128] เกิดจากความคิดที่ต้องการต่อต้านวิธีพิจารณาสมัยโบราณที่นิยมการใช้วิธีการทรมานผู้ต้องหาเพื่อให้การปรักปรำตนเอง อันเป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงเกิดหลักเกณฑ์การคุ้มครองบุคคลเหล่านั้น โดยการให้เอกสิทธิ์ (privilege) หรือ ความคุ้มกัน (immunity) เพื่อให้ความคุ้มครองพยานและกลายมาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และ เป็นการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์[129]เอกสิทธิ์ของพยานบุคคลในคดีอาญาที่จะไม่ถูกบังคับให้ปากคำที่อาจเป็นการปรักปรำตนเอง จึงมีความเกี่ยวข้องโดยได้รับอิทธิพลมาจากการที่รัฐต้องเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพยานบุคคล

ในยุคปัจจุบัน การมาให้ถ้อยคำต่อรัฐ ถือเป็นหน้าที่ของประชาชนที่ต้องให้ความร่วมมือกับรัฐ โดยเป็นหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดี ร่วมมือกับรัฐค้นหาความจริงในคดีอาญา เนื่องจากมองว่าเป็นเรื่องที่บุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมจะต้องเสียสละมาทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับรัฐ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ ถือเป็นการแลกเปลี่ยนกับการที่รัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองรักษาความสงบของสังคม[130] เมื่อประชาชนมีหน้าที่ต้องให้ถ้อยคำในฐานะพยาน ในบางครั้งก็อาจมีความลังเลไม่แน่ใจว่าการให้ถ้อยคำของตนต่อเจ้าพนักงานอาจทำให้ตนต้องตกเป็นผู้ต้องหาและถูกดำเนินคดีอาญาหรือไม่ เพราะกระบวนการสอบสวนที่มีสภาพเป็นการบังคับและอาจรุกล้ำเข้าไปในเรื่องส่วนตัวของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำ รวมทั้งรัฐสามารถอ้างความจำเป็นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาในการใช้อำนาจเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน ข้อมูลต่าง ๆ จากผู้ที่ไม่ต้องการให้ด้วยความเต็มใจได้ การให้ถ้อยคำที่อาจเป็นการปรักปรำตนเองจึงเป็นการให้ปากคำโดยฝืนความรู้สึกส่วนตัวของพยานบุคคล เป็นการขัดต่อสิทธิของ

---

http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp

[128] Manfred Pieck, “Witness privilege against self-incrimination in the civil law,”Accessed October 13, 2015, p.375.
http://digitalcommons.law.villanova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1489&context=vlr

[129] โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.377.

[130] Manfred Pieck, *supra note 128*, p.376.

พยานบุคคลที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม เป็นการกระทำที่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพยานบุคคล ซึ่งอาจส่งผลให้บุคคลนั้นต้องกระทำความผิดอาญา ฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่อเจ้าพนักงาน หรือ ความผิดฐานเบิกความเท็จ และยังส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานเพราะถ้อยคำที่ได้มาพยานไม่ได้ให้ถ้อยคำด้วยความไม่เต็มใจ

รัฐจึงมีแนวคิดที่จะให้ความคุ้มครองบุคคลที่มาให้ถ้อยคำแก่รัฐ โดยการให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลที่จะไม่ตอบคำถามที่อาจทำให้เขาต้องถูกฟ้องคดีอาญา ซึ่งมีเหตุผลเนื่องจาก[131]

1. การให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลเป็นการคุ้มครอง จิตสำนึกและเกียรติภูมิของมนุษย์ (conscience and dignity of man) เนื่องจากหากไม่ให้เอกสิทธิ์แก่พยานพยานอาจต้องเผชิญกับทางเลือกระหว่างการถูกลงโทษเพราะไม่ยอมให้ถ้อยคำตามหน้าที่ของพยาน การถูกลงโทษเนื่องจากการไม่ให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง หรือ การถูกลงโทษสำหรับความผิดที่เขาได้ให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง ทางเลือกเหล่านี้เป็นสิ่งที่พยานไม่ต้องการที่จะถูกบังคับให้เลือก

2. เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาความจริงและรักษาความปลอดภัยของส่วนรวม กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงไม่ใช่เรื่องของการแข่งขันว่าใครที่ฉลาดกว่าจะเป็นฝ่ายชนะ แม้พนักงานอัยการจะมีหน้าที่ในการพิสูจน์ความผิดและเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ดีที่จะต้องช่วยเหลือมาให้ถ้อยคำในสิ่งที่ตนทราบ แต่รัฐก็มีเครื่องมือที่จะป้องกันประโยชน์ของรัฐได้ดีกว่าพลเมือง รัฐจึงไม่ควรที่จะบังคับให้บุคคลต้องให้ถ้อยคำเพื่อเป็นประโยชน์แก่รัฐ

3. การที่พยานมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่จะเป็นการปรักปรำตนเอง จะเป็นการส่งเสริมให้พยานให้ความร่วมมือในกระบวนการสอบสวนค้นหาความจริงมากขึ้น เนื่องจากพยานไม่มีความกังวลหรือต้องเกรงกลัวว่าจะต้องให้ถ้อยคำถึงเรื่องที่อาจทำให้ตนต้องถูกดำเนินคดีอาญา ไม่เช่นนั้นพยานก็จะพยายามหลีกเลี่ยงการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน

4. การให้เอกสิทธิ์แก่พยานที่จะไม่ให้ถ้อยคำหากถ้อยคำนั้นอาจทำให้พยานต้องถูกฟ้องคดีอาญา ช่วยให้ถ้อยคำที่พยานให้มีความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้นเพราะพยานไม่ต้องกลัวว่าจะต้องถูกบังคับให้ต้องให้การในเรื่องที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตัวเขา พยานให้ถ้อยคำด้วยความสมัครใจจึงมีผลให้ศาลสามารถเชื่อถือถ้อยคำของพยานด้วยความไว้วางใจได้มากขึ้น

---

[131] สุภี สมสวัสดิ์วิบูลย์, “เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), น.12-13.

5. พยานไม่ต้องเสี่ยงที่จะต้องรับผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเพราะพยานสามารถอ้างเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำหากการให้ถ้อยคำอาจทำให้ต้องถูกดำเนินคดีอาญา พยานสามารถเลือกที่จะใช้เอกสิทธิ์แทนการให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จ

6. หากพยานไม่สามารถอ้างเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองเพื่อปกป้องคุ้มครองตนเอง และส่งผลให้พยานจะต้องถูกลงโทษ จะเป็นการทำลายความยุติธรรมในกระบวนการพิจารณา

ดังนั้นการให้เอกสิทธิ์กับพยาน โดยพยานไม่ต้องตอบคำถามที่ทำให้ตนต้องถูกดำเนินคดีอาญาจึงเป็นการประณีประนอมระหว่าง ประโยชน์ที่รัฐได้จากการใช้อำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งถ้อยคำของบุคคล กับ ความเกรงกลัวของพยานบุคคลที่จะต้องให้ถ้อยคำต่อรัฐซึ่งถ้อยคำนั้นจะทำให้ตนต้องถูกดำเนินคดีอาญา ซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับการประณีประนอมกันระหว่างประโยชน์ของรัฐ กับ ความหวาดกลัวของการให้ถ้อยคำของบุคคล ปรากฏในหลายประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย civil law และ หลักการนี้ยังถือเป็นนโยบายของรัฐที่จะไม่ใช้วิธีการใด ๆ ที่เป็นการบังคับบุคคลให้ให้ถ้อยคำ โดยที่เขามีเหตุผลบางประการที่ทำให้เขาไม่เต็มใจที่จะให้[132] นอกจากนี้ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบ common law เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ความสำคัญกับเอกสิทธิ์ของพยานที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองโดยการบัญญัติให้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล และมีการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ในบทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 (fifth Amendment) โดยหลักการนี้มีความมุ่งหมายที่จะไม่ให้มีการใช้อำนาจสอบสวนของเจ้าพนักงานไปในทางละเมิดสิทธิของบุคคลที่จะไม่ต้องตอบคำถามหรือให้หลักฐานใด ๆ ที่อาจทำให้เขาถูกฟ้องคดี ได้รับโทษ หรือถูกยึดทรัพย์ และเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่บุคคลถูกสอบปากคำจะต้องมีโอกาสปรึกษาทนายความ หรือได้รับการแจ้งเตือนถึงผลร้ายที่จะมีต่อเขาในการดำเนินคดีอาญา และสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำใด ๆ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีที่มาจากคำพิพากษาของศาลสูงในสหรัฐอเมริกาในคดี Miranda V. Arizona[133]

สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง หรือ เอกสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามที่จะทำให้ตนเองถูกฟ้องคดีอาญา เป็นเอกสิทธิ์เฉพาะของพยานบุคคล มีความแตกต่างจากสิทธิที่จะนิ่ง (right to silence) หรือสิทธิที่จะไม่ให้การ เนื่องจากสิทธิที่จะนิ่งนั้นเป็นสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาโดยเฉพาะกล่าวคือ ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา มีฐานะเป็นประธานในคดี จึงมีสิทธิต่าง ๆทั้งสิทธิในทางกระทำ (active right) และ สิทธิในทางอยู่เฉย (passive right) โดยผู้ถูกกล่าวหาถูก

---

[132] Manfred Pieck, *supra note 128*, p.377.

[133] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 116*, น.255.

สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ส่งผลให้หน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง รวมทั้งการรวบรวมพยานหลักฐานตกเป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้กล่าวหา สิทธิที่จะนิ่งจึงเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาได้รับการยกเว้นจากหน้าที่ทั่วไปในฐานะพลเมืองที่ดีที่มีหน้าที่ที่จะต้องตอบคำถามของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้นผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิที่จะไม่ให้การใด ๆเลย หรือ จะปฏิเสธไม่ตอบคำถามแม้ว่าคำถามนั้นจะไม่ทำให้ผู้ต้องหาต้องถูกฟ้องเป็นคดีอาญาก็ตาม[134]

ในการอ้างเอกสิทธิ์ไม่ตอบคำถามที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองของพยานบุคคล คุ้มครองเฉพาะกรณีที่ถ้อยคำนั้นจะเป็นปฏิปักษ์ที่อาจทำให้ตนถูกฟ้องเป็นคดีอาญาเท่านั้น ไม่อาจอ้างเหตุผลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องเพื่อให้ตนไม่ต้องตอบคำถามได้ เนื่องจากการตอบคำถามต่อเจ้าพนักงานในฐานะพยานบุคคลถือเป็นหน้าที่ของพยาน[135] ดังนั้นการให้ความคุ้มครองแก่พยานจึงมีขอบเขตที่แคบกว่าการให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลย เพราะตามปกติพยานมีหน้าที่ต้องตอบคำถามในสิ่งที่ตนรับรู้ แสดงพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของตน หากปฏิเสธการให้ถ้อยคำหรือให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จอาจต้องได้รับโทษ ซึ่งหากพูดความจริงก็จะเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง เอกสิทธิ์นี้จึงเป็นการยกเว้นหน้าที่ของพยาน[136]

ในทางปฏิบัติการอ้างเอกสิทธิ์ไม่ตอบคำถามของพยานบุคคลต่อเจ้าพนักงานในชั้นก่อนพิจารณา พยานสามารถอ้างได้โดยตนเองแต่ในบางครั้งอาจเป็นการยากเกินไปที่พยานจะทราบว่าการถามคำถามใดของเจ้าพนักงานอาจนำไปสู่การตอบคำถามที่ทำให้พยานบุคคลถูกฟ้องคดีอาญา ดังนั้นหากพยานบุคคลไม่ระมัดระวัง ไม่เข้าใจคำถามหรือ เจ้าพนักงานใช้เทคนิควิธีการถามคำถามที่ทำให้ยากที่จะทราบว่าคำถามนั้นจะทำให้พยานถูกฟ้องเป็นคดีอาญา พยานก็จะไม่มีโอกาสที่จะอ้างเอกสิทธิ์ได้เลย

ดังนั้นเมื่อเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองเป็นเรื่องที่รัฐต้องการให้ความคุ้มครองบุคคลที่มีหน้าที่ที่ต้องมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานของรัฐ จากการถูกบังคับให้ต้องให้ถ้อยคำที่เป็นการปรักปรำตนเอง เพราะการที่รัฐได้ทราบข้อมูลหรือพยานหลักฐานโดยอาศัยถ้อยคำของพยานบุคคล ก็เพื่อเป็นประโยชน์ในการค้นหาความจริงอันเป็นภารกิจโดยตรงของรัฐ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อคู่ความฝ่ายใด รัฐโดยเจ้าพนักงานของรัฐจึงมีหน้าที่โดยตรงใน

---

[134] รณกรณ์ บุญมี, “สิทธิที่จะนิ่งในคดีอาญาของประเทศอังกฤษ,” วารสารนิติศาสตร์, เล่มที่ 2, ปีที่ 38, น.304 (มิถุนายน 2552).

[135] *เพิ่งอ้าง*, น.323.

[136] สุภี สมสวัสดิ์วิบูลย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 131*, น.19-20.

การแจ้งเตือนพยานบุคคลให้ทราบถึงเอกสิทธิ์เมื่อเห็นว่าการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลเป็นการปรักปรำตนเองให้ถูกฟ้องคดีอาญา[137]

การสละเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ในกรณีที่พยานบุคคลตอบคำถามของเจ้าพนักงานหรือศาลไปโดยไม่อ้างเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ถือว่าพยานบุคคลได้สละเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่อาจทำให้ตนต้องถูกฟ้องคดีอาญา ส่งผลให้ถ้อยคำของเขาสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แม้กฎหมายจะไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การสละเอกสิทธิ์ดังกล่าวไว้อย่างชัดแจ้งก็ตาม แต่การสละเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองจะต้องเกิดโดยอิสระและเป็นความสมัครใจของพยานบุคคล ไม่ได้เกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นใด[138] รวมทั้งพยานจะต้องได้ทราบว่าตนมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งพยานเต็มใจที่จะไม่อ้างเอกสิทธิ์นั้น

บุคคลจะให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองด้วยความเต็มใจได้นั้น ผู้ให้ถ้อยคำจะต้องมีความเข้าใจเนื้อหาของเอกสิทธิ์และผลที่เกิดขึ้นจากการสละเอกสิทธิ์ที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำที่อาจทำให้ตนต้องถูกฟ้องคดีอาญาด้วย ดังนั้นเพียงแค่การได้รับการแจ้งเตือนจากเจ้าพนักงานให้ทราบว่า เขามีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง อาจยังไม่เพียงพอที่จะเข้าใจถึงผลของการสละเอกสิทธิ์และถือเป็นการสละเอกสิทธิ์โดยอิสระและสมัครใจ กรณีที่จะถือว่าผู้ให้ถ้อยคำมีความเข้าใจถึงผลของการสละเอกสิทธิ์และเต็มใจที่จะไม่อ้างเอกสิทธิ์ ต้องพิจารณาจากลักษณะของผู้มาให้ถ้อยคำเช่น อายุ สภาพจิตใจ ภาษา การศึกษา การสอบปากคำต้องไม่มีลักษณะเป็นการบังคับ ขู่เข็น หลอกลวง รวมถึงการที่พยานได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ เพื่ออธิบายหรือแนะนำเกี่ยวกับเอกสิทธิ์และผลของการสละเอกสิทธิ์ ซึ่งจะช่วยให้มีเข้าใจและมีอิสระในการตัดสินในอย่างเต็มที่

เอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองของพยานบุคคลตามกฎหมายไทย มีการรับรองเอกสิทธิ์ไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 243 “บุคคลยอมมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์อันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา

---

[137] Manfred Pieck, *supra note 128*, p.379.

[138] อาจารีย์ มณีนุตร์, “สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา : ศึกษาปัญหาข้อกฎหมายกรณีจำเลยอ้างตนเองเป็นพยานตามมาตรา 233 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น.31.

ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการจูงใจมีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ถูกทรมาน ใชกำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ ไมอาจรับฟงเปนพยานหลักฐานได้”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (4) “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง”

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาปรากฏการรับรองไว้ทั้งในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดีของศาล สำหรับกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล ได้รับความคุ้มครองเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองตาม มาตรา 234 “พยานไม่ต้องตอบคำถามที่โดยตรงหรือโดยอ้อมอาจทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้นให้ศาลเตือนพยาน” เห็นได้ว่ามาตรา 234 ที่กำหนดให้ศาลจะต้องเตือนพยานเมื่อมีคำถามที่อาจทำให้พยานถูกฟ้องคดีอาญานั้น เป็นเพราะพยานอาจไม่ทราบถึงเอกสิทธิ์ของตนและคู่ความที่มุ่งจะให้ได้ข้อเท็จจริงจากพยานเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ดังนั้นศาลในฐานะองค์กรของรัฐจึงมีหน้าที่จะต้องคุ้มครองสิทธิให้แก่พยาน[139]

ส่วนในกระบวนการสอบสวนในชั้นก่อนพิจารณา ตามมาตรา 133 วรรค 2 ที่วางหลักว่า “ในการถามปากคำบุคคลใดพนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติติตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยพยานบุคคลด้วย”ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 234 ที่อยู่ในหมวด 2 พยานบุคคล จึงน่าจะนำไปใช้กับบุคคลที่เข้ามาให้ปากคำต่อพนักงานสอบสวนด้วย[140]ทำให้ในการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนจึงมีหน้าที่ในการเตือนพยานผู้ให้ถ้อยคำ หากการตอบคำถามใดของพยานบุคคลจะเป็นการปรักปรำตนเอง

2.4 หลักการและมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน

กระบวนการสอบปากคำบุคคลโดยเจ้าพนักงานในชั้นก่อนพิจารณา (interrogation) ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริง ซึ่งยึดถือหลักการดำเนินการเป็นความลับ (secrecy) ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ ดังนั้นกระบวนการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานจะต้องกระทำโดยไม่เปิดเผยเช่นกัน การสอบสวนที่ไม่เปิดเผยอาจส่งผลให้เกิดการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงานเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน โดยเฉพาะในกระบวนการ

---

[139] โสภณ รัตนากร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 88*, น.378.

[140] *เพิ่งอ้าง*, น.378.

สอบปากคำที่ผู้มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานที่ต้องตกอยู่ในสภาพที่ถูกกดดันจากเจ้าพนักงาน เนื่องจากมีหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องให้ความร่วมมือโดยการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน จึงอาจทำให้เกิดการละเมิดสิทธิของบุคคลโดยเจ้าพนักงานได้ง่าย ส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้ให้ถ้อยคำให้ต่อต้านลดลง ทำให้ต้องให้ถ้อยคำไปโดยขาดความเป็นอิสระ ดังนั้นจึงต้องมีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการสอบปากคำ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสของกระบวนการสอบปากคำซึ่งเป็นวิธีการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน และ ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน

ในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาถึงหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบปากคำบุคคลในชั้นสอบสวน รวมทั้งหลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามมาตรฐานสากล ดังนี้

2.4.1 หลักการคุ้มครองเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

ความคุ้มครองตามเอกสิทธิ์นี้เป็นการคุ้มครองบุคคลจากการต้องถูกบังคับให้ต้องให้ถ้อยคำ ซึ่งเป็นถ้อยคำที่เป็นการกล่าวโทษตนเอง หลักการนี้มีความสอดคล้องกับข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นได้กระทำความผิด (presumption of innocence) ส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง และเป็นหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะต้องพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามที่กล่าวหา[141]

เอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง หรือ privilege against self-incrimination เกิดจากแนวคิดว่าบุคคลไม่อาจถูกบังคับให้เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งสิ่งที่หลักการนี้ให้ความคุ้มครองคือ ถ้อยคำ (testimony) ของบุคคล[142] ด้วยเหตุนี้จึงไม่รวมกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ๆ เช่น การบังคับให้ตรวจเลือด ตรวจปัสสาวะเพื่อตรวจหาสารเสพติด บังคับให้เซ็นชื่อเพื่อตรวจลายมือชื่อ หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ซึ่งเป็น physical evidence ไม่ใช่ถ้อยคำ เจ้าพนักงานสามารถบังคับให้ตรวจได้หากมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ หลักการนี้จึงมีความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิบุคคลที่ต้องเข้ามาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน ไม่ว่าเป็นการให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณา โดยหลักการมุ่งประสงค์ที่จะไม่ให้เกิดการใช้อำนาจสอบสวนของเจ้าพนักงานไป

---

[141] ชาติ ชัยเดชสุริยะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 61*, น.72.

[142] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, “สิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง,” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 34, ฉบับที่ 2, น.326 (มิถุนายน 2547).

ในทางที่จะละเมิดสิทธิของบุคคลที่จะไม่ตอบคำถามหรือหลักฐานใด ๆ ที่อาจทำให้เขาถูกฟ้องคดี ได้รับโทษ หรือถูกยึดทรัพย์[143]

สถานะของผู้ที่อ้างความคุ้มครองตามเอกสิทธิ์นี้ได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน ซึ่งได้แก่บุคคลทุกคนไม่เฉพาะแต่บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาเท่านั้น และสามารถอ้างเอกสิทธิ์เพื่อไม่ตอบคำถามที่อาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญาเท่านั้น ไม่สามารถปฏิเสธที่จะตอบคำถามใด ๆ ได้เลย เพราะหากบุคคลที่มาให้ถ้อยคำมีสถานะเป็นผู้ต้องหาแล้วเขามีสิทธิที่จะนิ่งเฉย (right to silence) คือ สิทธิที่จะปฏิเสธไม่ให้การใด ๆ ที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวหาในคดีเลย ไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำที่อาจทำให้ตนต้องถูกดำเนินคดีอาญาหรือไม่ก็ตาม ซึ่งเป็นสิทธิเด็ดขาดสำหรับ ผู้ต้องหา หรือ จำเลยในคดีอาญา เท่านั้น จึงแตกต่างจากเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองได้รับการยอมรับอย่างกว้างทั้งในระดับมาตรฐานสากล และในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันแก่บุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าบุคคลนั้นจะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหา จำเลย หรือ พยานบุคคลก็ตาม

เอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองเป็นเอกสิทธิ์ที่ได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966

ข้อ 14 (3) “ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำาผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค .....

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนเองหรือให้รับสารภาพผิด”

ในประเทศสหรัฐอเมริการได้บัญญัติรับรองหลักการนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 5 (5th Amendment) ที่บัญญัติว่า no person... shall be compelled in any criminal case to be witness against himself

สำหรับประเทศไทยได้มีการรับรองเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นกัน โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 มาตรา 243 “บุคคลยอมมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟองคดีอาญา

---

[143] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 116*, น.255.

ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการจูงใจมีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ถูกทรมานใชกำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (4) “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง”

เพื่อให้ความคุ้มครองตามเอกสิทธิ์มีประสิทธิผลอย่างแท้จริง และเพื่อให้บุคคลสามารถอ้างเอกสิทธิ์ของตนได้อย่างสมบูรณ์ จะต้องมีหลักประกันสิทธิดังต่อไปนี้[144]

1. มีการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิ

2. ต้องมีผู้พิทักษ์สิทธิ

3.ต้องมีการแจ้งให้ทราบถึงผู้พิทักษ์สิทธิ

4. ต้องมีความเสมอภาคกันในการมี “ผู้พิทักษ์สิทธิ”

5. ต้องมีสภาพบังคับในทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในกรณีที่มีการล่วงละเมิดตามข้อ 1, 2, 3 ข้างต้น

จากหลักประกันสิทธิข้างต้น แสดงให้เห็นว่าในการคุ้มครองเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองในกระบวนการถามปากคำบุคคลในชั้นสอบสวนจำเป็นต้องให้สิทธิบางประการแก่ผู้มีหน้าที่ให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานเพื่อให้การอ้างใช้เอกสิทธิ์เป็นไปอย่างถูกต้อง นั่นคือ สิทธิที่จะได้รับการแจ้งสิทธิตามกฎหมาย และ สิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ที่ตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำ

2.4.1.1 สิทธิที่จะได้รับการแจ้งสิทธิตามกฎหมาย (warning right)

บุคคลที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือนให้ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นมีตามกฎหมายว่าเขามีสิทธิอย่างไรบ้างในกระบวนการสอบปากคำ ซึ่งผู้มีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งสิทธิต่าง ๆนั้นก็คือ เจ้าพนักงานที่ทำการสอบถามปากคำ ซึ่งในชั้นสอบสวนเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน สวนในชั้นพิจารณาเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องแจ้งเตือน ในกระบวนการสอบปากคำไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนบุคคลในฐานะผู้ต้องหา หรือในฐานะพยาน เขามีสิทธิที่จะได้รับแจ้งสิทธิต่าง ๆ ของเขาก่อนการสอบปากคำ โดยเฉพาะสิทธิที่จะไม่ให้การ และ เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

---

[144] เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 142*, น.327.

ในการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้ผู้ให้ถ้อยคำทราบ เจ้าพนักงานจะต้องดำเนินการแจ้งสิทธิโดยการแสดงออกให้ผู้ให้ถ้อยคำเกิดความเข้าในสิทธิต่าง ๆ ของเขาอย่างแท้จริง โดยต้องอธิบายรายละเอียดของสิทธิ รวมทั้งผลของการสละสิทธิตามที่กฎหมายรับรอง มิใช่เพียงการพิมพ์แบบฟอร์มในเอกสารสำเร็จรูปแล้วให้ผู้ให้ถ้อยคำลงชื่อเพียงอย่างเดียว

การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการแจ้งสิทธิต่าง ๆ เนื่องจากมุ่งหมายให้ผู้ให้ถ้อยคำได้ทราบและเข้าใจสิทธิต่าง ๆ ของตนตามกฎหมายอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้การให้ถ้อยคำเกิดขึ้นด้วยความเต็มใจและเกิดขึ้นโดยการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระอันจะทำให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปด้วยความเที่ยงธรรม กระบวนการสอบปากคำและพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนจะเกิดความน่าเชื่อถือ[145]

2.4.1.2 สิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ที่ตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำในชั้นสอบสวน

จากหลักการดำเนินการในชั้นสอบสวนจะต้องกระทำโดยลับ ส่งผลให้กระบวนการให้ถ้อยคำของบุคคลต่อเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนจะต้องดำเนินการโดยลับด้วยเช่นกัน เนื่องจากมีเพียงเจ้าพนักงานผู้สอบสวน และ ผู้ถูกสอบสวนเท่านั้น ทำให้สภาพบรรยากาศของการสอบปากคำเต็มไปด้วยความกดดัน การปราศจากบุคคลภายนอกอยู่ร่วมในการสอบสวนย่อมก่อให้เกิดความสงสัยว่าเจ้าพนักงานได้ใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายในการรวบรวมพยานหลักฐานหรือไม่ เจ้าพนักงานได้แจ้งเตือนสิทธิต่าง ๆตามที่ได้รับรองไว้ในกฎหมายอย่างครบถ้วน ถูกต้องหรือไม่ โดยเฉพาะเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และ พยานหลักฐานที่รวบรวมได้เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของผู้ให้ถ้อยคำหรือไม่

แนวคิดที่ให้มีทนายความ หรือ บุคคลที่ไว้วางใจอยู่ร่วมในการดำเนินการสอบปากคำ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการสอบสวนในสองด้าน กล่าวคือ เพื่อให้ทนายความหรือบุคคลที่ไว้วางใจมาทำหน้าที่เป็นพยานในกระบวนการสอบปากคำของเจ้าพนักงาน ทำให้เกิดหลักประกันความชอบด้วยกฎหมายให้แก่กระบวนการสอบปากคำของพนักงานสอบสวน และ เพื่อเป็นหลักประกันการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกสอบปากคำ จากการถูกบังคับให้ต้องให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง[146]

สำหรับมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการให้ทนายความเข้าร่วมในกระบวนการสอบปากคำบุคคลในชั้นเจ้าพนักงานนั้น ได้รับการยอมรับเป็นแนวปฏิบัติของกลุ่มภาคพื้นยุโรป ตาม

---

[145] ชาติ ชัยเดชสุริยะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 61*, น.70.

[146] *เพิ่งอ้าง*, น.75.

อนุสัญญาของสภายุโรปเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 1950 (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) หรือ อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้ชื่อว่ามีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ดีที่สุดในโลก ซึ่งกล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยบัญญัติอยู่ใน ข้อ 5 ข้อ 6 และ ข้อ 7 โดยในข้อ 6 เรื่องสิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดีว่า ขยายความไปถึงว่าผู้ต้องหามีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากนักกฎหมายตั้งแต่ในระยะเวลาเริ่มต้นของการสอบปากคำผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน[147]

ในคดี Imbrioscia v. Switzerland[148] ศาลสิทธิมนุษยชนของยุโรปได้กล่าวว่า แม้อนุสัญญาของสภายุโรปเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ข้อ 6 ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าจะต้องเชิญที่ปรึกษากฎหมายของผู้ต้องหาเข้าฟังการสอบปากคำของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนด้วยก็ตาม แต่เมื่อผู้ต้องหาหรือที่ปรึกษากฎหมายได้ร้องขอเช่นนั้นแล้ว จะต้องอนุญาตให้เข้าฟังการสอบปากคำของผู้ต้องหานั้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่คำให้การของผู้ต้องหาจะมีส่วนกระทบต่อข้อต่อสู้ของผู้ต้องหาในคดีนั้น

ในคดี Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine, Judgement of 21 April 2011[149] ศาลสิทธิมนุษยชนของยุโรปได้รับรองว่า การให้พบทนายความในช่วงตั้งแต่เริ่มต้นการสอบปากคำจะเป็นการรับรองเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และ เป็นการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงานในการสอบปากคำ

2.4.2 หลักการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

หลักการนี้ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (4) “ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็วเป็นธรรมและการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง” [150] หากพิจารณาแล้วจะพบว่าเป็นหลักการเดียวกับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย รวดเร็ว ต่อเนื่อง

---

[147] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.108.

[148] ชาติ ชัยเดชสุริยะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 61*, น.76.

[149] Case of Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine, Judgement of 21 April 2011 §263

[150] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (4)

และเป็นธรรม ตามมาตรา 40 (3)[151] ซึ่งเป็นสิทธิในการดำเนินคดีในชั้นพิจารณา แต่เนื่องจากว่าการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีลักษณะที่แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณาประการหนึ่งคือ การดำเนินคดีในชั้นพิจารณาจะต้องกระทำโดยเปิดเผย แต่ในชั้นสอบสวนการดำเนินการสอบสวนยึดหลักการดำเนินการโดยลับเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐาน ส่วนหลักการดำเนินคดีต้องเป็นไปโดยรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม เป็นหลักการที่กำหนดสำหรับการสอบสวนด้วย[152] ดังนั้นแม้การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนจะต้องดำเนินการโดยลับ แต่ยังต้องยึดหลักการดำเนินการด้วยความถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน

หลักการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว เป็นหลักการที่สำคัญ โดยถือว่าความล่าช้ามีผลเป็นการปฏิเสธความยุติธรรม ทำให้ผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือพยาน ต้องเสียเวลา ชื่อเสียงและโอกาสต่าง ๆ รวมถึงพยานหลักฐานที่อาจสูญหายหากไม่รีบดำเนินการ ซึ่งกระทบต่อความยุติธรรมในคดี

หลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความเป็นธรรม (right to fair trial) มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นับว่าเป็นสิทธิมนุษยชนทางอาญาที่ได้รับแนวคิดมาจากสิทธิตามธรรมชาติ วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญาก็เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับความเป็นธรรม ซึ่งความเป็นธรรมมิใช่เป็นเพียงผลลัพธ์ที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องกระทำให้เกิดขึ้นเท่านั้น แต่วิธีการทุกขั้นตอนของการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องมีความเป็นธรรมด้วย นับว่าเป็นหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เข้ามาร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา องค์กรซึ่งทำหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงหลักการดังกล่าว

ในระดับสากลได้บัญญัติรับรองหลักการดำเนินคดีด้วยความเป็นธรรม หรือหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมไว้หลายฉบับ เช่น ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 (the universal declaration of human rights) ข้อ 10 “ ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิหน้าที่ของตน และการกระทำความผิดอาญาใด ๆที่ตนถูกกล่าวหา”

ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1996 (international covenant on civil and political rights) ข้อ 14 (1) “บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งตนต้องหาว่ากระทำผิด หรือ

---

[151] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550 มาตรา 40(3)

[152] ชาติ ชัยเดชสุริยะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 61*, น.110.

การพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม...” ตามอนุสัญญาของสภาอนุสัญญาของสภายุโรปเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 1950 (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) ข้อ 6 “ในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ทางแพ่ง หรือความรับผิดทางอาญา บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเปิดเผย เป็นธรรม และ ภายในระยะเวลาอันสมควรโดยศาลที่เป็นอิสระและยุติธรรม....” ซึ่งศาลสิทธิมนุษยชนของยุโรปได้วางหลักการไว้ในคดี Salduz v. Turkey “เพื่อให้สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริงในทางปฏิบัติ ตามหลักการในมาตรา 6 (1) ผู้ต้องสงสัยควรที่จะมีทนายความตั้งแต่ในครั้งแรกที่เขาต้องถูกสอบปากคำโดยตำรวจ เว้นเสียแต่ว่าจะมีเหตุอันสมควรที่จะจำกัดสิทธิที่จะมีทนายความ...สิทธิของผู้ต้องหาย่อมถูกกระทบหากการให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตัวเองเกิดในระหว่างการสอบปากคำของเจ้าพนักงานตำรวจในขณะที่เขาไม่มีทนายความ ถูกนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการลงโทษเขา”[153] แสดงให้เห็นว่าสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมได้ขยายความถึงสิทธิที่จะมีทนายความตั้งแต่ในครั้งแรกที่มีการสอบปากคำผู้ต้องสงสัยโดยเจ้าพนักงาน

2.4.3 หลักความสามารถในการต่อสู้คดีของบุคคลในคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญามีหลักเกณฑ์สำคัญคือ “หลักฟังความทุกฝ่าย” ที่การดำเนินคดีอาญาจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถแก้ข้อกล่าวหา มีสิทธิโต้แย้งคัดค้านข้อกล่าวหาได้ ส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องมีสิทธิต่าง ๆ ที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ เช่น ผู้ถูกกล่าวหาต้องได้รับทราบว่าเขาถูกกล่าวหาว่าอย่างไร หรือ ถูกฟ้องว่าอย่างไร เพื่อเขาจะได้มีโอกาสให้การแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้องเพียงพอ[154] อีกทั้งการที่ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาปัจจุบันถูกยกสถานะขึ้นจาก”กรรมในคดี”หรือบุคคลที่เป็นวัตถุผู้ถูกซักฟอก มาสู่การเป็น “ประธานแห่งคดี” หรือผู้มีสิทธิต่าง ๆ ในคดี ทำให้เกิดแนวคิดในการให้สิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหาเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหามีความสามารถในการต่อสู้ในคดีอาญาได้อย่างเท่าเทียมกับเจ้าพนักงานของรัฐ

สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในฐานะประธานแห่งคดีแบ่งได้เป็น สิทธิอย่างผู้ร่วมในคดีในทางอยู่เฉย ได้แก่ การที่ผู้ถูกกล่าวหามีอิสระในการตัดสินใจ การตัดสินใจของเขาจะถูกจำกัดไม่ได้ส่งผลให้ในการให้การของผู้ต้องหาต่อเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้

---

[153] Case of Salduz v. Turkey, Judgement of 27 November 2008

[154] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 22*, น.69-70.

การอย่างไรก็ได้ สิทธิอย่างผู้ร่วมคดีในทางการกระทำ ได้แก่ สิทธิที่จะอยู่ร่วมในการดำเนินคดี สิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือ และ สิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหา [155]

สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในทางการกระทำ และ ในทางอยู่เฉย มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความสามารถในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหา เนื่องจาก โดยทั่วไปแล้วผู้ถูกกล่าวหาไม่มีความรู้ทางกฎหมายเพียงพอที่จะใช้สิทธิต่าง ๆตามที่กฎหมายรับรอง รวมทั้งการให้การแก้ข้อกล่าวหาหรือแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ตนเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดของเจ้าพนักงาน ดังนั้นผู้ถูกกล่าวหามีความจำเป็นที่จะต้องมีผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางกฎหมายโดยเฉพาะให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือคำแนะนำ รัฐจึงต้องรับรองให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาที่จะมีผู้พิทักษ์สิทธิ เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเขามีสิทธิต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยเป็นไปตามหลักอาวุธที่เท่าเทียม (equality of arms) เพราะฝ่ายเจ้าพนักงานของรัฐมีเจ้าพนักงานผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย ส่วนฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเป็นเพียงประชาชนทั่วไปที่ไม่มีความรู้ทางกฎหมาย ก็สมควรที่เขาจะได้รับโอกาสที่จะมีผู้ให้ความช่วยเหลือที่มีความรู้ทางกฎหมายที่เท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการดำเนินคดีอาญา[156]

นอกจากนี้ในคดีที่มีโทษร้ายแรงความจำเป็นที่จะต้องมีผู้ช่วยพิทักษ์สิทธิของผู้ถูกกล่าวหายิ่งเพิ่มมากขึ้น รวมถึงในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหามีความบกพร่องทางร่างกาย เช่น พิการ เป็นใบ้ หูหนวก ตาบอด หรือยังมีความเจริญทางร่างกายไม่เต็มที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ทำให้หย่อนความสามารถในการต่อสู้คดี ดังนั้นสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะมีทนายความ หรือ ที่ปรึกษากฎหมายเพื่อให้คำแนะนำในการต่อสู้คดี รวมถึงการใช้สิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินการของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม โดยทนายความมีหน้าที่ต้องแก้ไขข้อผิดพลาดนั้น[157] สิทธิในการมีทนายความให้ความช่วยเหลือในทางคดี เป็นสิทธิที่ผู้ถูกกล่าวหามีได้ตั้งแต่ในชั้นการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานสอบสวน และในชั้นพิจารณาคดีของศาล

---

[155] คณิต ณ นคร, “ฐานะหน้าที่ของทนายในคดีอาญา,” ในวิ.อาญา วิพากษ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552), น.154.

[156] วรุตม์ ทรงสิจริตกุล, “การสละสิทธิการมีทนายความของผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2555), น.25.น.13.

[157] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 155*, น.154.

บทที่ 3
การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้ศึกษาถึงรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนของประเทศต่าง ๆ ทั้งในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบจารีตประเพณี และ กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย รวมทั้งศึกษาเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของพยานบุคคลที่จะต้องมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนของแต่ละประเทศว่ามีอย่างไร รวมถึงแนวทางของแต่ละประเทศเกี่ยวกับการอนุญาตให้พยานสามารถนำทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายของตน เข้าร่วมในกระบวนการสอบปากคำว่ามีเหตุผลหลักเกณฑ์การอนุญาตเช่นไร และบทบาทของทนายความว่าเป็นอย่างไร โดยในบทนี้จะได้ทำการศึกษากฎหมาย ประเทศสหรัฐอเมริกา และ ประเทศฝรั่งเศส

3.1 การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาถึงหลักการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน สิทธิหน้าที่ของบุคคลที่ต้องเข้ามาให้ถ้อยคำในชั้นก่อนพิจารณา รวมถึงแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมในกระบวนการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา

3.1.1 ระบบการค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law) เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ ซึ่งกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีมองว่าการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณาหรือในชั้นสอบสวนไม่ใช่เงื่อนไขของการฟ้องคดีอาญาต่อศาล เนื่องจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีไม่ใช้ระบบกลั่นกรองว่าคดีมีมูลโดยการสอบสวน[1] ดังเช่นในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ที่มองว่าการค้นหาความจริงเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ในชั้น

---

[1] พรเพชร วิชิตชลชัย, “การสอบสวนไม่ใช่เงื่อนไขการฟ้องคดีอาญาต่อศาลในระบบกฎหมายสหรัฐอเมริกาข้อพิจารณาในการวิเคราะห์บทตัดพยานหลักฐาน.” รพี 49, (คณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 58) น.116 (2548).

สอบสวน แต่มุ่งเน้นกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลมากกว่า ทำให้ขั้นตอนชั้นสอบสวนฟ้องร้องขาดระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ชัดแจ้งรอบด้านอันเป็นมาตรฐานที่ดีของกระบวนการสอบสวน[2]

การดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการเท่านั้น โดยเรียกว่า “Attorney” ต่างจากการฟ้องคดีอาญาในประเทศอังกฤษที่เอกชนสามารถฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ ดังนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงใช้รูปแบบการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ ที่ให้พนักงานอัยการเข้าไปควบคุมการดำเนินคดีอาญา นอกจากนี้พนักงานอัยการยังมีบทบาทในการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนโดยมีส่วนร่วมในการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน คอยให้คำชี้แนะ ให้คำปรึกษาแก่เจ้าพนักงานตำรวจในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ต้องหา[3]

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น การเริ่มต้นการสอบสวนหรือการดำเนินคดีอาญาในระบบกระบวนการยุติธรรมของสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นดุลยพินิจขององค์กรตำรวจ อัยการและศาล แม้พนักงานอัยการมีอำนาจรับแจ้งความได้เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานตำรวจ แต่ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานตำรวจจะเป็นฝ่ายเริ่มต้นการสอบสวนก่อน การสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจสามารถแบ่งเป็นสองขั้นตอน[4] คือ การสอบสวนเบื้องต้นและการสอบสวนต่อเนื่อง การสอบสวนเบื้องต้นเป็นการสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไปถึงที่เกิดเหตุก่อนซึ่งได้แก่ ตำรวจสายตรวจทั่วไป ในกรณีที่เป็นคดีเล็กน้อย ที่ไม่มีปัญหาตำรวจสายตรวจสามารถทำการสอบสวนจนเสร็จสิ้นคดีได้เลย ในการสอบสวนเบื้องต้นเป็นการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในสถานที่เกิดเหตุ เช่น การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การทำแผนที่ รวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ การสอบถามพยานที่อยู่ในที่เกิดเหตุ เป็นต้น ขั้นตอนที่สองเป็นการสอบสวนต่อเนื่องภายหลังจากการสอบสวนเบื้องต้นเสร็จสิ้น เป็นการดำเนินการทั้งหลายที่จำเป็นเพื่อระบุทราบตัวผู้กระทำความผิด และจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี ตลอดจนทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์

---

[2] ชาติ ชัยเดชสุริยะ, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549), น.9.

[3] พรเพชร วิชิตชลชัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.116.

[4] วีระวุธ ชัยชนะมงคล, “ระบบควบคุมกระบวนการสอบสวนคดีอาญา : ทัศนะของพนักงานสอบสวน ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ กองบัญชาการตำรวจนครบาล,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531), น.102-103.

บทบาทหน้าที่ของพนักงานอัยการในการดำเนินการชั้นสอบสวน ในด้านการรวบรวมพยานหลักฐาน[5] พนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินการสอบสวนได้ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นพนักงานอัยการจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานสั่งการกับผู้ที่อยู่ในสำนักงานของตน ตำรวจและเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่สอบสวนป้องกันอาชญากรรมหน่วยต่าง ๆ โดยพนักงานอัยการสามารถประสานงานร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจในที่เกิดเหตุ ไต่สวนปากคำพยาน ควบคุมการสอบสวนและการดำเนินคดีจนถึงชั้นพิจารณา พนักงานอัยการมีบทบาทในการควบคุมพนักงานสอบสวน เนื่องจาก พนักงานอัยการอยู่ร่วมในการสอบสวนรวมทั้งร่วมทำการสอบสวนกับเจ้าพนักงานตำรวจ อัยการสามารถตรวจดูสำนวนการสอบสวนพยานหลักฐานต่าง ๆ ตั้งแต่ก่อนที่จะมีการจับกุมตัวผู้กระทำความผิด ทำให้การดำเนินการต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้โดยเร็ว รวมทั้งในกรณีที่มีการกลั่นแกล้งหรือใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงานตำรวจเกิดขึ้น[6] เช่นการแกล้งจับกุมผู้บริสุทธิ์ หากพนักงานอัยการเห็นว่าคดีนั้นไม่มีหลักฐานเพียงพอที่ศาลจะลงโทษจำเลยได้อย่างรวดเร็ว พนักงานอัยการสามารถสั่งไม่ฟ้องคดี ซึ่งถือเป็นบทบาทในการควบคุมการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงานตำรวจ

อัยการสหรัฐอเมริกามีดุลยพินิจอย่างกว้างขวางในการตัดสินใจว่าจะดำเนินคดีอาญาหรือไม่อย่างไร โดยที่ศาลยุติธรรมยอมรับว่าพนักงานอัยการเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายบริหาร มีความรับผิดชอบโดยตรงต่อการรักษาความสงบเรียบร้อย และความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ดังนั้นพนักงานอัยการมีอำนาจในการวินิจฉัยว่าควรฟ้องบุคคลใดว่ากระทำความผิดอาญาหรือไม่ รวมถึงอำนาจในการใช้มาตรการอื่นแทนการฟ้องร้องผู้ต้องหา[7]

เมื่อมีการสอบสวนแล้วพบว่าเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง พนักงานอัยการสามารถฟ้องคดีได้โดยอาศัยคำฟ้องที่ใช้กล่าวหาสำหรับความผิดที่ไม่ร้ายแรง (misdemeanor) ได้แก่ความผิดที่มีโทษเพียงการปรับ หรือ ความผิดที่มีโทษจำคุกน้อยกว่า 1ปี โดยทำเป็นคำฟ้องเรียกว่า

---

[5] องอาจ มีคุณสมบัติ, “การตรวจสอบความจริงในคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง : ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น.40-41.

[6] ยิ่งพรัณณฐ์ คำภูเวียง, “เขตอำนาจสอบสวนคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), น.70.

[7] พนัส ทัศนียานนท์ และ จิรศักดิ์ พรหมทอง, “ดุลพินิจของอัยการกับหลักความเสมอภาคตามกฎหมาย,” อัยการ, ปีที่ 4, ฉบับที่ 39, น.73-79 (มีนาคม 2524).

“Complaint“[8] หรือ พนักงานอัยการทำเป็นคำฟ้องในรูปแบบ “Information” ซึ่งมีพนักงานอัยการลงชื่อเป็นผู้กล่าวหาและไม่มีการกลั่นกรองการฟ้องคดีจากลูกขุนใหญ่ กรณีที่เป็นความผิดอาญาร้ายแรง (felony) คือ คดีอาญาความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป เช่นความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด จะต้องมีการกลั่นกรองคดีโดยคณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury) ซึ่งเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 (5th Amendment) [9] โดยให้ลูกขุนใหญ่รับรองทำคำฟ้องในรูปแบบ “Indictment” แต่อย่างไรก็ตามผู้ต้องหาในคดีความผิดร้ายแรงมีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป อาจสละสิทธิการฟ้องคดีในรูปแบบ Indictment ได้ โดยให้พนักงานอัยการทำคำฟ้องในรูปแบบ “Information”แทน[10]

ความแตกต่างของการฟ้องคดีโดยผ่านการกลั่นกรองจากคณะลูกขุนใหญ่ โดยทำคำฟ้องรูปแบบ “Indictment” กับ กรณีที่ทำการฟ้องคดีโดยทำเป็น “Complaint” หรือ “Information” คือ ในการฟ้องคดีที่ทำคำฟ้องในรูปแบบ “Complaint” เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการรวบรวมพยานหลักฐาน จากการที่พยานบุคคลเข้ามาให้ข้อมูลต่อเจ้าพนักงานโดยความเต็มใจ หรือ ผ่านทางกระบวนการสอบสวนตามข้อปฏิบัติของเจ้าพนักงาน ซึ่งพยานบุคคลมีสิทธิตามกฎหมายที่จะปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลตอบคำถามตามคำร้องขอต่าง ๆของเจ้าพนักงานตำรวจ หรือ พนักงานอัยการได้ และถ้าหากพยานบุคคลได้ให้ถ้อยคำ ด้วยข้อความเท็จบุคคลนั้นก็ไม่มีความผิดตามกฎหมายเนื่องจากพยานบุคคลไม่มีหน้าที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำ ดังนั้นพยานหลักฐานต่าง ๆที่ได้มาในขั้นตอนการสอบสวนของเจ้าพนักงานจึงไม่ได้เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยผ่านการใช้อำนาจบังคับตามกฎหมายโดยการออกหมายเรียก (subpoena) และ ไม่ได้มีการรับรองถ้อยคำภายใต้การสาบาน[11]

---

[8] อุทุมพร จุลนิพิฐวงษ์, “คำฟ้องคดีอาญาศึกษาบทบาทศาลในชั้นประทับฟ้อง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2556), น.45

[9] 5th Amendment “ No person shall be held to answer for a capital, or otherwise infamous crime, unless on a presentment or indictment of a Grand Jury...”

[10] Federal rules of criminal procedure rule 7 (b) “Waiving Indictment. An offense punishable by imprisonment for more than one year may be prosecuted by information if the defendant—in open court and after being advised of the nature of the charge and of the defendant's rights—waives prosecution by indictment.”

[11] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, Criminal Procedure, Third Edition, (St. Paul, Minn. : West Group, 2000), p.406.

การกลั่นกรองคดีโดยคณะลูกขุนใหญ่ ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอังกฤษที่เดิมเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือรัฐในการสืบสวนสอบสวนเพื่อดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิด แต่ต่อมาได้พัฒนาเป็นสถาบันเพื่อคุ้มครองการดำเนินคดีที่ไม่ชอบของรัฐ โดย Grand jury มีบทบาทสำคัญในการพิทักษ์สิทธิของประชาชนจากการใช้อำนาจฟ้องคดีโดยมิชอบของรัฐ ในประเทศสหรัฐอเมริกาการฟ้องคดีโดยผ่านการกลั่นกรองจาก Grand jury ได้รับการรับรองไว้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญใน 5th Amendment การพิจารณาโดยลูกขุนใหญ่ (Grand jury) ถือเป็นการดำเนินการในรูปแบบการสอบสวนคดี มิใช่เป็นการดำเนินการในรูปแบบการพิจารณาพิพากษาคดีจึงไม่มีข้อจำกัดเรื่องวิธีพิจารณาความและบทตัดพยานหลักฐานดังเช่นในการดำเนินคดีในชั้นพิจารณา[12] หน้าที่ของ Grand jury เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาที่มีความยุ่งยากซับซ้อน เป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อสังคมที่อาจเกิดการวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินการของเจ้าพนักงาน หรือในกรณีที่พยานหรือผู้เสียหายไม่ให้ความร่วมมือในการให้ถ้อยคำ[13] ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการสอบสวนกลั่นกรองคดีโดย Grand jury ซึ่งเป็นคณะบุคคลที่ประกอบด้วยบุคคลธรรมดาจำนวน 16-23 คน ทำหน้าที่พิจารณาไต่สวนพยานหลักฐานที่พนักงานอัยการนำเสนอเพื่อวินิจฉัยว่า พยานหลักฐานของพนักงานอัยการมีมูลเพียงพอที่จะฟ้องคดีต่อศาลหรือไม่ ถ้ามีมูล Grand jury ก็จะสั่งอนุญาตโดยใช้คำว่า “a true bill” ส่วนกรณีที่ไม่มีมูลจะสั่งว่า “no true bill”[14] การสอบสวนโดยคณะลูกขุนใหญ่จึงเป็นการตรวจสอบกลั่นกรองพยานหลักฐานเฉพาะที่ฝ่ายพนักงานอัยการได้รวบรวมและนำเสนอขึ้นมาเท่านั้น

การทำหน้าที่ของ Grand jury มีวัตถุประสงค์หลักสองประการ[15] **ประการแรก** Grand jury ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางระหว่าง พนักงานอัยการ กับ ผู้ถูกสอบสวน ทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองตรวจสอบการฟ้องคดี ทำหน้าที่ตรวจสอบพยานหลักฐานของพนักงานอัยการ และ กลั่นกรองคำสั่งฟ้องของอัยการ Grand jury จะไม่อนุญาตให้ฟ้องคดีหากเห็นว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอ หรือปรากฏว่าเป็นการฟ้องคดีที่ไม่เป็นธรรม เท่ากับว่า Grand jury ทำหน้าที่คุ้มครองไม่ให้มีการฟ้องคดีโดยปราศจากพยานหลักฐาน

---

[12] United States v. Calandra, 414 US. 338,343 (1974).

[13] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 11*, pp.404-406.

[14] พรเพชร วิชิตชลชัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.116.

[15] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 11*, p.400.

ประการที่สอง Grand jury มีหน้าที่ทำการสอบสวนคดี ตรวจสอบข้อเท็จจริง มีอำนาจค้นหาพยานหลักฐานที่ไม่ปรากฏในการสอบสวนของพนักงานอัยการมาก่อน และด้วยอำนาจในการได้มาซึ่งพยานหลักฐานของ Grand jury ทำให้พยานหลักฐานมีความน่าเชื่อถือ

การสอบสวนโดย Grand jury ยึดหลักการดำเนินการโดยลับ ตาม Federal rules of criminal procedure rule 6 (e) (2)[16] กล่าวถึงหลักทั่วไปของการรักษาความลับ โดยวางหลักไม่ให้บุคคลที่เข้าร่วมในการสอบสวนเปิดเผยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นระหว่างการสอบสวนที่กระทำต่อหน้า Grand jury ยกเว้นมีเหตุที่จะอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ หลักการรักษาความลับของกระบวนการสอบสวนบังคับใช้ต่อบุคคลทุกคนที่เข้าร่วมกระบวนการสอบสวน ยกเว้นพยานบุคคล ที่สามารถเปิดเผยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินการของ Grand jury ได้โดยอิสระ เนื่องจากการห้ามพยานบุคคลเปิดเผยข้อเท็จจริงต่าง ๆ จะเป็นการสร้างภาระให้พยานบุคคลเกินจำเป็น และย่อมไม่เป็นธรรมต่อพยานหากเขาถูกห้ามมิให้เปิดเผยข้อเท็จจริง เพื่อปรึกษาทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมาย นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการใช้อำนาจสอบสวนโดยไม่ชอบ[17] อีกทั้งพยานบุคคลไม่ได้มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับกระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ดังนั้นพยานจึงไม่มีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความลับ[18]

---

[16] Federal rules of criminal procedure rule 6 (e) (2) (B) “Secrecy

(B) Unless these rules provide otherwise, the following persons must not disclose a matter occurring before the grand jury:

(i) a grand juror;

(ii) an interpreter;

(iii) a court reporter;

(iv) an operator of a recording device;

(v) a person who transcribes recorded testimony;

(vi) an attorney for the government; or

(vii) a person to whom disclosure is made under Rule 6(e)(3)(A)(ii) or (iii).

[17] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 11*, p. 417

[18] R. Michael Cassidy, “Silencing Grand jury witness,” Indiana law journal, vol.91, no.4, p.4. (2016)

วัตถุประสงค์ของ Federal rules of criminal procedure rule 6 (e) มีขึ้นเพื่อป้องกันการเปิดเผยเนื้อหาสาระสำคัญของการสอบสวนโดย Grand jury เช่น คำถามที่ถามพยานบุคคล ใครเป็นผู้ถาม พยานหลักฐานที่รวบรวมได้ ความผิดที่จะใช้ในการกล่าวหา ซึ่งข้อมูลดังกล่าวหากได้มีการเปิดเผยออกไปย่อมส่งผลกระทบต่อประโยชน์ต่าง ๆ ตามที่หลักการรักษาความลับประสงค์ที่จะคุ้มครอง[19]

จากหลักการดำเนินการโดยลับ บุคคลที่สามารถเข้าร่วมในกระบวนการสอบสวนโดย Grand jury จึงจำกัดเฉพาะบุคคลที่มีหน้าที่ตามกฎหมายในกระบวนการสอบสวนเท่านั้น ประชาชนทั่วไปไม่สามารถเข้าฟังการสอบสวนได้ โดยบุคคลที่มีหน้าที่ตามกฎหมายได้แก่ พนักงานอัยการ พยานบุคคลที่ถูกเรียกมาสอบปากคำ ล่าม เจ้าหน้าที่ศาล เจ้าหน้าที่ดูแลอุปกรณ์บันทึกเทป[20] ส่วนทนายความของพยานบุคคลไม่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในห้องพิจารณา รวมถึงบุคคลผู้ตกเป็นผู้ต้องหาไม่มีสิทธิเข้าฟังการเสนอพยานหลักฐานเนื่องจากเป็นการพิจารณาพยานหลักฐานของฝ่ายผู้กล่าวหาเท่านั้น จึงไม่มีลักษณะของการต่อสู้ระหว่างคู่พิพาท แต่ก็ไม่ห้าม Grand jury ที่จะอนุญาตให้ผู้ต้องหาเข้าฟัง[21]

รูปแบบการดำเนินการเป็นการลับเป็นรูปแบบเฉพาะของการดำเนินการสอบสวนโดย Grand jury ทั้งบทบัญญัติกฎหมาย และ หลักจากคำพิพากษาของศาล ได้วางหลักให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานโดย Grand jury จะต้องกระทำเป็นการลับทุกกรณี ไม่จำกัดเฉพาะกรณีที่เป็นคดีสำคัญเท่านั้น ประโยชน์ของการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานโดยลับ มีหลายประการ ดังนี้[22]

---

[19] William B. Lytton, “Grand jury secrecy--time for a reevaluation,” The journal of criminal law and criminology, Vol.75, No.4, p.1104 (1984).

[20] Federal rules of criminal procedure rule 6 (d) Who May Be Present.

(1) *While the Grand Jury Is in Session.* The following persons may be present while the grand jury is in session: attorneys for the government, the witness being questioned, interpreters when needed, and a court reporter or an operator of a recording device.

[21] พรเพชร วิชิตชลชัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.116.

[22] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 11*, p.414.

1). การดำเนินการโดยลับในขั้นตอนกลั่นกรองรวบรวมพยานหลักฐานในช่วงเริ่มต้นกระบวนการสอบสวนฟ้องร้องผู้ต้องหา ช่วยป้องกันมิให้บุคคลที่อาจถูกฟ้องคดีอาญาหลบหนี

2). การดำเนินการลับโดยไม่เปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าฟังการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน จะทำให้คณะลูกขุนใหญ่มีอิสระอย่างเต็มที่ในการพิจารณาว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะฟ้องคดีอาญาหรือไม่ หากเปิดให้บุคคลภายนอกเข้ามาร่วมในกระบวนการดังกล่าวย่อมสร้างความกดดันต่อคณะลูกขุน รวมทั้งอาจสร้างความวุ่นวายขัดขวางการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐาน

3). การดำเนินการโดยลับจะป้องกันมิให้ผู้ที่อาจถูกฟ้องเป็นจำเลยในภายหลังทราบถึงข้อมูล พยานหลักฐานที่จะใช้ยันเขาในชั้นพิจารณาซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยเตรียมพยานหลักฐานเท็จ หรือ ตระเตรียมการให้การเท็จในชั้นพิจารณาเพื่อโต้แย้งพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์

4). การดำเนินการสอบปากคำพยานบุคคลในช่วงก่อนการฟ้องคดีเป็นความลับทำให้พยานให้ความร่วมมือได้อย่างสบายใจ ปราศจากความกังวลว่าจะถูกข่มขู่ ส่งผลให้ได้ข้อมูลมีประสิทธิภาพ เพราะหากมีการเปิดเผยกระบวนการสอบสวนต่อสาธารณะ จะสร้างความลังเล หรือความหวาดกลัว ต่อบุคคลที่มีข้อมูลหรือพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ในการค้นหาความจริง ที่จะข้ามาให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ เพราะกังวลถึงความปลอดภัยหากผู้กระทำความผิดทราบว่าตนเข้ามาให้ข้อมูลพยานหลักฐาน ส่งผลให้พยานหลักฐาน ข้อเท็จจริงต่าง ๆถูกบิดเบือนไม่เป็นไปตามจริง และ ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน[23]

5). การดำเนินการโดยลับช่วยคุ้มครองบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าน่าจะกระทำความผิดไม่ให้ได้รับความเสียหาย หรือเสื่อมเสียชื่อเสียง หากภายหลังการสอบสวนกลั่นกรองพยานหลักฐานโดยลูกขุนใหญ่แล้วพบว่าไม่มีพยานหลักฐานหรือมีมูลเหตุเพียงพอที่จะดำเนินคดีในชั้นศาล

กล่าวโดยสรุป กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นก่อนพิจารณาของประเทศสหรัฐอเมริกาแม้โดยหลักไม่ถือว่าเป็นเงื่อนไขของการฟ้องคดีอาญา แต่หากเป็นคดีความผิดร้ายแรง หรือมีอัตราโทษสูงก่อนที่พนักงานอัยการจะดำเนินการฟ้องคดี อัยการจะต้องเสนอพยานหลักฐานให้คณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury) ตรวจสอบพยานหลักฐานและลงนามใน “Indictment” เสียก่อนจึงจะฟ้องคดีได้ โดยกระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานโดยลูกขุนใหญ่มีการดำเนินการเป็นการลับ

---

[23] Douglas Oil Co. of Cal v. Petrol Stops Northwest, 441 U.S. 211 1979

3.1.2 หน้าที่และสิทธิของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา

ในกรณีที่เป็นคดีความผิดร้ายแรงมีอัตราโทษสูงตามกฎหมายที่จำเป็นต้องมีพนักงานอัยการนำเสนอขึ้นมาสอบสวนกลั่นกรองพยานหลักฐานโดยคณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury) การสอบสวนและตรวจสอบพยานหลักฐานโดย Grand jury เป็นการดำเนินคดีในชั้นสอบสวน เนื่องจากไม่มีวัตถุประสงค์ในการพิพากษาคดี และ ลูกขุนใหญ่มีอำนาจสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอย่างกว้างขวาง[24] โดยเฉพาะอำนาจการออกหมายเรียก (subpoena) บุคคลมาให้ถ้อยคำ (testimony) หรือ เอกสาร (produce documents)

พนักงานอัยการจะทำการคัดเลือกพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมทั้งพยานบุคคล แล้วทำการออกหมายเรียกให้มาปรากฏตัวต่อหน้า Grand jury ในเวลาและสถานที่ที่กำหนด ซึ่งบุคคลที่อาจถูกหมายเรียก ได้แก่

พยานบุคคล (witness) คือ บุคคลที่พนักงานอัยการเชื่อว่าเขามีหรือทราบข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดของบุคคลหนึ่งบุคคลใด และต้องการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลนั้นเพื่อใช้ในการประกอบการทำคำฟ้อง indictment[25]

Target witness บุคคลที่เชื่อว่าน่าจะได้กระทำความผิดตามความเป็นจริง แต่ยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหาโดยนิตินัย ซึ่งพนักงานอัยการหรือ Grand jury มีพยานหลักฐานที่สามารถเชื่อมโยงบุคคลนั้นกับการกระทำความผิด โดยพนักงานอัยการต้องการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อยันบุคคลดังกล่าว[26]

---

[24] Michael G.Heitz, “The rights of a witness before the Grand jury,” Missouri law review, Vol.43, Iss.4, p.715 (1978)

[25] New York Criminal Procedure Law Article 190.50 Grand jury; who may call witnesses; defendant as witness. 2.The people may call as a witness in a grand jury proceeding any person believed by the district attorney to possess relevant information or knowledge.”

[26] U.S. Attorneys' Manual Title 9-11.-151 - Advice of "Rights" of Grand Jury Witnesses “ ... A "target" is a person as to whom the prosecutor or the grand jury has substantial evidence linking him or her to the commission of a crime and who, in the judgment of the prosecutor, is a putative defendant.....”

3.1.2.1 หน้าที่ของพยานบุคคล

(1) หน้าที่มาตามหมายเรียก

พยานบุคคลจะถูกหมายเรียก (subpoena) ที่ออกโดย Grand jury ให้เข้ามาให้ถ้อยคำต่อหน้าคณะลูกขุนตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนด เมื่อพยานบุคคลได้รับหมายเรียกแล้ว ต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะลูกขุน พยานไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธหมายเรียกของ Grand Jury ได้[27] เนื่องจากเป็นหน้าที่พื้นฐานของพลเมืองที่จะต้องช่วยเหลือรัฐรักษาความยุติธรรม รัฐสามารถเรียกใครมาเป็นพยานก็ได้เป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับในกระบวนการสอบสวนโดยคณะลูกขุน[28] พยานบุคคลไม่มีสิทธิที่จะโต้แย้งการดำเนินการต่าง ๆ ของเจ้าพนักงานและคณะลูกขุน หรือจำกัดกรอบการดำเนินการสอบสวนของคณะลูกขุน[29] กรณีที่พยานไม่มาปรากฏตัวตามหมายเรียก (subpoena) ที่ออกโดยคณะลูกขุน พยานมีความรับผิดฐานขัดคำสั่งศาล

(2) หน้าที่ตอบคำถาม

เมื่อพยานมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะลูกขุน Grand jury แล้ว พยานมีหน้าที่ต้องตอบคำถามต่าง ๆ เว้นเสียแต่ว่าพยานจะได้อ้างเอกสิทธิ์ (privilege) ไม่ตอบคำถามตามที่พยานมีสิทธิตามกฎหมาย

(3) หน้าที่สาบานตน

พยานบุคคลมีหน้าที่จะต้องสาบานตนก่อนที่จะให้ถ้อยคำ

(4) หน้าที่ตอบคำถามด้วยความสัตย์จริง

เนื่องจากพยานมีหน้าที่ที่จะต้องตอบคำถามโดยความสัตย์จริง หากพยานให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จพยานมีความรับผิดฐานแจ้งความเท็จ (perjury)

3.1.2.2 สิทธิของพยานบุคคล

(1) เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

บุคคลที่มาให้ถ้อยคำในการสอบสวนของ Grand jury จะได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับพยานบุคคลที่เบิกความในชั้นพิจารณา[30] ตามหลักการในรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไข

---

[27] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 11*, p.447

[28] Branzburg v. Hayes, at 408 U. S. 682 and 408 U. S. 688 (1972)

[29] Blair v. United States, at 250 U. S. 282 (1919)

[30] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 11*, p.406.

5Th Amendment ที่ได้วางหลักเกี่ยวกับเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง โดยวางหลักว่า "...บุคคลจะถูกบังคับให้ให้ถ้อยคำที่เป็นการปรักปรำตนเองไม่ได้..." เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ได้รับการรับรองให้นำมาใช้ในกระบวนการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลในชั้น Grand jury [31] เนื่องจากกระบวนการสอบสวนโดยคณะลูกขุนใหญ่ สามารถใช้อำนาจบังคับให้พยานมาให้ถ้อยคำ และถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานปรักปรำพยานได้หากมีการดำเนินคดีอาญาในภายหลัง[32] นอกจากนี้ศาลสูงสุด (supreme court) ได้รับรองว่าเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองสามารถอ้างได้ในกระบวนการสอบสวนโดยลูกขุนใหญ่ Grand jury เนื่องจากการสอบสวนกลั่นกรองพยานหลักฐานโดยลูกขุนใหญ่เป็นการดำเนินคดีอาญา และการที่พยานบุคคลมีหน้าที่ที่ต้องให้ถ้อยคำ ไม่อาจกล่าวได้ว่าพยานบุคคลได้ให้ถ้อยคำที่อาจทำให้ตนต้องถูกดำเนินคดีอาญาด้วยความเต็มใจ[33]

การให้เอกสิทธิ์แก่บุคคลที่ถูกหมายเรียกให้มาให้ถ้อยคำต่อคณะลูกขุนใหญ่นอกจากเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงาน โดยการบังคับให้ถ้อยคำที่ปรักปรำตนเองแล้ว[34] ยังเป็นการป้องกันไม่ให้มีการนำถ้อยคำนั้นไปใช้เป็นหลักฐานในการปรักปรำบุคคลนั้นหากต่อมาเขาตกเป็นจำเลย[35] แต่อย่างไรก็ตามหากพยานได้สละเอกสิทธิ์ โดยการให้ถ้อยคำที่เป็นการปรักปรำตนเองแล้ว พยานมีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงดังกล่าวทั้งหมด ไม่สามารถยกเอกสิทธิ์ (privilege) กล่าวอ้างได้อีกต่อไป[36] ซึ่งการสละเอกสิทธิ

---

[31] Murphy v. waterfront Comm'r, 387 U.S. 94 (1964)

[32] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 11*, p.447.

[33] Kathryn E. White, "What have you donewith my lawyer: The Grand jury witness's right to consult with counsel," Loyola of Los Angeles law review, Vol.32, Iss.3, p.927. (1999) and United States v. Monia, 317 U.S. 424,427 (1943)

[34] Michael G.Heitz, *supra note 24*, p.729.

[35] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 11*, p.447. and Counselman v. Hitchcock 1892

[36] Rogers v. United States 340 U.S. 367,373-374 (1951)

(waive) จะต้องเป็นไปโดยความสมัครใจ และ การสละเอกสิทธิ์ของพยานในการสอบสวน Grand jury จะไม่ตัดสิทธิ์พยานในการอ้างเอกสิทธิ์ในฐานะผู้ต้องหาหากมีการฟ้องคดีอาญาต่อไป[37]

(2) สิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือน

เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองซึ่งได้รับรองไว้ใน 5th Amendment เป็นผลจากคำพิพากษาศาลสูงสุด (Supreme court) ในคดี Miranda v. Arizona[38] คำพิพากษาในคดีดังกล่าว ส่งผลให้เกิดหลักเกณฑ์กำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจต้องดำเนินการแจ้งเตือนบุคคลให้ทราบถึงเอกสิทธิ์ของเขา ก่อนเริ่มดำเนินการสอบสวนปากคำ (interrogation) เรียกว่า “Miranda warning” โดยต้องแจ้งให้ทราบว่า เขามีสิทธิที่จะไม่ให้การ (right to silence) สิ่งที่เขาได้กล่าวสามารถนำไปใช้ยันเขาได้ในชั้นศาล เขามีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความและมีสิทธิที่จะให้ทนายความอยู่ร่วมในระหว่างการสอบสวน ศาลสูงสุดในคดีนี้ได้ให้เหตุผลว่าหากบุคคลไม่ได้รับการแจ้งเตือนถึงสิทธิต่าง ๆ ก่อนการสอบปากคำโดยเจ้าพนักงานตำรวจ ไม่ว่าจะในฐานะพยาน หรือผู้ต้องหาแล้ว สิ่งที่ 5th Amendment ประสงค์จะให้ความคุ้มครองจะไม่สามาถเกิดขึ้นได้เลย

สิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือนต่าง ๆ ตาม Miranda warning เป็นหลักการที่ใช้ในกรณีที่เป็นการสอบสวนภายใต้การดำเนินการของเจ้าพนักงานตำรวจ การแจ้งเตือนตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงไม่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการสอบสวนภายใต้การดำเนินการของคณะลูกขุนใหญ่ Grand jury[39] เนื่องจากพยานบุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำ พยานสามารถปฏิเสธไม่ตอบคำถามได้เฉพาะกรณีที่คำตอบของคำถามนั้นอาจทำให้ตนต้องถูกดำเนินคดีอาญาเท่านั้น พยานบุคคลไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำ (right to silence) ได้ดังเช่นบุคคลที่ตกอยู่ภายใต้การสอบสวนโดยเจ้าพนักงานตำรวจ (police custody)[40] พยานบุคคลจึงไม่ได้รับสิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือนว่าเขามีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง[41]

---

[37] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 11*, p.453

[38] Miranda v. Arizona 1966

[39] United States v. Mandujano, 425 U.S. 564, 580-581 (1976)

[40] United States v. Mandujano, 425 U.S. 564, 572 (1976) และ United States v. Calandra, 414 U.S. 338,345,353 (1974)

[41] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 11*, p.451

ส่วนบุคคลที่อยู่ในสถานะ Target witness หรือ บุคคลที่พนักงานอัยการเชื่อว่าเขาน่าจะได้กระทำความผิด พนักงานอัยการย่อมทราบว่าในการสอบสวนบุคคลดังกล่าวมีความเป็นไปได้ว่าจะมีการเปิดเผยข้อมูลหรือถ้อยคำที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อเขา ดังนั้นพนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องแจ้งเตือนพยานให้ทราบว่าเขามีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง เพื่อยืนยันว่าหากมีการสละเอกสิทธิ์ พยานได้สละเอกสิทธิ์อย่างเต็มใจโดยเข้าใจผลของการสละสิทธิ์นั้นแล้ว[42]ในทางปฏิบัติของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะแนะนำ “Target witness” ว่า เขามีสิทธิที่จะปฏิเสธการตอบคำถามถ้าคำตอบของเขาอาจทำให้ถูกฟ้องคดีอาญา ถ้อยคำต่าง ๆของเขาสามารถใช้ยันเขาได้ในชั้นพิจารณา หากพยานบุคคลมีทนายความ Grand jury จะอนุญาตให้พยานสามารถออกจากห้องพิจารณาเพื่อปรึกษาทนายความของเขาได้ รวมทั้งแจ้งให้ทราบถึงความผิดที่กำลังสอบสวนว่าเป็นความผิดใด[43]

แม้ว่าศาลสูงสุดสุด (Supreme court) ของสหรัฐอเมริกาปฏิเสธที่จะตัดสินว่า พยานบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อ Grand jury จะต้องได้รับการแจ้งเตือนให้ทราบถึงเอกสิทธิ์ตาม5th Amendment ก่อนที่ถ้อยคำของเขาจะถูกใช้ยันเขาหรือไม่[44] อีกทั้ง State court และ Federal court ส่วนมากเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติเป็นกฎเกณฑ์ หรือ ข้อบังคับให้ต้องแจ้งเตือนก็ตาม แต่ State court ในบางมลรัฐได้บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการต้องแจ้งเตือนพยานบุคคลให้ทราบถึงเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองก่อนที่พยานจะให้ถ้อยคำ โดยบางมลรัฐได้บัญญัติให้มีการแจ้งเตือนเอกสิทธิ์ต่อพยานทุกคน แต่บางมลรัฐได้จำกัดให้มีการแจ้งเตือนเฉพาะกรณีที่บุคคลนั้นเป็น ผู้ต้องสงสัยหรือ “Target witness”

ในทางปฏิบัติของพนักงานอัยการกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้แจ้งเตือนเฉพาะบุคคลที่เป็น “Target witness” พนักงานอัยการจะแจ้งเอกสิทธิ์ให้พยานบุคคลทราบด้วย เพราะบางกรณี ยากที่จะระบุได้อย่างแน่ชัดว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ต้องสงสัย “Target witness” หรือไม่ หรือเป็นเพียงพยานบุคคล พนักงานอัยการจึงแจ้งเตือนบุคคลทุกคนที่มาให้ถ้อยคำต่อ Grand jury ทราบถึงเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง แม้บุคคลนั้นจะมีความเป็นไปได้ว่าน่าจะได้

---

[42] *Ibid*., p.451.

[43] U.S. Attorneys' Manual Title 9-11.151 - Advice of "Rights" of Grand Jury Witnesses

[44] United States v. Washington, 431 U.S. 181, 186 and 190-191 (1977); United States v. Wong, 431 U.S. 174 (1977); United States v. Mandujano, 425 U.S. 564, 582 n. 7. (1976).

กระทำความผิดน้อยก็ตาม เพื่อหลีกเลี่ยงการโต้แย้งเกี่ยวกับสถานะของบุคคล หากบุคคลที่มาให้ถ้อยคำตกเป็นผู้ต้องหา และถูกดำเนินคดีอาญาภายหลัง โดยศาลเห็นว่าบุคคลนั้นมีสถานะเป็น Target witness แล้วในระหว่างการให้ถ้อยคำ แต่พนักงานอัยการไม่แจ้งให้บุคคลนั้นทราบถึงเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ส่งผลให้ถ้อยคำที่พยานได้ให้ไว้ในชั้นสอบสวนของ Grand jury ไม่สามารถรับฟังได้ หรือ ส่งผลให้ต้องยกเลิกคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องคดี ของ Grand jury ที่รับฟังถ้อยคำดังกล่าว[45]

3.1.3 แนวคิดการอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมในกระบวนการให้ถ้อยคำของพยานในชั้นสอบสวน

เดิมมีความคิดเห็นที่ยึดถือกันว่าพยานบุคคลไม่สามารถที่จะมีทนายความอยู่ร่วมในระหว่างการให้ถ้อยคำของตนต่อคณะลูกขุนใหญ่ได้ เนื่องจากขัดกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยลับในขั้นตอนการสอบสวนโดยลูกขุนใหญ่ และกระบวนการสอบสวนโดยคณะลูกขุนใหญ่เพียงพอที่จะให้ความคุ้มครองพยานบุคคลจากการใช้อำนาจโดยมิชอบแล้ว[46]อีกทั้งการดำเนินการในชั้นสอบสวนของ Grand jury ไม่มีลักษณะเป็นการต่อสู้ (adversary) ที่ต้องมีทนายความทำหน้าที่เป็นตัวแทนเพื่อให้ความช่วยเหลือ นอกจากนั้นวิธีพิจารณาความที่ไม่มีลักษณะเป็นการพิจารณาพิพากษาคดี Grand jury ไม่ได้มีหน้าที่พิจารณาว่าบุคคลใดมีความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์[47] รวมถึงพยานบุคคลยังไม่มีฐานะเป็นผู้ต้องหาที่มีสิทธิตาม รัฐธรรมนูญ 6th Amendment ที่จะมีทนายความช่วยเหลือเพื่อการต่อสู้คดี

อย่างไรก็ตามมีแนวคิดที่สนับสนุนให้ทนายความมีส่วนร่วมในกระบวนการสอบสวนโดยลูกขุนใหญ่ โดยในคดี United State V. Mandujano[48] มีการแจ้งให้ผู้มาให้ถ้อยคำทราบว่า “เขามีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความนอกห้องสอบสวน” ในคดีดังกล่าวมีความเห็นของ Justice Brennan ที่เห็นว่าในการสอบสวนพยานบุคคลที่มีความน่าเชื่อว่าได้กระทำความผิด ย่อมจะต้องมีการตอบคำถามที่อาจส่งผลให้เป็นการปรักปรำตนเองเกิดขึ้นได้ โดยเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองตาม 5th Amendment จะช่วยป้องกันบุคคลผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีความน่าเชื่อว่าได้กระทำความผิดจากการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงาน และในกรณีนี้ความช่วยเหลือ

---

[45] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 11*, pp.452-453

[46] In re Groban , 352 U.S. 330 (1957)

[47] Kirby v. Illinois, 406 U.S. 682,688 (1972)

[48] United State V. Mandujano 425 U.S. 564 (1976)

คำแนะนำของทนายความมีความจำเป็น[49] นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเห็นว่าควรที่จะให้ผู้มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานได้รับความช่วยเหลือหรือคำแนะนำจากทนายความได้ เนื่องจาก

1). พยานบุคคลที่ต้องให้ถ้อยคำต่อหน้าคณะลูกขุนใหญ่ อาจไม่ทราบวิธีการหรือว่าเมื่อไหร่ที่ควรจะอ้างเอกสิทธิ์ตาม 5th Amendment เพื่อไม่ตอบคำถามที่เป็นการปรักปรำตนเองให้ถูกดำเนินคดีอาญา เนื่องจากคำถามบางคำถามไม่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าอาจทำให้พยานถูกดำเนินคดีอาญาได้ นอกจากนี้การที่พยานต้องอยู่ภายใต้การสอบสวนที่มีเพียงพนักงานอัยการ และคณะลูกขุนใหญ่โดยปราศจากบุคคลภายนอก อาจทำให้พยานลังเลใจที่จะอ้างเอกสิทธิ์ไม่ตอบคำถาม[50] จนส่งผลให้เกิดการสละเอกสิทธิ์โดยไม่ได้เกิดจากความเต็มใจ

2). การที่ถ้อยคำของพยานอาจถูกนำไปใช้เป็นหลักฐานในชั้นพิจารณาในฐานะที่เป็นคำรับ (admission) หรือ ใช้ในการพิสูจน์หักล้างทำลายน้ำหนักพยานหลักฐาน รวมทั้งสามารถใช้ในการนำไปสู่การได้พยานหลักฐานอื่น ๆ กรณีดังกล่าวอาจทำให้พยานต้องเสียเปรียบหากพยานให้ถ้อยคำไป โดยไม่ได้รับคำแนะนำจากทนายความเกี่ยวกับสิทธิของเขา[51]

3). การได้คำแนะนำของทนายความนอกจากจะช่วยให้พยานบุคคลสามารถอ้างเอกสิทธิ์ ตาม 5th Amendment แล้ว ทนายความยังสามารถช่วยเหลือการดำเนินการสอบสวนของคณะลูกขุนใหญ่ได้ เนื่องจากทนายความมีมุมมอง ความรู้ทางกฎหมายมากกว่าพยานบุคคล ทราบว่าข้อมูลใดที่จะเป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน และข้อมูลใดที่คณะลูกขุนใหญ่ต้องการมากกว่าพยานบุคคล รวมทั้งหากทนายความได้เข้าไปรับรู้แนวทางการตั้งคำถามของพนักงานอัยการแล้ว ทนายความย่อมเข้าใจประเด็นสำคัญของคำถาม ทำให้สามารถแนะนำพยานได้อย่างมีประสิทธิภาพและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดี[52]

4). การได้รับความช่วยเหลือแนะนำจากทนายความ จะช่วยให้พยานลดความกดดันหรือความกังวลที่พยานจะต้องเผชิญในระหว่างการสอบปากคำเพียงลำพัง การที่พยานมีความผ่อนคลายปราศจากความกดดันที่จะต้องมาให้ถ้อยคำ จะช่วยให้พยานสามารถให้ถ้อยคำได้ดีมากขึ้น[53]

---

[49] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 11*, p.486

[50] Kathryn E. White, *supra note 33*, p.928.

[51] Michael G.Heitz, *supra note 24*, p.721.

[52] Kathryn E. White, *supra note 33*, p.931.

[53] *Ibid*., p.932.

จากแนวคิดข้างต้นส่งผลให้เกิดแนวทางการอนุญาตให้ทนายความของพยานบุคคลสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการพิจารณาคำฟ้อง(indictment) ของคณะลูกขุนใหญ่ได้ โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวทาง คือ การอนุญาตให้ทนายความอยู่ร่วมในระหว่างการให้ถ้อยคำของพยาน และ การอนุญาตให้พยานออกจากห้องสอบสวนเพื่อพบและปรึกษาทนายความ

ตาม Federal rules of criminal procedure rule 6 (d) ไม่ได้อนุญาตให้ทนายความสามารถอยู่ร่วมกับพยานบุคคล ในระหว่างที่พยานให้ถ้อยคำต่อคณะลูกขุน แต่ก็ไม่ได้มีการบัญญัติห้ามมิให้ในพยานออกจากห้องพิจารณาในระหว่างการสอบสวนเพื่อปรึกษาทนายความ การอนุญาตเช่นนี้เป็นลักษณะเฉพาะของศาลรัฐบาลกลาง (Federal court) ซึ่งแต่ละเขตอำนาจศาลจะมีความแตกต่างกัน ส่วนมากพยานสามารถออกจากห้องสอบสวนเพื่อปรึกษาทนายความได้ภายหลังจากได้รับคำถาม และสามารถปรึกษาทนายความได้ทุกคำถาม แต่บางเขตอำนาจศาลจะไม่อนุญาตให้ปรึกษาทนายความทุกคำถาม หากปรากฏว่าคำถามไม่มีความยุ่งยากซับซ้อน[54] หากพยานบุคคลต้องการที่จะออกไปปรึกษา สอบถามทนายความของตนนอกห้องสอบสวน พยานบุคคลต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานอัยการก่อน[55]

การอนุญาตให้พยานออกไปปรึกษาทนายความนอกห้องพิจารณา จะช่วยรักษาไว้ซึ่งรูปแบบการสอบสวนโดยคณะลูกขุนที่ใช้ระบบการสอบสวนค้นหาความจริง (investigative) ไม่เกิดลักษณะการต่อสู้ (adversarial) ระหว่างทนายความกับพนักงานอัยการ เนื่องจากไม่ได้อนุญาตให้ทนายความของพยานสามารถคัดค้านการดำเนินการหรือการถามคำถามของคณะลูกขุนได้[56] นอกจากนี้ยังเป็นการคุ้มครองเอกสิทธิ์ของพยานที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

สำหรับการฟ้องคดีอาญาต่อศาลมลรัฐ State court ที่พนักงานอัยการถูกบังคับให้ต้องใช้คำฟ้องที่อนุญาตโดย Grand jury (indictment) การอนุญาตให้ทนายความเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาคำอนุญาตให้ฟ้องคดีของ Grand jury เรียกว่า State model เป็นรูปแบบของ บางมลรัฐ เช่น Colorado ,Michigan ,Georgia ,New York ที่อนุญาตให้บุคคลที่มีหน้าที่ให้ถ้อยคำต่อ Grand jury สามารถปรึกษาทนายความของตนได้ในห้องทำการสอบสวน โดยไม่ต้องออกไปพบทนายความนอกห้องพิจารณา แม้ไม่สามารถอนุญาตให้สิทธินี้แก่พยานบุคคลทุกคน แต่อย่างน้อย

---

[54] *Ibid*., p.934.

[55] Leah Kaplan, “CPL § 190.52: Statute amended to give Grand Jury witnesses limited right to counsel,” St. John’s law review, Vol.53, Iss.1, p.140. (2012)

[56] Kathryn E. White, *supra note 33*, p.935.

บุคคลที่ต้องมาให้ถ้อยคำต่อ Grand jury ในฐานะ “Target witness” จะต้องได้รับสิทธินี้[57] นอกจากนี้บางรัฐได้ให้สิทธิในกรณีที่พยานบุคคลได้สละความคุ้มครอง (immunity) พยานบุคคลดังกล่าวมีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความของตนได้ในระหว่างที่มีการสอบสวน[58]

อย่างไรก็ตามเพื่อไม่ให้การอนุญาตให้ทนายความสามารถให้คำปรึกษาแนะนำพยานบุคคลกระทบต่อหลักการดำเนินการโดยลับของ Grand jury และ คงไว้ซึ่งรูปแบบการค้นหาความจริงในลักษณะที่ไม่เป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความ (non-adversarial) ทำให้ต้องมีการวางหลักเกณฑ์จำกัดบทบาทของทนายความในระหว่างการให้ถ้อยคำของพยานบุคคล โดยทนายความไม่สามารถคัดค้าน โต้แย้ง หรือ มีส่วนร่วมในกระบวนการสอบสวนได้[59] นอกจากนี้ยังให้อำนาจศาลเป็นผู้พิจารณาให้ทนายความที่ขัดขวางการดำเนินการของ Grand jury ออกไปจากที่ทำการสอบสวน[60] รวมทั้งในกรณีที่ทนายความสามารถเข้าฟังการให้ถ้อยคำของพยาน ทนายความมีหน้าที่ที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลต่าง ๆที่เกิดขึ้น เช่น พยานหลักฐาน หรือ แนวทางการสอบสวน[61] ซึ่งจะช่วยคงไว้ซึ่งหลักการรักษาความลับของการสอบสวน

---

[57] *Ibid*., p.935.

[58] NY Criminal Procedure Law 190.52 (1) “Any person who appears as a witness and has signed a waiver of immunity in a grand jury proceeding, has a right to an attorney as provided in this section. Such a witness may appear with a retained attorney, or if he is financially unable to obtain counsel, an attorney who shall be assigned by the superior court which impaneled the grand jury.”

[59] Massachusetts Criminal Procedure Rule 5 (c) “…The attorney for the witness shall make no objections or arguments or otherwise address the grand jury or the prosecuting attorney. No witness may refuse to appear because of unavailability of counsel for that witness.”

[60] NY Criminal Procedure Law 190.52 (3) “The superior court which impaneled the grand jury shall have the same power to remove an attorney from the grand jury room as such court has with respect to an attorney in a courtroom.”

[61] NY Criminal Procedure Law 190.25 (4) (a) “Grand jury proceedings are secret, and no grand juror, or other person specified in subdivision three of this section or section 215.70 of the penal law, may, except in the lawful discharge of his duties or upon written order of the court, disclose the nature or substance of any grand jury

3.2 การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายฝรั่งเศส

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาถึงหลักการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน สิทธิหน้าที่ของบุคคลที่ต้องเข้ามาให้ถ้อยคำในชั้นก่อนพิจารณา รวมถึงแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมในกระบวนการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลตามกฎหมายฝรั่งเศส

3.2.1 ระบบการค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนตามกฎหมายฝรั่งเศส

การค้นหาความจริงในคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสสามารถแบ่งได้เป็นสามขั้นตอน โดยในแต่ละขั้นตอนจะมีเจ้าพนักงานใช้อำนาจหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกัน ได้แก่ การสอบสวนโดยเจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการ การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน และ การพิจารณาในชั้นศาล ซึ่งส่งผลให้เกิดความคุ้มครองประชาชนจากการใช้อำนาจโดยมิชอบขององค์กรของรัฐ[62] กระบวนการค้นหาความจริงในชั้นก่อนพิจารณาหรือกระบวนการสอบสวนคดีอาญาตากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส บทบาทของอัยการและผู้พิพากษาไต่สวนจะมีบทบาทหลัก โดยควบคุมการดำเนินการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีส่วนร่วมในการดำเนินการสอบสวน และการทำความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีอาญา[63]

รูปแบบของกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณาใช้รูปแบบการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนเป็นหลัก[64] กล่าวคือ การสอบสวน การทำความเห็นทางกฎหมายที่ไม่ว่าจะกระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจ อัยการ หรือศาลไต่สวน จะต้องเป็นการดำเนินการโดยลับ โดยเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ในการสอบสวนสามารถเริ่มต้นการสอบสวนได้โดยไม่จำเป็นจะต้องแจ้งต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดว่าจะดำเนินการสอบสวน เพราะจะเป็นเหตุให้พยานหลักฐานถูกทำลาย ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือมีการยุ่งเหยิงข่มขู่พยาน นอกจากนี้ยังถือว่าเป็นการป้องกันผู้ถูก

---

testimony, evidence, or any decision, result or other matter attending a grand jury proceeding…."

[62] Catherine Elliott, French criminal law, (Devon: Willan Publishing, 2001), pp.12-13.

[63] John Bell, Sophie Boyron and Simon Whittaker, "France criminal procedure", Principles of French law, 2nd ed. (Oxford : Oxford University Press, 2008), pp.127-128.

[64] Catherine Elliott, *supra note 62*, pp.13-14.

กล่าวหาจากการถูกสื่อมวลชนหรือประชาชนตัดสินไปก่อนล่วงหน้าว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด ทั้งที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ถือได้ว่าเป็นการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหา

หลักการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาโดยลับในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 11[65] นอกจากจะวางหลักว่า กระบวนการสอบสวน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการโดยเจ้าพนักงานตำรวจหรือการสอบสวนโดยศาลไต่สวน จะต้องดำเนินการโดยลับเว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นและโดยที่ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ยังได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับบุคคลที่อาจเข้ามาร่วมในกระบวนการสอบสวนว่าจะต้องจำกัดเฉพาะบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสอบสวนเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นความเกี่ยวข้องเนื่องจากหน้าที่ตามกฎหมายหรือเนื่องจากสถานะของเขา เช่น พนักงานอัยการ ผู้พิพากษาไต่สวน เจ้าพนักงานตำรวจ ผู้เชี่ยวชาญ ล่าม เจ้าหน้าที่ศาล และทนายความผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการสอบสวนข้างต้นมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องรักษาความลับของการสอบสวนด้วยเช่นกัน หากมีการฝ่าฝืนหน้าที่ที่จะต้องรักษาความลับจะมีความรับผิดทั้ง ทางแพ่ง อาญา และวินัย เช่น ความรับผิดอาญาเนื่องจากการฝ่าฝืนหน้าที่รักษาความลับ ตามกฎหมายอาญา มาตรา 226-13 และ มาตรา226-14 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามพยาบุคคลไม่ถือว่าเป็นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนดังนั้นพยานบุคคลจึงไม่มีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความลับของกระบวนการสอบสวน

แม้ว่าจะต้องดำเนินการสอบสวนอย่างเป็นความลับแต่ ในการดำเนินการสอบสวนบางอย่างที่เป็นการใช้มาตรการทางกฎหมายที่กระทบต่อเสรีภาพของบุคคล เช่น การจับ การควบคุมตัวบุคคลไว้โดยเจ้าพนักงานตำรวจ หรือ การขัง ซึ่งการใช้มาตรการดังกล่าวอาจนำไปสู่การใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงานจึงไม่สามารถกระทำได้โดยไม่เปิดเผยหรือไม่แจ้งให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ นอกจากนี้หากเป็นกรณีที่จะเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนคดีอาญาหากได้มีการเปิดเผยข้อมูลบางอย่างเช่น การเปิดเผยข้องมูลเกี่ยวกับคดีเพื่อให้พยานผู้รู้เห็นการกระทำความผิดเข้ามาให้ข้อมูลต่อเจ้าพนักงาน หรือกรณีเปิดเผยภาพของผู้ต้องสงสัยเพื่อให้ประชาชนมาให้เบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ กรณีเหล่านี้ก็สามารถเปิดเผยข้อมูลได้ เป็นต้น[66]

การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณาตามกฎหมายฝรั่งเศสนำหลักการดำเนินคดีอาญาโดยลายลักษณ์อักษรซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนมาใช้ โดยระบบวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสให้ความสำคัญกับการดำเนินคดีโดยลายลักษณ์อักษรเป็นหลัก กล่าวคือ พยานหลักฐานและข้อมูลที่รวบรวมไว้เพื่อใช้ในการกำหนดความผิดจะรวบรวมไว้ในสำนวน

---

[65] Code de procédure pénale Article 11

[66] Catherine Elliott, *supra note 62*, pp.14-15.

การสอบสวน (dossier) [67] ในสำนวนการสอบสวนนี้จะประกอบด้วยบันทึกถ้อยคำของผู้ต้องสงสัย พยานบุคคล รายงานของผู้เชี่ยวชาญ และบันทึกรายละเอียดการสอบสวนที่ได้กระทำลงไปแล้ว [68]ซึ่งข้อมูลและบันทึกต่าง ๆ จะถูกรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการสอบสวน และเมื่อเสร็จสิ้นการสอบสวน สำนวนการสอบสวนก็จะถูกนำไปใช้โดยผู้พิพากษาในกระบวนการพิจารณาคดีต่อไป ประโยชน์ที่สำคัญของการดำเนินคดีเป็นลายลักษณ์อักษรที่มีการทำสำนวนการสอบสวนจะเป็นการคุ้มครองผู้ต้องหา และ ถ้อยคำที่ได้บันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวนย่อมไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้[69]

นอกจากนี้การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณาไม่มีรูปแบบการดำเนินคดีในลักษณะที่เป็นคู่พิพาท เนื่องจากถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของรัฐในการค้นหาความจริง ในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานโดยศาลไต่สวน ผู้พิพากษาไต่สวนจะดำเนินการสอบสวนด้วยตนเอง บทบาทของผู้พิพากษาจึงเป็นบทบาทเชิงรุกกล่าวคือ ผู้พิพากษาจะทำหน้าที่สอบสวนผู้ต้องหา และพยานด้วยตนเอง โดยที่พนักงานอัยการและผู้ถูกกล่าวหาอาจมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นการกระตุ้นผู้พิพากษาไต่สวนรวบพยานหลักฐานหรือโดยการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ผู้พิพากษาไต่สวนยังมีอำนาจที่จะสั่งให้พนักงานตำรวจสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้หากเห็นว่ามีความจำเป็น[70] ความสัมพันธ์ในชั้นก่อนพิจารณาจึงเป็นความสัมพันธ์ 2 ฝ่าย ระหว่างผู้ไต่สวนกับผู้ถูกไต่สวน

การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณาตามกฎหมายฝรั่งเศสแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ กระบวนการสอบสวนเบื้องต้น (enquete) เป็นกรณีการสอบสวนโดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี และ กระบวนการชั้นสอบสวนเตรียมฟ้อง (instruction) ซึ่งเป็นกรณีการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนเพื่อพิจารณาว่ามีพยานหลักฐานเพียงที่จะฟ้องคดีหรือไม่[71]

โดยการสอบสวนเบื้องต้นอาจแบ่งได้เป็น กรณีสอบสวนความผิดซึ่งหน้า และกรณีที่เป็นการสอบสวนเนื่องจากมีการกล่าวหาเช่น ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี หรือ มีคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ การสอบสวนเบื้องต้นมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาพยานหลักฐานที่จำเป็นเพื่อการ

---

[67] John Bell, Sophie Boyron and Simon Whittaker, *supra note 63*, p.128.

[68] Catherine Elliott, *supra note 62*, p.13.

[69] John Bell, Sophie Boyron and Simon Whittaker, *supra note 63*, p.128

[70] *Ibid*., p.128.

[71] *Ibid*., p.129.

พิสูจน์ความจริง มุ่งหมายเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดให้แก่อัยการ[72] เนื่องจากระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสถือว่า ผู้มีอำนาจในการสอบสวนและฟ้องคดีคือพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ทำให้อัยการมีหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวน โดยจะทำการสอบสวนด้วยตนเองหรือมอบหมายให้ตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการแทนโดยพนักงานอัยการเป็นผู้กำหนดทิศทางการสอบสวน และเป็นผู้กำกับดูแลการทำงานของตำรวจฝ่ายคดี [73] ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ตำรวจฝ่ายคดีจึงปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การอำนวยการของอัยการแห่งสาธารณะรัฐ[74] และอยู่ภายใต้การสอดส่องดูแลของอธิบดีอัยการและภายใต้การควบคุมของศาลไต่สวน[75]

การดำเนินงานในกรณีความผิดซึ่งหน้า กฎหมายได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีไว้อย่างกว้างขวางในการปฏิบัติหน้าที่และการใช้มาตรการบังคับในช่วงต้นของการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า แต่อย่างไรก็ตามการปฏิบัติการสอบสวนความผิดซึ่งหน้าดังกล่าวก็ยังต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของพนักงานอัยการ และ ผู้พิพากษาไต่สวน กล่าวคือ ในกรณีทีเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีได้พบหรือได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหน้าเกิดขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะต้องแจ้งให้อัยการแห่งสาธารณะรัฐทราบโดยทันที[76] ทั้งการดำเนินคดีความผิดซึ่งหน้านี้เป็นกรณีพิเศษที่ฝ่ายนิติบัญญัติประสงค์ให้อำนาจแก่ตำรวจในการเริ่มการปฏิบัติติงานที่มีลักษณะเทียบได้กับการไต่สวนของผู้พิพากษาไต่สวนเนื่องมาจากความจำเป็นเร่งด่วนในการแสวงหารวบรวมพยานหลักฐาน การกระทำทุกอย่างของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีในการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า จึงมีลักษณะเหมือนการไต่สวนของผู้พิพากษาไต่สวนในการสอบสวนเบื้องต้น แต่อย่างไรก็ตามการสอบสวนความผิดซึ่งหน้าที่กระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีถือเป็นการสอบสวนเพียงชั่วคราวมีขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกที่จะมีขึ้นภายหลัง โดยมีระยะเวลาสอบสวนไม่เกินแปดวัน[77]

---

[72] อุทัย อาทิเวช, “ตำรวจกับการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส,” ในรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พริ้นติ้ง, 2554), น.94.

[73] *เพิ่งอ้าง*, น.137-138.

[74] Code de procédure pénale Article 12

[75] Code de procédure pénale Article 13

[76] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 72*, น.85.

[77] *เพิ่งอ้าง*, น.86.

การสอบสวนเบื้องต้นในเรื่องที่มีการกล่าวหา เป็นการสอบสวนที่กระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีอาจเริ่มการสอบสวนเมื่อพนักงานอัยการได้รับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษแล้วส่งเรื่องให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวน หรือเป็นกรณีทีเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีได้รับแจ้งเรื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีหรือมีคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ แล้วรายงานให้พนักงานอัยการทราบและพนักงานอัยการได้มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนต่อไป อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีในการสอบสวนเบื้องต้นมีอำนาจจำกัดกล่าวคือ เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีสามารถใช้มาตรการบังคับได้น้อยกว่ากรณีการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจเพียงดำเนินการสอบสวนคดีที่เป็นมาตรการทั่วไปได้แก่ การเรียกพยานบุคคลมายังที่ทำการเพื่อมาสอบถาม[78] และอำนาจการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย[79] แต่การใช้มาตรการบังคับต่าง ๆ ที่กระทบต่อเสรีภาพของบุคคลจะต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งหรือโดยพฤตินัยจากบุคคลนั้นก่อน เช่นการค้น การยึดทรัพย์สิน เป็นต้น อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการเกี่ยวเนื่องกับการสอบสวนเบื้องต้นพนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวน มีอำนาจสอบสวน รวมทั้งเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนด้วย ดังนั้นพนักงานอัยการ มีอำนาจสั่งให้เปิดการสอบสวนเบื้องต้นได้ เนื่องจากเป็นผู้มีอำนาจกำหนดทิศทางกำกับดูแลการสอบสวน โดยอัยการจะต้องกำหนดระยะเวลาการสอบสวน นอกจากนี้อัยการอาจทำการสอบสวนด้วยตนเอง และในกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีได้เริ่มทำการสอบสวนเบื้องต้นเอง เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีหน้าที่ต้องรายงานความก้าวหน้าของการสอบสวนเบื้องต้นให้อัยการแห่งสาธารณรัฐทราบ[80] และเมื่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนเบื้องต้นเสร็จแล้วจะต้องส่งผลการสอบสวนเบื้องต้นให้อัยการแห่งสาธารณรัฐเพื่อพิจารณาใช้ดุลยพินิจในการฟ้องคดีอาญาต่อไป

ในขั้นสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน (l'instruction preparatorire) หรือการไต่สวนคดีอาญา เป็นรูปแบบวิธีพิจารณาคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณาของปประเทศฝรั่งเศสโดยเฉพาะ[81] การเริ่มการไต่สวน ผู้พิพากษาไต่สวนไม่สามารถเริ่มการไต่สวนคดีได้เอง โดยต้องได้รับคำร้องขอให้ทำการไต่สวนคดีจากอัยการแห่งสาธารณรัฐ หรือในกรณีผู้เสียหายหรือผู้ทำการแทนร้องขอให้ไต่สวนพร้อมคำร้องขอเป็นคู่ความฝ่ายแพ่ง ซึ่งศาลไต่สวนสามารถปฏิเสธการไต่สวนได้ในกรณีที่ปรากฏชัดเจนจากคำร้องขอว่าไม่มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น หรือ กรณีที่ไม่สามารถรับคำร้องขอนั้น

---

[78] Code de procédure pénale Article 78

[79] Code de procédure pénale Article 77

[80] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 72*, น.94-97.

[81] *เพิ่งอ้าง*, น.101.

ได้[82] คดีที่อยู่ในบังคับการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนได้แก่ คดีที่เป็นความผิดอุกฤษฎ์โทษหรือคดีที่มีโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป และคดีความผิดมัชฌิมโทษที่ร้ายแรงและยุ่งยากซับซ้อน เช่นคดีความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ คดียาเสพติด เป็นต้น[83]

เนื่องจากคดีที่เข้าสู่กระบวนการไต่สวนเป็นความผิดอาญาร้ายแรง มีโทษสูง และเป็นคดีที่มีข้อยุ่งยาก ดังนั้นการไต่สวนของผู้พิพากษาไต่สวนจึงเป็นไปเพื่อทำให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีมีความกระจ่างชัด เนื่องจากในชั้นไต่สวนผู้พิพากษาสามารถใช้มาตรการในการรวบรวมพยานหลักฐานได้หลากหลายมากกว่าอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจ เช่น การออกหมายจับ การค้น การดักฟังโทรศัพท์ เป็นต้น การไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนยังทำให้เกิดความละเอียดรอบคอบของการสอบสวนเบื้องต้นที่ดำเนินการโดยเจ้าพนักงานตำรวจ เป็นการประเมินคุณค่าของพยานหลักฐานที่ได้รวบรวมมาแล้วในชั้นต้นว่าเพียงพอหรือไม่ และสามารถรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้เมื่อผู้ไต่สวนเห็นสมควร โดยจะส่งผลให้การดำเนินคดีในชั้นศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากหลักฐานที่รวบรวมมาได้รับการตรวจสอบกลั่นกรองในเบื้องต้น รวมทั้งยังเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา เพราะได้ให้องค์กรตุลาการโดยศาลไต่สวนมาทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของการสอบสวนเบื้องต้นที่กระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีและพนักงานอัยการที่เป็นองค์กรฝ่ายบริหาร[84]

หน้าที่ของผู้พิพากษาไต่สวนเกี่ยวเนื่องกับการไต่สวนคดีอาญา[85] ผู้ไต่สวนจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เห็นว่ามีความสำคัญจำเป็นและเกี่ยวข้องกับคดี โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายผู้กล่าวหาเท่านั้น สามารถไต่สวนข้อเท็จจริงรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ถูกกล่าวได้เช่นกัน ดังนั้นในการรวบรวมพยานหลักฐานอาจกระทำโดยวิธีการหลากหลาย ตั้งแต่การสั่งให้มีการตรวจสอบพยานหลักฐานโดยผู้เชี่ยวชาญ เช่น การรายงานเกี่ยวกับวิถีกระสุนปืนโดยให้จำลองเหตุการณ์ขณะกระทำความผิด หรืออาจสั่งให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีทำการสอบสวนเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ นอกจากนี้ผู้พิพากษาไต่สวนยังมีอิสระที่จะเรียกพยานบุคคลเข้ามาให้ถ้อยคำโดยผู้พิพากษาไต่สวนทำการสอบถามด้วยตัวเอง หรือโดยการจัดให้มีการ

---

[82] Catherine Elliott, *supra note 62*, p.34.

[83] อุทัย อาทิเวช, “ผู้พิพากษาไต่สวน,” ในรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พริ้นติ้ง, 2554), น.186.

[84] ปัญญา แสวงสุข, “กระบวนการตรวจสอบก่อนการพิจารณาคดี,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น.87 -88 .

[85] John Bell, Sophie Boyron and Simon Whittaker, *supra note 63*, p.132.

เผชิญหน้ากับพยานอื่น ๆ รวมถึง การสอบสวนผู้ต้องสงสัย ผู้เสียหาย การค้น การยึดพยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งกระบวนการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนจะต้องดำเนินการเป็นความลับ เพื่อมิให้เกิดอิทธิพลจากสื่อมวลชน หรือ การวิพากษ์วิจารณ์จากสังคม มากระทบการทำงานของผู้พิพากษาไต่สวน[86]เมื่อเสร็จสิ้นการไต่สวนแล้วผู้พิพากษาไต่สวนจะทำรายงานการไต่สวนส่งให้พนักงานอัยการ ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วยความเห็นผู้พิพากษา รวมถึงคำสั่งเกี่ยวกับการดำเนินคดีต่อไป เช่นคำสั่งฟ้องคดี หรือคำสั่งว่าคดีไม่มีมูล[87]

3.2.2 หน้าที่และสิทธิของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนตามกฎหมายฝรั่งเศส

เนื่องจากระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส แบ่งได้เป็นสองขั้นตอน กล่าวคือกระบวนการสอบสวนเบื้องต้นและกระบวนการไต่สวนเตรียมฟ้อง โดยทั้งสองขั้นตอนมีองค์กรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบแตกต่างกัน วัตถุประสงค์ในการดำเนินการมีความแตกต่างกัน รวมทั้งอำนาจในการใช้มาตรการบังคับก็มีความแตกต่างกัน ทำให้สิทธิหน้าที่ของพยานบุคคลเกี่ยวเนื่องกับการมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในแต่ละขั้นตอนมีความแตกต่างกัน ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงสิทธิหน้าที่ของพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในชั้นก่อนพิจารณา ทั้งในกระบวนการสอบสวนเบื้องต้นและกระบวนการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสได้ให้นิยามถึง พยานบุคคล[88] ว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีพยานหลักฐานถึงขนาดสงสัยได้ว่าเขากระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดอาญา โดยที่บุคคลนั้นอยู่ในฐานะที่สามารถให้ข้อมูลหรือพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการสอบสวนได้ โดยหน้าที่และสิทธิของพยานบุคคลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสสามารถแบ่งได้ดังนี้

3.2.2.1 หน้าที่ของพยานบุคคล

พยานบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในการสอบสวนเบื้องต้นและการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนมีหน้าที่ตามกฎหมายดังต่อไปนี้

(1) หน้าที่ที่จะต้องมาปรากฏตัวตามหมายเรียก

ในกระบวนการสอบสวนเบื้องต้นทั้งในกรณีความผิดซึ่งหน้าและกรณีการสอบสวนเมื่อได้รับการแจ้งการกระทำความผิด การสอบปากคำบุคคลผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหาย รวมทั้งพยานบุคคล มีขึ้นเพื่อค้นพบพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความจริง

---

[86] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 83*, น.187.

[87] John Bell, Sophie Boyron and Simon Whittaker, *supra note 63*, p.132.

[88] Code de procédure pénale Article 706-57

ดังนั้นเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีซึ่งทำหน้าที่ดำเนินการสอบสวน มีอำนาจออกหมายเรียกบุคคลให้มาปรากฏตัวเพื่อการสอบสวนคดีซึ่งบุคคลที่ได้รับหมายเรียกมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องมาพบเจ้าพนักงาน หากบุคคลที่ได้รับหมายเรียกแต่ไม่มาปรากฏตัวตามหมายเรียก หรือ กรณีมีเหตุอันน่าสงสัยว่าบุคคลตามหมายเรียกจะไม่มาตามหมายนั้น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีสามารถยื่นคำร้องขอต่ออัยการแห่งสาธารณรัฐ เพื่อให้อัยการแห่งสาธารณรัฐใช้อำนาจบังคับบุคคลให้ติดตามเจ้าพนักงานของกองกำลังสาธารณะไปได้[89]

ในกรณีที่เป็นการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน ผู้พิพากษาไต่สวนอาจออกหมายเรียกบุคคลที่เห็นว่าถ้อยคำของเขาจะเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน การออกหมายเรียกกระทำได้โดยการให้พนักงานนำส่งหมาย หรือ มอบให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้นำส่งหมายก็ได้ ซึ่งในหมายเรียกจะต้องแจ้งให้ทราบด้วยว่า ในกรณีที่เขาไม่มาตามหมายเรียกหรือปฏิเสธที่จะไม่มา ผู้พิพากษาไต่สวนอาจร้องขอต่ออัยการสาธารณรัฐ เพื่อบังคับให้บุคคลดังกล่าวมาปรากฏตัวตามหมายเรียกโดยกองกำลังสาธารณะ[90]

(2) หน้าที่จะต้องสาบานตน

การให้ถ้อยคำในฐานะพยานของบุคคลในกระบวนการสอบสวนเบื้องต้นต่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนความผิดซึ่งหน้าหรือการสอบสวนความผิดที่มีคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ พยานบุคคลไม่มีหน้าที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำโดยการสาบานว่าจะพูดความจริงในขั้นตอนนี้ เนื่องจากบางกรณีอาจเป็นไปได้ว่าบุคคลที่ถูกเรียกมาให้ถ้อยคำตามหมายเรียกอาจมีผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยปะปนอยู่ด้วย[91]เพราะในช่วงต้นของการสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจอาจยังอาจรวบรวมพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะทราบได้ว่าบุคคลใดเป็นผู้ต้องสงสัย

แต่ในกระบวนการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนมีความแตกต่างจากการสอบสวนเบื้องต้น โดยบุคคลที่ถูกหมายเรียกมาให้ถ้อยคำต่อหน้าผู้พิพากษาไต่สวนมีหน้าที่ต้องสาบานตนว่าจะพูดความจริง[92] การสาบานตนของพยานบุคคลถือเป็นการยืนยันว่าถ้อยคำที่ให้โดยมีการกล่าวคำสาบานแล้วนั้นเป็นความจริง เนื่องจากเป็นการอาศัยความเชื่อทางศาสนาของบุคคลทำให้ผู้สาบานตนไม่กล้าที่จะปฏิเสธหน้าที่ตามที่ตนได้สาบานได้

---

[89] Code de procédure pénale Article 78

[90] Code de procédure pénale Article 101

[91] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 72*, น.89.

[92] Code de procédure pénale Article 103

บุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องสาบานตนเมื่อเมื่อให้ถ้อยคำได้แก่กรณีที่บุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี[93]โดยผู้พิพากษาไต่สวนจะถามพยานเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ได้แก่ ชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่ อาชีพ และความสัมพันธ์กับผู้ถูกกล่าวหา แล้วทำการบันทึกไว้[94]

(3) หน้าที่จะต้องให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง

พยานบุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องให้ถ้อยคำไม่ว่าบุคคลนั้นจะให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนเบื้องต้น หรือในกระบวนการให้ถ้อยคำต่อผู้พิพากษาไต่สวน[95] รวมทั้งมีหน้าที่จะต้องพูดตามความสัตย์จริง หากไม่พูดความจริงเขาอาจต้องรับผิดตามกฎหมายเนื่องจากให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จ[96]

การที่พยานบุคคลฝ่าฝืนหน้าที่ต่าง ๆ ตามกฎหมายเช่น ไม่มาปรากฏตัวตามวัน เวลา สถานที่ที่ระบุในหมายเรียก ไม่ยอมให้คำสาบาน หรือ ปฏิเสธที่จะให้ถ้อยคำ พนักงานอัยการอาจร้องขอให้ศาลลงโทษปรับพยานที่ฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าวได้

3.2.2.2 สิทธิของพยานบุคคล

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสเรียกกระบวนการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวนว่า audition โดยเป็นการสอบปากคำบุคคลเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐาน แตกต่างจากการสอบปากคำผู้ต้องหาที่เป็นไปเพื่อต้องการให้ผู้ต้องหารับสารภาพหรือให้การแก้ข้อกล่าวหา ซึ่งเรียกว่า Interrogatoire [97] เนื่องจากบุคคลอาจถูกเรียกให้เข้ามาให้ถ้อยคำได้ทั้งในการสอบสวนเบื้องต้น และ ในการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน สิทธิของพยานบุคคลในแต่ละกรณีมีความแตกต่างกัน โดยในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของพยาบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานโดยแบ่งเป็น 2 กรณี ได้แก่

---

[93] Code de procédure pénale Article 108

[94] Code de procédure pénale Article 103

[95] Code de procédure pénale Article 109

[96] Mabfred Pieck, “Witness privilege against self-incrimination in the Civil law,” Villanova Law Review, Vol.5, Iss.3, p.385 (1960).

[97] อุดม รัฐอมฤต, “การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นเจ้าพนักงาน,” ใน ยืนหยัดบนหลักนิติธรรม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552), น.258.

(1) สิทธิของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานในกระบวนการสอบสวนเบื้องต้น

การให้ความคุ้มครองบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานในชั้นก่อนพิจารณาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสจะใช้วิธีการตรวจสอบ กลั่นกรองสถานะของบุคคลในเบื้องต้นก่อนการสอบปากคำเพื่อให้ได้รับการปฏิบัติและความคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสม[98] เนื่องจากบุคคลที่ถูกหมายเรียกมาให้ถ้อยคำแม้ในฐานะพยานในบางครั้งอาจมีผู้กระทำความผิดปะปนอยู่ด้วย[99] ดังนี้หากพบว่าบุคคลดังกล่าวมีเหตุอันน่าสงสัยว่าจะได้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดแล้ว แต่ยังไม่ถึงขนาดที่มีเหตุผลประการหนึ่งหรือหลายประการอันสมควรสงสัยว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้เขาต้องถูกควบคุมตัวและได้รับความคุ้มครองสิทธิต่าง ๆตามมาตรา 63-1 บุคคลที่มีเหตุอันน่าสงสัยว่ากระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดก็จะได้รับการคุ้มครองที่เหมาะสมเช่นกัน ดังนั้นในกรณีนี้จึงอาจแบ่งการคุ้มครองสิทธิบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในการสอบสวนเบื้องต้นได้เป็น 2 ประการคือ

1.การสอบปากคำบุคคลที่ไม่มีพยานหลักฐานที่จะสันนิษฐานได้ว่าเขาได้กระทำความผิดหรือพยายามจะกระทำความผิด เป็นการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยาน การสอบสวนเบื้องต้นที่เป็นการดำเนินการโดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีโดยการมีหมายเรียกตัวบุคคลดังกล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นกรณีการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า[100] หรือ กระบวนการสอบสวนความผิดที่ได้มีการร้องทุกข์กล่าวโทษ[101] ก็ตามวิธีการดำเนินการทั้งสองกรณีมีรูปแบบวิธีการดำเนินการสอบปากคำรวมทั้งการคุ้มครองบุคคลที่มาให้ถ้อยคำที่เหมือนกัน กล่าวคือ บุคคลที่ถูกหมายเรียกมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน บุคคลนั้นจะถูกเหนี่ยวรั้งตัวไว้ได้แค่เพียงเพื่อเท่าที่จำเป็นเพื่อการสอบปากคำ โดยปราศจากการควบคุมตัว[102] แต่อย่างไรก็ตามหากมีความจำเป็นที่จะต้องกระทำการสอบสวน พยาน

---

[98] *เพิ่งอ้าง*, น.260.

[99] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 72*, น.89.

[100] Code de procédure pénale Article 62

[101] Code de procédure pénale Article 78

[102] อุทัย อาทิเวช, “การควบคุมตัวในกฎหมายฝรั่งเศส (ตอนที่ 1),” ในรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พริ้นติ้ง, 2554), น.108.

บุคคลจะต้องอยู่ภายในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานซึ่งกำหนดเวลาดังกล่าวจะต้องไม่เกิน 4 ชั่วโมง[103]

2. ในกรณีนี้เป็นกรณีในระหว่างการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยาน ได้ปรากฏข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์บางอย่างที่เป็นเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิดหรือได้พยายามกระทำความผิด ในกรณีนี้ทำให้บุคคลนั้นไม่อาจถูกสอบสวนในฐานะพยานได้อีกต่อไป ดังนั้นสิทธิของพยานบุคคลที่มีความน่าสงสัยว่าได้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดอาญาจึงมีเพิ่มขึ้นโดยที่เขามีสิทธิที่จะออกไปจากสถานที่สอบสวนได้ทุกเวลา ในกรณีที่พยานบุคคลไม่เข้าใจภาษาฝรั่งเศสเขาก็มีสิทธิมีล่ามคอยช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังมีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานหรือตอบคำถามที่เจ้าพนักงานถาม และ มีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำไม่ตอบคำถามใด ๆ เลยก็ได้ รวมทั้งเขายังมีสิทธิที่จะนำทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายมาอยู่ร่วมกับเขาในระหว่างการสอบปากคำ[104]

โดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะต้องแจ้งเตือนบุคคลดังกล่าวให้ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ที่เขาได้รับความคุ้มครองโดยไม่ชักช้า โดยการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ต้องกระทำก่อนที่จะมีการสอบปากคำบุคคลนั้น ซึ่งความคุ้มครองและมีสิทธิต่าง ๆที่จะต้องแจ้งแก่บุคคลดังกล่าวมีดังนี้[105]

(1) บุคคลดังกล่าวจะได้รับการแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับความผิดที่เขาถูกสงสัยว่ากระทำหรือพยายามกระทำ ได้แก่ วันที่ เวลา และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

(2) มีสิทธิที่จะออกจากสถานที่ที่ทำการสอบสวนได้ทุกเมื่อ

(3) ในกรณีที่มีความจำเป็นบุคคลดังกล่าวมีสิทธิที่จะมีล่ามอยู่ร่วมในระหว่างการให้ถ้อยคำ

(4) สิทธิที่จะให้ถ้อยคำ สิทธิที่จะตอบคำถามหรือไม่ตอบคำถามใด ๆ ก็ได้

(5) ในกรณีที่ความผิดที่เขาถูกสงสัยว่ากระทำหรือได้กระทำลงเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก เขามีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากทนายความ ในระหว่างการสอบปากคำรวมถึงในกระบวนการที่มีจัดให้มีการซักถามพยานพร้อมกันหลายราย (confrontation) ซึ่งทนายความที่มาให้การช่วยเหลือในกรณีนี้อาจเป็นทนายความที่บุคคลผู้ต้องสงสัยเป็นผู้จัดหามาเองหรือ กรณีที่ไม่สามารถจัดหาทนายความได้เองแล้วรัฐจะต้องเป็นผู้จัดหาทนายความให้เมื่อเขาร้องขอโดยเขาจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดหาทนายความ จนกว่าที่เขาจะเข้ากรณีที่มีสิทธิ

---

[103] Code de procédure pénale Article 62

[104] Code de procédure pénale Article 62

[105] Code de procédure pénale Article 61-1

ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่อย่างไรก็ตามหากมีการตกลงกันโดยชัดแจ้งแล้ว การสอบปากคำสามารถดำเนินไปได้แม้ไม่มีทนายความอยู่ร่วมด้วยขณะสอบปากคำ

(6) บุคคลต้องสงสัยมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากรัฐโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหากเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนด

(2) สิทธิของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานในกระบวนการไต่สวนคดีอาญาโดยผู้พิพากษาไต่สวน

การไต่สวนคดีอาญาโดยผู้พิพากษาไต่สวน มิใช่เป็นการพิจารณาพิพากษาคดี แต่ผู้พิพากษามีอำนาจไต่สวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการพิสูจน์ความจริง ดังนั้นในการดำเนินคดีอาญาในชั้นไต่สวนผู้พิพากษาไต่สวนมีอำนาจสอบปากคำบุคคลต่าง ๆ การเริ่มต้นกระบวนการไต่สวนคดีอาญา ผู้พิพากษาไต่สวนไม่สามารถเริ่มการไต่สวนคดีได้เองแต่จะต้องมีผู้ร้องขอให้เปิดการไต่สวน บุคคลที่ร้องของอาจเป็น อัยการแห่งสาธารณรัฐที่ร้องขอให้เปิดการไต่สวนคดี หรือ กรณีที่บุคคลที่เป็นผู้เสียหายและยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีพร้อมคำขอเข้าเป็นคู่ความฝ่ายแพ่ง[106] หากบุคคลที่ถูกร้องขอให้มีการไต่สวนเป็นบุคคลที่มีพยานหลักฐานบ่งชี้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด[107] หรือ เป็นบุคคลที่ถูกกล่าวหาโดยผู้พิพากษาไต่สวนแล้ว บุคคลนั้นจะมีสถานะเป็นผู้ถูกไต่สวน (mis en examen) หรือผู้ต้องหาในชั้นไต่สวน โดยผู้ต้องหาในชั้นไต่สวนจะได้รับความคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับการกระทำความผิด สิทธิที่จะตรวจดูสำนวนการสอบสวน สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ เป็นต้น[108] แต่หากเป็นกรณีที่ข้อเท็จจริงที่พนักงานอัยการ[109] หรือคู่ความฝ่ายแพ่ง[110] ร้องขอให้เปิดการไต่สวนคดี โดยทีบุคคลที่ถูกร้องขอให้มีการไต่สวนมีข้อมูลบ่งชี้ว่าเขาอาจเป็นผู้มีส่วนในการกระทำความผิด[111] แต่ยังไม่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอที่จะสอบปากคำบุคคลดังกล่าวในฐานะผู้ถูกไต่สวน (mis en examen) หรือ ผู้ต้องหาได้และโดยที่ผู้พิพากษาไต่สวนเห็นสมควรที่ไม่สอบสวนบุคคลดังกล่าวในฐานะผู้ต้องหา กรณีนี้จะต้อง

---

[106] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 83*, น.185.

[107] *เพิ่งอ้าง*, น.186.

[108] Ed cape, et al, Effective criminal defence in Europe, (Antwerp : Intersentia, 2010), pp.219-220.

[109] Code de procédure pénale Article 113-1

[110] Code de procédure pénale Article 113-2

[111] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 97*, น.258.

ตรวจสอบเสียก่อนว่ามีพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอหรือไม่[112] ผู้พิพากษาไต่สวนสามารถสอบสวนบุคคลดังกล่าวได้ในฐานะ พยานต้องสงสัย (témoin assisté)[113] เป็นการป้องกันไม่ให้มีการสอบสวนบุคคลดังกล่าวในฐานะพยาน เนื่องจากพยานบุคคลจะได้รับความคุ้มครองสิทธิที่แตกต่างจากบุคคลที่ถูกสอบสวนในฐานะพยานต้องสงสัย โดยรายละเอียดของความคุ้มครองสิทธิมีดังนี้

1. สิทธิบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน

เนื่องจากรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณาตามกฎหมายฝรั่งเศสเป็นไปในลักษณะที่เป็นการดำเนินคดีโดยลับ กระบวนการสอบสวนของเจ้าพนักงานไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเปิดเผยต่อสาธารณะดังนั้นในกรณีการสอบปากคำพยาน จึงเป็นไปในลักษณะที่ไม่เปิดเผยและไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่มีหน้าที่ในการสอบสวนเข้ามาร่วมฟังการสอบปากคำพยาน กระบวนการสอบปากคำพยานโดยผู้พิพากษาไต่ส่วนจึงมีเพียง ผู้พิพากษาไต่สวน พยานที่ถูกหมายเรียกมาสอบถาม และจ่าศาล เท่านั้น[114] แต่อย่างไรก็ตามพนักงานอัยการอาจร่วมฟังการสอบปากคำพยานบุคคลได้ ไม่เป็นการกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย และ ไม่ทำให้การสอบปากคำเสียไป เพียงแต่พนักงานอัยการไม่มีสิทธิที่จะโต้แย้งคัดค้านหรือ ถามคำถามพยานบุคคลในระหว่างที่ผู้พิพากษาไต่สวนทำการสอบสวน[115]

ในกรณีที่บุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานไม่สามารถเข้าใจภาษาฝรั่งเศสเขามีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากล่ามภาษา หรือในกรณีที่พยานบุคคลเป็นผู้พิการเป็นใบ้หรือ หูหนวก เขาก็มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากล่ามสำหรับคนพิการ และสามารถใช้วิธีการสื่อสารรูปแบบอื่น ๆเพื่อให้พยานบุคคลเข้าใจได้ เช่น ล่ามภาษาสัญลักษณ์[116]

2. สิทธิบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานต้องสงสัย (témoin assisté)

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสได้กำหนดหลักเกณฑ์ความคุ้มครองบุคคลที่ยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหาในชั้นไต่สวน แต่บุคคลดังกล่าวมีข้อมูลบ่งชี้ว่าเขาอาจเป็นผู้กระทำความผิดไว้ โดยที่กฎหมายห้ามมิให้ผู้พิพากษาไต่สวนสอบปากคำบุคคลในฐานะพยาน แต่ผู้

---

[112] John Bell, Sophie Boyron and Simon Whittaker, *supra note 63*, p.135.

[113] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 97*, น.258.

[114] Code de procédure pénale Article 102

[115] John Bell, Sophie Boyron and Simon Whittaker, *supra note 63*, p.136.

[116] Code de procédure pénale Article 102

พิพากษาไต่สวนยังสามารถสอบสวนบุคคลดังกล่าวได้โดยที่บุคคลดังกล่าวได้รับความคุ้มครองสิทธิในระหว่างการสอบสวนรูปแบบเดียวกันกับบุคคลที่อยู่ในฐานะผู้ถูกไต่สวน ได้แก่

สิทธิที่จะได้รับการแจ้งเตือนถึงสิทธิต่าง ๆ ในการสอบปากคำพยานต้องสงสัยในครั้งแรก ผู้พิพากษาไต่สวนมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการกล่าวหาพยานต้องสงสัย แจ้งพยานต้องสงสัยว่าเขามีสิทธิที่จะให้การ ตอบคำถามหรือจะไม่ให้การหรือไม่ตอบคำถามใด ๆ ก็ได้ รวมทั้งแจ้งว่าพยานต้องสงสัยมีสิทธิที่จะมีทนายความ มีล่าม รวมทั้งสิทธิที่จะแสดงข้อเท็จจริง หรือร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนดำเนินการสอบสวนบุคคล หรือ พยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนค้นหาความจริง[117]

สิทธิที่จะให้ถ้อยคำหรือตอบคำถามผู้พิพากษาไต่สวนโดยไม่ต้องสาบานตน ว่าจะให้ถ้อยคำที่เป็นความจริง[118] จึงแตกต่างจากพยานบุคคลที่มีหน้าที่ต้องสาบานตนก่อนที่จะให้ถ้อยคำและต้องรับผิดหากถ้อยคำที่ตนให้เป็นการให้ถ้อยคำที่ไม่เป็นความจริง โดยที่พยานต้องสงสัยไม่ต้องรับผิดฐานเบิกความเท็จ

สิทธิที่จะให้ถ้อยคำตอบคำถามหรือไม่ก็ได้ พยานต้องสงสัยมีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำตอบคำถามของผู้พิพากษาไต่สวน รวมทั้งมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ตอบคำถามใด ๆ ก็ได้[119]

สิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือ โดยที่พยานต้องสงสัยอาจจัดหาทนายความด้วยตนเอง หรือ ในกรณีที่พยานต้องสงสัยไม่สามารถจัดหาทนายความได้เองก็สามารถร้องขอให้จัดหาทนายความให้โดยประธานสภาทนายความเป็นผู้จัดหาทนายความให้[120] โดยในระหว่างการสอบปากคำโดยผู้พิพากษาไต่สวนพยานต้องสงสัยมีสิทธิที่จะให้ทนายความของตนอยู่ร่วมด้วยในขณะสอบสวน เว้นแต่พยานต้องสงสัยจะได้สละสิทธิ์เช่นนั้นโดยชัดแจ้ง[121]

สิทธิที่จะร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนดำเนินการไต่สวนตรวจสอบข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน สอบปากคำพยานบุคคล ตรวจสอบที่สถานที่เกิดเหตุ ร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนมีคำสั่งให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเปิดเผยข้อเท็จจริง พยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการ

---

[117] Code de procédure pénale Article 113-4

[118] Code de procédure pénale Article 113-7

[119] Code de procédure pénale Article 116

[120] Code de procédure pénale Article 113-3

[121] Code de procédure pénale Article 114

สอบสวน รวมทั้งทนายความสามารถแสดงข้อมูลใด ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริง เพื่อให้ผู้พิพากษาไต่สวนสามารถดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม[122]

สิทธิที่จะไม่ถูกควบคุมตัวระหว่างการไต่สวน และ มีสิทธิได้รับความคุ้มครองไม่ให้ถูกฟ้องคดีต่อศาลจนกว่าเขาจะเปลี่ยนสถานะเป็นผู้ต้องหา[123]

สิทธิที่จะร้องขอให้สอบสวนตนในฐานะผู้ต้องหา (mise en examen) โดยพยานต้องสงสัยจะได้รับสิทธิต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหา ซึ่งพยานต้องสงสัยจะร้องขอเช่นนั้นเมื่อไหร่ก็ได้ในระหว่างการสอบสวน[124]

3.2.3 แนวคิดการอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมในกระบวนการให้ถ้อยคำของพยานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายฝรั่งเศส

ในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาถึง หลักเกณฑ์การอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมในการให้ถ้อยคำของพยานบุคคล บทบาทของทนายความ รวมทั้งสิทธิหน้าที่ของทนายความในกรณีที่ทนายความสามารถเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลทั้งในการสอบสวนเบื้องต้น และ การไต่สวนคดีอาญาโดยผู้พิพากษาไต่สวน ว่ามีลักษณะอย่างไร

3.2.3.1 การอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลในการสอบสวนเบื้องต้น

กรณีที่บุคคลผู้มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ในการสอบสวนเบื้องต้น เมื่อปรากฏเหตุอันควรสงสัยได้ว่าบุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดบุคคลดังกล่าวมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือในระหว่างการสอบปากคำหรือการซักถามพยานร่วมกันหลายคน โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องเป็นกรณีการสอบปากคำในความผิดอุกฤษฎ์โทษ และ ความผิดมัชฌิมโทษ ที่มีโทษจำคุก

บุคคลผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดมีสิทธิที่จะจัดหาทนายความมาเองหรือในกรณีที่ไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง เขาสามารถร้องขอต่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเพื่อให้ประธานสภาทนายความ le bâtonnier de l'ordre des avocats แต่งตั้งทนายความให้โดยจะต้องแจ้งต่อผู้ต้องสงสัยว่าเขาจะต้องผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง[125]

---

[122] Code de procédure pénale Article 113-3

[123] Code de procédure pénale Article 113-5

[124] Code de procédure pénale Article 113-6

[125] Code de procédure pénale Article 61-1

สิทธิหน้าที่ของทนายความที่อยู่ร่วมในการสอบสวนพยานบุคคลที่มีเหตุสงสัยว่าเขาได้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิด ทนายความมีสิทธิที่จะถามคำถามใด ๆ เมื่อการสอบปากคำพยานบุคคลของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเสร็จสิ้นแล้ว แต่หากเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเห็นว่าคำถามของทนายความ เป็นคำถามที่มีลักษณะที่จะทำให้การสอบสวนเกิดความยุ่งยากหรือเป็นการขัดขวางการสอบสวน เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีสิทธิที่จะไม่อนุญาตให้ถามคำถามเช่นนั้น แต่ต้องบันทึกการไม่อนุญาตดังกล่าวไว้ในบันทึกการสอบสวน แม้ว่าทนายความจะถูกปฏิเสธไม่ให้ถามคำถามเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการสอบสวน แต่ทนายความก็มีสิทธิที่จะทำบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับคำถามที่ตนถูกปฏิเสธไม่ให้ถามข้างต้น ซึ่งบันทึกดังกล่าวจะถูกส่งรวมไปพร้อมกับสำนวนการสอบสวน นอกจากนี้ทนายความมีสิทธิส่งบันทึกข้อสังเกตต่าง ๆในสิ่งที่ตนได้รู้เห็นมาในระหว่างการสอบสวนพยานบุคคลให้กับอัยการแห่งสาธารณรัฐ[126]

หน้าที่ของทนายความที่เข้าร่วมในการสอบปากคำพยานบุคคล เนื่องจากรูปแบบการพิจารณาคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณาตามกฎหมายฝรั่งเศสเป็นการดำเนินการในลักษณะไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ ดังนั้นการที่ทนายความมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในกระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในการสอบสวนเบื้องต้น ทนายความมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความลับของการสอบสวนด้วยเช่นกัน โดยทนายความไม่สามารถเปิดเผย หรือ แสดงให้ผู้อื่นได้ทราบถึงสิ่งที่ตนได้รับรู้มาอันเนื่องมาจากการทำหน้าที่เป็นทนายความในระหว่างการสอบสวน รวมทั้งจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลที่ตนได้รวบรวมไว้ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการตรวจสอบบันทึกการสอบสวน หรือ การเข้าร่วมฟังการสอบสวน[127]

นอกจากนี้การนำทนายความเข้าร่วมในการสอบปากคำของพยานบุคคลจะทำให้การสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเกิดความยุ่งยากในการทำการสอบสวน เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจที่จะไม่อนุญาตให้ทนายความที่พยานบุคคลเลือก เข้าร่วมการสอบสวนได้ และเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีหน้าที่จะต้องแจ้งให้อัยการแห่งสาธารณรัฐทราบโดยทันที ซึ่งหากมีความจำเป็นที่จะต้องมีทนายความก็ให้ประธานสภาทนายความจัดหาทนายความให้ใหม่ได้[128]

---

[126] Code de procédure pénale Article 63-4-3

[127] Code de procédure pénale Article 63-4-4

[128] Code de procédure pénale Article 63-4-3

3.2.3.2 การอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลในกระบวนการไต่สวน

เมื่อบุคคลใดยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหาในชั้นไต่สวน แต่มีข้อมูลบ่งชี้ว่าเขาอาจเป็นผู้กระทำความผิด กฎหมายฝรั่งเศสได้วางหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลเหล่านี้ไว้ โดยห้ามมิให้ผู้พิพากษาไต่สวนสอบปากคำบุคคลเหล่านั้นในฐานะพยาน โดยที่ข้อมูลที่บ่งชี้ว่าเขาอาจเป็นผู้กระทำความผิดยังไม่ชัดเจนเพียงพอแน่ชัดที่จะทำการไต่สวนในฐานะผู้ถูกไต่สวนเช่นกัน จึงต้องตรวจสอบเสียก่อนว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอหรือไม่ ส่งผลให้ผู้พิพากษาไต่สวนต้องสอบสวนบุคคลดังกล่าวในฐานะ “พยานต้องสงสัย” พยานต้องสงสัยมีสิทธิต่าง ๆ ในลักษณะใกล้เคียงกับบุคคลที่ตกเป็นผู้ถูกไต่สวน โดยเฉพาะสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ

พยานต้องสงสัย มีสิทธิที่จะให้ทนายความเข้าร่วมในระหว่างที่ตนถูกสอบปากคำเว้นเสียแต่ว่าเขาจะได้สละสิทธินั้น[129] โดยทนายความไม่สามารถวางตัวเป็นคู่พิพาทกับผู้ไต่สวนได้ เพราะผู้พิพากษาไต่สวนมีบทบาทหลักในการค้นหาความจริงและ การไต่สวนคดีอาญาผู้ไต่สวนไม่มีฐานะเป็นปฏิปักษ์กับผู้ถูกสอบปากคำ ทนายความจึงทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมกระบวนการสอบปากคำ ให้เป็นไปโดยถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากในการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนอาจเกิดความผิดพลาดได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านความละเอียดรอบคอบในการรวบรวมพยานหลักฐาน หรือ ในกรณีที่เกิดการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยหลักเกณฑ์ของกฎหมายก็ตาม ทนายความจะมีส่วนช่วยในการร่วมค้นหาความจริง และช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น เช่น ทนายความสามารถช่วยแนะนำ แสดงข้อมูลใด ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงเพื่อให้ผู้พิพากษาไต่สวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมนอกจากนี้การมีทนายความยังเป็นหลักประกันต่อพยานต้องสงสัย เพื่อให้แน่ใจได้ว่าเขาจะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม

การที่ทนายความมีสิทธิที่จะเข้าถึงข้อมูลในสำนวนที่เกี่ยวข้องก่อนการสอบปากคำพยานต้องสงสัย ทำให้ทนายความเข้าใจข้อเท็จจริงพยานหลักฐานเบื้องต้น ส่งผลให้ทนายความสามารถให้คำแนะนำ ช่วยเหลือการสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ภายหลังจากการไต่สวนครั้งแรกแล้ว ทนายความมีสิทธิที่จะขอรับบันทึกการสอบสวน และมีสิทธิที่จะส่งบันทึกดังกล่าวให้ลูกความของตน รวมทั้งอาจส่งบันทึกดังกล่าวให้กับบุคคลอื่นได้ในกรณีที่จะเป็นประโยชน์ต่อการต่อสู้เท่านั้น[130] หากทนายความเปิดเผยข้อมูลการสอบสวนต่าง ๆ ที่ตนได้ทราบมาเนื่องจากการทำหน้าทที่ทนายความ ต่อบุคคลภายนอกเพื่อประโยชน์อย่างอื่นนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด

---

[129] Code de procédure pénale Article 113-3

[130] Code de procédure pénale Article 114

แล้ว ทนายความจะต้องรับโทษปรับ จำนวน 10,000 ยูโร[131] เนื่องจากการเปิดเผยเช่นนั้นจะกระทบต่อหลักการเก็บรักษาข้อมูลที่ได้มาไว้เป็นความลับในชั้นไต่สวน เพื่อมิให้สังคมมามีอิทธิพลขัดขวางการอำนวยความยุติธรรม

[131] reproduction des pièces ou actes d'une procédure d'instruction a été remise en application de cet article, de la diffuser auprès d'un tiers est puni de 10 000 € d'amende.

บทที่ 4
บทวิเคราะห์แนวทางการอนุญาตให้พยานบุคคลนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวนตามกฎหมายไทย

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยแยกหน้าที่การสอบสวนของพนักงานสอบสวน กับพนักงานอัยการออกจากกันโดยพนักงานอัยการไม่มีอำนาจทำการสอบสวนหรือควบคุมการสอบสวน กล่าวคือ พนักงานสอบสวนมีอำนาจเริ่มต้นสอบสวนคดีแต่เพียงองค์กรเดียวอย่างอิสระ และเด็ดขาด จนเมื่อเจ้าพนักงานตำรวจเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วจึงเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการ พนักงานอัยการทำหน้าที่ในการกลั่นกรองความเห็นจากสำนวนการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ และมีคำสั่งฟ้องคดี หรือ ไม่ฟ้องคดีคดีต่อไป ส่งผลให้หน้าที่การรวบรวมพยานหลักฐานตกอยู่ที่องค์กรเดียวคือ องค์กรตำรวจ ปราศจากการตรวจสอบถ่วงดุล จากองค์กรภายนอก โดยพนักงานสอบสวนมีอำนาจในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่หลากหลาย ทั้งการค้น การยึดสิ่งของ รวมถึงมีอำนาจในการเรียกตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าเขาน่าจะทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาสอบถาม ซึ่งรูปแบบการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนรวมทั้งสิทธิหน้าที่ของพยานบุคคลตามกฎหมายไทย ส่งผลต่อการเข้ามาให้ถ้อยคำของพยานบุคคล และต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล พยานหลักฐาน

ในบทนี้ได้ศึกษาถึงหลักการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน ระบบและรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนของไทย สิทธิหน้าที่ของพยานบุคคล ผู้เสียหาย ในการมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวน การอนุญาตให้ทนายความเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายไทย นอกจากนี้ได้ศึกษาเปรียบเทียบกับหลักการในกฎหมายต่างประเทศ ศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลตามกฎหมายไทย รวมถึงแนวทางการวางหลักเกณฑ์การอนุญาตให้ทนายความเข้าร่วมในกระบวนการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลว่าควรมีหลักเกณฑ์เช่นไร

4.1 หลักการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนและการให้ถ้อยคำของบุคคลต่อเจ้าพนักงานตามกฎหมายไทยปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของกระบวนการสอบสวนในชั้นเจ้าพนักงาน คือ การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะได้รู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด รวมทั้งเพื่อให้เห็นความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

กฎหมายจึงบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนใช้มาตรการต่าง ๆ ในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนแสวงหามาได้เอง หรือที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหายื่นต่อพนักงานสอบสวน หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาจากบุคคลภายนอก การสอบปากคำพยานบุคคลเป็นวิธีการหนึ่งในการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน

4.1.1 ระบบและรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนตามกฎหมายไทย

ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ มีแนวคิดให้รัฐมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยมีองค์กรต่าง ๆของรัฐทำหน้าที่ร่วมมือกันตรวจสอบค้นหาความจริง ไม่ว่าจะเป็น พนักงานอัยการ ศาล ตำรวจ หรือ ทนายความ โดยมีหลักการว่ารัฐเป็นผู้เสียหายต่อการที่มีผู้กระทำความผิด การดำเนินคดีอาญาต้องเริ่มต้นการตรวจสอบค้นหาความจริงตั้งแต่ในชั้นสอบสวน การที่ประเทศไทยยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ[1] ส่งผลให้หน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวงตกอยู่กับองค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในกระบวนการสอบสวนฟ้องร้องคดี ได้แก่ พนักงานอัยการ และ พนักงานสอบสวน โดยผู้เสียหาย ผู้ต้องหาไม่มีหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐาน

ในอดีตระบบการค้นหาความจริงในชั้นสอบสวนของไทยสอดคล้องกับแนวคิดในระบบกล่าวหา[2] กล่าวคือ เป็นหน้าที่ของคู่ความแต่ละฝ่ายที่จะต้องแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวอ้างหรือข้อต่อสู้ของตน พนักงานสอบสวนผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการรวบรวมพยานหลักฐาน จะทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเน้นหนักไปในทางที่เป็นโทษแก่ผู้ต้องหา ส่วนที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาจะงดเว้นหรือไม่ยอมรับรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน โดยปล่อยให้เป็นหน้าที่ของผู้ถูกกกล่าวหา ที่จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่แสดงความบริสุทธิ์ของตนเองเพื่อไปต่อสู้คดีในชั้นพิจารณา กล่าวคือ พนักงานสอบสวนจะวางตัวเป็นฝ่ายตรงข้ามกับผู้ต้องหา ซึ่งเป็นไปตามหลักการค้นหาความจริงในระบบกล่าวหา เห็นได้จากทั้งในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเดิมก่อนมีการแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 1/2498 ว่าด้วยระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่มที่ 1 ลักษณะที่ 8 ข้อ 254 กำหนดว่า “ ตามปกติผู้สอบสวนไม่จำเป็นต้องสอบสวนพยานของ

---

[1] คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 ปรับปรุงใหม่และแก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), น.67.

[2] อุทัย อาทิเวช, คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พริ้นติ้ง, 2555), น.133.

ผู้ต้องหา เพราะตามธรรมดาพนักงานสอบสวนมีหน้าที่จะต้องพิจารณาว่าคดีพอมีมูลที่จะดำเนินการฟ้องร้องหรือไม่เป็นหลัก หาใช่เป็นผู้วินิจฉัยคดีของคู่ความไม่ แต่หลักเช่นที่กล่าวนี้บางทีอาจเกิดความจำเป็นหรือด้วยลักษณะแห่งการสอบสวนที่ดี บางคดีก็อาจจำเป็นที่ผู้สอบสวนต้องรีบชิงไหวพริบโดยสอบสวนตัดหรือพิสูจน์พยานผู้ต้องหาเสียแต่ในชั้นต้น หรือป้องกันมิให้ผู้ต้องหามีโอกาสซักซ้อมพยานทำให้เสียความเที่ยงธรรมในคดี อาจจะสอบสวนพยานผู้ต้องหาในบางคดีเพื่อให้เกิดผลแก่คดีนั้น ๆก็ได้”

นอกจากนี้เดิมก่อนปี พ.ศ. 2547 ที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีการแก้ไข มาตรา 131 บัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด” แสดงให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนไม่มีความจำเป็นที่จะต้องรวบรวมพยานหลักฐาน ข้อเท็จจริงที่สามารถแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ หรือข้อเท็จจริงอื่น ๆที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกกล่าวหา

ปัจจุบันการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายไทย มีแนวคิดสอดคล้องกับหลักการค้นหาความจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณาเชิงไต่สวน เนื่องจากมีการแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 22 พ.ศ. 2547 เป็นการเพิ่มวัตถุประสงค์ของการสอบสวนไม่ให้จำกัดอยู่เฉพาะ การรวบรวมพยานหลักฐานที่จะแสดงให้ทราบตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดของผู้ต้องหาเท่านั้น แต่ต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานที่จะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วย โดยมาตรา 131 วางหลักว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กรทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา”

รวมทั้งมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 134 วรรค 4 เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 131 โดยเพิ่มเติมให้ “พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้” ซึ่งก่อนที่จะมีการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 131 และมาตรา 134 ไม่เคยมีการบัญญัติถึงวัตถุประสงค์ของการรวบรวมพยานหลักฐานว่าจะต้องพิสูจน์ให้เห็นความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วย และในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนภายหลังจากมีการแจ้งข้อหาแล้ว ตามมาตรา 134 เดิมบัญญัติเพียงว่า “เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใด ก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลย ก็ให้บันทึกไว้” ไม่ได้บัญญัติเนื้อหาเหมือนกับมาตรา 134 ในปัจจุบัน ที่กำหนดให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อกล่าวหาและแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ตนได้

นอกจากนี้ตามมารตรา 138[3] บัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจที่จะสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาจิณของผู้ต้องหาด้วย ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ต้องหาโดยตรง แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันการแสวงหาข้อเท็จจริง การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นก่อนพิจารณาตามกฎหมายไทย ทั้งในส่วนของพนักงานสอบสวน และ ในการพิจารณากลั่นกรองการสอบสวนของพนักงานสอบสวนในชั้นพนักงานอัยการ ใช้หลักการไต่สวนข้อเท็จจริงซึ่งเป็นหลักในการค้นหาความจริงตามระบบไต่สวน ในการสอบสวนคดีอาญา พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ ทั้งพยานหลักฐานตามที่พนักงานสอบสวนเห็นสมควร พยานหลักฐานที่ผู้ต้องหาหรือพยานอื่นเห็นสมควร โดยสามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวางไม่จำกัดเฉพาะพยานหลักฐานที่เป็นโทษผู้ต้องหาเท่านั้น แต่ให้รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่สามารถพิสูจน์ความจริงได้ตามหลักการค้นหาความจริงตามเนื้อหา (principle of substantive truth) ซึ่งอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามกฎหมายไทยปัจจุบัน มีลักษณะเช่นเดียวกับอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาไต่สวนในระบบไต่สวน[4]

นอกจากแนวคิดในการค้นหาความจริงตามระบบไต่สวนแล้ว รูปแบบวิธีการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนของไทย ยังมีลักษณะเช่นเดียวกับรูปแบบวิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวน ที่มีรูปแบบการดำเนินการโดยลับ การดำเนินคดีโดยลายลักษณ์อักษร และ รูปแบบความสัมพันธ์แบบไม่เป็นคู่พิพาท โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1.1 รูปแบบการดำเนินการเป็นการลับในชั้นสอบสวน

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยมิได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่ากระบวนการสอบสวนคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการโดยลับ หรือบัญญัติโทษแก่ผู้ที่เปิดเผยข้อมูลการสอบสวนคดีอาญาไว้ดังเช่นในกฎหมายต่างประเทศ แต่หากพิจารณารูปแบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนของไทยปัจจุบันจะพบว่าการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีความสอดคล้องกับหลักการดำเนินการโดยลับในหลายด้าน กล่าวคือ

ในด้านการจำกัดตัวบุคคลที่จะเข้าร่วมในระหว่างการสอบสวนปากคำของพยานบุคคลหรือ ผู้ต้องหา กฎหมายไม่ได้วางหลักว่าในการสอบปากคำหรือคำให้การบุคคลทั่วไปสามารถเข้าร่วมฟังการสอบสวนได้อย่างไม่จำกัด ดังเช่นในชั้นพิจารณาที่มีหลักการว่าศาลจะต้อง

---

[3] กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138

[4] อุทัย อาทิเวช, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น.133

พิจารณาคดีโดยเปิดเผย บุคคลทั่วไปสามารถเข้าฟังการพิจารณาคดีในศาลได้[5] แต่เนื่องจากกฎหมายไม่ได้บัญญัติโดยชัดแจ้งว่าการดำเนินการในชั้นสอบสวนเช่น ในระหว่างที่เจ้าพนักงานสอบปากคำพยานบุคคล จะต้องกระทำการโดยลับหรือบัญญัติห้ามมิให้บุคคลอื่นเข้าฟังการสอบสวน ดังนั้นในการพิจารณาว่าระหว่างการสอบสวนปากคำพยานบุคคล บุคคลใดจะสามารถเข้าฟังการสอบสวนได้หรือไม่ ตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 2204/2529 ถือว่า เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะใช้ดุลยพินิจดำเนินการตามที่เห็นสมควรภายในขอบเขตบทบัญญัติแห่งกฎหมาย[6] หากในการถามปากคำพนักงานสอบสวนได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพยานบุคคล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 133 วรรคสองแล้ว การสอบสวนย่อมชอบด้วยกฎหมาย[7] ดังนั้น พนักงานสอบสวนมีดุลยพินิจที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้บุคคลใดเข้าร่วมฟังการสอบสวนก็ได้

ในด้านการเริ่มต้นการสอบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 130 ที่บัญญัติว่า “ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ใดเวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย” แสดงให้เห็นว่า พนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการสอบสวนโดยไม่จำเป็นต้องกระทำลงต่อหน้าผู้ต้องหา[8] ในการสอบสวนปากคำผู้เสียหายหรือพยานอื่น ๆ พนักงานสอบสวนสามารถสอบสวนไปได้เลย โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้ต้องหาฟังอยู่ด้วย เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการแสวงหาพยานหลักฐาน และการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการพิจารณาพิพากษาคดี จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสอบพยานต่อหน้าผู้ต้องหาแต่อย่างใด

ในด้านการเปิดเผยข้อมูลการสอบสวนต่อสาธารณะ ข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐาน ข้อมูลแนวทางการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ได้มีกำหนดขอบเขตของการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวไว้หลายประการ เช่น ข้อมูลที่พนักงานสอบสวนพึงสงวนไว้เป็น

---

[5] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 (2)

[6] คำพิพากษาฎีกาที่ 2204/2529, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2559, http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp

[7] คำพิพากษาฎีกาที่ 14171/2557, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2559, http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp

[8] อุทัย อาทิเวช, คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พริ้นติ้ง, 2555), น.131.

ความลับ[9] ได้แก่สำนวนการสอบสวนคดีอาญา ในกรณีที่ยังจับกุมคนร้ายหรือยังไม่ได้มาซึ่งของกลาง หรือยังไม่ได้มีการฟ้องร้องคดี ข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้ต้องสงสัย แนวทางการสอบสวน พยานหลักฐานต่าง ๆที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมมาจะถูกบันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวน หากฝ่ายผู้กระทำความผิดได้ทราบข้อมูลที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน ผู้กระทำความผิดอาจนำไปใช้ในการต่อสู้คดี หรือ ทำลายซ่อนเร้นพยานหลักฐานอื่น ๆ พนักงานสอบสวนจึงต้องสงวนรักษาสำนวนการสอบสวนไว้เป็นความลับ

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนต้องให้ข้อมูลต่อสื่อมวลชน[10] เพื่อไม่ให้กระทบต่อการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ป้องกันไม่ให้เกิดการทำลาย บิดเบือนพยานหลักฐาน และ เป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ได้มีการกำหนดแนวทางการให้ข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน โดยพนักงานสอบสวนจะต้องให้ข้อมูล ให้สัมภาษณ์ แถลงข่าวด้วยความระมัดระวัง ไม่วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นในข้อเท็จจริงที่ยังไม่เป็นที่ยุติ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อการสอบสวนได้ ในด้านขอบเขตของข้อมูลที่ไม่ควรเปิดเผยต่อสื่อมวลชน เช่น คำสั่งคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่อันเป็นระเบียบการภายใน และคำสั่งหรือระเบียบการใด ๆ ที่ถือเป็นความลับ การเปิดเผยเกี่ยวกับเทคนิควิธีการปฏิบัติงานที่ควรปกปิดเป็นความลับ แนวทางการสืบสวนสอบสวนการจับกุม ตรวจค้นและการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ

4.1.1.2 รูปแบบการดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษร

การดำเนินการในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่เกี่ยวเนื่องกับการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆเช่น การสอบปากคำพยาน สอบคำให้การผู้ต้องหา การตรวจพยานเอกสาร การตรวจพยานวัตถุ การตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ การตรวจชันสูตรพลิกศพ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การค้น การจับกุม กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องมีการบันทึกการสอบสวนนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวน ตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 139 “ให้พนักงานสอบสวนบันทึกการสอบสวนตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายนี้ อันว่าด้วยการสอบสวนและให้เอาบันทึกเอกสารอื่นซึ่งได้มา อีกทั้งบันทึกและเอกสารทั้งหลายซึ่งเจ้าพนักงานอื่นผู้สอบสวนคดีเดียวกันนั้นส่งมารวมเข้าสำนวนไว้

---

[9] ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 29 บทที่ 1 ว่าด้วยข้อราชการอันพึงสงวนเป็นความลับ

[10] ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 30 การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

เอกสารที่ยื่นเป็นพยานให้รวมเข้าสำนวน ถ้าเป็นสิ่งของอย่างอื่นให้ทำบัญชีรายละเอียดรวมเข้าสำนวนไว้

เพื่อประโยชน์ในการติดตามพยานให้ไปตามกำหนดนัดของศาล ให้พนักงานสอบสวนบันทึกรายชื่อของพยานบุคคลทั้งหมดพร้อมที่อยู่หรือสถานที่ติดต่อหมายเลขโทรศัพท์หรือช่องทางอื่นที่ให้ในการติดต่อพยานเหล่านี้เก็บไว้ ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน”

ซึ่งตามแนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเกี่ยวข้องกับกับการทำสำนวนการสอบสวนได้มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำบันทึกต่าง ๆ[11]โดยพนักงานสอบสวนจะต้องมีการทำบันทึกในขณะที่มีการปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆทันทีหรือทำบันทึกในภายหลังในกรณีมีเหตุจำเป็นไม่อาจทำบันทึกได้ในทันที เช่น ขณะตรวจสถานที่เกิดเหตุมีฝนตกหนักขณะจับกุมผู้ต้องหาได้หลายคนและจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้ หากทำบันทึกจับกุมขณะนั้นผู้ต้องหาอาจหลบหนี

สำนวนการสอบสวนจึงความสำคัญอย่างมากถือว่าเป็นพยานเอกสารที่เจ้าพนักงานของรัฐได้ทำขึ้นในหน้าที่ โดยไม่มีประโยชน์ได้เสียเป็นคุณหรือโทษต่อคู่ความฝ่ายใดจึงมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือ การทำการสอบสวนลงในสำนวนการสอบสวนยังทำให้การดำเนินการของเจ้าพนักงานมีความชัดเจนแน่นอนทำให้ พนักงานอัยการ ศาล และ คู่ความ ได้รับทราบข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆได้ดี เนื่องจากพนักงานสอบสวนมีระยะเวลาในการทำสำนวนและมีแนวทางรูปแบบการจัดทำสำนวนการสอบสวนตามระเบียบ[12] นอกจากนี้สำนวนการสอบสวนยังมีความสำคัญต่อพนักงานอัยการในการกลั่นกรองพยานหลักฐานต่าง ๆในสำนวนการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ ก่อนมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องและหากพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องคดีแล้วพนักงานอัยการก็จะดำเนินคดีโดยใช้สำนวนการสอบสวนเป็นหลัก อีกทั้งศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการเพื่อมาประกอบการพิจารณาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175[13]

---

[11] ฝ่ายวิชาการสูตรไพศาล, คู่มือพนักงานสอบสวน 3 คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 เรื่อง การอำนวยความยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนสอบสวน และมาตรการควบคุมตรอบสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สูตรไพศาล, 2556), น.29 ข้อ 3.2.2.2.

[12] วรรณชัย บุญบำรุง, “รูปแบบกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาและกระบวนพิจารณาด้วยลายลักษณ์อักษร,” วารสารนิติศาสตร์, เล่มที่ 1, ปีที่ 31, น.118 (มีนาคม 2544).

[13] ธีสุทธิ์ พันธ์ฤทธิ์, การสอบสวน, พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2555), น.342.

จึงกล่าวได้ว่าการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่ต้องทำลงในสำนวนการสอบสวนนั้น มีรูปแบบการดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษร[14]

4.1.1.3 รูปแบบความสัมพันธ์แบบไม่มีคู่พิพาท

การเริ่มต้นการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนมีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง โดยพนักงานสอบสวนสามารถเริ่มการสอบสวนได้เมื่อรู้เรื่องความสงสัยว่ามีการทำความผิดอาญาขึ้นโดยพนักงานสอบสวนอาจทราบถึงเรื่องนั้นเองแล้วเริ่มทำการสอบสวนทันที การรู้เอง หมายถึง การรู้อันมิใชเนื่องจากทางการ เช่น พนักงานสอบสวนอ่านพบจากหนังสือพิมพ์ว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น การรู้เองเช่นนี้หากเป็นกรณีความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ได้เสียของสาธารณะชนหรือความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันของประชาขนส่วนรวมเป็นอย่างมาก พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการสอบสวนในเวลาอันสมควรโดยไม่ชักช้า[15]

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนทราบเรื่องความสงสัยว่ามีการทำความผิดอาญาอย่างเป็นทางการ เช่น กรณีคดีฆาตกรรมที่ผู้เสียหายถูกฆ่าตาย พนักงานสอบสวนสามารถเริ่มการสอบสวนได้ทันที่แม้จะไม่มีผู้ใดร้องทุกข์กล่าวโทษ[16] สำหรับคดีความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 121 วรรค 2ห้ามมิให้ทำการสอบสวนเว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ พนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการเฉพาะการรวบรวมพยานหลักฐานแม้ขณะนั้นยังไม่มีการร้องทุกข์ เพราะการสอบสวนคือการกระทำ 2 ประการ ได้แก่ การรวบรวมพยานหลักฐาน และ การใช้มาตรการบังคับ แต่สุดท้ายถ้าผู้เสียหายไม่ยอมร้องทุกข์พนักงานสอบสวนก็ไม่มีอำนาจสอบสวนและดำเนินการต่อไปได้[17] จึงเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนสามารถเริ่มดำเนินการสอบสวนคดีได้เองฝ่ายเดียว โดยไม่จำเป็นต้องมีการกล่าวหา

เมื่อพนักงานสอบสวนได้เริ่มต้นกระบวนการสอบสวนแล้ว การรวบรวมพยานหลักฐาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถกระทำได้ ไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนเห็นสมควรหรือพยานของ

---

[14] ปกป้อง ศรีสนิท, “ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในวิธีพิจารณาความอาญา,” ใน<u>ยืนหยัดบนหลักนิติธรรม</u>, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552), น.142

[15] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.425.

[16] ปกป้อง ศรีสนิท, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 14*, น.142.

[17] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.178.

ผู้ต้องหาหรือพยานอื่น ๆที่เห็นสมควร ส่วนในการพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ได้ให้อำนาจพนักงานอัยการสามารถแสวงหาพยานหลักฐานเช่นกัน โดยการสอบปากคำพยานเอง หรือสั่งให้มีการสอบสวนเพิ่มเติมจากสำนวนการสอบสวนได้ เห็นได้ว่าบทบาทของพนักงานสอบสวน และ พนักงานอัยการเกี่ยวเนื่องกับการดำเนินการสอบสวนจึงมีลักษณะ เป็นการดำเนินการฝ่ายเดียว และมีอิสระเต็มที่ในการค้นหาความจริง เช่น หากพนักงานสอบสวนเห็นว่าบุคคลใดที่ถ้อยคำของเขาน่าจะเป็นประโยชน์แก่คดี ก็สามารถเรียกบุคคลนั้นมาสอบถามได้ โดยไม่ต้องฟังคำร้องขอจากฝ่ายใด

ส่วนผู้เสียหายหรือผู้ร้องทุกข์ไม่มีภาระหน้าที่อันใดที่จะต้องหาพยานหลักฐานเพื่อมายืนยันการกระทำความผิด ความสัมพันธ์ในชั้นสอบสวนจึงมีเพียงพนักงานสอบสวนและผู้ต้องหา[18]โดยที่พนักงานสอบสวนเองก็เป็นองค์กรของรัฐที่ไม่อาจเป็นคู่ความกับประชาชนได้ ดังนั้นการดำเนินคดีในชั้นก่อนพิจารณาจึงมิใช่การดำเนินคดีแบบมีคู่พิพาท[19]

4.1.2 สิทธิหน้าที่ของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

นอกจากอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นสิ่งของหรือวัตถุพยาน พยานเอกสารแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังให้อำนาจพนักงานสอบสวนที่จะรวบรวมพยานบุคคลอีกประการ ซึ่งการรวบรวมพยานบุคคลได้แก่การเข้ามาให้ถ้อยคำของบุคคลที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดี

ตามบทบัญญัติมาตรา 133 วรรค 1 “พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้”

พยานบุคคล ที่มาให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวน หมายถึง “บุคคลที่ถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดี” แสดงให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนสามารถเรียกบุคคลใดมาสอบสวนได้โดยไม่จำกัด หากพนักงานสอบสวนเห็นว่าถ้อยคำของเขาจะเป็นประโยชน์แก่คดี ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นบุคคลที่เห็นเหตุการณ์โดยตรงเท่านั้น อาจเป็นพยานบอกเล่าหรือพยานที่ไม่เห็นเหตุการณ์โดยตรง เช่น พยานผู้ชำนาญการพิเศษ พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือพยานความเห็นต่าง ๆ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งพยานเหล่านี้พนักงานสอบสวนสามารถสอบถามเพื่อให้อธิบายความเห็นประกอบการสอบสวนได้

---

[18] ปกป้อง ศรีสนิท, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 14*, น.142.

[19] คณิต ณ นคร, “วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน,” ในวิ.อาญา วิพากษ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552), น.16-17.

อาจเป็นบุคคลที่ทราบเหตุการณ์นั้นก่อน หรือ ภายหลังจากมีการกระทำความผิด เป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลเพื่อชี้เบาะแสของคนร้าย หรือตามจับตัวคนร้ายได้ อาจเป็นผู้สืบสวนตัวคนร้ายในทางลับ หรือเป็นบุคคลที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลโดยให้เหตุผลอันน่าเชื่อได้ว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด นอกจากนี้พยานบุคคล ที่พนักงานสอบสวนสามารถเรียกมาให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์แก่คดี ยังรวมถึงพยานของฝ่ายผู้ต้องสงสัย หรือ ผู้ต้องหา เมื่อปรากฏตามสภาพแห่งคดีว่าผู้ต้องหาไม่ได้กระทำความผิด พยานฝ่ายผู้ต้องหาที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้ ถือได้ว่าถ้อยคำของพยานฝ่ายผู้ต้องหาจะเป็นประโยชน์แก่คดีด้วยเช่นกัน[20]

ผู้เสียหาย เป็นบุคคลที่จะต้องมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน เนื่องจากเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา[21] นอกจากนี้ผู้เสียหายยังหมายความรวมถึงบุคคลอื่นที่กฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายในการดำเนินการอย่างใด ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 3

4.1.2.1 หน้าที่ของบุคคลในฐานะพยานตามมาตรา 133

เนื่องจากบทบัญญัติในมาตรา 133วรรคสอง ได้วางหลักให้พนักงานสอบสวนนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 5 หมวด 2 ว่าด้วยพยานบุคคล มาใช้ในกระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวนด้วย รวมทั้งต้องพิจารณาถึงหลักการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในกรณีที่นำมาใช้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ ตามมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายวิธิพิจารณาความอาญา ดังนั้นการศึกษาถึงสิทธิหน้าที่ของพยานบุคคลตามกฎหมายไทยจึงต้องพิจารณาหลักการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาควบคู่กับหลักการที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หน้าที่และสิทธิของพยานบุคคลในกระบวนการสอบปากคำมีดังนี้

(1) หน้าที่ที่จะต้องไปพบพนักงานสอบสวนตามเวลาและสถานที่นัดหมาย

การเรียกบุคคลมาสอบถามให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนอาจทำเป็นคำเชิญ หรือ คำขอด้วยวาจาก็ได้ หากพยานยอมมาพบพนักงานสอบสวนก็ไม่จำเป็นต้องออกหมายเรียก[22] แต่หากไม่ยอมมาพบพนักงานสอบสวนมีอำนาจในการออกหมายเรียกบุคคลใดหรือผู้เสียหายที่เชื่อได้ว่าจะได้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์แก่คดีมาให้ปากคำตามเวลาและสถานที่

---

[20] ธีสุทธิ์ พันธ์ฤทธิ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13*, น.290.

[21] *เพิ่งอ้าง*, น.290.

[22] *เพิ่งอ้าง*, น.290.

ที่พนักงานสอบสวนกำหนดไว้ในหมายเรียกตามมาตรา 133 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อบุคคลใดได้รับหมายเรียกแล้วบุคคลนั้นไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายก็ดีหรือพยานก็ดีจะต้องมาให้ปากคำตามเวลาและสถานที่ที่พนักงานสอบสวนกำหนดไว้ หากมีการขัดขืนปฏิเสธไม่รับหมายหรือไม่ยอมไปให้ถ้อยคำ ผู้เสียหายหรือพยานจะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 168 ฐานขัดขืนคำบังคับของเจ้าพนักงานซึ่งให้มาให้ถ้อยคำ มีโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ อีกทั้งเจ้าพนักงานและศาลอาจใช้ “อำนาจนำตัว” (vorführungsrencht / right to force for appearance) แก่ผู้นั้นได้[23]

อนึ่ง ยังมีพยานบุคคลบางประเภทที่กฎหมายกำหนดว่าห้ามไม่ให้ออกหมายเรียกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1 โดยห้ามมิให้ออกหมายเรียกพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่ว่าในกรณีใดทั้งสิ้น ส่วนพระภิกษุและสามเณรในบวรพระพุทธศาสนาและผู้ที่ได้รับอภิสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมายให้ใช้คำบอกกล่าวแทนหมายเรียก[24] ซึ่งมีผลบังคับในการปฏิบัติของเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนคดีอาญาด้วย โดยนำผลของมาตรา 133 วรรคสองประกอบกับมาตรา 15[25]

(2) หน้าที่การสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 133 วรรคสอง ในการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนจะให้บุคคลที่จะให้ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณตัวก่อนการให้ถ้อยคำก็ได้ หากพนักงานสอบสวนไม่ได้ให้บุคคลใดสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนให้ถ้อยคำจะไม่มีผลต่อการรับฟังคำให้การของบุคคลนั้น ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีคำสั่งให้บุคคลใดที่มีหน้าที่ให้ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนและบุคคลนั้นฝ่าฝืนไม่ยอมกล่าวคำสาบานหรือปฏิญาณตนผู้นั้นจะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 169 โดยมีโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ[26]

---

[23] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.238.

[24] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 106/1

[25] อุดม รัฐอมฤต, “การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นเจ้าพนักงาน,” ใน ยืนหยัดบนหลักนิติธรรม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552), น.245-246.

[26] *เพิ่งอ้าง*, น.246

แม้กฎหมายได้กำหนดหน้าที่ให้บุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานจะต้องสาบานตนหรือปฏิญาณตนก็ตาม แต่กฎหมายได้กำหนดให้บุคคลบางประเภทไม่มีหน้าที่จะต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนการเบิกความไว้เช่นกัน โดยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 ได้กำหนดให้ “(1) พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (2) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี หรือบุคคลที่หย่อนความรู้สึกผิดและชอบ (3) พระภิกษุสามเณรในพุทธศาสนา” ซึ่งบทบัญญัติตามวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 ได้นำมาใช้ในการสอบปากคำพยานบุคคลในคดีอาญาด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรค 2 ประกอบกับ มาตรา 15

(3) หน้าที่ให้ถ้อยคำตามความสัตย์จริง

เมื่อบุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องมายังสถานที่และตามเวลาที่นัดหมายของเจ้าพนักงานในฐานะพยานแล้ว บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องให้ถ้อยคำ ต้องตอบคำถามของเจ้าพนักงานอันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอาญาที่เจ้าพนักงานกำลังทำการสอบสวนอยู่ หากพยานบุคคลปฏิเสธไม่ยอมให้ถ้อยคำ หรือขัดขืนไม่ตอบคำถามของเจ้าพนักงานจะมีความผิดฐานขัดขืนคำบังคับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 169 ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ พยานบุคคลไม่สามารถปฏิเสธการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานได้ แตกต่างจากบุคคลที่อยู่ในสถานะผู้ต้องหาที่มาให้การต่อเจ้าพนักงานที่มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134/4 (1) คำพิพากษาฎีกาได้วินิจฉัยรับรองหน้าที่การให้ถ้อยคำของพยานบุคคลไว้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 1954/2515[27] “พนักงาน สอบสวนเชิญจำเลยไปให้ถ้อยคำในฐานะพยานที่สถานีตำรวจโดยไม่ได้ออกหมายเรียก จำเลยยอมมาโดยดีและพนักงานสอบสวนบอกจำเลยว่าจะสอบสวนเป็นพยานย่อมหมายความว่าสั่งให้จำเลยให้ถ้อยคำ คำสั่งของพนักงานสอบสวนเช่นนี้จึงเป็นคำบังคับตามกฎหมายให้จำเลยให้ถ้อยคำ เมื่อจำเลยขัดขืนคำบังคับดังกล่าว ย่อมมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 169”

นอกจากหน้าที่ให้ถ้อยคำแล้ว พยานบุคคลจะต้องให้ถ้อยคำตามความสัตย์จริงตามที่ตนได้ประสบและรับรู้มา ถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญ บุคคลใดให้ถ้อยคำที่เป็นเท็จต่อพนักงานสอบสวนจะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 137 มีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ[28] ดังนั้นแม้ว่าพยานบุคคลจะมีอิสระอย่างเต็มที่ในการ

---

[27] คำพิพากษาฎีกาที่ 1954/2515, สืบค้นเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2559, http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp

[28] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.247.

ตัดสินใจที่จะให้การโดยสมบูรณ์ปราศจากการขัดขวางโดยมิชอบก็ตาม หากพยานบุคคลได้ให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จแล้วเขาย่อมมีความรับผิดตามกฎหมายได้

4.1.2.2 สิทธิของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานตามมาตรา 113

บุคคลที่ต้องเข้าให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในการสอบสวนคดีอาญา นอกจากจะมีหน้าที่ตามกฎหมายต่าง ๆ ตามหัวข้อข้างต้นแล้ว พยานบุคคลยังได้รับสิทธิต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) สิทธิที่จะให้ถ้อยคำโดยสมบูรณ์ปราศจากการขัดขวางโดยมิชอบ

พยานบุคคลในคดีอาญามีสิทธิที่จะให้การโดยความสัครใจโดยสมบูรณ์และปราศจากการขัดขวางโดยมิชอบ เนื่องจากพยานบุคคลถือเป็นพยานที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริง เพราะข้อเท็จจริงที่พยานบุคคลได้ให้ต่อเจ้าพนักงานไม่ว่าจะเป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำความผิดอาญา ข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานต่อไปของเจ้าพนักงาน หรือข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ย่อมนำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ทั้งสิ้น

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 133 วรรค 3 วางหลักว่า “ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พูดให้ท้อใจหรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำซึ่งอยากจะให้ด้วยความเต็มใจ”

กรณีที่พยานถูกขัดขวางการให้ถ้อยคำส่งผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 บัญญัติให้ถ้อยคำของพยานบุคคลที่เกิดจากการจูงใจ ให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น เป็นพยานที่ไม่อาจรับฟังได้ เนื่องจากเป็นถ้อยคำที่เกิดขึ้นโดยปราศจากความเต็มใจ จึงไม่มีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังกำหนดโทษในกรณีที่พนักงานสอบสวนฝ่าฝืนมาตรา 133 วรรคสาม ซึ่งพนักงานสอบสวนมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 ฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตได้[29]

(2) สิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมและความคุ้มครองจากรัฐ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (4) (5) บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวน

---

[29] ธานิศ เกศวพิทักษ์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพมหานคร : กรุงสยาม พับลิชชิ่ง, 2557), น.349.

อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง”และ “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”[30] สิทธิของพยานที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม และ ได้รับความคุ้มครองจากรัฐในกระบวนการให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย กฎหมายให้ความคุ้มครองโดยพิจารณาจากประเภทของความผิด อายุและเพศของพยานหรือผู้เสียหาย เพื่อให้กระบวนการสอบปากคำพยานในแต่ละกรณีเป็นไปอย่างถูกต้อง ให้พยานบุคคลได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสมจากรัฐ และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน เช่น

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสี่[31] วางหลักการเกี่ยวกับ การถามปากคำผู้เสียหายซึ่งเป็นหญิงในความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นหญิงเท่านั้น ที่มีอำนาจหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนในคดี ซึ่งเป็นไปตามหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ[32] วางหลักการสอบปากคำเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในฐานะผู้เสียหายหรือพยาน กำหนดให้มีการคุ้มครองพิเศษในกระบวนการสอบปากคำเด็กในฐานะพยาน ในความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดกรรโชก ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุกซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ ต้องแยกกระทำเป็นสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก เพื่อไม่ให้เด็กเกิดความหวาดกลัวจนไม่กล้าให้ข้อเท็จจริงหรือให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จ รวมทั้งเป็นการป้องกันไม่ให้มีการข่มขู่เด็กที่จะให้การตามความสัตย์จริงนอกจากนี้ จะต้องจัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำ การให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมการถามปากคำพยานบุคคลก็เพื่อที่จะช่วยคุ้มครองสวัดิภาพของเด็กป้องกกันไม่ให้ถูก

---

[30] ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), น.98.

[31] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2550 มาตรา 40(4) และ มาตรา 40(5)

[32] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 133 วรรค 4

กระทบกระเทือนทางจิตใจหรืออยู่ในภาวะเครียดมากเกินไป อันเนื่องมาจากการสอบถามของพนักงานสอบสวนที่ต้องการจะทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยไม่คำนึงถึงสภาพจิตใจหรือความรับรู้ของเด็ก ซึ่งจะส่งผลให้ถ้อยคำที่ได้มาคลาดเคลื่อนไปจากความจริง

(3) สิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้รับรองสิทธิในการได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ไว้ตามมาตรา 40 (5) “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

จากการศึกษาถึงสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานแล้ว พบว่าสิทธิต่าง ๆที่กฎหมายรับรองให้พยานบุคคลข้างต้น เป็นสิทธิที่เกี่ยวเนื่องกับการมาทำหน้าที่ของพยาน ที่ต้องให้ถ้อยคำ ตอบคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพื่อช่วยเหลือรัฐในการค้นหาความจริง เพื่อให้การทำหน้าที่ของพยานบุคคลเป็นไปอย่างสมบูรณ์ เพื่อให้รัฐได้ข้อเท็จจริงที่สามารถใช้ประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานได้ และ ไม่ก่อให้เกิดความยากลำบากต่อพยานบุคคลในการทำหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดี รัฐจึงได้รับรองสิทธิดังกล่าวแก่บุคคลที่มาทำหน้าที่ในฐานะพยานในชั้นสอบสวน

4.1.2.3 ข้อยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคลในชั้นสอบสวน

นอกจากสิทธิของพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนข้างต้นแล้ว พยานบุคคลยังได้รับเอกสิทธิ์ (privilege) หรือ สิทธิพิเศษในการปฏิเสธไม่ให้ถ้อยคำ หรือ ตอบคำถามในบางเรื่องได้แม้พยานถูกหมายเรียกมาให้ถ้อยคำ ข้อยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนเป็นการรักษาความสมดุลระหว่างอำนาจรัฐในการพิทักษ์ความปลอดภัยของสังคมกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล[33] สิทธิของพยานบุคคลที่จะปฏิเสธไม่ให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน แบ่งได้เป็น

(1) เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 133 วรรคสอง วางหลักให้ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยพยานบุคคลในภาค 5 หมวด 2 มาใช้ ซึ่งตามมาตรา 234 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา วางหลักว่า “พยานไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อมอาจทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้นให้ศาลเตือนพยาน” ดังนั้นเมื่อนำหลักดังกล่าวมาใช้ในกระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวน ส่งผลให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องประกันสิทธินี้แก่พยาน

---

[33] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.244.

บุคคล โดยการแจ้งเตือนพยานบุคคลก่อน ว่าเขามีสิทธิที่จะไม่ตอบคำถามหากพยานเห็นว่าคำตอบนั้นอาจทำให้ตนต้องถูกฟ้องคดีอาญา[34]

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในเรื่องการสอบปากคำพยานบุคคล เมื่อมีคำถามที่คำตอบของพยานบุคคลไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมอาจทำให้พยานถูกฟ้องร้องคดีอาญา พนักงานสอบสวนไม่แจ้งเตือนให้พยานทราบถึงเอกสิทธิ์ของพยานที่จะปฏิเสธไม่ตอบคำถามนั้น ผลทางกฎหมายในกรณีนี้กฎหมายได้บัญญัติผลทางกฎหมายของการฝ่าฝืนไว้โดยชัดแจ้ง ต่างจากกรณี มาตรา 134/4 วรรคท้าย ที่วางหลักว่าจะรับฟังถ้อยคำใด ๆที่ผู้ต้องหาให้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนที่จะดำเนินการแจ้งสิทธิว่า “ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ถ้าผู้ต้องหาให้การถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี” เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้

(2) สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำหรือตอบคำถามถึงข้อเท็จจริงบางประการที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

พยานบุคคลหรือผู้เสียหายมีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำหรือตอบคำถามที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงบางประการที่กฎหมายคุ้มครองไว้ไม่ให้เปิดเผย ได้แก่

เอกสารหรือข้อความที่เป็นความลับทางราชการ ความลับในวิชาชีพซึ่งเป็นงานที่มีกฎหมายคุ้มครองไม่ยอมให้เปิดเผย โดยมีบทลงโทษบัญญัติไว้เวลาฝ่าฝืน เช่น มาตรา 323 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติความผิดฐานการเปิดเผยความลับโดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพแพทย์ เภสัชกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความ หรือผู้สอบบัญชี หรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพนั้น หรือตามมาตรา 324 ซึ่งบัญญัติความผิดฐานเปิดเผยความลับโดยเหตุที่มีตำแหน่งหน้าที่ วิชาชีพ หรืออาชีพอันเป็นที่ไว้วางใจเกี่ยวกับอุตสาหกรรม การค้นพบ หรือการนิมิตทางวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น[35] อีกทั้งยังมีกรณีของผู้พิพากษาและตุลาการที่สามารถใช้สิทธิการไม่ตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ทางตุลาการของตน

วิธีการ แบบแผน หรืองานอย่างอื่นที่กฎหมายคุ้มครองไม่ยอมให้เปิดเผย กรณีนี้บุคคลสามารถอ้างเหตุอันเนื่องมาจากหน้าที่ที่จะต้องรักษาความลับเกี่ยวกับรายละเอียดแห่งการประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์ หน้าที่ที่ต้องรักษาความลับดังกล่าวอาจเป็นหน้าที่ที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดโทษไว้ เช่น ในมาตรา 324 ประมวลกฎหมายอาญา การค้นคว้า

---

[34] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.239.

[35] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.252.

ผลงานต่าง ๆที่จะได้รับเอกสิทธิ์ในกรณีนี้จะต้องมีกฎหมายคุ้มครอง ได้แก่ สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ การงานอื่น ๆ ที่ได้รับความคุ้มครองมิให้เปิดเผย เช่น ตาม พ.ร.บ การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 46 สัตต ห้ามเปิดเผยกิจการซึ่งโดยปกติวิสัยของธนาคารจะเปิดเผยไม่ได้และจะนำไปในการพิจารณาคดีไม่ได้ ซึ่งเป็นการคุ้มครองแก่บุคคลหรือประโยชน์ส่วนรวม[36]

การคุ้มครองสิทธิที่จะไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงเป็นการอ้างที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของสาธารณะแต่อาจจะมีความสำคัญที่สมควรปิดไว้เป็นลับแตกต่างกันไป จึงมักเป็นข้ออ้างที่ไม่เด็ดขาด พนักงานสอบสวนจึงควรสอบถามเหตุผลและความจำเป็นกับบุคคลที่มีส่วนได้เสียหรือรับผิดชอบดูแลความลับนั้นโดยตรง ก่อนจะวินิจฉัยว่าข้ออ้างที่จะไม่ยอมให้ถ้อยคำของบุคคลนั้นมีเหตุผลสมควรหรือไม่[37]

4.2 แนวคิดการให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานตามกฎหมายไทย

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนได้ศึกษาถึง แนวคิดและหลักเกณฑ์การอนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้าร่วมในกระบวนการให้ถ้อยคำบุคคลต่อเจ้าพนักงานตามกฎหมายไทย โดยจะได้ศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

4.2.1 การให้ทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้าร่วมการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติให้บุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องมาพบพนักงานสอบสวนเพื่อให้การ ตอบคำถาม ให้ข้อเท็จจริงพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริง แบ่งเป็นการให้ถ้อยคำในฐานะพยานบุคคล และการให้การของบุคคลในฐานะผู้ต้องหา โดยบุคคลแต่ละสถานะได้รับสิทธิที่จะได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือจากทนายความแตกต่างกันดังนี้

---

[36] โสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2557), น.292.

[37] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.252. และดูเทียบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 231

4.2.1.1 การให้ถ้อยคำในฐานะพยานบุคคลหรือผู้เสียหาย

บุคคลที่ต้องเข้ามาให้ถ้อยคำในฐานะพยานตามมาตรา 133 เนื่องจากพนักงานสอบสวนเห็นว่าถ้อยคำของบุคคลนั้นน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ข้อเท็จจริงที่กำลังสอบสวนเกิดความกระจ่างชัด โดยหน้าที่เปิดเผยข้อเท็จจริงทั้งหมดที่อยู่ในความรับรู้ของเขาด้วยความสัตย์จริง

แม้พยานบุคคลจะได้รับสิทธิต่าง ๆ จากรัฐ เช่น สิทธิที่จะไม่ถูกขัดขวางการให้ถ้อยคำ สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากรัฐ และสิทธิที่จะได้รับค่าป่วยการ ซึ่งสิทธิเหล่านั้นล้วนเป็นสิทธิที่มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการที่รัฐจะได้มาซึ่งข้อมูล พยานหลักฐานจากพยานบุคคลอย่างเต็มที่ และเป็นการจูงใจให้บุคคลให้ความร่วมมือในการให้ข้อเท็จจริงแก่รัฐ แต่บทบัญญัติในมาตรา 133 ไม่ได้บัญญัติให้สิทธิโดยชัดแจ้งแก่พยานบุคคลที่จะนำทนายความ ที่ปรึกษากฎหมายหรือบุคคลอื่นอยู่ร่วมในระหว่างการให้ถ้อยคำ หรือตอบคำถามของพนักงานสอบสวน อีกทั้งกฎหมายไม่ได้วางหลักให้การสอบปากคำพยานจะต้องกระทำต่อหน้าบุคคลอื่น เช่น ผู้ต้องหา ซึ่งเหตุผลน่าจะเนื่องมาจากรูปแบบการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้หลักการดำเนินการโดยลับ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการรวบรวมพยานหลักฐาน การอนุญาตให้บุคคลภายนอกที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลอาจส่งผลต่อการให้ถ้อยคำของพยาน ทำให้เกิดความล่าช้าและอาจขัดขวางการรวบรวมพยานหลักฐาน

แต่อย่างไรก็ตาม**คำพิพากษาฎีกาที่ 2204/2529 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 9378/2539** วินิจฉัยเกี่ยวกับกรณีการสอบสวนพยานบุคคลโดยปรากฏว่ามีบุคคลอื่นได้ร่วมฟังการสอบสวนพยานบุคคลด้วยไม่ทำให้การสอบสวนเสียไป เนื่องจาก**<u>การสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะดำเนินการตามที่เห็นสมควรภายในขอบเขตของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย อีกทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติห้ามมิให้มีบุคคลอื่นเข้าฟังการสอบสวน</u>**[38] นอกจากนี้**คำพิพากษาฎีกาที่ 14171/2557**[39] วินิจฉัยว่า นางโสภิตเป็นผู้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากจำเลยและนายเอนกโดยตรง นางโสภิตจึงรู้ว่า จำเลยเรียกร้องเงินโดยแอบอ้างว่าจะนำไปให้อัยการเจ้าของสำนวน ช่วยเหลือไม่คัดค้านการขอปล่อยตัวชั่วคราวของนายโนรี**<u>แม้ขณะนางโสภิตให้ปากคำต่อพนักงานสอบสวนนั้นจะมีนายเอนกร่วมรับฟังรับรู้ด้วยก็ตาม แต่ในการถาม</u>**

---

[38] คำพิพากษาฎีกาที่ 2204/2529 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 9378/2539, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2559, http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp

[39] คำพิพากษาฎีกาที่ 14171/2557, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2559, http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp

<u>ปากคำดังกล่าวพนักงานสอบสวนก็ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ว่าด้วยพยานบุคคลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 133 วรรคสอง</u> ส่วนนายอเนกจะมาแจ้งคำร้องทุกข์ในภายหลัง พนักงานสอบสวนก็ต้องถามปากคำตามบทบัญญัติกฎหมายเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะ ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ ในอันจะพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 เมื่อนางโสภิตกับ นายเอนกไปให้ถ้อยคำด้วยความเต็มใจ การสอบสวนของพนักงานสอบสวนจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว ฎีกาของจำเลยในข้อนี้ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน

จากคำพิพากษาฎีกาข้างต้น แสดงให้เห็นว่ากฎหมายมิได้บัญญัติห้ามบุคคลอื่นนอกจากผู้ให้ถ้อยคำอยู่ร่วมในการสอบปากคำ แต่กฎหมายก็ไม่ได้อนุญาตโดยชัดแจ้งว่าจะให้บุคคลใดสามารถเข้าร่วมในการสอบปากคำพยานบุคคลได้บ้าง หรือในกรณีใดที่จะอนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลบ้าง แต่ให้ถือเป็นดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนที่จะดำเนินการตามที่เห็นสมควรภายในขอบเขตของบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพยานบุคคล และการที่มีบุคคลอื่นเข้าฟังการสอบปากคำพยานบุคคลไม่ส่งผลให้การสอบสวนเสียไป

4.2.1.2 การให้ถ้อยคำในฐานะผู้ต้องหา ตามมาตรา 134

เมื่อพนักงานสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดแล้วและพยานหลักฐานฟังได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำตามที่ถูกกล่าวหาจริง ซึ่งพนักงานสอบสวนสามารถทำการรวบรวมพยานหลักฐานได้โดยไม่จำเป็นที่จะต้องมีผู้ต้องหาอยู่ด้วยก็ตาม แต่ในการฟ้องคดีต่อศาลบทบัญญัติมาตรา 120 “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน” หมายความว่า จะต้องมีการสอบปากคำผู้ต้องหาเพื่อให้ผู้ต้องหามีโอกาสแก้ข้อกล่าวหาตามมาตรา 134 เสียก่อน ซึ่งเป็นไปตามหลัก”ฟังความทุกฝ่าย” การสอบปากคำผู้ต้องหาจึงมีความจำเป็น แม้ผู้ต้องหาจะมีสิทธิที่จะไม่ให้การก็ตาม เพราะการได้เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหามาให้ข้อเท็จจริงในส่วนของเขา อาจทำให้เกิดความกระจ่าง หรือเกิดมุมมองอีกด้านที่พนักงานสอบสวนไม่เคยทราบมาก่อน ซึ่งจะช่วยขจัดความผิดพลาดในการรวบรวมพยานหลักฐานและได้มาซึ่งความจริง รวมทั้งยังเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาได้อย่างรวดเร็ว[40]

สิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการถามคำให้การผู้ต้องหา นอกจากการรับรองสิทธิของผู้ต้องหา ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (7) แล้วได้บัญญัติรับรองไว้ใน มาตรา 134/3 “ผู้**<u>ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้</u>**” สิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการ

---

[40] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.197-198.

สอบปากคำตนในชั้นสอบสวนเป็นสิทธิในทางการกระทำของผู้ถูกกล่าวหา (active right) คือ สิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการดำเนินคดี (right to appear) ของทนายความในชั้นสอบสวน โดยจำกัดอยู่เฉพาะในการสอบปากคำผู้ต้องหาเท่านั้น[41]

พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งให้ทราบถึงสิทธิโดยบัญญัติในมาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง (2) วางหลักว่า "ในการถามคำให้การพนักงานสอบสวน**ต้องแจ้งผู้ต้องหาให้ทราบก่อนว่า ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้"** เป็นการบัญญัติถึงสิทธิที่ผู้ต้องหาจะได้รับการแนะนำและตักเตือนจากเจ้าพนักงานก่อนการสอบถามปากคำ โดยผลของการไม่แจ้งสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ เป็นไปตามมาตรา 134/4 วรรคท้าย **"ถ้อยคำใด ๆที่ผู้ต้องหาให้ไว้ก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่งจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาไม่ได้"**

การให้ทนายความหรือผู้ซึ่งไว้ใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำเป็นไปเพื่อตรวจสอบการสอบสวนปากคำว่าได้กระทำไปโดยถูกต้องชอบด้วยกฎหมายและหลักการในการอำนวยความยุติธรรมที่รัฐต้องกระทำหรือไม่[42] ทนายความมีบทบาทที่จะทำให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้อำนาจรัฐ โดยพนักงานสอบสวน กับ ความเป็นธรรมในการสอบสวน และการที่ทนายความหรือบุคคลอื่นร่วมในการสอบปากคำผู้ต้องหาเขาสามารถช่วยยืนยันได้ว่าการปฏิบัติของเจ้าพนักงานในระหว่างการสอบปากคำผู้ต้องหานั้นไม่มีการกระทำใดที่เป็นไปในทางที่ไม่ชอบ[43] นอกจากนี้การเข้าร่วมฟังการสอบสวนของทนายความยังเป็น หลักประกันให้กับคำให้การของผู้ต้องหาว่าเกิดขึ้นโดยสมัครใจไม่ได้เกิดจากการข่มขู่หลอกลวงให้ผู้ต้องหาหลงผิด และทำให้น้ำหนักคำให้การของผู้ต้องหามีน้ำหนักมั่นคงเมื่อเอาไปใช้รับฟังในชั้นพิจารณา[44]

บทบาทหน้าที่ของทนายความในระหว่างการสอบคำให้การของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย ไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาเลยไปถึงว่าจะสามารถปรึกษาหารือกับทนายความได้ในระหว่างการให้ปากคำหรือไม่[45] ดังนั้นเพื่อให้การเข้าฟัง

---

[41] *เพิ่งอ้าง*, น.140.

[42] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.139.

[43] ชาติ ชัยเดชสุริยะ, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549), น.78.

[44] จรัญ ภักดีธนากุล, กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร: กรุงสยาม พับลิชชิ่ง, 2556), น.315.

[45] ชาติ ชัยเดชสุริยะ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 43*, น.78.

การสอบปากคำผู้ต้องหาบรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น จึงได้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติกรณีผู้ต้องหาใช้สิทธิให้ทนายความเข้าฟังการสอบสวนปากคำของตนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 241[46]

"ข้อ6 การเริ่มทำการสอบปากคำผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องให้โอกาสผู้ต้องหาพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว เพื่อการปรึกษาและให้คำแนะนำเป็นเวลาพอสมควร

ข้อ8 ทนายความที่เข้าฟังการสอบสวนปากคำ ไม่มีหน้าที่ตอบคำถามแทนผู้ต้องหา เว้นแต่คำถามนั้นไม่ชัดเจน ทนายความอาจทักท้วงขอให้พนักงานสอบสวนอธิบายหรือแจงเพิ่มเติมได้ และจะต้องไม่กระทำการใดอันเป็นการรบกวนหรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการสอบปากคำผู้ต้องหา

ข้อ9 ถ้าทนายความที่เข้าฟังการสอบปากคำผู้ต้องหาเห็นว่า การสอบปากคำผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายใด อาจคัดค้านหรือข้อทักท้วงลงไว้ในบันทึกสอบปากคำของพนักงานสอบสวนได้ และก่อนที่พนักงานสอบสวนจะสอบปากคำหรือตั้งคำถามผู้ต้องหาต่อไป ให้พนักงานสอบสวนจดข้อคัดค้าน หรือ ข้อทักท้วงลงไว้ในบันทึกการสอบปากคำ หรือจะให้ทนายความยื่นคำคัดค้านหรือคำทักท้วงเป็นหนังสือ เพื่อรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนก็ได้"

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการวางแนวทางเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของทนายความให้สามารถทำหน้าที่ของตนเพื่อให้การสอบสวนเกิดความโปร่งใส ได้มาตรฐานเพื่อให้คำให้การของผู้ต้องหามีน้ำหนักมั่นคงก็ตาม แต่ทนายความไม่สามารถเข้าไปกระทำการหรือแสดงออกในลักษณะที่จะเป็นการขัดขวางการดำเนินการสอบปากคำของพนักงานสอบสวน จนส่งผลให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถสอบปากคำผู้ต้องหาได้[47]

4.2.2 การให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของคู่กรณีตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539เป็นกฎหมายกลางที่มากำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับกระบวนการออกคำสั่งทางปกครองและกระบวนการภายหลังการออกคำสั่งทางปกครอง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติราชการที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งยังเป็นกลไก

---

[46] สนธยา จันทร์วิภาสวงศ์, พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สูตรไพศาล, 2546) น.365-368.

[47] จรัญ ภักดีธนากุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 44*, น.315.

สำคัญในการควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ไม่ให้กระทบต่อสิทธิของเอกชน[48] เจตนารมณ์ที่สำคัญ คือ การเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการพิจารณาทางปกครองและเป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองให้ยอมรับสิทธิของประชาชน ในฐานะ “คู่กรณี” กฎหมายได้ยอมรับสถานะของเอกชนในฐานะของผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายมิใช่เป็นเพียงผู้ไม่มีสิทธิ หรือผู้ถูกกระทำ ที่ต้องคอยรับคำสั่งจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองให้กระทำการ หรือไม่กระทำการอยู่ฝ่ายเดียว รวมทั้งมีการรับรองคุ้มครองสิทธิของเอกชนไว้อย่างชัดแจ้ง เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาทางปกครอง ทำให้กระบวนการพิจารณาทางปกครองต้องอยู่ภายใต้ความคุ้มครองของกฎหมาย จึงถือว่าเป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ควบคู่ไปกับการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน[49]

หลักการดำเนินการพิจารณาทางปกครอง กระบวนการพิจารณาทางปกครองเป็นการเตรียมการและการดำเนินการของเจ้าหน้าที่เพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครอง เจ้าหน้าที่จะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ได้ความยุติก่อนที่จะทำคำสั่งทางปกครอง ผู้ที่เข้ามามีบทบาทในกระบวนการออกคำสั่งทางปกครองมี 2 ฝ่าย คือ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาทางปกครอง และคู่กรณี เท่านั้น[50]

ระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อพิจารณาคำสั่งทางปกครอง ใช้ระบบไต่สวน เนื่องจาก การพิจารณาทางปกครองยึดหลักการดำเนินการด้วยความรวดเร็ว ไม่ยึดแบบพิธี เอกสารที่ใช้ในการพิจารณาทางปกครองต้องเป็นภาษาไทย[51] เจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสมในเรื่องนั้น ๆไม่ผูกพันอยู่กับคำขอหรือพยานหลักฐานของคู่กรณี[52] เจ้าหน้าที่มีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานที่ตนเห็นว่าจำเป็นแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริง[53] โดยรับฟังพยานหลักฐานคำชี้แจงหรือความเห็นของคู่กรณีหรือของพยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่กรณีกล่าวอ้าง ขอข้อเท็จจริงหรือความเห็นจากคู่กรณี พยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ การออกตรวจสถานที่

---

[48] สุริยา ปานแป้น, อนุวัฒน์ บุญนันท์, คู่มือสอบกฎหมายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556), น.35

[49] *เพิ่งอ้าง*, น.36.

[50] *เพิ่งอ้าง*, น.60.

[51] พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 26

[52] พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 28

[53] พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 29

หน้าที่ของคู่กรณี คู่กรณีมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง และมีหน้าที่แจ้งพยานหลักฐานที่ตนทราบแก่เจ้าหน้าที่

สิทธิของคู่กรณี ในกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงทางปกครอง คู่กรณีตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

1) สิทธิได้รับแจ้งผลกระทบต่อสิทธิ (มาตรา 30)

2) สิทธิมีทนายความและที่ปรึกษา (มาตรา 23)

3) สิทธิแต่งตั้งผู้ทำการแทน (มาตรา 24-25)

4) สิทธิได้รับคำแนะนำและได้รับแจ้งสิทธิหน้าที่ในกระบวนการพิจารณา (มาตรา 27)

5) สิทธิตรวจดูเอกสารของเจ้าหน้าที่ (มาตรา 31-32)

6) สิทธิได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็ว

7) สิทธิได้รับทราบเหตุผลของคำสั่งทางปกครอง (มาตรา 37)

8) สิทธิได้รับแจ้งวิธีการอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งทางปกครอง (มาตรา 40)

สิทธิการมีทนายความ ที่ปรึกษากฎหมายหรือผู้ทำการแทน

เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางปกครองในขั้นตอนการพิจารณาทางปกครอง พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ได้รับรองสิทธิให้แก่คู่กรณีที่จะมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุที่สิทธิการมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในการพิจารณาทางปกครองเป็นสิทธิของคู่กรณีโดยเฉพาะ ดังนั้นคู่กรณีจะนำหรือไม่นำทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้าในการพิจารณาทางปกครองก็ได้ หากคู่กรณีเห็นว่าตนเองสามารถปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนเองได้[54] ซึ่งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการนำทนายความในการพิจารณาทางปกครองมีดังนี้

กรณีที่คู่กรณีมีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้ามาในกระบวนการพิจารณาทางปกครองได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดบังคับให้คู่กรณีต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่เท่านั้น เช่น กรณีที่คู่กรณีต้องมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวน ดังนั้นในกรณีที่คู่กรณีไม่ได้มาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่ ทนายความหรือที่ปรึกษาจะเข้ามาติดต่อกับเจ้าหน้าที่แทนคู่กรณีไม่ได้เว้นแต่เป็นกรณีได้รับมอบอำนาจจากคู่กรณี

---

[54] สำนักวิจัยและวิชาการ, สำนักงานศาลปกครอง, สิทธิของคู่กรณี ในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เพรส จำกัด, 2554), น.72-73.

หน้าที่ของทนายความในการพิจารณาทางปกครอง ทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายของคู่กรณีมีหน้าที่ช่วยเหลือคู่กรณีในการชี้แจงโต้แย้งข้อเท็จจริง รวมทั้งสามารถชี้แจงเรื่องได้ทั้งหมดหรือบางส่วนแทนคู่กรณี โดยที่การใด ๆ หรือการชี้แจงใด ๆ ที่ทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายได้กระทำลงต่อหน้าคู่กรณีถือว่าเป็นการกระทำของคู่กรณี หากคู่กรณีไม่เห็นด้วยกับการชี้แจงหรือการกระทำใด ๆ ของทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมาย คู่กรณีมีหน้าที่จะต้องโต้แย้งคัดค้านในขณะนั้นมิฉะนั้นจะถือว่าเป็นการกระทำของคู่กรณี

การแจ้งสิทธิการมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมาย เจ้าหน้าที่มีหน้าที่ ที่จะต้องแจ้งคู่กรณีให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่กณีในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง[55] แต่กรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่ได้แจ้งสิทธิการมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายให้คู่กรณีทราบ จะไม่ทำให้กระบวนการพิจารณาทางปกครองไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากการแจ้งสิทธิเป็นดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ตามข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี การแจ้งสิทธิจึงไม่เป็นเงื่อนไขของความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครอง เพราะการแจ้งสิทธิให้คู่กรณีทราบว่าเขามีสิทธิที่จะนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาร่วมในการพิจารณาทางปกครอง เป็นหลักการเพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีว่าจะได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่อย่างถูกต้องตามกฎหมาย เป็นธรรม และสามารถใช้สิทธิของตนได้อย่างเต็มที่เท่านั้น และความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองจะต้องพิจารณาจากเนื้อหาและการปฏิบัติตามกระบวนการออกคำสั่งทางปกครองมิใช่พิจารณาจากกรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ทั่วไป[56]

การให้สิทธิคู่กรณีนำทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้ามาในกระบวนการพิจารณาทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เป็นหลักประกันว่าคู่กรณีจะได้รับการพิจารณาทางปกครองด้วยความเป็นธรรมและชอบด้วยกฎหมาย ทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้ใช้สิทธิของตนตามที่กฎหมายรับรองไว้ได้อย่างเต็มที่ เพราะเจ้าหน้าที่ไม่สามารถห้ามมิให้คู่กรณีนำทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้าไปช่วยเหลือในการพิจารณาทางปกครองได้ การมีทนายความช่วยเหลือจะทำให้คู่กรณีได้รับความสะดวกมากขึ้น เนื่องจากได้รับคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมายเฉพาะด้าน การที่ทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายมีสิทธิที่จะชี้แจ้ง ให้ข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์กับแก่คู่กรณีต่อเจ้าหน้าที่ได้ จะเป็นการคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีอีกทางหนึ่งด้วย

---

[55] พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 27

[56] สุริยา ปานแป้นและอนุวัฒน์ บุญนันท์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 48,* น.86.

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการให้ถ้อยคำของบุคคลต่อเจ้าพนักงานในชั้นก่อนพิจารณาตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษาเกี่ยวกับระบบการสอบสวนคดีอาญา และสิทธิหน้าที่ของบุคคลในการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในชั้นก่อนพิจารณาทั้งตามระบบกฎหมายไทยและระบบกฎหมายต่างประเทศแล้ว ในส่วนนี้จะได้ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนสิทธิหน้าที่หลักเกณฑ์การการให้ทนายความเข้าร่วมในระหว่างการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน ในระบบกฎหมายต่างประเทศ กับหลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิ แนวทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานตามกฎหมายไทย รวมทั้งเปรียบเทียบกับการให้ถ้อยคำของคู่กรณีในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง

4.3.1 หลักการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน

จากการศึกษาหลักการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณา ซึ่งเป็นการรวบรวมพยานหลักฐาน ตรวจสอบกลั่นกรองพยานหลักฐานเบื้องต้นก่อนนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาในชั้นศาล ของทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศพบว่าต่างมีรูปแบบการดำเนินการเป็นการลับ (secrecy) เช่นเดียวกัน กล่าวคือ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 11[57] บัญญัติรับรองหลักการดำเนินการเป็นการลับไว้อย่างชัดแจ้ง ให้การพิจารณาที่เกิดขึ้นในระหว่างการสอบสวนหรือการไต่สวนต้องเป็นความลับ เว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นและไม่เป็นผลเสียหายต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ส่งผลให้บุคคลที่จะเข้าร่วมการสอบสวนถูกจำกัดเฉพาะบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนตามที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น อีกทั้งมีหน้าที่จะต้องรักษาความลับทางวิชาชีพ หากบุคคลที่มีหน้าที่รักษาความลับเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสอบสวนหรือการไต่สวนจะต้องรับโทษตามกฎหมาย[58] แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายได้บัญญัติ ยกเว้นให้มีการเปิดเผยการสอบสวนได้หากจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้ง

การตรวจสอบรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นก่อนพิจารณาโดย Grand jury ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา[59] ได้ยึดหลักการดำเนินการสอบสวนโดยลับเช่นกันโดยวางหลักให้บุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานหลักฐาน จะต้องไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นระหว่างการ

---

[57] Code de procédure pénale Article 11

[58] Code de procédure pénale Article 226-13

[59] Federal rules of criminal procedure rule 6 (e) (2) (B)

สอบสวนของ Grand jury ยกเว้นมีกฎหมายบัญญัติอนุญาต ซึ่งบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานหลักฐานไม่หมายรวมถึง พยานบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อ Grand jury ดังนั้นพยานบุคคลไม่มีหน้าที่รักษาความลับ

ส่วนหลักการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนของไทย หากพิจารณาจากแนวคิดและแนวทางการดำเนินการสอบสวน พบว่ายึดหลักการดำเนินการโดยลับเช่นเดียวกัน แต่กฎหมายไทยไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การรักษาความลับ เช่นการกำหนดบุคคลที่จะเข้าร่วมการสอบสวน การบัญญัติห้ามไม่ให้ผู้เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเปิดเผยข้อมูลพยานหลักฐาน หรือกำหนดบทลงโทษบุคคลที่เปิดเผยข้อมูลการสอบสวนไว้โดยชัดแจ้งดังเช่นกฎหมายฝรั่งเศส และ สหรัฐอเมริกา

4.3.2 หน้าที่บุคคลที่ต้องมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน

จากการศึกษาถึงหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องมาให้ถ้อยคำ ตอบคำถาม ต่อพนักงานสอบสวนในกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นก่อนพิจารณา ทั้งตามกฎหมายไทยและตามกฎหมายต่างประเทศ ถือว่าเป็นหน้าที่ของบุคคลในฐานะพลเมืองที่ดีที่ต้องช่วยเหลือรัฐในการค้นหาความจริงในคดี ส่งผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องกระทำการต่าง ๆตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามบุคคลนั้นจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย

หน้าที่มาตามหมายเรียก ตามกฎหมายวิธิพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสให้อำนาจทั้งเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีและผู้พิพากษาไต่สวนออกหมายเรียกบุคคลให้มาสอบปากคำให้ข้อมูลหรือพยานหลักฐานได้ ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาให้อำนาจ Grand jury ออกหมายเรียกบุคคลที่เห็นว่าเขาน่าจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาสอบถามได้ ส่วนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยมาตรา 133 ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนออกหมายเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำสอบถามหากพนักงานสอบสวนเห็นว่าถ้อยคำของเขาจะเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน หากบุคคลที่ได้รับหมายเรียกแล้วไม่มาตามเวลา และสถานที่ที่กำหนด กฎหมายฝรั่งเศสพให้พนักงานอัยการใช้อำนาจบังคับให้บุคคลนั้นติดตามเจ้าพนักงานของกองกำลังสาธารณะได้ กฎหมายสหรัฐอเมริกาบุคคลนั้นต้องรับผิดฐานขัดคำสั่งศาล ส่วนตามกฎหมายไทยบุคคลนั้นมีความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 168 ฐานขัดคำบังคับของพนักงานสอบสวน

หน้าที่ต้องสาบานตน เพื่อรับรองว่าจะให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง ตามกฎหมายฝรั่งเศสบัญญัติให้บุคคลต้องสาบานตนเฉพาะในกรณีที่ต้องให้ถ้อยคำในฐานะพยานบุคคลต่อผู้พิพากษาไต่สวนเท่านั้น พยานต้องสงสัยไม่มีหน้าที่ต้องสาบานตน กฎหมายสหรัฐอเมริกาบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อ Grand juryในฐานะพยานมีหน้าที่ต้องสาบานตนเช่นกัน ตามกฎหมายไทยมาตรา 133 วรรค2 พนักงานสอบสวนจะให้พยานบุคคลสาบานตนหรือปฏิญาณตนก่อนก็ได้

หน้าที่ต้องให้ถ้อยคำ บุคคลที่ถูกเรียกมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานตามกฎหมายทุกประเทศรวมถึงตามกฎหมายไทย มีหน้าที่จะต้องให้ถ้อยคำ ตอบคำถามในความรับรู้ของตน พยานบุคคลไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ตอบคำถาม เนื่องจากเขาไม่ได้อยู่ในฐานะผู้ต้องหาที่ได้รับความคุ้มครองในฐานะประธานแห่งคดี และมีสิทธิที่จะไม่ให้การ (right to silence) โดยพยานบุคคลมีหน้าที่จะต้องให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง

หากบุคคลที่ถูกหมายเรียกให้มาให้ถ้อยคำฝ่าฝืนหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น ไม่ยอมสาบานตน หรือไม่ยอมตอบคำถาม ตามกฎหมายฝรั่งเศสพนักงานอัยการร้องขอให้ศาลลงโทษปรับได้ ส่วนตามกฎหมายไทยจะมีความรับผิดฐานขัดขืนคำบังคับของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 169 นอกจากนี้การให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จบุคคลนั้นจะมีความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จด้วยเช่นกัน

4.3.3 สิทธิปฏิเสธการให้ถ้อยคำตามหน้าที่

ตามกฎหมายฝรั่งเศสการให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี พยานบุคคลไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำ แต่เนื่องจากกฎหมายฝรั่งเศสมีมาตรการคุ้มครองสิทธิของบุคคที่มีหน้าที่จะต้องให้ถ้อยคำ โดยการคัดกรองสถานะของบุคคล ดังนั้นหากปรากฏเหตุน่าสงสัยว่าบุคคลที่ถูกสอบปากคำได้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดอาญาระหว่างการให้ถ้อยคำ เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีไม่สามารถสอบปากคำบุคคลดังกล่าวในฐานะพยานได้อีกต่อไป เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีหน้าที่ต้องแจ้งเตือนสิทธิต่าง ๆต่อบุคคลดังกล่าว รวมทั้งสิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำด้วย

ชั้นไต่สวนคดีอาญาตามกฎหมายฝรั่งเศส บุคคลจะได้รับสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ตอบคำถามเจ้าพนักงานในกรณีที่เขาตกเป็น “พยานต้องสงสัย” กรณีที่บุคคลนั้นยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน แต่มีข้อมูลบ่งชี้ว่าเขาอาจเป็นผู้กระทำความผิด กฎหมายห้ามมิให้สอบสวนในฐานะพยานบุคคล แต่ให้สอบสวนบุคคลในฐานะพยานต้องสงสัย ผู้พิพากษาไต่สวนมีหน้าที่ต้องแจ้งให้พยานต้องสงสัยทราบว่าเขามีสิทธิที่จะให้การตอบคำถามหรือจะไม่ให้การไม่ตอบคำถามใด ๆ เลยก็ได้

ตามกฎหมายสหรัฐอเมริการการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานโดย Grand jury พยานบุคคลมีสิทธิตาม 5th Amendment ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง โดยหากบุคคลนั้นอยู่ในสถานะผู้ต้องสงสัยเกี่ยวกับการกระทำความผิด เรียกว่า “Target witness” แล้วพนักงานอัยการมีหน้าที่แจ้งเตือนให้เขาทราบว่าเขามีสิทธิที่จะปฏิเสธการตอบคำถามที่อาจทำให้เขาต้องถูกฟ้องคดีอาญารวมทั้งแจ้งว่า ถ้อยคำที่เขาให้สามารถใช้ยันเขาได้ในชั้นพิจารณา ส่วนการแจ้งเตือนพยานบุคคล (witnesses) มีบางรัฐเท่านั้นที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้พนักงานอัยการแจ้งเตือนพยานว่าเขามีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง แต่อย่างไรก็ตามทางปฏิบัติของ

พนักงานอัยการมักจะทำการแจ้งเตือนพยานให้ทราบถึงสิทธิดังกล่าวเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการโต้แย้งเกี่ยวกับสถานะของพยานในภายหลัง แม้ไม่มีกฎหมายบังคับพนักงานอัยการให้แจ้งเตือนก็ตาม

ส่วนตามกฎหมายไทยตามมาตรา 133 วรรค 2 ได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยพยานบุคคลมาใช้ ซึ่งรวมถึงมาตรา 234 “พยานไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อมอาจจะทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้น ให้ศาลเตือนพยาน” ในชั้นสอบสวนเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่ต้องเตือนพยานบุคคล แต่ในทางปฏิบัติหากพิจารณาตาม ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 บทที่ 5 การถามปากคำ ข้อ 251-254 ที่วางระเบียบเกี่ยวกับการถามปากคำพยานบุคคลว่าจะต้องถามพยานอย่างไรที่จะให้ได้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์หรือเกิดประโยชน์ต่อคดี แต่ไม่ได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องดำเนินการแจ้งเตือนพยานบุคคลหรือบุคคลที่มาให้ถ้อยคำเกี่ยวกับสิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำในกรณีที่คำถามนั้นอาจทำให้เขาต้องถูกดำเนินคดีอาญาก่อนมีการถามคำถามเช่นนั้น ทำให้ไม่อาจทราบหรือตรวจสอบได้ว่าพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการแจ้งเตือนให้พยานทราบถึงเอกสิทธิ์หรือไม่ เนื่องจากไม่มีองค์กรภายนอกตรวจสอบ นอกจากนี้แม้พนักงานสอบสวนไม่ดำเนินการแจ้งให้พยานทราบถึงเอกสิทธิ์ของเขาก็ไม่ปรากฏผลทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ของพยานว่าจะรับฟังได้หรือไม่

4.3.4 สิทธิของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนที่จะมีทนายความหรือที่ปรึกษาร่วมในการสอบปากคำ

หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิการมีทนายความของบุคคลที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย กฎหมายได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความในกรณีที่เขาตกเป็นผู้ต้องหาโดยนิตินัยแล้วเท่านั้น[60] กล่าวคือ เมื่อมีการกล่าวหาว่ากระทำความผิดอย่างถูกต้องตามกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134 ส่งผลให้บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะนำทนายความหรือผู้ที่ตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำของตนได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134/3 และ มาตรา 134/4 (2)

ดังนั้นกรณีที่พนักงานสอบสวนออกหมายเรียกตัวบุคคลหรือทำการเชิญตัวบุคคลเพื่อมาให้ปากคำที่สถานีตำรวจ เนื่องจากเห็นว่าถ้อยคำของเขาน่าจะมีประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงหรือเป็นบุคคลที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เป็นการเรียกตัวมาให้ถ้อยคำในฐานะ “พยาน” ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการสอบคำให้การในฐานะผู้ต้องหา จึงไม่ได้รับ

---

[60] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134/3

ความคุ้มครองสิทธิเช่นเดียวกับผู้ต้องหา รวมถึงสิทธิที่จะมีทนายความ ที่ปรึกษากฎหมาย หรือบุคคลที่ตนไว้วางใจเข้าร่วมในการสอบปากคำ

แต่อย่างไรก็ตามมีคำพิพากษาฎีกาที่ 2204/2529 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 9378/2539 วินิจฉัยเกี่ยวกับกรณีการสอบสวนพยานบุคคลโดยปรากฏว่ามีบุคคลอื่นได้ร่วมนั่งฟังการสอบสวนพยานบุคคลด้วยไม่ทำให้การสอบสวนเสียไป เนื่องจากการสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะดำเนินการตามที่เห็นสมควรภายในขอบเขตของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รวมทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติห้ามมิให้มีบุคคลอื่นเข้าฟังการสอบสวน[61]

สิทธิของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำตามกฎหมายต่างไทยแตกต่างจากสิทธิของบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในกระบวนการชั้นสอบสวนตามกฎหมายต่างประเทศ ที่อนุญาตให้นำทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายของตนเข้าร่วมในการสอบปากคำ แม้ว่าบุคคลดังกล่าวยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหา กล่าวคือ

ตามกฎหมายฝรั่งเศส กระบวนการสอบสวนเบื้องต้นโดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานซึ่งไม่มีพยานหลักฐานที่จะสันนิษฐานได้ว่าเขาได้กระทำความผิดหรือพยายยามกระทำความผิด ไม่มีสิทธิที่จะนำทนายความเข้ามาร่วมฟังการสอบปากคำ แต่หากระหว่างการสอบปากคำพยานบุคคลปรากฏข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่แสดงถึงเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิด เช่นนี้เขาไม่อาจถูกสอบปากคำในฐานะพยานได้อีกต่อไป โดยเขาจะได้รับการแจ้งเตือนว่าเขามีสิทธิที่จะมีทนายความคอยช่วยเหลือระหว่างการสอบปากคำ[62]

กระบวนการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนตามกฎหมายฝรั่งเศส กรณีที่พนักงานอัยการหรือผู้เสียหายร้องขอให้เปิดการไต่สวนคดี แต่บุคคลที่ถูกร้องขอให้ถูกไต่สวนยังไม่มีพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะสอบสวนในฐานะผู้ถูกไต่สวน หรือ ผู้พิพากษาไต่สวนเห็นสมควรที่จะไม่สอบสวนในฐานะผู้ถูกไต่สวน จึงได้ดำเนินการสอบสวนบุคคลในฐานะ “พยานต้องสงสัย” (témoin assisté) เพื่อตรวจสอบพยานหลักฐานก่อนว่ามีหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะไต่สวนเขาหรือไม่ พยานต้องสงสัยมีสิทธิที่จะมีทนายความให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลในฐานะผู้ต้องหา

---

[61] คำพิพากษาฎีกาที่ 2204/2529 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 9378/2539 สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2559, http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp

[62] Code de procédure pénale Article 62

ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา เดิมพยานบุคคลไม่มีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความตามรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไข มาตรา 6 เนื่องจากการให้ถ้อยคำในการสอบสวนของ Grand jury บุคคลยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย และเดิมมีความเห็นว่าการสอบสวนที่กระทำต่อหน้าคณะลูกขุนใหญ่ คณะลูกขุนใหญ่สามารถเป็นหลักประกันให้กับพยานบุคคล จากการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงานได้อยู่แล้ว ดังนั้นกระบวนการสอบสวนโดย Grand jury พยานไม่ได้รับอนุญาตให้นำทนายความเข้าร่วมการสอบปากคำ แต่ต่อมามีแนวคิดว่าบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในการสอบสวนของ Grand jury มีความจำเป็นต้องได้รับคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากทนายความโดยเฉพาะการสอบสวนบุคคลที่พนักงานอัยการเห็นว่าเขาอาจเป็นผู้ต้องหา (target witness) เนื่องจากเนื้อหาการสอบสวนต้องเกี่ยวข้องกับคำถามที่อาจทำให้เขาต้องถูกฟ้องคดีอาญาอย่างแน่นอน ซึ่งคำแนะนำหรือคำปรึกษาของทนายความมีความจำเป็นต่อการให้ถ้อยคำอย่างมาก[63]

แนวทางการอนุญาตให้ทนายความช่วยเหลือ โดยอนุญาตให้พยานออกจากห้องพิจารณาเพื่อปรึกษาทนายความของตนได้ในกรณีที่พยานลังเลสงสัยเกี่ยวกับการอ้างเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง แต่อย่างไรก็ตามมีการเปลี่ยนแปลงหลักการอนุญาตให้ทนายความสามารถเข้ามาในห้องสอบสวนเพื่อช่วยเหลือให้คำปรึกษา ทำให้บางมลรัฐอนุญาตพยานบุคคลทุกคนมีทนายความร่วมฟังการสอบปากคำได้ แต่บางมลรัฐจำกัดเฉพาะพยานบุคคลที่สละเอกสิทธิ์ความคุ้มครอง และ บุคคลผู้ต้องสงสัย (target witness) เท่านั้น

4.3.5 เปรียบเทียบการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนคดีอาญา กับคู่กรณีในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง

จากการศึกษาการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลต่อพนักงานสอบสวนในคดีอาญา และ การการให้ถ้อยคำของคู่กรณีต่อเจ้าพนักงานในการพิจารณาทางปกครอง พบว่าทั้งสองกระบวนการต่างมีวัตถุประสงค์ในการรวบรวมข้อเท็จจริง ใช้ระบบการค้นหาความจริงตามระบบไต่สวน กล่าวคือ

การตรวจสอบข้อเท็จจริงของเจ้าพนักงานตาม พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และ การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งพนักงานสอบสวน และเจ้าพนักงาน มีหน้าที่ค้นหา ตรวจสอบรวบรวมข้อเท็จจริงพยานหลักฐานในลักษณะเดียวกัน การตรวจสอบข้อเท็จจริงของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองมีขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติเพื่อทำคำสั่งทางปกครอง ส่วนการสอบสวน

---

[63] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, Criminal Procedure, Third Edition, (St. Paul, Minn. : West Group, 2000), p.486.

รวบรวมพยานหลักฐานมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบข้อเท็จจริงพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด และความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ซึ่งทั้งสองกรณีมีความเกี่ยวข้องกับการ ตรวจสอบค้นหาความจริงของเรื่อง

การรวบรวมพยานหลักฐาน หรือ การตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญาและในการพิจารณาทางปกครอง ต่างใช้รูปแบบวิธีพิจารณาตามระบบไต่สวนเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ทั้งสองกรณีดำเนินการตรวจสอบค้นหาพยานหลักฐานเป็นการลับไม่เปิดเผยให้สาธารณะหรือบุคคลที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องรับทราบ รวมทั้งในการการสอบสวนตรวจสอบข้อเท็จจริงจะดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษรโดยการบันทึกรวบรวมข้อเท็จจริงในสำนวน และ เป็นการดำเนินการสองฝ่าย คือ ฝ่ายเจ้าพนักงานกับคู่กรณี และ ฝ่ายพนักงานสอบสวนกับผู้ถูกสอบสวน

นอกจากนี้หากพิจารณาหน้าที่ของบุคคลในฐานะพยานบุคคล และ คู่กรณี พบว่าต่างมีหน้าที่ที่ต้องมาพบพนักงานสอบสวนและเจ้าพนักงานเพื่อให้ถ้อยคำ ชี้แจงข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน ตอบคำถามตามความรับรู้ของตน เพื่อช่วยเหลือรัฐตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยที่ทั้งพยานบุคคลและคู่กรณีต่างไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธการให้ถ้อยคำ

แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษา สิทธิของคู่กรณี ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง มีหลักเกณฑ์ประกันความเป็นธรรมเกี่ยวกับวิธีพิจารณาที่ให้คู่กรณีมีสิทธิ หรือโอกาสปกป้องผลประโยชน์ของตนได้ เช่น สิทธิที่จะทราบข้อเท็จจริงและมีสิทธิโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานของตนตามมาตรา 30 สิทธิที่จะตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีสิทธิตามมาตรา 23 ที่จะมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายของตนเข้ามาในการพิจารณาทางปกครองได้ ซึ่งกรณีที่คู่กรณีต้องมาปรากฏตัวต่อเจ้าหน้าที่ ได้แก่การให้ถ้อยคำต่อต่อคณะกรรมการสอบสวน ทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายของคู่กรณีสามารถให้ความช่วยเหลือคู่กรณีในการชี้แจง หรือให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ต่อเจ้าหน้าที่ แตกต่างจากการมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนของพยานบุคคลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ที่ไม่ได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวแก่พยานบุคคล

4.4 ปัญหาการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลต่อเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนตามกฎหมายไทยปัจจุบัน

จากการศึกษารูปแบบวิธีพิจารณาคดีอาญาในชั้นสอบสวนตามกฎหมายไทย สิทธิหน้าที่และข้อยกเว้นหน้าที่การให้ถ้อยคำของพยานบุคคลตามกฎหมายไทยปัจจุบัน พบว่ากระบวนการถามปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวนมีปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น การให้ความร่วมมือของพยานบุคคลในการ

ให้ถ้อยคำ ข้อเท็จจริงที่ได้ไม่ตรงกับความจริงและไม่ครบถ้วน รวมถึงปัญหาการรับฟังถ้อยคำของบุคคลที่ให้ไว้ในฐานะพยาน ซึ่งมีรายละเอียดสมควรพิจารณาดังต่อไปนี้

4.4.1 ปัญหาพยานไม่ให้ความร่วมมือในการให้ถ้อยคำให้ถ้อยคำเท็จและให้ถ้อยคำไม่ครบถ้วน

พยานบุคคลมีความสำคัญกับการยืนยันข้อเท็จจริงในคดีอาญายิ่งกว่าพยานหลักฐานชนิดอื่น ๆ โดยเฉพาะกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลพยานบุคคลถือเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่ขาดไม่ได้ ถึงอย่างนั้นก็ตามปัญหาหลักของการได้มาซึ่งพยานบุคคลคือ พยานบุคคลมักไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐในการเข้ามาให้ข้อมูล พยานหลักฐาน ให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จหรือไม่ครบถ้วน จากการศึกษาผู้เขียนพบว่าเกิดจากสาเหตุดังนี้

4.4.1.1 หลักการพื้นฐานในการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายไทย

ระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนของไทยที่มีการแบ่งแยกการสอบสวน และ การฟ้องคดีออกจากกัน โดยองค์กรตำรวจหรือพนักงานสอบสวนเป็นองค์กรเดียวทำหน้าที่สอบสวน แสวงหารวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวง ปราศจากการตรวจสอบของพนักงานอัยการหรือองค์กรอื่น และถือเป็นอำนาจเด็ดขาดของพนักงานสอบสวนที่จะดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานวิธีการใดก็ได้ภายในขอบเขตของกฎหมาย การออกหมายเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำพนักงานสอบสวนมีอำนาจอย่างกว้างขวางที่จะเรียกบุคคลใดก็ได้หากเห็นว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดี ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์โดยตรงหรือไม่ก็ตาม[64]

พนักงานสอบสวนมีอำนาจอนุญาตให้ใครเข้าฟังการสอบสวนก็ได้ไม่จำกัด เพราะกฎหมายไม่ได้บัญญัติห้ามมิให้บุคคลอื่นเข้าฟังการสอบสวน การที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจเด็ดขาดในการกำหนดตัวบุคคลที่จะเข้าร่วมการสอบปากคำพยานบุคคลได้อย่างอิสระ โดยไม่มีหลักเกณฑ์ตามกฎหมายที่เหมาะสม พนักงานสอบสวนสามารถอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้บุคคลใดเข้าฟังการสอบสวนก็ได้ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีหน้าที่เกี่ยวข้องในการสอบสวนหรือไม่ก็ตาม หรือ เป็นบุคคลที่อาจมีอิทธิพลต่อการให้ถ้อยคำของพยานบุคคล ทำให้การตอบคำถาม หรือชี้แจงข้อเท็จจริงไม่เป็นไปโดยอิสระ พยานบุคคลไม่กล้าให้ถ้อยคำ ส่งผลให้พยานบุคคลไม่ให้ความร่วมมือในการมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวน ปิดบังข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปสู่การได้มาซึ่งข้อเท็จจริงในการระบุตัวผู้กระทำความผิด

---

[64] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 133

นอกจากนี้ในด้านการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือข้อมูลการสอบสวนต่อสาธารณะ แม้ปัจจุบันมีระเบียบและคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเกี่ยวกับแนวทางการให้ข่าว ให้สัมภาษณ์ การแถลงข่าว และการเผยแพร่ข่าวต่อสื่อมวลชน เกี่ยวกับข้อเท็จจริงรายละเอียดเกี่ยวกับความผิดที่อยู่ในระหว่างการสอบสวนก็ตาม แต่ก็เป็นเพียงแนวทางเฉพาะเกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ ให้ข้อมูลต่อสื่อมวลชนเท่านั้น และในทางปฏิบัติที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ มักปรากฏให้เห็นว่าเจ้าพนักงานตำรวจมักให้สัมภาษณ์ ให้ข่าวที่แสดงให้เห็นถึงข้อมูลพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมได้ทุกคดีไม่จำกัด แม้คดีจะอยู่ในระหว่างการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน พร้อมทั้งให้การยืนยันว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินคดีกับบุคคลผู้ถูกกล่าวหาอยู่เสมอ

แตกต่างจากกฎหมายต่างประเทศ เช่น ตามกฎหมายฝรั่งเศส หรือสหรัฐอเมริกา ที่มีการวางหลักการดำเนินการเป็นความลับในชั้นสอบสวน หน้าที่และความรับผิดกรณีเปิดเผยข้อมูลพยานหลักฐาน หรือข้อเท็จจริงที่ปรากฏในระหว่างการสอบสวน รวมถึงข้อยกเว้นให้เปิดเผยการสอบสวนไว้อย่างชัดแจ้ง กล่าวคือ ให้มีการเปิดเผยการสอบสวนได้หากเป็นไปเพื่อประโยชน์หรือเพื่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและต้องเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น นอกจากนี้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส มาตรา 11วรรคท้าย ได้วางหลักการเฉพาะในกรณีที่เจ้าพนักงานเปิดเผยข้อมูลการสอบสวนต่อสาธารณะ โดยต้องเป็นกรณีจำเป็นเพื่อป้องกันการแพร่กระจายข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้อง หรือ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความวุ่นวายในสังคม และการเปิดเผยข้อมูลนั้นเจ้าพนักงานจะต้องไม่ให้ข้อเท็จจริงในลักษณะที่เป็นการยืนยันหรือสร้างความมั่นใจให้สังคมเชื่อว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินคดีกับผู้ต้องหา

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า แม้ระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนของไทยยึดถือรูปแบบการดำเนินการโดยลับ กล่าวคือ พนักงานสอบสวนสามารถเริ่มการสอบสวนได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้บุคคลใดทราบก่อน ข้อมูลในสำนวนการสอบสวนจะต้องเก็บไว้เป็นความลับผู้เกี่ยวข้องห้ามเปิดเผยต่อสาธารณะ แต่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ไม่มีบทบัญญัติที่วางหลักเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาโดยลับในชั้นสอบสวนไว้อย่างชัดแจ้ง โดยเฉพาะด้านการจำกัดตัวบุคคลที่จะเข้าร่วมการสอบสวน ข้อยกเว้นที่อนุญาตให้มีบุคคลภายนอกเข้าร่วมในการสอบสวนได้ และแนวทางการเปิดเผยข้อมูลการสอบสวนต่อสาธารณะ

โดยหลักการพื้นฐานของการสอบสวน การดำเนินการโดยลับในช่วงเริ่มต้น จะเป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐานมากกว่าการเปิดเผยให้สาธารณะทราบอย่างแน่นอน การรวบรวม ตรวจสอบพยานหลักฐานในเบื้องต้นต้องกระทำเป็นความลับ เพื่อป้องกันไม่ให้พยานหลักฐาน ไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือ พยานบุคคล สูญหาย ถูกทำลาย หรือถูกเปลี่ยนแปลง พยานบุคคลถือว่าเป็นพยานที่มีความสำคัญมากที่สุดในกระบวนการสอบสวนรวบรวม

พยานหลักฐานเบื้องต้น โดยเฉพาะในคดีที่เจ้าพนักงานไม่ได้พบการกระทำความผิดซึ่งหน้า ที่พยานวัตถุหรือพยานเอกสารที่สามารถบ่งชี้ถึงการกระทำความผิดได้โดยตรงสูญหายหรือถูกทำลายไปแล้ว การได้ข้อเท็จจริงจากบุคคลที่มีพยานหลักฐานเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการกระทำความผิด หรือ บุคคลที่สามารถให้ข้อเท็จจริงซึ่งทำให้พนักงานสอบสวน จะนำไปสู่การระบุตัวผู้กระทำความผิด ระบุความผิด หรือ ข้อเท็จจริงที่จะแสดงให้เห็นความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นหากเจ้าพนักงานอนุญาตให้บุคคลเข้าร่วมการสอบสวนได้โดยไม่มีข้อจำกัด ย่อมกระทบต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน ส่งผลให้เกิดการล่าช้า หรือเกิดความยุ่งยาก ขัดขวางการทำงานของเจ้าพนักงาน นอกจากนี้การที่เจ้าพนักงานสามารถเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสอบสวนได้อย่างอิสระ ทั้งที่ยังอยู่ในระหว่างการรวบรวมพยานหลักฐาน จะส่งผลให้บุคคลที่ทราบข้อเท็จจริงหรือเบาะแสของการกระทำความผิดเกิดความกลัวว่าจะไม่ปลอดภัยหากผู้กระทำความผิดทราบว่าตนเข้ามาให้ข้อมูลเบาะแสการกระทำความผิด เช่น กรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นผู้มีอิทธิพล หรือเป็นผู้บังคับบัญชา นายจ้างของพยาน

จากปัญหาการขาดกฎเกณฑ์ตามกฎหมายบัญญัติถึงหลักการสอบสวนที่จะต้องกระทำโดยลับอย่างชัดแจ้ง ทั้งหลักเกณฑ์การกำหนดตัวบุคคลที่จะเข้าร่วมการสอบปากคำพยานบุคคล หลักเกณฑ์เกี่ยวกับหน้าที่รักษาความลับและบทลงโทษกรณีการฝ่าฝืนหน้าที่รักษาความลับข้อมูลการสอบสวน ส่งผลให้การดำเนินคดีในชั้นสอบสวนขาดหลักปฏิบัติในหน้าที่รักษาความลับ ทำให้มีการเปิดเผยทั้งในส่วนของการดำเนินการสอบสวน เช่น การให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมฟังการสอบปากคำพยานบุคคลโดยไม่มีข้อจำกัด และในด้านการเปิดเผยข้อมูลพยานหลักฐานต่อสาธารณะ ส่งผลให้พยานบุคคลถูกคุกคาม ข่มขู่ โดยเฉพาะในความผิดที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลนักการเมือง หากไม่มีหลักเกณฑ์ด้านการรักษาความลับของการสอบสวนอย่างชัดแจ้ง รวมทั้งการกำหนดบทลงโทษการฝ่ายฝืนหน้าที่แล้ว การได้มาซึ่งพยานหลักฐานของรัฐจะยิ่งทำได้ยากขึ้น

โดยพบว่าเมื่อบุคคลได้รับหมายเรียกจากพนักงานสอบสวนให้มาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน ผู้ได้รับหมายเรียกไม่เต็มใจที่จะให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวนที่จะมาตอบคำถาม หรือให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และแม้พยานจะเข้ามาให้ถ้อยคำแต่ก็ปรากฏว่าได้ให้ถ้อยคำ ตอบคำถามที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง รวมทั้งให้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน ส่งผลให้พนักงานสอบสวนได้ข้อเท็จจริงที่คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง หรือได้พยานหลักฐานที่ขาดประสิทธิภาพ ขาดความสมบูรณ์ถูกต้อง ส่งผลกระทบถึงกระบวนการสืบพยานในชั้นพิจารณาของพนักงานอัยการโจทก์ ทำให้ศาลยกฟ้องคดีของพนักงานอัยการอยู่เสมอ แม้การมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนคดีอาญา ถือเป็นหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดีที่ต้องให้ความร่วมมือกับรัฐในการมาเป็นพยาน มาให้ข้อมูล พยานหลักฐานตามที่รัฐร้องขอก็ตาม

4.4.1.2 ขาดมาตรการในการแจ้งให้พยานทราบถึงสิทธิหน้าที่ของพยาน

จากการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของพยานบุคคลและ หลักการสอบปากคำพยานบุคคลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 133 พบว่ากฎหมายได้บัญญัติให้พยานมีหน้าที่ที่จะต้องมาพบพนักงานสอบสวนตามวัน เวลา ที่นัดหมาย เมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่าถ้อยคำของบุคคลนั้นน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริง นอกจากนั้นพยานยังมีหน้าที่ให้ถ้อยคำที่เป็นความจริง ตอบคำถามเจ้าพนักงานซึ่งเป็นคำถามที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอาญา รวมถึงมีหน้าที่ต้องสาบานตนหรือปฏิญาณตนหากพนักงานสอบสวนเห็นสมควร โดยที่ไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธการตอบคำถามเว้นแต่เป็นคำถามที่เป็นการปรักปรำตนเอง การปฏิเสธไม่ทำตามหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติเช่น ไม่มาตามหมายเรียก ไม่ยอมให้ถ้อยคำ ให้ถ้อยคำเท็จ หรือไม่ยอมสาบานตาตามที่เจ้าพนักงานสั่ง บุคคลนั้นอาจมีความผิดตามกฎหมายอาญา

หากพิจารณาถึงสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรับรอง ได้แก่ สิทธิที่จะให้การได้โดยสมบูรณ์ สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและปฏิบัติที่เหมาะสม และ สิทธิที่จะได้รับค่าป่วยการ เห็นได้ว่าสิทธิเหล่านั้น เป็นสิทธิที่เกี่ยวเนื่องกับการมาทำหน้าที่ในฐานะพยาน เพื่ออำนวยความสะดวกให้พยานเข้ามาให้ความร่วมมือกับรัฐในการค้นหาความจริง เป็นสิทธิที่ช่วยสนับสนุนให้พยานสามารถให้ถ้อยคำ แสดงพยานหลักฐาน หรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงได้อย่างเต็มที่ปราศจากการขัดขวางจากเจ้าพนักงาน เพื่อทำให้ความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดกระจ่างชัดเจน นำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

จากการศึกษา แม้ว่ารัฐได้กำหนดหน้าที่ ความรับผิดของพยานบุคคลกรณีที่พยานผิดหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งมีการบัญญัติรับรองสิทธิต่าง ๆ แก่พยานบุคคลซึ่งช่วยส่งเสริม อำนวยความสะดวก และช่วยเหลือพยานบุคคลในการที่ต้องเข้ามาให้ถ้อยคำก็ตาม แต่ไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการแจ้งให้พยานบุคคลทราบถึงหน้าที่ความรับผิดของพยานบุคคล และไม่มีหลักเกณฑ์การชี้แจงสิทธิต่าง ๆ ให้พยานทราบ ทั้งที่โดยหลักแล้วถือเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะต้องประกันสิทธิต่าง ๆ ให้พยานโดยการเตือนให้พยานทราบถึงหน้าที่ และ สิทธิของพยานก่อนการสอบสวน[65] การไม่แจ้งให้พยานทราบเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิด รวมถึงชี้แจงสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรับรอง ทำให้พยานไม่ทราบและไม่มีความเข้าใจในหน้าที่และสิทธิของตน ส่งผลให้พยานปฏิเสธการให้ความร่วมมือที่จะมาเป็นพยาน หรือหากมาพบพนักงานสอบสวนพยานก็ให้ถ้อยคำเป็นเท็จ หรือปิดบังข้อมูลที่สำคัญ ไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานเพราะกลัวว่าจะไม่ปลอดภัย หรือไม่อยากแบกรับค่าใช้จ่ายในการเข้ามาพบเจ้าพนักงาน ทั้งที่เขามีสิทธิที่จะ

---

[65] คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1*, น.233,239.

ได้รับความคุ้มครอง และค่าตอบแทนตามกฎหมาย ทำให้พนักงานสอบสวนเสียโอกาสที่จะได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน

4.4.2 ปัญหาการให้ถ้อยคำของผู้ต้องสงสัยในฐานะพยาน

จากการศึกษาพบว่าพนักงานสอบสวนตามกฎหมายไทยมีอำนาจเรียกให้บุคคลมาพบเพื่อสอบปากคำอย่างอิสระ ไม่เฉพาะบุคคลที่สามารถให้ข้อเท็จจริง พยานหลักฐานได้ตามความรับรู้ของตนเท่านั้น ยังรวมถึงบุคคลที่พนักงานสอบสวนมีความสงสัย หรือ ไม่แน่ใจว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดหรือมีส่วนรู้เห็นกับการกระทำความผิด แต่พนักงานสอบสวนไม่มีพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะกล่าวหาเขา พนักงานสอบสวนเมื่อมีเหตุสงสัยในบุคคลใด มีความจำเป็นจะต้องสอบถามข้อเท็จจริงจากบุคคลนั้นเพื่อให้สิ่งที่ยังสงสัยมีความชัดเจน จึงต้องเรียกบุคคลนั้นมาสอบถามในฐานะพยาน

การที่ผู้ต้องสงสัยมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน ตามมาตรา 133 ส่งผลให้ผู้ต้องสงสัยมีหน้าที่มาพบพนักงานสอบสวนตามเวลาสถานที่ที่นัดหมาย ต้องให้ถ้อยคำ ไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธการตอบคำถาม เว้นแต่กรณีที่เป็นการให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ผู้ต้องสงสัยต้องสาบานหรือปฏิญาณหากพนักงานสอบสวนเห็นสมควร และมีหน้าที่ให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง หากผู้ต้องสงสัยฝ่าฝืนไม่หน้าที่ต่าง ๆ ตามกฎหมายผู้ต้องสงสัยต้องรับโทษอาญา สิทธิของผู้ต้องสงสัยเป็นสิทธิเช่นเดียวกับพยานบุคคล และไม่มีสิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือระหว่างการตอบคำถาม

การให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนของผู้ต้องสงสัย มีลักษณะแตกต่างจากพยานบุคคลทั่วไป กล่าวคือ การสอบปากคำพยานบุคคล พนักงานสอบสวนจะไม่มีทัศนคติเชิงลบต่อพยานตั้งแต่ต้น พนักงานสอบสวนต้องการข้อเท็จจริงพยานหลักฐานที่อยู่ในความรับรู้ของพยานให้ได้มากที่สุด ดังนั้นเพื่อให้พยานสามารถแสดงรายละเอียดข้อเท็จจริงให้มีประสิทธิภาพเป็นประโยชน์กับการสอบสวน ย่อมต้องมีบรรยากาศการสอบถามที่ไม่ทำให้รู้สึกว่าพยานถูกกดดันเพื่อให้พยานให้ข้อมูลได้มากที่สุด

ต่างจากผู้ต้องสงสัย เจ้าพนักงานมีความสงสัยว่าอาจจะเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเพียงแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจน ทำให้พนักงานสอบสวนมีทัศนคติเชิงลบต่อผู้ต้องสงสัยอยู่ก่อนแล้ว การสอบถามจึงเป็นการมุ่งไปในประเด็นที่เจ้าพนักงานสงสัย ประกอบกับทัศนคติของพนักงานสอบสวนที่มุ่งเน้นการรวบรวมพยานหลักฐานเฉพาะที่จะเอาผิดกับผู้ต้องสงสัยเพียงด้านเดียว พนักงานสอบสวนอาจใช้เทคนิคการสอบสวน หรือจูงใจ หลอกลวงผู้ต้องสงสัยให้ให้ถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นการยืนยันข้อที่น่าสงสัย ทำให้ข้อมูลในประเด็นอื่น ๆเช่น ข้อเท็จจริงอีกด้านที่ทำให้เขาพ้นจากความสงสัย ซึ่งพนักงานสอบสวนไม่เคยทราบมาก่อน และอาจเป็นพยานหลักฐานเพิ่มเติมที่จะช่วยให้ข้อเท็จจริงกระจ่างชัดขึ้นถูกละเลยไป ทั้งที่ผู้ต้องสงสัยอาจไม่ใช่ผู้กระทำความผิดจริงก็ได้

นอกจากนี้ บทบัญญัติมาตรา 133 วรรคสอง ได้วางหลักให้ในการสอบปากคำพยานบุคคล พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยพยานบุคคล ซึ่งเป็นการนำหลักการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นพิจารณามาใช้ในกระบวนการสอบสวน ทั้งที่กระบวนสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวน กับ การเบิกความของพยานบุคคลในชั้นพิจารณามีความแตกต่างกันในหลายด้าน กล่าวคือ กระบวนการเบิกความในชั้นพิจารณามีลักษณะเปิดเผย บุคคลภายนอกสามารถเข้าฟังการพิจารณาได้ พยานบุคคลทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีเป็นอย่างดี ทั้งประเด็นที่กำลังพิจารณา บุคคลใดเป็นจำเลย และผู้กล่าวหา ทำให้พยานทราบว่าตนต้องมาเบิกความเรื่องใด แต่ในชั้นสอบสวนยึดถือหลักการดำเนินคดีโดยลับ ไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้าฟังการสอบปากคำพยานบุคคล พยานต้องเข้ามาให้ถ้อยคำตอบคำถามเพียงลำพังโดยไม่มีทนายความช่วยเหลือ พยานไม่ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่เจ้าพนักงานกำลังสอบสวน ไม่ทราบว่าใครเป็นผู้ถูกกล่าวหา บางครั้งอาจไม่ทราบด้วยว่าตนเป็นบุคคลที่เจ้าพนักงานกำลังสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

ความแตกต่างที่สำคัญของการให้ถ้อยคำในฐานะพยานในชั้นสอบสวน กับ ในชั้นพิจารณาคือ การเข้ามาให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวน พยานบุคคลมีโอกาสที่จะตกเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลยได้ภายหลังจากการสอบปากคำในฐานะพยาน เนื่องจากเจ้าพนักงานที่ดำเนินการสอบปากคำมีอำนาจดำเนินคดีกับบุคคลนั้นได้ เมื่อมีพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอที่จะกล่าวหาเขา โดยเฉพาะบุคคลที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าเขาอาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หากข้อเท็จจริงหรือถ้อยคำของเขาแสดงให้เห็นว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะกล่าวหาเขา หรือแสดงข้อพิรุธที่เป็นประโยชน์ในการยืนยันการกระทำความผิด หรือสนับสนุนข้อสงสัยของพนักงานสอบสวน

ดังนั้น การที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่มีการคัดกรองสถานะบุคคลก่อนการสอบปากคำ และไม่ให้ความคุ้มครองสิทธิแก่บุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานตามสถานะของเขาอย่างเหมาะสม ส่งผลให้บุคคลที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าเขาน่าจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แต่ยังไม่มีพยานหลักฐานปรากฏชัดเจนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด หรือบุคคลที่ถูกผู้เสียหายหรือผู้กล่าวโทษกล่าวหาว่ากระทำความผิด ต้องเข้ามาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน โดยผู้ต้องสงสัยมีหน้าที่และสิทธิต่าง ๆ เช่นเดียวกับพยานบุคคลทั้งที่การสอบสวนเกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานที่จะใช้เชื่อมโยงการกระทำความผิดกับตัวผู้ต้องสงสัย ไม่ใช่เป็นแค่การให้ข้อเท็จจริงตามความรับรู้ของตนดังเช่นพยานบุคคลทั่วไป โอกาสที่ผู้ต้องสงสัยจะอธิบายชี้แจงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์เพื่อแก้ข้อสงสัยของพนักงานสอบสวนจึงทำได้ยาก โดยเฉพาะในความผิดที่มีความซับซ้อนของข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย ผู้ต้องสงสัยเพียงลำพัง ในการสอบสวนที่มีสภาพกดดันไม่อาจแสดงข้อเท็จจริงได้ครบถ้วนสมบูรณ์ อาจให้ข้อมูลที่ผิดพลาด หรือหลงลืมในประเด็นที่สำคัญ

นอกจากนี้ผู้ที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ย่อมเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับการกระทำความผิดและ ทราบข้อเท็จจริงรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นอย่างดี ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงเพิ่มเติมให้ได้ความกระจ่างชัดเจนมากขึ้น แต่การสอบปากคำที่ผู้ต้องสงสัยไม่ได้รับคำแนะนำ การช่วยเหลือจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมาย แม้ผู้ต้องสงสัยต้องการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ แต่เขาก็ไม่ทราบว่าข้อเท็จจริงใดที่สำคัญสามารถช่วยเหลือเจ้าพนักงานให้ได้มาซึ่งความจริงที่กระจ่างชัด จะทำให้พนักงานสอบสวนเสียโอกาสที่จะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

กระบวนการดังกล่าวแตกต่างจากกฎหมายฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา ที่การสอบปากคำบุคคลที่เจ้าพนักงานเห็นว่าเขาอาจตกเป็นผู้ต้องหาแต่ยังมีพยานหลักฐานไม่ชัดเจนที่จะดำเนินคดีกับเขา บุคคลนั้นจะได้รับความช่วยเหลือและความคุ้มครองที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้เขาชี้แจงข้อเท็จจริง และแก้ไขข้อผิดพลาดต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่

4.4.3 ปัญหาการรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในชั้นสอบสวน

กรณีนี้เป็นปัญหาที่บุคคลเคยให้ถ้อยคำในฐานะพยานแต่ภายหลังบุคคลนั้นถูกฟ้องคดีตกเป็นจำเลย จึงมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับถ้อยคำที่จำเลยเคยให้ไว้ในฐานะพยานก่อนตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ว่าจะสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการยันจำเลยได้หรือไม่เพียงไร โดยมีประเด็นปัญหาที่สมควรพิจารณาสองกรณีคือ

4.4.3.1 ปัญหาการรับฟังถ้อยคำของบุคคลผู้ต้องสงสัยที่ให้ในฐานะพยาน

ตามบทบัญญัติในมาตรา 133 วรรคหนึ่ง “พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหาย หรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้” แสดงให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการเรียกบุคคเข้ามาสอบถาม ให้ข้อมูลเกี่ยวข้อกับการกระทำความผิด โดยในช่วงต้นของการสอบสวนที่ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานยังมีไม่แน่ชัดเพียงพอที่จะกล่าวหาบุคคลใดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ทำให้นอกจากการเรียกบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลตามความรับรู้ของตนแล้วยังรวมถึงบุคคลที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าเขาอาจเกี่ยวข้อกับการกระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานแน่ชัดในการกล่าวหาด้วย หากภายหลังบุคคลนั้นถูกฟ้องคดีและตกเป็นจำเลย ในกรณีเช่นนี้จึงเกิดปัญหาว่าถ้อยคำของเขาที่ให้ในชั้นสอบสวนในฐานะพยาน จะรับฟังได้หรือไม่ โดยมีแนวทางพิจารณาดังขึ้

แนวทางแรก เห็นว่าการรับฟังถ้อยคำของจำเลยในชั้นสอบสวน จะต้องเป็นคำให้การในฐานะผู้ต้องหา ซึ่งได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 134 ถึงมาตรา134/4 อย่าง

ถูกต้องแล้วเท่านั้น[66] หลักการนี้สอดคล้องกับ หลักการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ คือ การให้โอกาสจำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่โดยได้คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของจำเลยที่มีอยู่ตามกฎหมาย[67] เนื่องจากการให้ถ้อยคำของจำเลยในฐานะผู้ต้องหา จำเลยได้รับความคุ้มครองสิทธิในฐานะประธานแห่งสิทธิ มีสิทธิในทางกระทำ (active right) และสิทธิในทางอยู่เฉย (passive right) โดยเฉพาะสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการให้ถ้อยคำ ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การใด ๆก็ได้ และหากผู้ต้องหาให้การเท็จเขาไม่มีความผิดฐานให้ถ้อยคำเท็จ รวมทั้งมีสิทธิที่จะมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้าร่วมฟังการให้การของตนเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องหาในการใช้สิทธิต่าง ๆตามที่กฎหมายบัญญัติ ช่วยเหลือผู้ต้องหาต่อสู้โต้แย้งแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องหาและรับรองว่าการสอบคำให้การของพนักงานสอบสวนได้ดำเนินไปโดยความถูกต้อง

ดังนั้นคำให้การของจำเลยที่ให้ไว้ก่อนที่จะตกเป็นผู้ต้องหา กล่าวคือ ก่อนที่จะถูกจับกุม หรือ ก่อนแจ้งข้อกล่าวหา เป็นถ้อยคำที่ให้ไว้ในฐานะพยาน เป็นการสอบสวนในฐานะพยาน เช่นนี้จะนำถ้อยคำของจำเลยในฐานะพยานมาใช้ยันจำเลยในชั้นพิจารณาไม่ได้ เป็นพยานหลักฐานที่ไม่ชอบจะนำคำให้การของจำเลยที่ให้ไว้ในฐานะพยานมาใช้พิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดไม่ได้ ตามมาตรา 226 ส่งผลให้คำให้การของจำเลยในฐานะพยานนำไปรับฟังประกอบพยานอื่นไม่ได้ ต่างจากคำให้การของจำเลยในชั้นสอบสวนเมื่ออยู่ในฐานะผู้ต้องหาสามารถรับฟังประกอบพยานอื่นได้ โดยมีคำพิพากษาฎีกาที่ตัดสินเกี่ยวข้อง[68] เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1106/2506 ในคดีอาญานั้นพยานหลักฐานที่จะฟังลงโทษจำเลยได้ ต้องเป็นพยานหลักฐานโจทก์ เมื่อจะเอาจำเลยเป็นผู้ต้องหาก็ต้องสอบสวนจำเลยเป็นพยานในชั้นแรกจึงเป็นพยานที่มิชอบ จะนำคำให้การของจำเลยที่ให้การเป็นพยานในชั้นสอบสวนนั้นมาอ้างพิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดไม่ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 226

คำพิพากษาฎีกาที่ 1581/2531 ก่อนจับกุมจำเลย พนักงานสอบสวนได้เรียกจำเลยมาสอบสวนในฐานะพยานและทำบันทึกคำให้การไว้ ซึ่งตามบันทึกคำให้การดังกล่าวก็ระบุว่าเป็นคำให้การของจำเลยในฐานะเป็นพยาน มิใช่ฐานะผู้ต้องหา ไม่มีข้อความที่แสดงว่าได้บอกให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยันตนในการพิจารณาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134 บัญญัติไว้เช่นนี้ จะถือว่าเป็นบันทึก

---

[66] ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, <u>คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน พยานหลักฐานที่ต้องห่ามมิให้รับฟัง</u>, พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2557), น.67.

[67] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.222.

[68] ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 66*, น.67.

คำให้การของผู้ต้องหาไม่ได้ เมื่อโจทก์ไม่มีประจักษ์พยานหรือพยานแวดล้อมให้ฟังว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องลำพังบันทึกคำให้การชั้นสอบสวนของจำเลยซึ่งให้การไว้ในฐานะพยานมิใช่ในฐานะผู้ต้องหายังฟังลงโทษจำเลยไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 148/2536 คำรับของจำเลยต่อพนักงานสอบสวนที่ถามจำเลยก่อนที่จะแจ้งข้อหาแก่จำเลยนั้นจำเลยไม่ได้อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องหา โจทก์จะอ้างเอาคำรับดังกล่าวเพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดตามฟ้อง จึงเป็นการมิชอบ

อย่างไรก็ตาม มีแนวคิดที่เห็นว่าถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในชั้นสอบสวน ก่อนตกเป็นผู้ต้องหาตามกฎหมาย สามารถรับฟังได้ โดยใช้หลักการพิจารณาพฤติกรรมหรือ การดำเนินการของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับคดี ว่ามีพฤติการณ์หลีกเลี่ยงกฎหมายการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134/1 ถึงมาตรา 134/4 หรือไม่ หากมีพฤติการณ์หลีกเลี่ยงไม่ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายดังกล่าว ไม่แจ้งสิทธิตามกฎหมายก่อนการสอบปากคำ การดำเนินการของพนักงานสอบสวนในกรณีนี้จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถ้อยคำที่จำเลยให้ไว้ในฐานะพยานจึงต้องห้ามรับฟังเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล โดยพฤติการณ์หรือเจตนาของพนักงานสอบสวนแบ่งออกเป็น

กรณีมีพฤติการณ์ของพนักงานสอบสวนที่แสดงว่ามีเจตนาหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องการสอบสวนผู้ต้องหา เป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนมีพยานหลักฐานบ่งชี้ชัดเจนว่าจำเลยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแล้ว แต่ยังสอบสวนจำเลยในฐานะพยาน กรณีนี้เป็นที่ชัดเจนว่าพนักงานสอบสวนมีพฤตการณ์หลีกเลี่ยงกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา ถ้อยคำของจำเลยที่ให้ในฐานะพยานรับฟังไม่ได้ตาม มาตรา 226

กรณีไม่มีพฤติการณ์ให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนมีเจตนาที่จะเลี่ยงกฎหมาย เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบุคคลในฐานะผู้ต้องหา โดยมีเหตุผลอันสมควรที่จะแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าพนักงานสอบสวนดำเนินการเช่นนั้นไปโดยสุจริต เช่น ในชั้นแรกไม่มีมูลเหตุที่จะให้เห็นว่าจำเลยเป็นคนร้าย โดยปรากฏเหตุน่าเชื่อว่าเป็นพยานหรือผู้เสียหาย พนักงานสอบสวนจึงได้เชิญตัวจำเลยไปสอบปากคำในฐานะผู้เสียหายหรือพยานตามมาตรา 133 ไว้โดยสุจริตอย่างแท้จริง แต่หลังจากจำเลยให้ปากคำในฐานะผู้เสียหายหรือพยานนั้นแล้ว พบพยานหลักฐานอื่นประกอบกับถ้อยคำที่ให้ในฐานะพยานมีพิรุธว่าน่าจะเป็นผู้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนจึงขอหมายจับและดำเนินการสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา โดยแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามมาตรา 134/1-134/4 ทุกประการเช่นนี้คำให้การในฐานะพยาน และคำให้การในฐานะผู้ต้องหา สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์

ความผิดของจำเลยได้ชิ้นหนึ่ง แต่น้ำหนักจะมากน้อยเพียงไรต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป แต่ไม่เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยการกระทำโดยมิชอบ ไม่ต้องห้ามรับฟังตาม มาตรา 226[69]

หลักการพิจารณาถึงพฤติการณ์ในแต่ละกรณีว่าพนักงานสอบสวนมีเจตนาหลีกเลี่ยงกฎหมายหรือไม่ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นกรณีที่พฤติการณ์ของพนักงานสอบสวนและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐาน แสดงให้เห็นเจตนาของพนักงานสอบสวนได้อย่างชัดเจนว่ามีเจตนาหลีกเลี่ยงกฎหมายหรือไม่ แต่ในกรณีที่ไม่มีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนมีหรือไม่มีเจตนาหลีกเลี่ยงกฎหมายได้อย่างชัดเจน เช่น ในกรณีที่ที่พนักงานสอบสวนยังไม่มีพยานหลักฐานปรากฏอย่างชัดแจ้งเพียงพอที่จะบ่งชี้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดอาญา พนักงานสอบสวนเพียงแต่ไม่แน่ใจ หรือสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องหรือรู้เห็นการกระทำความผิด ซึ่งพฤติการณ์ขณะนั้นปรากฏว่าเขาไม่น่าจะเป็นผู้เสียหายหรือพยานบุคคล แต่ก็ยังไม่มีพยานหลักฐานแสดงให้เห็นว่าเขาได้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนจึงเรียกบุคคลนั้นมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานตามมาตรา 133 เพื่อมาสอบถาม แสดงข้อเท็จจริงชี้แจงข้อมูลต่อพนักงานสอบสวน การเรียกบุคคลที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าเขาจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาสอบถามมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้พนักงานสอบสวนได้ข้อเท็จรริงที่ชัดเจนในการระบุตัวผู้กระทำความผิด ช่วยให้บุคคลนั้นพ้นจากข้อสงสัยได้ และยังช่วยขจัดความผิดพลาดของการสอบสวนซึ่ง การเรียกตัวบุคคลที่น่าสงสัยว่ามีส่วนร่วมในการกระทำความผิดมาสอบถามปากคำ ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าคำถามที่ถามจะต้องเป็นคำถามที่สามารถเชื่อมโยงบุคคลนั้นกับความผิดที่เกิดขึ้นได้ รวมถึงเป็นคำถามที่คำตอบอาจทำให้บุคคลนั้นถูกฟ้องคดีอาญาได้ กรณีนี้จะถือได้หรือไม่ว่าพนักงานสอบสวนไม่มีเจตนาหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมาย และส่งผลให้ถ้อยคำของจำเลยในฐานะพยานสามารถรับฟังพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยชอบ ไม่ต้องห้ามมิให้รับฟังตามมาตรา 226

นอกจากนี้การใช้หลักเกณฑ์พิจารณาว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะกล่าวหาบุคคลนั้นได้แล้วหรือไม่ เป็นเรื่องที่พิจารณาจากความเห็นของพนักงานสอบสวนแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่มีองค์กรภายนอกตรวจสอบ จึงเป็นการเปิดช่องให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจโดยไม่ชอบ ไม่ดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหาและดำเนินการให้เป็นไปตามสิทธิของผู้ต้องหาตามกฎหมาย และอาจเกิดความผิดพลาดหรือยากที่จะพิสูจน์ให้เห็นเจตนาที่แท้จริงของพนักงานสอบสวนได้ว่ามีเจตนาหรือพฤติการณ์หลีกเลี่ยงกฎหมายหรือไม่ ดังเช่นกรณี

---

[69] จรัญ ภักดีธนากุล, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 44*, น.326-327.

คำพิพากษาฎีกาที่ 1418/2553 เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจเห็นสภาพไฟไหม้รถยนต์คันเกิดเหตุอย่างรุนแรงและดับไฟยากผิดปกติ โดยเฉพาะบริเวณเบาะที่นั่งและที่วางเท้าด้านหน้าซ้ายข้างคนขับซึ่งพบศพไม่ทราบว่าเป็นศพผู้ใด ประกอบกับการตรวจสอบสภาพรภยนต์และบริเวณที่เกิดเหตุไม่พบร่องรอยอุบัติเหตุ แต่พบว่าฝากระโปรงหลังของรถยนต์เปิดเบรกมืออยู่ในสภาพยกขึ้นจนสุด และพบแกลลอนบรรจุน้ำมันเชื้อเพลิงห่างจากรถยนต์ประมาณ 10 เมตร จึงสงสัยว่าเป็นคดีฆาตกรรมมิใช่อุบัติเหตุ เมื่อจำเลยที่ 1 มาพบเจ้าพนักงานตำรวจและแจ้งว่าศพผู้ตายเป็นจำเลยที่ 2 เจ้าพนักงานตำรวจจึงสงสัยว่าจำเลยที่ 1 และที่ 2 น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีนี้ด้วย จึงทำการสืบสวนหาตัวจำเลยที่ 2 พบจำเลยที่ 2 จึงเชิญตัวมาสอบปากคำและในวันเดียวกันได้เชิญตัวจำเลยที่ 1 มาสอบปากคำด้วย การที่เจ้าพนักงานตำรวจเชิญตัวจำเลยที่ 1 กับที่ 2 มาสอบปากคำโดยมิได้แจ้งข้อกล่าวหาและทำบันทึกการจับกุมก็เนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นอุบัติเหตุหรือคดีฆาตกรรม ศพผู้ตายเป็นผู้ใด กับจำเลยที่ 1 และที่ 2 เป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ จึงเป็นการเชิญตัวจำเลยที่ 1 และที่ 2 มาสอบปากคำในฐานะ(พยาน)ผู้ให้ถ้อยคำไม่ใช่การจับกุมมาสอบปากคำในฐานะผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจึงไม่จำต้องแจ้งสิทธิของผู้ต้องหาก่อน การสอบสวนและบันทึกคำให้การผู้ให้ถ้อยคำจำเลยที่ 1 และที่ 2 จึงชอบด้วยกฎหมาย ส่วนการสอบสวนหลังจากที่พนักงานสอบสวนทราบแน่ชัดแล้วว่าผู้ตายเป็นผู้ใด และผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดก็ได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาแจ้งสิทธิผู้ต้องหา สอบปากคำจำเลยที่ 1 และที่ 2 และทำบันทึกการจับกุมในฐานะผู้ต้องหา จึงชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน[70]

ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาศาลฎีกา ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ก่อนที่พนักงานสอบสวนจะเรียกจำเลยทั้งสองเข้ามาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน เจ้าพนักงานสงสัยว่ากรณีนี้เป็นคดีฆาตกรรมไม่ใช่อุบัติเหตุ เนื่องจากในที่เกิดเหตุพบแกลอนบรรจุน้ำมันเชื้อเพลิงห่างจากจุดเกิดเหตุ 10 เมตร และพบข้อพิรุธอันน่าสงสัยว่า จำเลยที่ 1และ จำเลยที่ 2 น่าจะเกี่ยวข้องกับคดีนี้อยู่ก่อนแล้ว จึงเป็นกรณีที่มีมูลเหตุที่จะทำให้เห็นได้ว่าจำเลยที่ 1 และ จำเลยที่ 2 เป็นคนร้าย ไม่ใช่เพียงแต่มีมูลเหตุที่จะให้เห็นได้ว่าจำเลยทั้งสองเป็นผู้เสียหายหรือพยานเท่านั้น ดังนั้นพฤติการณ์ที่เจ้าพนักงานเชิญจำเลยทั้งสองมาสอบปากคำในฐานะพยานผู้ให้ถ้อยคำ แทนที่การสอบปากคำในฐานะผู้ต้องหา กรณีนี้ไม่น่าจะแสดงให้เห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนได้สอบปากคำจำเลยในฐานะพยานด้วยความสุจริต และไม่จงใจที่จะหลีกเลี่ยงการดำเนินการให้เป็นไปตามสิทธิในฐานะผู้ต้องหา ตามมาตรา 134 ถึง มาตรา 134/4 ดังนั้นบันทึกคำให้การของจำเลยในฐานะพยานจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ต้องห้ามรับฟัง

---

[70] *เพิ่งอ้าง*, น.327.

จากปัญหาข้างต้นผู้เขียนเห็นว่า ถ้อยคำของจำเลยที่ให้ต่อพนักงานสอบสวนในกรณีนี้เป็นพยานหลักฐานชิ้นสำคัญที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานยันจำเลยในชั้นพิจารณาได้ โดยเฉพาะในกรณีที่พยานหลักฐานอื่น ๆ ของโจทก์ไม่มีน้ำหนักมั่นคงเพียงพอที่จะรับฟังลงโทษจำเลยได้ แต่เนื่องจากตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่มีหลักเกณฑ์แบ่งแยกสถานะของบุคคลผู้ต้องสงสัย กับ พยานบุคคล โดยให้ความคุ้มครองที่เหมาะสมกับสถานะของเขาเช่นตามกฎหมายฝรั่งเศส และ กฎหมายสหรัฐอเมริกา ดังนั้นกรณีการสอบปากคำบุคคลที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าน่าจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานเชื่อมโยงบุคคลนั้นอย่างชัดแจ้ง โดยได้สอบสวนบุคคลนั้นในฐานะพยาน ถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในฐานะพยานไม่สามารถใช้พิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นพิจารณาได้ เนื่องจากไม่มีการการให้โอกาสจำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยได้คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของจำเลยที่มีอยู่ตามกฎหมายแล้ว

4.4.3.2 ปัญหาพนักงานสอบสวนฝ่าฝืนหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนพยานบุคคล

กระบวนการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยาน ตามมาตรา 133 พยานบุคคลนอกจากมีหน้าที่ให้ถ้อยคำ ตอบคำถามพนักงานสอบสวนแล้ว กฎหมายบัญญัติให้พยานบุคคลมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง (privilege against self-incrimination) เป็นเอกสิทธิ์ที่มีขึ้นเพื่อคุ้มครองบุคคลไม่ให้ถูกบังคับให้เป็นพยานปรักปรำตนเอง หลักการนี้มุ่งให้เกิดความเป็นธรรมแก่พยานบุคคลที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่ต้องให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน จึงต้องบัญญัติเป็นข้อยกเว้นหน้าที่ให้ถ้อยคำตอบคำถามพนักงานสอบสวนของพยานบุคคล พยานบุคคลสามารถอ้างเอกสิทธิ์ดังกล่าวขึ้นเพื่อปฏิเสธการให้ถ้อยคำหากการให้ถ้อยคำจะทำให้ต้องถูกดำเนินคดีอาญา เอกสิทธิ์นี้ได้รับการรับรองทั้งในกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 (4) และ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรค 2 ซึ่งให้นำหลักในมารตรา 234 มาใช้ ส่งผลให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องประกันสิทธินี้ให้แก่พยานบุคคล โดยการแจ้งเตือนให้ทราบว่าพยานมีเอกสิทธิ์ดังกล่าว

แม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรค 2 ได้วางหลักให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 234 มาใช้ในกระบวนการถามปากคำพยานบุคคล โดยให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้แจ้งเตือนพยานเมื่อมีคำถามที่โดยตรงหรือโดยอ้อมอาจทำให้เขาต้องถูกฟ้องคดีอาญาก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวน ไม่ปรากฏหลักเกณฑ์เกี่ยวกับหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องมีการแจ้งเตือน เมื่อมีคำถามที่อาจทำให้บุคคลดังกล่าวต้องให้การปรักปรำตนเอง นอกจากนี้ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 บทที่ 5 การถามปากคำพยานบุคคล ข้อ 245 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการพิจารณาสอบปากคำพยาน

บุคคลให้ได้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ เนื่องจากไม่มีกฎหมายบังคับว่าจะต้องถามพยานบุคคลอย่างไร[71] ในการถามปากคำพยานบุคคล หากพนักงานสอบสวนมีข้อสงสัยในประเด็นใดหรือเห็นว่ามีข้อมูลแอบแฝงอยู่ พนักงานสอบสวนจะต้องพยายามสอบถามซักฟอกให้ได้ความจนสิ้นกระแสความ[72]

เห็นได้ว่าระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับการสอบปากคำพยานบุคคลได้ให้อิสระแก่พนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการสอบถามพยานบุคคลอย่างไม่จำกัด เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด โดยไม่มีการวางหลักเกณฑ์การแจ้งเตือนบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานถึงเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองการที่บัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งเตือนบุคคลที่มาให้ถ้อยคำถึงเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง พนักงานสอบสวนอาจมองว่าเป็นการขัดขวางการได้มาซึ่งข้อมูลที่ทำให้ชี้ตัวผู้กระทำความผิดได้อย่างรวดเร็ว จึงละเลยไม่แจ้งเตือนเอกสิทธิ์แก่บุคคลที่มาให้ถ้อยคำ การที่ไม่มีหลักเกณฑ์การแจ้งเตือนสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นการเปิดช่องให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจบังคับให้ผู้ที่มีหน้าที่ให้ถ้อยคำ ต้องให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

ประกอบกับการสอบสวนที่มีลักษณะเป็นการดำเนินการโดยลับ พยานต้องให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนเพียงลำพัง ปราศจากผู้ที่ตนไว้วางใจ ที่ปรึกษาหรือทนายความ หากพนักงานสอบสวนไม่แจ้งเตือนให้พยานทราบถึงเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองเมื่อมีคำถามเช่นนั้นแล้ว ย่อมไม่มีบุคคลภายนอกตรวจสอบการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนได้ จึงสร้างความกดดันให้กับพยาน ส่งผลให้พยานต้องให้ถ้อยคำ ตอบคำถามพนักงานสอบสวน โดยไม่ยกเอกสิทธิ์ขึ้นอ้าง เท่ากับว่าพยานได้สละเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาหลักเกณฑ์การรับฟังถ้อยคำของบุคคลที่ให้ในชั้นสอบสวน พบว่าไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์การรับฟังถ้อยคำของพยานบุคคลในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่แจ้งเตือนให้พยานทราบว่าพยานมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ในกรณีที่ปรากฏว่ามีคำถามเช่นนั้น และหากพยานได้ให้ถ้อยคำที่เป็นการปรักปรำตนเองแล้ว จะส่งผลให้ถ้อยคำนั้นจะรับฟังไม่ได้ดังเช่นตามมาตรา 134/4 วรรคท้ายหรือไม่หากภายหลังพยานบุคคลถูกฟ้องเป็นจำเลย

อย่างไรก็ตาม กรณีนี้มีความเห็นเกี่ยวกับผลของการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องการสอบปากคำของพยานบุคคล โดยเห็นว่าการฝ่าฝืนหน้าที่ตามกฎหมายของ

---

[71] สัญญา บัวเจริญ, ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี (ฉบับอ้างอิงกฎหมายและแก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน), (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2544), น.136.

[72] *เพิ่งอ้าง*, น.140.

พนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้องกับการสอบปากคำพยานบุคคลกรณีอื่น ๆ นอกจากที่ระบุไว้ตามมาตรา 134/4 วรรคท้าย เป็นกรณีที่กฎหมายไม่ได้กำหนดผลของการฝ่าฝืนหน้าที่ไว้โดยชัดแจ้ง ดังนั้นถ้อยคำหรือพยานหลักฐานที่ได้มา จากการสอบสวนโดยไม่ชอบประการอื่น ๆไม่น่าจะเสียไปและสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้[73] ไม่เข้าเกณฑ์ต้องห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานตามมาตรา 134/4 วรรคท้าย[74] โดยอาจปรับเข้าได้กับหลักตามมาตรา 226/1 ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ แต่มีข้อยกเว้นให้รับฟังได้[75]

สำหรับกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่แจ้งเตือนพยานบุคคลทราบถึงเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะมีผลที่เกี่ยวเนื่องกับการรับฟังถ้อยคำที่แตกต่างออกไป เนื่องจากคดีอาญามีกฎเกณฑ์พิเศษในการรับฟังพยานหลักฐาน กล่าวคือ พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยไม่ชอบต้องห้ามมิให้รับฟังตามกฎหมาย ป.วิ.อ. มาตรา 226 วางหลักเกี่ยวกับ “การอ้างพยายหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ต้องเป็นพยานชนิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญหรือหลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น” ซึ่งพยานหลักฐานที่กฎหมายต้องห้ามรับฟัง แบ่งได้เป็น พยานหลักฐานที่มิได้เกิดขึ้นโดยความสมัครใจ พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการล่อให้กระทำความผิด และพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบประการอื่น[76]

พยานหลักฐานที่มิได้เกิดขึ้นโดยสมัครใจและเข้าลักษณะต้องห้ามโดยตรงตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 226 คือ พยานที่เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญหรือหลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น โดยพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยไม่สมัครใจตามมาตรา 226 ไม่ได้จำกัดเฉพาะกรณีที่พนักงานสอบสวนจูงใจ ให้คำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หรือกระทำโดยไม่ชอบประการอื่นต่อผู้ต้องหาเท่านั้น มาตรา 226 ยังหมายถึงการกระทำต่อบุคคลใด ๆ ที่เป็นพยานก็ได้ ดังนั้นพยานบุคคลที่ให้ถ้อยคำโดยไม่สมัครใจจึงเป็นพยานที่รับฟังไม่ได้[77]

---

[73] พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555) น.240.

[74] ธานิศ เกศวพิทักษ์, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 29*, น.356.

[75] พรเพชร วิชิตชลชัย, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 73*, น.240.

[76] อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), น.222.

[77] *เพิ่งอ้าง*, น.223.

นอกจากนี้หากพิจารณาถึงความประสงค์ของการให้ความคุ้มครองตามเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองของพยานบุคคลแล้ว แสดงให้เห็นว่าหลักการดังกล่าวต้องการให้คุ้มครองพยานบุคคลจากการถูกบังคับให้เป็นพยานปรักปรำตนเอง ซึ่งหมายความรวมถึงการป้องกันไม่ให้นำถ้อยคำของพยานไปใช้เป็นพยานหลักฐานในลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อเขาด้วย[78]

การให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองของพยานอันเกิดขึ้นเนื่องจากพยานไม่ทราบว่าคำถามใดเป็นคำถามที่คำตอบหนึ่งคำตอบใดของตนอาจทำให้ต้องถูกฟ้องคดีอาญา และ ไม่ได้รับการแนะนำหรือคำปรึกษาจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายอย่างเพียงพอ เนื่องจากคำถามบางคำถามของพนักงานสอบสวนไม่แสดงข้อเท็จจริงให้พยานเห็นได้ชัดแจ้งว่าหากพยานตอบคำถามนั้นแล้วอาจทำให้พยานต้องถูกฟ้องคดีอาญาอย่างไร หรือการที่พนักงานสอบสวนใช้เทคนิควิธีเปลี่ยนแปลงรูปแบบคำถามไม่ถามพยานตรง ๆ หากพยานไม่พิจารณาคำถามอย่างรอบคอบระมัดระวัง หรือไม่มีความรู้ความเชียวชาญทางกฎหมายเพียงพอ พยานส่วนใหญ่ไม่สามารถประเมินได้ว่าการให้ถ้อยคำของตนจะก่อให้เกิดผลร้ายกับตัวเขาเองหรือไม่ เพียงไร[79]

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานเป็นผู้ต้องสงสัย เขามีโอกาสที่จะต้องถูกถามคำถามที่เชื่อมโยงกับการกระทำความผิดและให้ถ้อยคำปรักปรำตนเองมากกว่าพยานบุคคลทั่วไป ประกอบกับเขามีหน้าที่ต้องให้ถ้อยคำ ไม่มีสิทธิปฏิเสธไม่ให้การดังเช่นผู้ต้องหา รวมทั้งไม่มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ การไม่ตอบคำถามพนักงานสอบสวนต้องรับโทษทางอาญา กรณีที่ให้ถ้อยคำเป็นเท็จจะต้องรับผิดฐานให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จ ส่งผลให้ผู้ต้องสงสัยไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากต้องให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และหากถ้อยคำนั้นสามารถนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานยันเขาได้ในชั้นพิจารณาเมื่อภายหลังตกเป็นจำเลย ย่อมเป็นกรณีที่บุคคลถูกบังคับให้ต้องให้การปรักปรำตนเอง

จากปัญหาข้างต้น แม้กฎหมายบัญญัติให้เจ้าพนักงานต้องให้ความคุ้มครองบุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน โดยการแจ้งเตือนให้เขาทราบว่าเขามีเอกสิทธิ์ที่จำไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองก็ตาม แต่ก็คงไม่เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติได้เนื่องจาก กระบวนการการสอบปากคำบุคคลที่ไม่ได้รับการตรวจสอบอย่างเพียงพอ ประกอบกับพนักงานสอบสวนมีทัศนคติที่มุ่งเน้นการได้มาซึ่งข้อมูลที่จะใช้ชี้ตัวผู้กระทำความผิดมากกว่าการคุ้มครองสิทธิผู้ให้ถ้อยคำ รวมทั้งขาดบทลงโทษเจ้าพนักงานที่ฝ่าฝืนหน้าที่ที่เหมาะสม

---

[78] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 63*, p. 447.

[79] อุดม รัฐอมฤต, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25*, น.260.

4.5 แนวทางการแก้ปัญหากระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวน

จากการที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์สภาพปัญหากระบวนการให้ถ้อยคำของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนตามกฎหมายไทย มีประเด็นปัญหาต่าง ๆ ปรากฏหลายประการ และตามที่ได้ศึกษาหลักการตามกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับกระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลทั้งตามกฎหมายฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา พบว่ามีประเด็นที่สามารถนำมาปรับใช้กับกระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวนตามกฎหมายไทยได้แก่

หลักการดำเนินการสอบสวนโดยลับในชั้นสอบสวน ทั้งกฎหมายฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญมาก ถือได้ว่าเป็นหลักการสำคัญพื้นฐานในกระบวนการตรวจสอบความจริงเบื้องต้นเลยทีเดียว โดยมีการบัญญัติรับรองเรื่องดังกล่าวไว้อย่างชัดแจ้ง มีบทลงโทษตามกฎหมายหากมีการฝ่าฝืนหน้าที่รักษาความลับ ซึ่งตรงส่วนนี้ตามกฎหมายไทยยังไม่มีการบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ผู้เขียนเห็นว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้พยานบุคคลไม่อยากให้ความร่วมมือในการมาให้ถ้อยคำ เพราะกังวลว่าหากมีการเปิดเผยการมาเป็นพยานของตนจะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของพยาน ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสได้วางหลักเกี่ยวกับการอนุญาตให้มีการเปิดเผยข้อมูลการสอบสวนคดีอาญาได้ แต่เป็นกรณีที่จำเป็นและมีวัตถุประสงค์เฉพาะเท่านั้นคือ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง หรือเพื่อไม่ให้เกิดความวุ่นวายในสังคม โดยการเปิดเผยเจ้าพนักงานต้องไม่มีลักษณะที่แสดงความเชื่อมั่นว่าจะดำเนินคดีกับผู้ต้องหาได้อย่างแน่นอน[80] แต่ตามกฎหมายไทยไม่มีข้อจำกัดในลักษณะนี้ ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถแถลงข่าวเกี่ยวกับการสอบสวนคดีได้โดยไม่มีข้อจำกัด

ปัญหาการรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในฐานะพยาน ผู้เขียนเห็นว่าปัญหานี้เกิดขึ้นจากการที่กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติการสอบสวนผู้ต้องสงสัยโดยเฉพาะ ส่งผลให้ผู้ต้องสงสัยให้ถ้อยคำในฐานะพยาน จึงไม่ได้รับการคุ้มครองที่เหมาะสม ทั้งที่เขามีโอกาสที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ในภายหลัง อีกทั้งมุมมองของพนักงานสอบสวนต่อผู้ต้องสงสัยและพยานบุคคลมีความแตกต่างกัน กล่าวคือในการสอบสวนผู้ต้องสงสัย พนักงานสอบสวนมีความเชื่อเบื้องต้นอยู่ก่อนแล้วว่าเขาน่าจะรู้เห็นกับการกระทำความผิดทำ พนักงานสอบสวนจึงมุ่งสอบถามในประเด็นที่สงสัย แน่นอนว่าคำถามย่อมเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพื่อให้เชื่อมโยงกับตัวผู้ต้องสงสัยได้ เป็นลักษณะคำถามที่คำตอบ

---

[80] Code de procédure pénale Article 11

อาจใช้ปรักปรำผู้ต้องสงสัยได้ แตกต่างกับการสอบสวนพยานบุคคลที่พนักงานสอบสวนต้องการให้พยานเล่าถึงเหตุการณ์ หรือสิ่งที่พยานรับรู้มาเท่านั้นไม่มีคำถามลักษณะที่จะใช้เชื่อมโยงตัวพยานบุคคลกับความผิดอาญา ผู้ต้องสงสัยจึงมีโอกาสตกเป็นผู้ต้องหาและถูกฟ้องเป็นจำเลยได้

การที่ผู้ต้องสงสัยต้องมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานเพียงลำพัง โดยไม่มีการตรวจสอบการดำเนินการการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ประกอบกับทางปฏิบัติที่ไม่มีการแจ้งเตือนให้พยานทราบถึงเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองเมื่อมีคำถามเช่นนั้น และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ไม่มีบทบัญญัติห้ามรับฟังถ้อยคำที่เกิดขึ้นโดยเจ้าพนักงานฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับการสอบปากคำพยานโดยเฉพาะ ส่งผลให้ถ้อยคำที่เกิดขึ้นโดยที่พนักงานสอบสวนไม่แจ้งเตือนเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำปรักปรำตนเองสามารถรับฟังได้ ทั้งที่ถ้อยคำนั้นไม่ควรที่จะรับฟังพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องสงสัยในชั้นพิจารณาได้หากภายหลังเขาตกเป็นจำเลย เพราะไม่ใช้ถ้อยคำที่ให้โดยความสมัครใจ โดยทราบว่าตนมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำและได้สละเอกสิทธิ์นั้นโดยการให้การปรักปรำตนเอง เป็นกรณีต้องห้ามตามมาตรา 226 พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยไม่ชอบ

นอกจากนี้การสอบปากคำผู้ต้องสงสัยในฐานะพยาน หากใช้หลักการพิจารณาว่าพฤติการณ์ของพนักงานสอบสวนมีเจตนาที่จะไม่สอบสวนบุคคลในฐานะผู้ต้องหาและไม่ปฏิบัติตามตามมาตรา 134/1ถึง134/4 หรือไม่อาจไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นเจตนาของพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะกรณีที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าเขาอาจเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด เนื่องจากเป็นมุมมองความเห็นของพนักงานสอบสวนฝ่ายเดียว ว่ายังไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา และเป็นช่องว่างให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจเรียกตัวบุคคลผู้ต้องสงสัยตามมาตรา 133 วรรคหนึ่ง มาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน หากในชั้นพิจารณาปรากฏว่ากรณีดังกล่าวพนักงานสอบสวนสมควรที่จะแจ้งข้อกล่าวหาและสอบสวนจำเลยในฐานะผู้ต้องหาได้แล้ว กรณีนี้ถือว่าเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนจงใจหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา และส่งผลให้ถ้อยคำของจำเลยไม่สามารถรับฟังพิสูจน์ความผิดในชั้นพิจารณาได้

จากปัญหาข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าควรนำแนวทางการสอบสวนบุคคลก่อนตกเป็นผู้ต้องหาตามหลักกฎหมายสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศสและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 23 มาปรับใช้ โดยการกำหนดให้บุคคลที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าเขาไม่ใช่ผู้เสียหาย หรือพยานบุคคล แต่เป็นบุคคลที่มีข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ว่าเขาอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานแน่ชัดเพียงพอที่จะกล่าวหาและสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา และกรณีที่เจ้าพนักงานต้องการเรียกบุคคลที่มีผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษกล่าวหาว่ากระทำความผิด เมื่อพนักงานสอบสวนเรียกบุคคลนั้นมาสอบถามข้อเท็จจริง บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม เนื่องจากเขามี

ลักษณะที่แตกต่างจากบุคคลที่มาให้ถ้อยคำตามความรับรู้ของตนในฐานะพยาน ซึ่งผู้เขียนขอเสนอแนวทางดังนี้

แนวทางการกำหนดให้มีการตรวจสอบสถานะของบุคคลก่อนที่พนักงานสอบสวนจะเรียกบุคคลเข้ามาให้ถ้อยคำ เช่น ตามกฎหมายฝรั่งเศส ผู้พิพากษาไต่สวนจะไม่สอบสวนบุคคลที่ถูกพนักงานอัยการ หรือคู่ความฝ่ายแพ่งร้องขอให้เปิดการไต่สวนคดีในฐานะพยาน หากมีข้อมูลบ่งชี้ว่าเขาอาจเป็นผู้มีส่วนในการกระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานชัดเจเพียงพอที่จะสอบสวนบุคคลดังกล่าวในฐานะผู้ถูกไต่สวน(mis en examen) หรือผู้ต้องหา ผู้พิพากษาไต่สวนจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงเสียก่อนว่ามีพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอหรือไม่ โดยผู้พิพากษาไต่สวนสามารถสอบสวนบุคคลดังกลาวได้ในฐานะพยานต้องสงสัย

พยานต้องสงสัยจะได้รับความคุ้มครองพิเศษต่างจากการให้ถ้อยคำในฐานะพยาน โดยเฉพาะสิทธิที่จะมีทนายความเข้าร่วมในระหว่างการให้ถ้อยคำ ที่ถือเป็นข้อยกเว้นหลักการดำเนินการโดยลับในชั้นสอบสวน ทนายความเข้ามาในการสอบปากคำเพื่อให้ความช่วยเหลือพยานต้องสงสัยในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การชี้แจงข้อเท็จจริง การเสนอมุมมองเพิ่มเติม หรือข้อสังเกตที่น่าสนใจ ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปอย่างถูกต้อง มีความละเอียดรอบคอบมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ทนายความยังมีสิทธิร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง พยานหลักฐานได้ กรณีนี้ผู้เขียนเห็นควรที่จะนำมาปรับใช้กับการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวนตามกฎหมายไทย

แนวทางการกำหนดหน้าที่ และผลของการฝ่าฝืนหน้าที่แจ้งเตือนเอกสิทธิ์ แม้กฎหมายสหรัฐอเมริกาไม่ได้วางหลักให้พนักงานอัยการต้องแจ้งเตือนเอกสิทธิ์ให้พยานทราบก่อนการให้ถ้อยคำ แต่**<u>การไม่แจ้งเตือนพยานให้ทราบเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และภายหลังเขาถูกฟ้องตกเป็นจำเลยหากศาลพบว่า พนักงานอัยการไม่แจ้งเตือนเอกสิทธิ์ก่อการสอบสวนและพยานเป็นผู้ต้องสงสัย (target witness) ในขณะที่ดำเนินการสอบปากคำ จะส่งผลให้ถ้อยคำที่จำเลยให้ไว้ในชั้นสอบสวนไม่สามารถรับฟังได้และหากเป็นถ้อยคำที่สำคัญที่ใช้ในการพิจารณาคำสั่งฟ้อง (indictment) ของ Grand jury แล้วคำฟ้องต้องถูกยกเลิกไป</u>** ดังนั้นในทางปฏิบัติของพนักงานอัยการสหรัฐอเมริกาเพื่อป้องกันกรณีดังกล่าว พนักงานอัยการจะแจ้งเตือนพยานบุคคลให้ทราบเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองก่อน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นพยานบุคคล หรือ ผู้ต้องสงสัย (target witness)[81]

[81] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *supra note 63*, pp.452-453.

นอกจากนี้ควรนำหลักเกณฑ์การอนุญาตให้คู่กรณีนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาทางปกครองโดยมีบทบาทในด้านการให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ ช่วยชี้แจงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์กับคู่กรณีเมื่อคู่กรณีมีหน้าที่ต้องมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าหน้าที่ ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 23 ไม่เพียงแต่ให้สิทธิคู่กรณีที่จะนำทนายความเข้าร่วมการให้ถ้อยคำต่อเจ้าหน้าที่เท่านั้น แต่ยังให้สิทธิคู่กรณีสามมารถนำที่ปรึกษากฎหมายของตนเข้าร่วมการให้ถ้อยคำได้อีกด้วย เป็นการเปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถนำบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องมาให้ถ้อยคำซึ่งไม่จำกัดเฉพาะว่าจะต้องเป็นทนายความหรือผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายเท่านั้น ทำให้การให้ข้อเท็จจริงของคู่กรณีมีความละเอียดรอบคอบถูกต้องตรงกับความจริง เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมข้อเท็จจริงมากยิ่งขึ้น ซึ่งในกระบวนการให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานโดยเฉพาะเมื่อเขาเป็นบุคคลที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าอาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเขาควรได้รับโอกาสในการชี้แจงข้อเท็จจริง ในประเด็นที่พนักงานสอบสวนสงสัยอย่างเต็มที่เช่นกัน ในกรณีดังกล่าวผู้ต้องสงสัยจึงต้องการผู้เชี่ยวชาญ หรือที่ปรึกษาในเรื่องเฉพาะด้านนอกเหนือจากด้านกฎหมาย ในการช่วยชี้แจงหรือให้ข้อมูลที่มีความละเอียดซับซ้อน ข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางการเงิน หรือ ข้อมูลด้านบัญชี ดังนั้นนอกจากการอนุญาตให้ผู้ต้องสงสัยนำทนายความเข้าร่วมการสอบสวนแล้ว ควรวางหลักการอนุญาตให้ที่ปรึกษาของผู้ต้องสงสัยเข้าร่วมในการตอบคำถามเพื่อช่วยเหลือในการชี้แจงข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปอย่างรวดเร็วและถูกต้องตรงกับความจริงมากยิ่งขึ้น

แนวทางการอนุญาตผู้ต้องสงสัยนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำ การให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมในการสอบปากคำบุคคล จะกระทบต่อหลักการรักษาความลับของการสอบสวนที่ไม่ควรเปิดเผยการสอบสวนให้บุคคลที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องทราบหรือไม่ กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าการดำเนินการโดยลับมีเป้าหมายเพื่อให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างครบถ้วนและถูกต้องตรงกับความเป็นจริงทั้งในส่วนพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นความผิดและความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งทั้งประเทศฝรั่งเศสและ สหรัฐอเมริกาที่แม้จะยึดหลักการสอบสวนเป็นความลับ แต่ก็กำหนดข้อยกเว้นในกรณีจำเป็นเพื่อคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาก็สามารถเปิดเผยการสอบสวนให้บุคคลภายนอกทราบได้[82]

การให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของผู้ต้องสงสัย ส่งผลดีต่อการรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในชั้นสอบสวนว่ามีความน่าเชื่อถือ เนื่องจาก การสอบสวนผู้ต้องสงสัยมี

[82] Code de procédure pénale Article 11

ความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและการให้ถ้อยคำปรักปรำตนเอง การมีทนายความหรือที่ปรึกษาช่วยเหลือให้คำปรึกษาจะช่วยให้เข้าใจคำถามได้ดียิ่งขึ้น ช่วยตรวจสอบการดำเนินการของเจ้าพนักงานให้เป็นไปตามกฎหมาย แนะนำเกี่ยวกับการใช้สิทธิตามกฎหมาย และเป็นการรับรองได้ว่าหากผู้ต้องสงสัยให้ถ้อยคำที่ปรักปรำตนเองแล้วก็น่าจะเป็นกรณีที่ให้โดยความสมัครใจ โดยทราบผลของการสละเอกสิทธิ์ส่งผลให้ถ้อยคำนั้นสามารถใช้ยันผู้ต้องสงสัยได้ หากเขาถูกฟ้องคดีอาญา

นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนด้วย เนื่องจากผู้ต้องสงสัยควรมีโอกาสที่จะแสดงหรือชี้แจงข้อเท็จจริงในส่วนของตน หรือเบาะแสอื่น ๆเพื่อให้เจ้าพนักงานได้รับข้อเท็จจริงที่ถูกต้องชัดเจนมากขึ้น เพราะความสงสัยของพนักงานสอบสวนอาจเกิดจากความเข้าใจผิดพลาดจากความจริงก็ได้และเขาอาจไม่ใช่ผู้กระทำความผิด การที่เขาถูกสอบสวนเพียงลำพัง เขาอาจไม่สามารถให้ข้อมูลได้ชัดเจนมีเหตุผลเพียงพอ หรือแสดงมุมมองที่แตกต่างทำให้เห็นข้อบกพร่องในเรื่องที่เจ้าพนักงานสงสัยได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดในการรวบรวมพยานหลักฐานกระทบต่อการพิจารณาคดีในชั้นศาลและไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษได้ กรณีนี้จึงเป็นกรณียกเว้นหลักการสอบสวนโดยลับเพื่อการป้องกันไม่ให้เกิดการดำเนินคดีกับผู้บริสุทธิ์

แต่อย่างไรก็ตามการให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานควรมีหลักเกณฑ์ในด้านบทบาท หน้าที่ และข้อจำกัดที่แตกต่างจากการทำหน้าที่ทนายความในชั้นพิจารณา โดยการคำนึงถึงหลักการรักษาความลับ และ ความอิสระในการดำเนินการของเจ้าพนักงาน เพื่อไม่ให้เกิดความยากลำบากในการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งทั้งกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และ ฝรั่งเศสมีบทบัญญัติถึงสิทธิ หน้าที่ และข้อจำกัดต่าง ๆ ไว้เช่นกัน

จากปัญหากระบวนการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวน ผู้เขียนเห็นควรกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา การขาดความร่วมมือของบุคคลในการมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน และ ปัญหาการสอบปากบุคคลต้องสงสัยในชั้นสอบสวนดังนี้

4.5.1 กำหนดหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการสอบปากคำพยานบุคคล

จากปัญหาการขาดความร่วมมือจากพยานบุคคลในการมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน ให้ถ้อยคำเท็จหรือให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน รวมถึงการขาดความเข้าใจในหน้าที่ สิทธิและความรับผิดของตนทำให้ไม่ต้องการเข้ามาให้ข้อมูลกับพนักงานสอบสวน จากปัญหาดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่าควรเพิ่มเติมบทบัญญัติหลักเกณฑ์การดำเนินการโดยลับในชั้นสอบสวนให้มีความชัดเจน และ เพิ่มหน้าที่พนักงานสอบสวนแจ้งให้พยานทราบสิทธิหน้าที่และความรับผิดของพยาน

4.5.1.1 หลักการดำเนินการสอบสวนเป็นความลับ

เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนไทยใช้ระบบไต่สวน และยึดถือรูปแบบการดำเนินการโดยลับอยู่ก่อนแล้ว เพียงแต่ยังไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเท่านั้น ดังนั้น ผู้เขียนขอเสนอให้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์การดำเนินการสอบสวนโดยลับ เช่นเดียวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 11 โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย หลักการทั่วไปและข้อยกเว้นของการดำเนินการโดยลับ หน้าที่รักษาความลับการสอบสวนของเจ้าพนักงานผู้เกี่ยวข้องในการสอบสวน รวมถึงความรับผิดกรณีฝ่าฝืนหน้าที่ และแนวทางการให้ข้อมูลต่อสื่อมวลชนของเจ้าพนักงาน ดังนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ...

วรรคหนึ่ง “ กระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานให้ดำเนินการโดยลับ ยกเว้นกรณีที่จะเกิดผลเสียหายต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือมีกฎหมายบัญญัติเป็นอย่างอื่น

วรรคสอง บุคคลที่มีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีอาญามีหน้าที่รักษาความลับการสอบสวน หากฝ่าฝืนหน้าที่รักษาความลับจะต้องรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 323”

ส่วนแนวทางการเปิดเผยข้อมูลหรือให้ข่าวต่อสื่อมวลชนตามระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 30 ผู้เขียนเห็นว่าควร กำหนดให้มีการแถลงข่าวหรือให้สัมภาษณ์ของเจ้าพนักงานตำรวจต่อสื่อมวลชนเฉพาะกรณีจำเป็นเท่านั้น กล่าวคือ เป็นการจำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้องออกไปและเพื่อไม่ให้เกิดความวุ่นวายในสังคม ควรกำหนดให้มีการเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนโดยปราศจากตัดสินล่วงหน้าไม่ว่าจะมีพยานหลักฐานในการการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือไม่

4.5.1.2 กำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดของพยาน

การที่พยานบุคคลไม่ให้ความร่วมมือในการให้ถ้อยคำเนื่องจากพยานไม่ทราบว่าตนมีหน้าที่ตามกฎหมายต้องมาพบและให้ถ้อยคำ รวมทั้งไม่ทราบสิทธิต่าง ๆตามที่กฎหมายรับรองให้ ทั้งที่เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งให้พยานทราบก่อนการให้ถ้อยคำ ดังนั้น ควรบัญญัติให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พยานทราบก่อนการถามคำถาม ว่าพยานมีหน้าที่ต้องให้ถ้อยคำ พยานมีสิทธิที่จะให้การได้โดยสมบูรณ์ สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและปฏิบัติที่เหมาะสม และ สิทธิที่จะได้รับค่าป่วยการตามที่กฎหมายบัญญัติ การไม่มาตามหมายเรียก ไม่ให้ถ้อยคำ ให้ถ้อยคำเท็จหรือไม่สาบานปฏิญาณตน พยานมีความรับผิดตามกฎหมาย

4.5.2 กำหนดหลักเกณฑ์การอนุญาตให้พยานนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการสอบสวน

การเริ่มต้นการสอบสวนพนักงานสอบสวนยังรวบรวมพยานหลักฐานไม่ได้ชัดเจนเพียงพอ บุคคลที่เรียกมาให้ถ้อยคำ ตามมาตรา 133 อาจมีทั้งบุคคลที่ทราบข้อมูล พยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด เป็นบุคคลที่พนักงานสอบสวนทราบข้อมูลว่าเขาอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือเป็นบุคคลที่ถูกผู้เสียหายหรือผู้กล่าวโทษกล่าวหาว่ากระทำความผิด แต่ยังไม่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอที่จะกล่าวหาในฐานะผู้ต้องหา จึงหมายเรียกมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน แต่อย่างไรก็ตามมุมมองของเจ้าพนักงานต่อผู้ต้องสงสัย รวมทั้งประเด็นคำถามที่ใช้ถามผู้ต้องสงสัยมีลักษณะแตกต่างจากพยานบุคคลทั่วไป โดยเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เจ้าพนักงานสงสัยสามารถใช้ยืนยันความเกี่ยวข้องของผู้ต้องสงสัยกับการกระทำความผิดให้ชัดเจนขึ้น เป็นคำถามที่มีแนวโน้มที่การตอบคำถามนั้นผู้ต้องสงสัยจะให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง อีกทั้งที่สิ่งที่เจ้าพนักงานสงสัยอาจคลาดเคลื่อนไปจากความจริง หรือเป็นเรื่องที่ต้องใช้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้ความช่วยเหลือให้ข้อเท็จจริง ดังนั้นการที่ผู้ต้องสงสัยต้องให้ถ้อยคำในฐานะพยาน ต้องตอบคำถามพนักงานสอบสวนเพียงลำพัง ผู้ต้องสงสัยจึงไม่ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมและได้รับการช่วยเหลือที่เพียงพอ ก่อให้เกิดปัญหาการให้ถ้อยคำของผู้ต้องสงสัยที่ไม่ครบถ้วนส่งผลให้ได้พยานหลักฐานที่ไม่เพียงพอหรือไม่ตรงกับความจริง ซึ่งผู้เขียนขอเสนอแนวทางการแก้ปัญหาดังนี้

4.5.2.1 ให้สิทธิบุคคลนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำ

ควรวางหลักให้กระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลต้องดำเนินการโดยลับ ยกเว้นกรณีบุคคลที่มีข้อมูลบ่งชี้จากการสืบสวนว่าเขาอาจเป็นผู้มีส่วนในการกระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอมาให้ถ้อยคำหรือสอบถาม ให้เขามีสิทธินำทนายความเข้าร่วมการให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนได้

กรณีบุคคลที่ถูกเรียกมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานมีหน้าที่ต้องให้ข้อเท็จจริงในเรื่องที่มีความละเอียดซับซ้อน หรือ เรื่องทางเทคนิค ซึ่งพยานโดยลำพังไม่สามารถตอบคำถามข้อสงสัยของพนักงานสอบสวนได้ครบถ้วนถูกต้อง ดังนั้นควรอนุญาตให้พยานสามารถนำที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมการให้ถ้อยคำเพื่อให้ความช่วยเหลือได้

พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ทราบถึงสิทธิดังกล่าว ผู้ต้องสงสัยและพยาน อาจสละสิทธิไม่นำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานได้

4.5.2.2 บทบาททนายความและข้อจำกัดการให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการสอบปากคำ

การอนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการสอบปากคำในชั้นสอบสวน ให้สิทธิเฉพาะผู้ต้องสงสัยเท่านั้นพยานบุคคลไม่มีสิทธิให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการสอบปากคำ โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ และข้อยกเว้นการอนุญาตโดยคำนึงถึงหลักการรักษาความลับของการสอบสวนและความสงบเรียบร้อยในการสอบสวน ดังนี้

บทบาทของทนายความหรือที่ปรึกษา เนื่องจากการสอบสวนไม่มีรูปแบบการดำเนินคดีอย่างคู่พิพาท แต่เป็นการร่วมมือกันตรวจสอบความจริงระหว่างผู้สอบสวนกับผู้ถูกสอบสวน ดังนั้น ทนายความจะต้องไม่เป็นคู่พิพาทกับรัฐ และไม่อาจปิดบังข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อคดีคดีของรัฐ ดังนั้นควรกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ สิทธิหน้าที่ของทนายความในการเข้าร่วมการสอบปากคำผู้ต้องสงสัยดังนี้

1. ทนายความหรือที่ปรึกษามีหน้าที่อธิบายชี้แจงข้อสงสัยต่าง ๆเกี่ยวกับคำถามหรือ สิทธิต่าง ๆให้ผู้ต้องสงสัยทราบ ทนายความจะร้องขอให้พนักงานสอบสวนอธิบายแทนก็ได้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

2. ทนายความหรือที่ปรึกษามีหน้าที่ให้คำแนะนำในกรณีที่ทนายความเห็นว่า มีคำถามที่คำตอบใดคำตอบหนึ่งของผู้ต้องสงสัยอาจทำให้เขาต้องถูกฟ้องคดีอาญา เพื่อให้การใช้เอกสิทธิ์เป็นไปโดยชอบและเหมาะสม

3. ทนายความหรือที่ปรึกษามีสิทธิที่จะช่วยชี้แจง เพิ่มเติม ข้อเท็จจริงบางอย่างที่เห็นว่าผู้ต้องสงสัยยังให้ถ้อยคำที่ไม่ครบถ้วนหรือผิดพลาด รวมทั้งมีสิทธิแสดงความคิดเห็นเสนอมุมมอง หรือข้อสังเกตที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยทนายความสามารถให้ข้อมูลต่าง ๆเพิ่มเติมได้ภายหลังจากที่พนักงานสอบสวนได้สอบปากคำเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อไม่ให้เป็นการขัดขวางการสอบสวน

4. ในระหว่างการสอบปากคำ ทนายหรือที่ปรึกษาความห้ามทำการใด ๆที่เป็นการขัดขวางการให้ถ้อยคำและทำให้ให้ถ้อยคำไม่เป็นไปโดยอิสระ ไม่ว่าจะเป็นการตอบคำถามแทนผู้ต้องสงสัย หรือ การเขียนข้อความให้พยานอ่านเพื่อตอบคำถามของพนักงานสอบสวน

5. ทนายความหรือที่ปรึกษามีหน้าที่จะต้องรักษาความลับในการสอบสวน โดยไม่เปิดเผยข้อมูล พยานหลักฐาน หรือแนวทางการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ ที่ตนได้รับทราบมาระหว่างการร่วมฟังการสอบสวนให้บุคคลภายนอกในลักษณะที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงาน

ข้อยกเว้นการให้นำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการสอบปากคำ

พนักงานสอบสวนอาจปฏิเสธไม่อนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมฟังการสอบสวนได้หากปรากฏว่าจะเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของการสอบสวน ได้แก่

1.ทนายความหรือที่ปรึกษา เป็นผู้มีส่วนได้เสีย หรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เช่น เป็นผู้เสียหาย เป็นผู้ต้องหา หรือ เป็นผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดนั้น

2. การอยู่ร่วมในการสอบปากคำของทนายความหรือที่ปรึกษา มีแนวโน้มที่จะทำให้การให้ถ้อยคำของผู้ต้องสงสัยไม่เป็นไปอย่างอิสระ เพราะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของทนายความ

3. การทำหน้าที่ของทนายหรือที่ปรึกษาความมีลักษณะเป็นการขัดขวางการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ทำให้การสอบสวนดำเนินไปอย่างล่าช้า ขัดขวางการถามคำถามหรือการตอบคำถาม หรือสร้างความวุ่นวายทำให้การสอบสวนไม่เป็นไปตามระเบียบ

4. กรณีที่มีความจำเป็นเพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐาน การค้นหาความจริงเป็นไปอย่างเรียบร้อย มีประสิทธิภาพในการค้นหาตัวผู้กระทำความผิด จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการสอบสวนโดยไม่เปิดเผยต่อบุคคลภายนอกที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสอบสวน เพื่อคุ้มครองพยานหลักฐาน ป้องกันไม่ให้มีการยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน รวมทั้งเพื่อไม่ให้มีการเปิดเผยแนวทางการสอบสวนของพนักงานสอบสวนต่อสาธารณะ

5. กรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ไม่สามารถที่จะรอให้ทนายความหรือที่ปรึกษา

หากปรากฏกรณีดังกล่าวกรณีใดกรณีหนึ่งที่เป็นเหตุให้พนักงานสอบสวนปฏิเสธไม่ให้ทนายความหรือที่ปรึกษา เข้าร่วมการสอบปากคำของผู้ต้องสงสัยแล้ว พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องแจ้งเหตุผลที่ปฏิเสธให้ผู้ต้องสงสัยทราบ และการไม่อนุญาตดังกล่าวจะต้องเป็นการชั่วคราวเท่านั้น ทั้งนี้ต้องไม่ตัดสิทธิผู้ต้องสงสัยจะได้พบหรือปรึกษาทนายความก่อนสอบปากคำ พนักงานสอบสวนจะต้องบันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย และผู้ต้องสงสัยมีสิทธิที่จะตรวจสอบการไม่อนุญาตดังกล่าวได้โดยการโต้แย้งการไม่อนุญาตให้ทนายความเข้าฟังการสอบปากคำของตนต่อพนักงานอัยการได้

4.5.3 เพิ่มบทบัญญัติการรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ในฐานะพยาน

เนื่องจากบุคคลที่เจ้าพนักงานสงสัยว่าเขาอาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะกล่าวหาเขา ต้องเข้ามาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนในฐานะพยาน ซึ่งรูปแบบวิธีพิจารณาความในชั้นสอบสวนมีลักษณะการดำเนินการเป็นความลับ ผู้ให้ถ้อยคำต้องมาพบเจ้าพนักงานโดยลำพัง ทำให้ไม่มีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกว่าการดำเนินการ

สอบปากคำกระทำโดยถูกต้องตามหลักการกฎหมายหรือไม่ ทัศนคติและแนวทางการดำเนินการของพนักงานสอบสวนที่มุ่งเน้นคาดคั้นให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ โดยไม่ได้มุ่งให้ความคุ้มครองผู้ถูกสอบปากคำ ส่งผลให้เจ้าพนักงานละเลยไม่แจ้งเตือนเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองเมื่อมีคำถามเช่นนั้น ประกอบกับการไม่มีบทบัญญัติลงโทษเจ้าพนักงานที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการสอบปากคำพยานบุคคลตามกฎหมาย ทำให้ถ้อยคำที่เกิดขึ้นโดยไม่สมัครใจและได้มาโดยฝ่าฝืนหน้าที่ตามกฎหมายสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

แนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าว นอกจากการให้ทนายความเข้าร่วมการสอบปากคำจะช่วยตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ควรมีบทบัญญัติห้ามรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ในชั้นสอบสวนก่อนตกเป็นผู้ต้องหา หากผู้ต้องสงสัยไม่ได้รับการแนะนำปรึกษาทนายความหรือที่ปรึกษา และหากพนักงานสอบสวนฝ่าฝืนไม่แจ้งเตือนเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง เพื่อเป็นการลงโทษพนักงานสอบสวนที่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด และ ส่งผลให้ถ้อยคำที่ให้เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองเกิดขึ้นโดยความสมัครใจ มีความน่าเชื่อถือ สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานยันจำเลยในชั้นพิจารณาได้

บทที่ 5
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ปัจจุบันระบบการดำเนินคดีอาญาของนานาประเทศต่างใช้ระบบกล่าวหา ที่มีการแยกหน้าที่การสอบสวนฟ้องร้อง และ หน้าที่พิจารณาคดีออกจากกัน โดยให้มีองค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่แยกต่างหากจากกัน และยกฐานะของผู้ต้องหาและจำเลยเป็นประธานแห่งคดี[1] การเริ่มต้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เริ่มขึ้นภายหลังมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นหรือเมื่อมีการกล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น กระบวนการดำเนินคดีอาญาในชั้นต้นหรือการสอบสวนฟ้องร้องคดี เป็นการดำเนินการของเจ้าพนักงาน ได้แก่ พนักงานอัยการและเจ้าพนักงานตำรวจ เพื่อยืนยันข้อกล่าวหา หากข้อกล่าวหามีความน่าเชื่อถือเจ้าพนักงานจะได้ฟ้องคดีให้ศาลพิจารณาคดีต่อไป

การดำเนินคดีอาญาไม่ว่าในชั้นพิจารณาหรือชั้นสอบสวนใช้หลักการตรวจสอบค้นหาความจริงของเรื่อง ซึ่งการตรวจสอบความจริงมีความเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง การแสวงหาข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน และการพิสูจน์ข้อเท็จจริง การดำเนินคดีอาญาในชั้นต้นหรือกระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจึงเป็นไปเพื่อทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อได้รู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา[2] แสดงให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมข้อเท็จจริงพยานหลักฐานในลักษณะที่กว้างขวาง ครบทุกแง่มุมไม่เฉพาะพยานหลักฐานที่เป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ถูกกล่าวหาแต่เพียงแง่เดียว

ผู้มีอำนาจสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายไทยถือเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยเฉพาะ พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนได้เฉพาะกรณีที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น เหตุผลเนื่องมาจากประเทศไทยมีการแบ่งแยกอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องคดีออกจากกันอย่างเด็ดขาด ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมด พนักงานอัยการมีอำนาจเพียงพิจารณาพยานหลักฐานและมีคำสั่งฟ้องคดีตามสำนวนการสอบสวนเท่านั้น ส่งผลให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวน แสวงหาพยานหลักฐานได้อย่างมีอิสระโดยไม่มีข้อผู้กมัด แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบและกฎเกณฑ์ตามกฎหมาย

---

[1] คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 ปรับปรุงใหม่และแก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), น.62.

[2] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131

แม้พนักงานสอบสวนจะมีอิสระในการตรวจสอบค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา แต่การรวบรวมพยานหลักฐานพนักงานสอบสวนจะต้องเป็นกลางตามหลักภาวะวิสัยของการสอบสวน ไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแสดงข้อเท็จจริงพยานหลักฐาน ไม่ขัดขวางการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของทุกฝ่าย รวมทั้งต้องมีความละเอียดรอบคอบในการรวบรวมพยานหลักฐาน ดำเนินการด้วยความรวดเร็วจัดลำดับความสำคัญและแสวงหาพยานหลักฐานให้ได้มากที่สุด การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนนอกจากจะต้องใช้อำนาจหน้าที่ของตนอย่างเป็นธรรมทั้งในการรวบรวมพยานหลักฐานที่จะใช้ยันการกระทำความผิดและพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาแล้ว ยังต้องควบคู่ไปกับการให้ความเป็นธรรมในการใช้อำนาจที่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการสอบสวนทุกคนด้วย

หลักการสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการเริ่มต้นแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การนำหลักการดำเนินการโดยลับ (secrecy) ในชั้นสอบสวนมาใช้ แม้หลักการดำเนินการสอบสวนโดยลับจะเป็นแนวคิดจากการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน ซึ่งตรงข้ามกับหลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยของระบบกล่าวหาก็ตาม แต่ก็ได้ยอมรับว่าในกระบวนการเริ่มต้นการดำเนินคดีอาญาเช่นกระบวนการรวบรวมข้อเท็จจริง ตรวจสอบพยานหลักฐาน หากดำเนินการโดยลับแล้วย่อมจะได้ประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินการโดยเปิดเผยในหลายประการ กล่าวคือ การเปิดเผยแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานออกไปจะส่งผลให้ผู้กระทำความผิดรู้ตัวหลบหนีการจับกุม พยานหลักฐานถูกยักย้ายเปลี่ยนแปลง บิดเบือนข้อเท็จจริง ก่อให้เกิดอันตรายต่อพยานบุคคลทำให้พยานไม่กล้าเข้ามาให้ถ้อยคำเป็นพยานในคดี การเปิดเผยให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมการสอบสวนโดยไม่จำกัดยังส่งผลต่อความเป็นอิสระในการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานเกิดความล่าช้า หรือ กระทำการขัดขวางการสอบสวนโดยเฉพาะคดีความผิดที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล การดำเนินการสอบสวนเป็นความลับ ช่วยคุ้มครองไม่ให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานไม่ว่าจะในฐานะผู้เสียหาย พยานบุคคลและผู้ต้องสงสัย รวมถึงความน่าเชื่อถือของกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐาน เพราะหากภายหลังพบว่าไม่ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือเป็นการกลั่นแกล้งกล่าวหากันโดยไม่มีมูลความจริง การเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับพยานหลักฐาน ผู้เสียหาย พยานหรือผู้ต้องสงสัยย่อมทำให้เกิดการตัดสินไปก่อนล่วงหน้าว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง และมีพยานหลักฐานที่จะยันผู้ต้องสงสัยแล้ว ทั้งที่ข้อเท็จจริงยังไม่กระจ่างชัดเพียงพอ และยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเขากระทำความผิด

ดังนั้นทั้งในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (civil law) เช่นฝรั่งเศส สเปน และกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบจารีตประเพณี (common law) เช่นสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ต่างก็ยอมรับ

และนำหลักการดำเนินการโดยลับมาใช้ในกระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน รูปแบบของการหลักการสอบสวนโดยลับ มีสามประการคือ บุคคลที่เข้าร่วมการสอบสวนจะต้องเป็นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสอบสวนเท่านั้น การห้ามมิให้เปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน ไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานหรือ แนวทางการสอบสวนหากเปิดเผย มีบทลงโทษ และการเริ่มการสอบสวนเจ้าพนักงานจะเริ่มเมื่อใดก็ได้ไม่ต้องแจ้งให้บุคคลภายนอกทราบ รวมทั้งในการเรียกบุคคลมาสอบถามให้ข้อเท็จจริงเจ้าพนักงานไม่มีหน้าที่ต้องแจ้งให้ทราบว่าเจ้าพนักงานกำลังสอบสวนความผิดใด หรือบุคคลใดเป็นผู้ต้องหา[3]

อย่างไรก็ตามหลักการดำเนินการสอบสวนโดยลับก็ไม่ได้เป็นหลักการที่เด็ดขาดในตัวเอง กล่าวคือ การดำเนินการสอบสวนโดยลับมีขึ้นเพื่อให้กระบวนการตรวจสอบความจริง การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น ตามกฎหมายต่างประเทศ ทั้งสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส ที่ยอมรับหลักการดำเนินคดีโดยลับในชั้นสอบสวนต่างได้บัญญัติยกเว้นให้มีการเปิดเผยได้หากพิจารณาชั่งน้ำหนักประโยชน์ของการปิดเป็นความลับ กับ ประโยชน์ที่จะได้รับหากมีการเปิดเผยแล้ว การเปิดเผยการสอบสวนมีประโยชน์มากกว่า[4] โดยเฉพาะประโยชน์ต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ หรือในกรณีเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม[5]

จากการศึกษาหลักการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนพิจารณา ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย ผู้ศึกษาพบว่าการกระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของไทยยึดถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยลับเช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ เนื่องจาก พนักงานสอบสวนสามารถเริ่มการสอบสวนได้โดยไม่จำต้องมีผู้ต้องหาอยู่ร่วมในการสอบสวนด้วย[6] และตามระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานมีหลักการห้ามมิให้เจ้าพนักงานตำรวจเปิดเผยข้อมูลแนวทางการสอบสวน พยานหลักฐานหรือข้อมูลอื่น ๆที่อาจกระทบต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นต้น แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญาของไทย ไม่มีบทบัญญัติที่วางหลักเกี่ยวกับหลักการสอบสวนคดีอาญาโดยลับ บทลงโทษกรณีฝ่าฝืนหน้าทีรักษาความลับ รวมถึงข้อยกเว้นการดำเนินการโดยลับไว้

---

[3] ปกป้อง ศรีสนิท, “ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในวิธีพิจารณาความอาญา,” ใน ยืนหยัดบนหลักนิติธรรม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552), น.123.

[4] Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, Criminal Procedure, Third Edition, (St. Paul, Minn. : West Group, 2000), p.414

[5] Code de procédure pénale Article 11

[6] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 130

อย่างชัดแจ้ง ส่งผลให้การรวบรวมพยานหลักฐานไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร เช่น ปัญหาพยานบุคคลไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐในการให้ข้อมูลหรือพยานหลักฐาน พยานให้ข้อมูลไม่ครบถ้วนถูกต้องหรือให้ถ้อยคำเท็จ เพราะพยานเกรงว่าจะมีการเปิดเผยให้บุคคลภายนอกทราบถึงการเข้ามาเป็นพยานของตน และจะส่งผลให้พยานไม่ได้รับความปลอดภัย ปัญหาการขาดหลักเกณฑ์การอนุญาตหรือข้อยกเว้นการอนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมการสอบปากคำพยานบุคคล พนักงานสอบสวนจึงมีอิสระที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้บุคคลใดเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้

ในกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ยืนยันข้อกล่าวหาในคดีอาญา พยานบุคคลมีความสำคัญมากที่สุดและไม่อาจขาดได้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง อำนาจเรียกบุคคลมาสอบปากคำของพนักงานสอบสวนปรากฏตาม บทบัญญัติมาตรา 133 วรรคหนึ่ง “พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้“ จากบทบัญญัติเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนตามกฎหมายไทยมีอำนาจเรียกบุคคลมาสอบถามได้ค่อนข้างกว้างขวาง ไม่ถูกจำกัดหากเจ้าพนักงานเห็นว่าเขาสามารถให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์แก่คดีได้ แม้บุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานบ่งชี้ได้ชัดเจนก็ตาม

เมื่อบุคคลถูกหมายเรียกให้มาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนแล้ว ถือเป็นหน้าที่จะต้องมาตามหมายเรียก พยานมีหน้าที่ให้ถ้อยคำตามความเป็นจริงไม่มีสิทธิปฏิเสธการตอบคำถาม รวมถึงมีหน้าทีต้องสาบานหรือปฏิญาณตนหากฝ่าฝืนหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดพยานอาจมีความรับผิดอาญา แม้พยานได้รับสิทธิต่าง ๆแต่ก็เป็นสิทธิที่มีขึ้นเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่พยานบุคคลในการมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวน เช่น สิทธิที่จะให้ถ้อยคำโดยปราศจากการขัดขวาง สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม และสิทธิที่จะได้รับค่าป่วยการตามที่กฎหมายกำหนด

อย่างไรก็ตามแม้บุคคลจะมีหน้าที่ต้องให้ความช่วยเหลือรัฐโดยการมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน แต่ในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์เขาย่อมมีสิทธิที่จะไม่ถูกกระทำการใด ๆ ที่เป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขา ดังนั้นในกระบวนการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน การที่ต้องตอบคำถามที่เป็นการปรักปรำตนเองโดยไม่สามารถปฏิเสธได้เนื่องจากการปฏิเสธหรือให้ถ้อยคำเท็จพยานอาจมีความรับผิดถือว่าเป็นการให้ถ้อยคำที่ฝืนความรู้สึกของพยานเป็นถ้อยคำที่ไม่ได้เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ และเป็นการกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพยาน รัฐจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อรัฐโดยการกำหนดข้อยกเว้นหน้าที่ของพยานบุคคลโดยการให้เอกสิทธิ์แก่พยานบุคคลที่จะไม่ตอบคำถามที่อาจทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา (privilege against self-incrimination) ถือเป็นเหตุยกเว้นหน้าที่ตอบคำถามของพยานบุคคล

อย่างไรก็ตามเอกสิทธิ์ยกเว้นหน้าที่ตอบคำถามดังกล่าวของพยานบุคคลไม่เป็นสิทธิเด็ดขาด พยานอาจสละเอกสิทธิ์โดยไม่ยกขึ้นกล่าวอ้างและให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองได้ การให้ถ้อยคำที่เป็นการปรักปรำตนเองของพยานจะถือว่าเป็นการให้ถ้อยคำโดยสมัครใจก็ต่อเมื่อ พยานได้ทราบว่าตนมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองและพยานเข้าใจถึงผลของสละเอกสิทธิ์นั้น ดังนั้นเพื่อรับรองว่าพยานบุคคลได้ทราบและมีความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสิทธิ์ของตน มาตรา 133 วรรค 2 พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยพยานบุคคลในหมวด 2 ว่าด้วยพยานบุคคล มาตรา 234 วางหลักให้ศาลเตือนพยานเมื่อมีคำถามที่อาจเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนจึงมีหน้าที่ต้องเตือนพยานบุคคลเมื่อมีคำถามที่อาจเป็นปฏิปักษ์ต่อพยาน

การที่กฎหมายได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยพยานบุคคลในชั้นพิจารณา แต่การสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานในชั้นสอบสวนมีความแตกต่างจากกระบวนการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นพิจารณาในหลายด้าน

กระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นก่อนพิจารณา พนักงานสอบสวนมีอำนาจอย่างกว้างขวางที่จะเรียกบุคคลเข้ามาสอบถาม หากเห็นว่าเขาน่าจะให้ถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับกากระทำความผิดได้ การสอบสวนเบื้องต้นพนักงานสอบสวนไม่ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดอย่างแน่ชัดและยังไม่สามารถระบุตัวผู้กระทำความผิดได้ ดังนั้นการเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานตามมาตรา 133 จึงอาจมีทั้งบุคคลที่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดในฐานะพยานบุคค และ ผู้กระทำความผิดปะปนอยู่ด้วย โดยเฉพาะบุคคลที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าอาจเป็นผู้กระทำความผิดเนื่องจากมีเหตุน่าสงสัยบางประการแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอที่จะกล่าวหาเขาในฐานะผู้ต้องหา ส่งผลให้ต้องเรียกบุคคลนั้นมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในประเด็นที่เจ้าพนักงานสงสัย และช่วยแก้ไขความเข้าใจที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนของพนักงานสอบสวน

ตามหลักการดำเนินการโดยลับในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนไม่ต้องแจ้งให้พยานทราบถึงข้อเท็จจริงใด ๆให้พยานทราบ ส่งผลให้พยานบุคคลไม่ทราบข้อเท็จจริงในประเด็นที่กำลังสอบสวน ไม่ทราบว่าบุคคลใดเป็นผู้ต้องหา การสอบสวนที่ไม่เปิดเผยพยานบุคคลต้องเข้ามาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนเพียงลำพัง บุคคลที่มาให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวนแม้เขามาให้ถ้อยคำในฐานะพยานเขาอาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในภายหลังได้ เพราะพนักงานสอบสวนที่เรียกพยานมาให้ถ้อยคำมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญากับพยานได้ จากสภาพของการสอบสวนที่มีลักษณะเป็นสภาพบังคับพยานมีหน้าที่ต้องให้ถ้อยคำ ทัศนคติของพนักงานสอบสวนต่อผู้มาให้ถ้อยคำในชั้นสอบสวนโดยเฉพาะบุคคลที่เจ้าพนักงานเห็นว่าเขาอาจเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด เจ้า

พนักงานอาจกดดันให้ให้ถ้อยคำหรือตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับข้อสงสัย ถ้อยคำที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิด หรือถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง แตกต่างจากพยานทั่วไปที่มาให้ข้อเท็จจริงตามความรับรู้ของตนเท่านั้นโดยไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

การที่บุคคลที่พนักงานสอบสวนเรียกบุคคลมาสอบถามในฐานะพยาน ทั้งที่ถูกตั้งข้อสงสัยว่าเขาอาจเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือผู้กระทำความผิด และเขาอาจถูกพนักงานสอบสวนกล่าวหา ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยหลังจากการให้ถ้อยคำในฐานะพยาน ส่งผลให้ผู้ต้องสงสัยไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในด้านต่าง ๆดังเช่นบุคคลผู้ถูกกล่าวหา ได้แก่สิทธิที่จะไม่ให้การ สิทธิที่จะทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความและให้ทนายความหรือผู้ที่ตนไว้วางใจเข้าร่วมการสอบปากคำ ผู้ต้องสงสัยมีหน้าที่จะต้องให้ถ้อยคำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้เขาจะมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองและพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องแจ้งเตือนเอกสิทธิ์ก็ตาม แต่กระบวนการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานที่ดำเนินการเป็นความลับ ทำให้ไม่อาจตรวจสอบได้ว่าพนักงานสอบสวนได้แจ้งเตือนพยานให้ทราบถึงเอกสิทธิ์แล้วหรือไม่ หากมีการแจ้งเตือนก็ไม่ทราบได้ว่าพยานมีความเข้าใจเอกสิทธิ์และผลของการสละเอกสิทธิ์เพียงไร

การให้ถ้อยคำของบุคคลที่พนักงานสอบสวนในฐานะพยาน ผู้ต้องสงสัยไม่มีโอกาสที่จะแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ตนเพื่อแก้ข้อสงสัยหรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของพนักงานสอบสวนได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากผู้ต้องสงสัยไม่ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในหลาย ๆ ด้าน เช่น ไม่ได้รับแจ้งให้ทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอย่างเพียงพอ และ ต้องให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนเพียงลำพังโดยไม่มีที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความแนะนำให้ความช่วยเหลือ ส่งผลให้ผู้ต้องสงสัยในกรณีที่เขาไม่ใช่ผู้กระทำความผิด ไม่สามารถแสดงข้อเท็จจริงแก้ไขข้อสงสัยของพนักงานสอบสวน ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน รอบด้าน หรือไม่อาจแสดงข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม ทำให้การตรวจสอบความจริงในชั้นสอบสวนมีความบกพร่องผิดพลาดไปจากความจริง

นอกจากนี้การสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวนยังส่งผลกระทบในด้าน การรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในฐานะพยานในชั้นสอบสวนว่าจะรับฟังได้เพียงไร แม้ตามบทบัญญัติมาตรา 134 ถึง 134/4[7] จะแสดงให้เห็นว่าถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในชั้นสอบส่วนจะต้องเป็นถ้อยคำที่เกิดขึ้นภายหลังจากมีการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิต่าง ๆตามมาตรา 134/4วรรคหนึ่ง หรือได้ดำเนินการตามสิทธิ

---

[7] ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, <u>คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน พยานหลักฐานที่ต้องห้ามมิให้รับฟัง</u>, พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2557), น.67

ตามมาตรา 134/1 ถึง 134/3แล้ว ซึ่งจะต้องเป็นคำให้การในฐานะผู้ต้องหานั่นเอง ถ้อยคำที่จำเลยให้ไว้ในฐานะพยานไม่สามารถรับฟังได้โดยเด็ดขาด เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบตามมาตรา 226

แต่อย่างไรก็ตามมีแนวคิดที่เห็นว่าถ้อยคำที่จำเลยให้ไว้ในฐานะพยานสามารถรับฟังได้ในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่มีเจตนาหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งเตือนสิทธิในฐานะผู้ต้องหา เนื่องจากไม่ทราบหรือไม่มีมูลเหตุที่เห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด จึงได้สอบปากคำในฐานะพยาน เมื่อสอบปากคำแล้วต่อมาพบหลักฐานอื่นบ่งชี้ให้เห็นว่าน่าจะเป็นคนร้าย ประกอบกับพบพิรุธในการสอบปากคำในฐานะพยานจึงได้ดำเนินการสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาอีกครั้ง โดยแจ้งสิทธิตามกฎหมายทุกประการ กรณีนี้ถือว่าคำให้การของจำเลยในฐานะพยานเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นและได้มาโดยชอบ สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้[8] ตามความเห็นนี้การพิจารณาว่าพนักงานสอบสวนมีเจตนาจงใจหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่ เป็นการพิจารณาจากความเห็นของพนักงานสอบสวนเพียงฝ่ายเดียวจึงเปิดช่องให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจเรียกบุคคลเข้ามาให้ถ้อยคำในฐานะพยานได้อย่างอิสระ ซึ่งบางกรณีไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างแน่ชัดว่าพนักงานสอบสวนจงใจหลีกเลี่ยงหรือไม่

นอกจากนี้ การที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่มีบทบัญญัติห้ามรับฟังถ้อยคำของพยานที่ให้โดยพนักงานสอบสวนไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสอบปากคำพยานไว้โดยชัดแจ้ง โดยเฉพาะกรณีที่พนักงานสอบสวนฝ่าฝืนหน้าที่ไม่แจ้งเตือนให้พยานทราบว่าเขามีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองเมื่อมีคำถามเช่นนั้น ส่งผลให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองของจำเลยในชั้นสอบสวนก่อนที่จะตกเป็นผู้ต้องหาใช้รับฟังได้ ถึงแม้พยานจะได้รับความคุ้มครองสิทธิปฏิเสธไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองและพนักงานสอบสวนต้องดำเนินการแจ้งเตือนพยานบุคคลเมื่อมีคำถามที่พยานบุคคลอาจให้การปรักปรำตนเองก็ตาม แต่การดำเนินการสอบสวนที่เป็นความลับโดยเฉพาะบุคคลที่ถูกหมายเรียกมาให้ถ้อยคำเป็นบุคคลที่เจ้าพนักงานสงสัยว่าอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่ยังไม่มีหลักฐานเพียงพอ ต้องตอบคำถามซึ่งสามารถใช้เชื่อมโยงกับความผิดหรือใช้โทษกับตนเองได้ รวมถึงต้องให้ถ้อยคำเพียงลำพังไม่มีสิทธิที่จะมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้าร่วมการสอบปากคำ ทำให้ไม่อาจตรวจสอบได้ว่าพนักงานสอบสวนได้แจ้งเตือนพยานหรือไม่ และแม้พนักงานสอบสวนจะได้แจ้งให้พยานทราบถึงเอกสิทธิ์ ก็ไม่อาจทราบได้ว่าพยานได้

---

[8] จรัญ ภักดีธนากุล, กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร: กรุงสยาม พับลิชชิ่ง, 2556), น.325-326

เข้าใจถึงผลของการสละเอกสิทธิ์เพียงพอที่จะทำให้การให้ถ้อยคำที่ปรักปรำตนเองเกิดขึ้นโดยความสมัครใจหรือไม่

แนวทางการแก้ไขปัญหา จากที่ได้ศึกษากฎหมายต่างประเทศ ผู้เขียนพบว่าการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นก่อนพิจารณาโดยการให้บุคคลเข้ามาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน ตามกฎหมายประเทศฝรั่งเศสในกระบวนการสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน หากบุคคลที่ยังไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาหรือผู้ถูกไต่สวน บุคคลดังกล่าวจะไม่ถูกสอบสวนในฐานะพยานบุคคล แต่จะถูกสอบสวนในฐานะพยานต้องสงสัย (témoin assisté) โดยพยานต้องสงสัยมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ มีสิทธิที่จะให้ทนายความช่วยเหลือในระหว่างให้ถ้อยคำ ทนายความมีสิทธิที่จะทราบข้อมูลในสำนวนการสอบสวนและมีสิทธิช่วยพยานต้องสงสัยชี้แจงข้อเท็จจริงรวมทั้งมีสิทธิที่จะแสดงข้อเท็จจริงเพื่อให้ผู้พิพากษาดำเนินการไต่สวนเพิ่มเติม ซึ่งทนายความจะช่วยให้บุคคลที่ถูกเจ้าพนักงานสงสัย มีโอกาสที่จะชี้แจงข้อเท็จจริง นำเสนอพยานหลักฐาน หรือข้อสังเกตุต่าง ๆ ที่เจ้าพนักงานตำรวจมองข้ามไปเพื่อแก้ข้อสงสัย และอาจเป็นพยานหลักฐานยืนยันความบริสุทธิ์ของพยานต้องสงสัย ซึ่งจะช่วยขจัดข้อผิดพลาดในกระบวนการสอบสวน

ส่วนในกฎหมายสหรัฐอเมริกา ได้มีการแบ่งสถานะบุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อ Grand jury โดยแบ่งเป็น พยานบุคคล และ บุคคลที่พนักงานอัยการเห็นว่าน่าจะเป็นผู้กระทำผิด เรียกว่า target witness ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 5th Amendment บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะยกเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองขึ้นอ้าง ในกระบวนการสอบสวนโดย Grand Jury แม้ไม่ได้วางหลักให้พนักงานอัยการต้องแจ้ง พยานบุคคลและ target witnessให้ทราบถึงเอกสิทธิ์ก็ตาม แต่หากภายหลังพยานบุคคลถูกฟ้องคดีและศาลพบว่าการให้ถ้อยคำในการสอบสวนของ Grand jury พยานมีสถานะเป็น target witness แล้วพนักงานอัยการไม่แจ้งให้พยานทราบว่าเขามีเอกสิทธิ์ไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ถ้อยคำที่ให้ในฐานะพยานจะรับฟังไม่ได้ หรืออาจส่งผลให้ต้องยกคำอนุญาตให้ฟ้องคดี นอกจากนี้การให้ถ้อยคำของพยาน และ target witness ในชั้นสอบสวน พยานมีสิทธิที่จะปรึกษาทนายความ โดยทนายความอาจให้คำปรึกษานอกห้องที่ทำการสอบสวนหรืออาจอยู่ร่วมในการสอบสวนก็ได้เช่นในกรณี target witness

สำหรับกระบวนการให้ถ้อยคำของคู่กรณีในกระบวนการพิจารณาทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 คู่กรณีมีสิทธิที่จะนำทนายความ หรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมการให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานได้เช่นกัน เพื่อให้ทนายความหรือที่ปรึกษาช่วยชี้แจงข้อเท็จจริง เนื่องจากลำพังเพียงคู่กรณีอาจให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน หรือในกรณีที่ต้องใช้ความรู้ทางกฎหมายเฉพาะด้าน ทำให้คู่กรณีได้รับความสะดวกมากขึ้นและคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีอีกทางหนึ่ง

จากการศึกษาผู้เขียนเห็นว่า ควรอนุญาตให้บุคคลที่ต้องให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานก่อนตกเป็นผู้ต้องหา นำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาให้ความช่วยเหลือในการชี้แจงข้อเท็จจริง แนะนำการใช้สิทธิต่าง ๆ ของพยาน และตรวจสอบความถูกต้องของการสอบปากคำ เช่นเดียวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส กระบวนการสอบสวนโดย grand jury ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และการให้ถ้อยคำของคู่กรณี ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เนื่องจากตามหลักการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน นอกจากพนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการกระทำความผิดและบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว ยังมีหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงเพื่อแสดงให้เห็นความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาด้วย ซึ่งเป็นไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา 131 การที่พนักงานสอบสวนสงสัยว่าบุคคลหนึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องหรืออาจได้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนก็ควรที่จะค้นหาข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นความบริสุทธ์ของเขาด้วยเช่นกันเพื่อเป็นการยืนยันว่าข้อสงสัยของพนักงานสอบสวนมีความน่าเชื่อถือ ป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้แม้ผู้ต้องสงสัยยังไม่ตกเป็นผู้ต้องหาโดยนิตินัยเนื่องจากยังไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะกล่าวหาเขาตาม ป.วิ.อ. มาตรา 134 แต่เขาเป็นบุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิดแล้วโดยพฤตินัย จึงมีสิทธิที่จะแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ตนเพื่อแก้ข้อสงสัย ความเข้าใจที่ผิดหลงของพนักงานสอบสวนเช่นกัน ดังนั้นการให้ทนายความเข้าร่วมการสอบปากคำบุคคลในฐานะพยานกรณีที่เจ้าพนักงานสงสัยว่าเขาอาจเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดจึงมีความจำเป็น เพื่อให้การตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นไปอย่างครบถ้วนรอบด้าน ป้องกันข้อผิดพลาด คุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกกล่าวหา

การอนุญาตให้บุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยานในชั้นสอบสวนมีสิทธินำที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมการให้ถ้อยคำเพื่อช่วยชี้แจงข้อเท็จจริง ที่มีความยุ่งยากซับซ้อน หรือเป็นเรื่องเฉพาะทางจำเป็นที่จะต้องมีผู้ช่วยชี้แจง แสดงข้อเท็จจริง เช่นเดียวกับสิทธิของคู่กรณีตาม พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 23 จะช่วยให้การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนมีความถูกต้อง ครบถ้วน รอบด้านยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การอนุญาตให้ผู้ต้องสงสัยได้พบปรึกษาทนายความหรือที่ปรึกษา หรืออนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าฟังการสอบปากคำของผู้ต้องสงสัยในฐานะพยาน ช่วยแก้ปัญหาการรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในฐานะพยาน เนื่องจากถ้อยคำที่จำเลยให้ไว้ในชั้นสอบสวนจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาได้หรือไม่ ต้องพิจารณาตามหลักการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาที่มีหลักการสำคัญคือ การให้โอกาสจำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดย

คำนึงถึงเสรีภาพของจำเลยที่มีอยู่ตามกฎหมาย[9] ซึ่งถ้อยคำของจำเลยในฐานะพยานหากเป็นถ้อยคำที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยชอบแล้ว กล่าวคือ เป็นถ้อยคำที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจของจำเลย เช่นจำเลยได้ทราบว่าตนมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำ เข้าใจถึงผลของการให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง รวมทั้งได้รับคำแนะนำช่วยเหลือจากทนายความหรือที่ปรึกษาแล้ว ถ้อยคำต่าง ๆ โดยเฉพาะถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ก็ควรที่จะรับฟังถ้อยคำนั้นได้แม้เป็นการให้ถ้อยคำในฐานะพยาน

อย่างไรก็ตาม การอนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้าร่วมในกระบวนการสอบสวนกรณีนี้ ไม่ขัดกับหลักการรักษาความลับการสอบสวนเพราะ เป็นการให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาเพื่อทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปโดยถูกต้องตามหลักการตรวจสอบความจริง เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และเป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน ดังนั้นจึงถือเป็นข้อยกเว้นหลักการดำเนินการเป็นความลับในชั้นสอบสวน แต่อย่างไรก็ตามควรกำหนดบทบาท หน้าที่รักษาความลับการสอบสวน และข้อจำกัดสิทธิการให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการสอบสวนด้วยเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการสอบสวน

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ปัญหากระบวนการสอบปากคำพยานตามกฎหมายไทย ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาพยานบุคคลขาดความร่วมมือในการมาให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน และปัญหาการให้ถ้อยคำของบุคคลที่อาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือถูกฟ้องเป็นจำเลยและการรับฟังถ้อยคำที่ให้ไว้ในฐานะพยาน ดังต่อไปนี้

5.2.1 เพิ่มหลักเกณฑ์พื้นฐานเกี่ยวกับการสอบปากคำพยานบุคคลในชั้นสอบสวน

ปัญหาการขาดความร่วมมือจากพยานบุคคล เกิดขึ้นจากการขาดหลักเกณฑ์การดำเนินการโดยลับในชั้นสอบสวนและพยานขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่และความรับผิดของตน ดังนั้นผู้เขียนเห็นควรเพิ่มเติมหลักการพื้นฐานดังนี้

---

[9] อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), น.222

5.2.1.1 วางหลักการดำเนินการโดยลับในชั้นสอบสวน

กำหนดหลักการพื้นฐานของการสอบสวนว่าจะต้องกระทำโดยลับ ยกเว้นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานมีหน้าที่รักษาความลับไม่เปิดเผยข้อมูล พยานหลักฐาน แนวทางการรวบรวมพยานหลักฐาน และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในระหว่างการสอบสวน หากฝ่าฝืนหน้าที่รักษาความลับจะมีความรับผิดตามกฎหมาย

การแถลงข้อข้อเท็จจริงอยู่ในระหว่างการสอบสวนต่อสาธารณะโดยเจ้าพนักงาน จะต้องเป็นกรณีจำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายการบิดเบือนข้อเท็จจริง หรือเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ทั้งนี้เจ้าพนักงานต้องไม่แถลงข้อเท็จจริงในลักษณะที่ยืนยันว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะเอาผิดกับผู้ต้องหา

5.2.1.2 แจ้งให้พยานทราบถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดของพยาน

ให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งให้พยานเข้าใจถึง หน้าที่ของพยานที่จะต้องให้ถ้อยคำตอบคำถามตามความเป็นจริง รวมทั้งความรับผิดหากพยานไม่ให้ความร่วมมือหรือให้ถ้อยคำเท็จ นอกจากนี้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิต่าง ๆตามที่กฎหมายกำหนดให้พยานทราบด้วย

5.2.2 เพิ่มหลักเกณฑ์การอนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำของพยานในชั้นสอบสวน

ปัญหาการให้ถ้อยคำของบุคคลที่อาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือถูกฟ้องเป็นจำเลยและการรับฟังถ้อยคำที่ให้ไว้ในฐานะพยาน เกิดขึ้นจากกฎหมายไทยให้อำนาจพนักงานสอบสวนเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานได้อย่างอิสระทำให้บุคคลที่อาจตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยภายหลังได้รับการปฏิบัติไม่เหมาะสม ส่งผลต่อการรับฟังถ้อยคำ ดังนั้นผู้เขียนของเสนอแนวทางการแก้ปัญหาดังนี้

5.2.2.1 กำหนดให้บุคคลต่อไปนี้นำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมการให้ถ้อยคำได้

1. บุคคลที่มีข้อมูลบ่งชี้จากการสอบสวนเบื้องต้นว่ามีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแต่ยังไม่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอที่จะแจ้งข้อกล่าวหา และทำการสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา

2. บุคคลที่มาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน ในกรณีที่เห็นว่าตนไม่สามารถชี้แจงข้อเท็จจริง หรือ แสดงพยานหลักฐานได้ถูกต้องครบถ้วน เนื่องจากข้อเท็จจริงมีความละเอียด

ซับซ้อน เป็นเรื่องเฉพาะทางที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ จำเป็นต้องมีที่ปรึกษาช่วยเหลือให้คำแนะนำและช่วยชี้แจงข้อเท็จจริง

5.2.2.2 กำหนดขอบเขตการอนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำ

พนักงานสอบสวนจะไม่อนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการสอบปากคำได้หากปรากฏเหตุดังต่อไปนี้

1. ทนายความหรือที่ปรึกษามีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เช่น เป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้ต้องสงสัย

2. ทนายความหรือที่ปรึกษาทำให้การให้ถ้อยคำของพยานไม่เป็นอิสระ

3. ทนายความหรือที่ปรึกษาขัดขวางการสอบสวน ทำให้ล่าช้าหรือไม่เป็นไปตามระเบียบ

4. กรณีเพื่อความจำเป็นเพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐาน การค้นหาความจริงเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จำเป็นต้องสอบสวนโดยไม่เปิดเผยเพื่อคุ้มครองพยานหลักฐาน

5. กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนไม่อาจรอทนายความหรือที่ปรึกษาได้

พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ผู้ให้ถ้อยคำทราบถึงเหตุผลในการไม่อนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมการให้ถ้อยคำ การไม่อนุญาตต้องเป็นการชั่วคราว และผู้ให้ถ้อยคำมีสิทธิโต้แย้งการไม่อนุญาตต่อพนักงานอัยการ

5.2.2.3 กำหนดบทบาทของทนายความหรือที่ปรึกษา

1. ทนายความหรือที่ปรึกษามีหน้าที่อธิบายชี้แจงข้อสงสัยให้ผู้ถูกสอบสวน

2. ทนายความหรือที่ปรึกษามีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่พยานกรณีที่มีคำถามที่ผู้ต้องสงสัยอาจให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

3. ทนายความหรือที่ปรึกษาสามารถชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมหรือเสนอมุมมองที่เป็นประโยชน์ในการค้นหาความจริง เบาะแสหรือข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับคดี

4. ทนายความหรือที่ปรึกษาห้ามทำการใด ๆ ที่จะขัดขวางการให้ถ้อยคำของผู้ต้องสงสัยหรือพยาน ห้ามตอบคำถามแทนหรือเขียนข้อความให้อ่าน

5. ทนายความหรือที่ปรึกษามีหน้าที่ต้องรักษาความลับการสอบสวน หากเปิดเผยต้องรับโทษ

5.2.3 เพิ่มเติมแนวทางการรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ในฐานะพยาน

เนื่องจากปัญหาการขาดหลักเกณฑ์การรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ให้ไว้ในฐานะพยาน และไม่มีบทกำหนดลงโทษพนักงานสอบสวนที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดเรื่องการสอบปากคำพยานบุคคล เห็นสมควรที่จะดำเนินการแก้ไขดังนี้

ถ้อยคำที่จำเลยให้ไว้ในชั้นสอบสวนหากเป็นถ้อยคำที่เป็นการปรักปรำตนเอง จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานยันจำเลยในชั้นพิจารณาได้ต่อเมื่อ พนักงานสอบสวนได้แจ้งเตือนให้จำเลยทราบเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และแจ้งว่าถ้อยคำอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณา รวมทั้งจำเลยได้ให้ถ้อยคำนั้นโดยได้รับคำปรึกษาจากทนายความ

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

กองวิชาการ. กรมตำรวจ. ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี เล่ม 2 ตอน 1 ประเภทบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, 2540.

กุลพล พลวัน. การบริหารกระบวนการยุติธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น : หจก.ไรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, 2548.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์และคณะ. สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย. ชุดศึกษาวิจัย พัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529.

เข็มชัย ชุติวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2557.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้ง 8 ปรับปรุงใหม่และแก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.

_____. ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551.

_____. วิ.อาญา วิพากษ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552.

จรัญ ภักดีธนากุล. กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: กรุงสยาม พับลิชชิ่ง, 2556.

ชาติ ชัยเดชสุริยะ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549.

ชัยเกษม นิติสิริ. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 สอบสวน. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551.

ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.

ธานิศ เกศวพิทักษ์. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : กรุงสยาม พับลิชชิ่ง, 2557.

ธีสุทธิ์ พันธ์ฤทธิ์. การสอบสวน. พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2555.

ปกป้อง ศรีสนิท. “ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในวิธีพิจารณาความอาญา.” ในยืนหยัดบนหลักนิติธรรม, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552.

ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน พยานหลักฐานที่ต้องห่ามมิให้รับฟัง. พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2557.

พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้ง 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555.

สนธยา จันทร์วิภาสวงศ์. พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สูตรไพศาล, 2546.

สัญญา บัวเจริญ. ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี (ฉบับอ้างอิงกฎหมายและแก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน). กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2544.

สุริยา ปานแป้นและอนุวัฒน์ บุญนันท์. คู่มือสอบกฎหมายปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556.

โสภณ รัตนากร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2557.

สำนักวิจัยและวิชาการ. สำนักงานศาลปกครอง. สิทธิของคู่กรณี ในกระบวนการพิจารณาทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เพรส จำกัด, 2554.

อุดม รัฐอมฤต. “การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นเจ้าพนักงาน.” ในยืนหยัดบนหลักนิติธรรม. จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552.

_____. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

อุทัย อาทิเวช. คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พริ้นติ้ง, 2555.

_____. คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พริ้นติ้ง, 2555

_____. รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พริ้นติ้ง, 2554.

บทความวารสาร

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. “สิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง.” วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 34. ฉบับที่ 2. (มิถุนายน 2547) : น.326.

ประธาน วัฒนวาณิชย์. “ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม.” วารสารนิติศาสตร์. เล่มที่ 2. ปีที่ 9. (2520) : 153.

พรเพชร วิชิตชลชัย. “การสอบสวนไม่ใช่เงื่อนไขการฟ้องคดีอาญาต่อศาลในระบบกฎหมายสหรัฐอเมริกาข้อพิจารณาในการวิเคราะห์บทตัดพยานหลักฐาน.” รพี 49. คณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 58. (2548) : 116.

พนัส ทัศนียานนท์ และ จิรศักดิ์ พรหมทอง. “ดุลพินิจของอัยการกับหลักความเสมอภาคตามกฎหมาย.” วารสารอัยการ. ปีที่ 4. ฉบับที่ 39. (มีนาคม 2524) : 73-79.

รณกรณ์ บุญมี. “สิทธิที่จะนิ่งในคดีอาญาของประเทศอังกฤษ.” วารสารนิติศาสตร์. เล่มที่ 2. ปีที่ 38. (มิถุนายน 2552) : 304.

วรรณชัย บุญบำรุง. “รูปแบบกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาและกระบวนพิจารณาด้วยลายลักษณ์อักษร.” วารสารนิติศาสตร์. เล่มที่ 1. ปีที่ 31. (มีนาคม 2544) : 118.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. “ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามแนวทางในรัฐธรรมนูญแก่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.” บทบัณฑิตย์. เล่มที่ 54. ตอนที่ 4. (ธันวาคม 2541) : น.61.

อุดม รัฐอมฤต. “การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย : หลักและข้อยกเว้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส.” วารสารนิติศาสตร์. เล่มที่ 1. ปีที่ 20. (มีนาคม 2533) : 70.

_____. “การฟ้องคดีอาญา.” วารสารนิติศาสตร์. เล่มที่ 2. ปีที่ 22. (2537) : 241.

วิทยานิพนธ์

ชลลดา จินตเสถียร. “ข้อยกเว้นการห้ามรับฟังพยานฟลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ ตามมาตรา 226/1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

ปัญญา แสวงสุข. “กระบวนการตรวจสอบก่อนการพิจารณาคดี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

ยิ่งพรัณณฐ์ คำภูเวียง. “เขตอำนาจสอบสวนคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

วัสสิก ศรีแก้ว. “การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา : ศึกษากรณีการให้เอกสิทธิ์ตามสถานะของพยานบุคคล.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2553

วีระวุธ ชัยชนะมงคล. “ระบบควบคุมกระบวนการสอบสวนคดีอาญา : ทัศนะของพนักงานสอบสวน ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ กองบัญชาการตำรวจนครบาล.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

วรินทร กรานพิกุล. “การรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ต้องสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในกระบวนการสอบปากคำชั้นพนักงานสอบสวน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.

สุภี สมสวัสดิ์วิบูลย์. “เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

สุวัฒน์ อุตส่าห์พานิช. “การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษากระบวนการได้มาซึ่งถ้อยคำของบุคคลก่อนหรือหลังตกเป็นผู้ต้องหา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2552.

องอาจ มีคุณสมบัติ “การตรวจสอบความจริงในคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง : ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

อาจารีย์ มณีนุตร์. “สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา : ศึกษาปัญหาข้อกฎหมายกรณีจำเลยอ้างตนเองเป็นพยานตามมาตรา 233 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.

อิศราวุธ อ่อนน้อม. “หลักการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2540.

อุทุมพร จุลนิพิฐวงษ์. “คำฟ้องคดีอาญาศึกษาบทบาทศาลในชั้นประทับฟ้อง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2556.

เอกสารอื่น ๆ

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 30 การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2556

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

Books

Catherine Elliott. French criminal law. Devon: Willan Publishing, 2001.

Ed cape, et al. Effective criminal defence in Europe. Antwerp : Intersentia, 2010.

Erika Fairchild and Harry R. Dammer. Comparative criminal justice systems. 2nd edition. Belmont : Wadsworth/Thomson Learning, 2001.

Herbert Packer. The limit of the criminal sanction. California : Stanford University Press, 1968.

John Bell, et al. Principles of French law. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2008.

Richard May. Criminal evidence, 3rd ed. London : Sweet & Maxwell Ltd., 1995.

Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King. Criminal procedure. 3rd ed. St. Paul, Minn. : West Group, 2000.

Articles

Kathryn E. White. “What have you done with my lawyer: The Grand jury witness’s right to consult with counsel.” Loyola of Los Angeles law review. Vol.32. Iss.3. (1999) : 927.

Leah Kaplan. “CPL § 190.52: Statute amended to give Grand jury witnesses limited right to counsel.” St. John’s law review. Vol.53. Iss.1. (2012) : p.140.

Manfred Pieck. “Witness privilege against self-incrimination in the civil law.” Villanova law review, Vol.5. Iss.3. (1960) : 378.

Michael G.Heitz. “The rights of a witness before the Grand jury.” Missouri law review. Vol.43. Iss.4. (1978) : 715

R. Michael Cassidy. “Silencing Grand jury witness.” Indiana law journal. vol.91. no.4. (2016) : 4.

William B. Lytton. “Grand jury secrecy--time for a reevaluation.” The journal of criminal law & criminology. Vol.75. No.4. (1984) : 1101.

Other Materials

4th Amendment

5th Amendment

Code de procédure pénale.

Federal rules of criminal procedure rule

Massachusetts criminal procedure rule

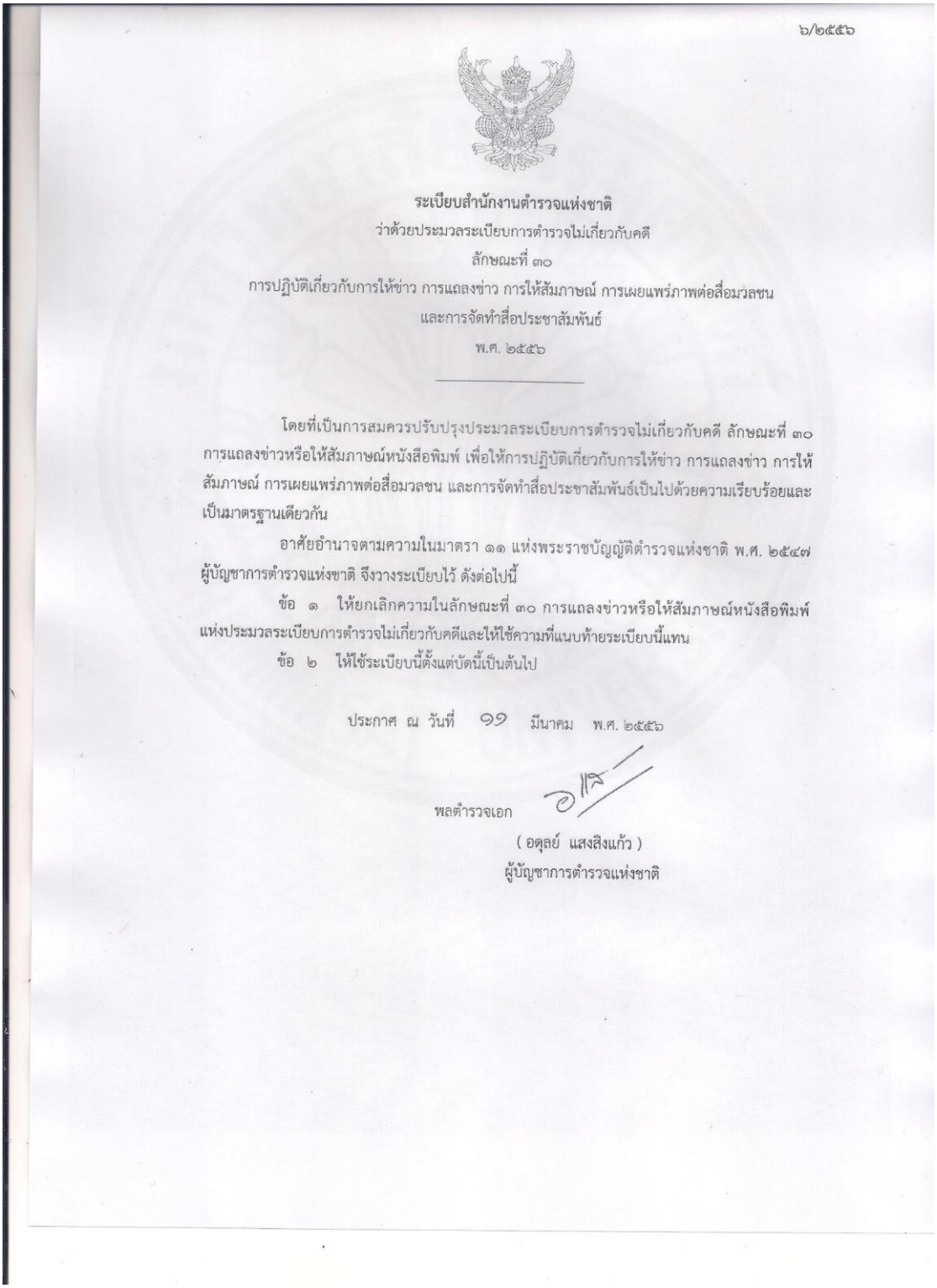
New York Criminal Procedure Law Article

U.S. Attorneys' Manual

ภาคผนวก

ภาคผนวก

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 30 การปฏิบัติที่ไม่เกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

๖/๒๕๕๖

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี
ลักษณะที่ ๓๐
การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน
และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์
พ.ศ. ๒๕๕๖

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๐ การแถลงข่าวหรือให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ เพื่อให้การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ จึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกความในลักษณะที่ ๓๐ การแถลงข่าวหรือให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ แห่งประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีและให้ใช้ความที่แนบท้ายระเบียบนี้แทน

ข้อ ๒ ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

พลตำรวจเอก
(อดุลย์ แสงสิงแก้ว)
ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

ลักษณะที่ ๓๐

การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

เพื่อให้การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้รับรู้ผลการปฏิบัติงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้อย่างถูกต้องตรงกัน ธำรงไว้ซึ่งภาพลักษณ์ที่ดี ให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น เชื่อถือและศรัทธา ยินดีให้ความร่วมมือกับข้าราชการตำรวจและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และการอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์หรือยานพาหนะในการถ่ายทำภาพยนตร์ ละคร โฆษณาหรือบันทึกภาพนิ่งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงให้ทุกหน่วยงานและข้าราชการตำรวจถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนี้

ข้อ ๑ การให้ข่าว แถลงข่าว และให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน

๑.๑ ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว และให้สัมภาษณ์

๑.๑.๑ ให้หัวหน้าหน่วยงานซึ่งมียศตั้งแต่พันตำรวจตรีขึ้นไป หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเฉพาะ หรือผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง เฉพาะงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

กรณีที่ปรากฏมีข่าวในทางเสื่อมเสียเกี่ยวกับหน่วยงานใด ให้หัวหน้าหน่วยงานตามวรรคหนึ่งรายงานข้อเท็จจริงให้ผู้บังคับบัญชาทราบโดยด่วนและพิจารณาแถลงข่าวนั้น ซึ่งรวมถึงการให้สัมภาษณ์หรือการไปร่วมรายการทางวิทยุหรือโทรทัศน์หรือการให้ข้อมูลข่าวสารทางสื่ออื่น ๆ ด้วย

๑.๑.๒ ข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่งหรือยศต่ำกว่าข้าราชการตำรวจตาม ๑.๑.๑ หากประสงค์จะเป็นผู้ให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง ให้ขออนุญาตเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้มีอำนาจตาม ๑.๑.๑ หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคง การบังคับใช้กฎหมาย หรืออาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคล ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจตาม ๑.๑.๑ เท่านั้น

๑.๑.๓ กรณีที่ข้าราชการตำรวจตำแหน่งต่ำกว่าผู้บังคับการประสงค์จะให้สัมภาษณ์ เป็นพิธีกร ผู้ดำเนินรายการ หรือเข้าร่วมรายการต่าง ๆ ที่มีการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนทุกแขนงเกี่ยวกับการให้ความรู้ ชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือดำเนินการอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน นอกเหนือจากการดำเนินการตาม ๑.๑.๑ ให้ขออนุญาตต่อผู้บังคับการ

๑.๒ แนวทางปฏิบัติในการให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง

๑.๒.๑ ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ต้องปฏิบัติภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น ควรระมัดระวังถ้อยคำหรือกิริยาท่าทางอันจะเป็นการล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น และควรใช้ถ้อยคำที่เป็นกลางเพื่อไม่ให้เป็นการประจาน ดูหมิ่นเหยียดหยามผู้อื่น

๑.๒.๒ ห้ามให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

๑.๒.๒.๑ เรื่องที่มีผลกระทบต่อการรักษาความปลอดภัยของประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๑.๒.๒.๒ เรื่องหรือข้อความที่จะทำให้เกิดการเสียหายแก่ทางราชการ

๑.๒.๒.๓ เรื่องที่เกี่ยวกับคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่อันเป็นระเบียบการภายใน และคำสั่งหรือระเบียบการใด ๆ ที่ถือเป็นความลับ

๑.๒.๒.๔ เรื่องที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือจะเกิดการเสียหาย ทั้งชื่อเสียงหรือผลประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ความผิดฐานหมิ่นประมาท และเรื่องอื่น ๆ ในลักษณะทำนองเดียวกัน

๑.๒.๒.๕ เรื่องที่อาจส่งผลกระทบหรือเสียหายต่อคดี โดยเฉพาะคดีที่อยู่ในระหว่างการสืบสวนหรือสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น เช่น การเปิดเผยเกี่ยวกับเทคนิควิธีการปฏิบัติงานที่ควรปกปิดเป็นความลับ แนวทางการสืบสวนสอบสวน การจับกุม ตรวจค้น และการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ในทุกขั้นตอน เป็นต้น

๑.๒.๒.๖ เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ไม่เหมาะสม ซึ่งถ้าหากเปิดเผยต่อประชาชนอาจเป็นแบบอย่างที่บุคคลอื่นจะถือเอาเป็นตัวอย่างในการกระทำขึ้นอีก เช่น แผนประทุษกรรมต่าง ๆ ของคนร้าย หรือวิธีการที่แสดงถึงการฉ้อโกง การกระทำอัตวินิบาตกรรม และวิธีการอันชั่วร้ายอื่น ๆ

๑.๒.๓ การให้สัมภาษณ์โดยมีสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์ในลักษณะเป็นคนกลาง ให้ชี้แจงข้อเท็จจริงด้วยความสุภาพเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ

๑.๒.๔ ห้ามนำหรือจัดให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยาน มาให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง ยกเว้นกรณีที่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดีและสาธารณชน หรือได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือพยาน โดยให้ขออนุญาตเป็นหนังสือต่อผู้บัญชาการที่รับผิดชอบคดี

ไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม ห้ามนำผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน ๑๘ ปีบริบูรณ์ พระภิกษุ สามเณร นักพรต นักบวช ผู้เสียหายที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ มาให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นอันขาด รวมตลอดถึงการชี้ตัวผู้ต้องหาในลักษณะที่เป็นการเผชิญหน้าต่อสื่อมวลชนทุกแขนง

๑.๒.๕ เพื่อให้เกิดความชัดเจนเป็นประโยชน์ในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนทุกแขนงและให้ประชาชนได้รับทราบข่าวที่ไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ควรจัดเตรียมเอกสารที่มีรายละเอียดของข้อมูลที่เปิดเผยได้ประกอบการแถลงข่าว โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เกี่ยวข้องในคดีและรูปคดี

๑.๒.๖ เรื่องที่เกี่ยวกับนโยบายของแต่ละหน่วยงาน ให้เป็นหน้าที่ของหัวหน้าหน่วยงาน หรือโฆษก หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น จะเป็นผู้ให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์

๑.๒.๗ กรณีที่เกิดเหตุการณ์รุนแรงหรือสถานการณ์วิกฤติที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและภยันตรายของประชาชน ให้ถือปฏิบัติในการให้ข่าว การแถลงข่าว ให้สัมภาษณ์หรือประชาสัมพันธ์ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ

ข้อ ๒ ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสื่อมวลชน ให้ถือปฏิบัติดังนี้

๒.๑ ห้ามนำสื่อมวลชนทุกแขนงไปทำข่าวหรือถ่ายภาพในขณะเข้าปฏิบัติการตรวจค้นจับกุม เว้นแต่เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี

๒.๒ ห้ามเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนหรือพนักงานสอบสวนอนุญาตหรือจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงถ่ายภาพในห้องสืบสวนหรือห้องสอบสวนในขณะทำการสืบสวนสอบสวน เว้นแต่เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี

๒.๓ ห้ามอนุญาตหรือจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงถ่ายภาพ สัมภาษณ์ หรือให้ข่าวของบุคคลต่อไปนี้

๒.๓.๑ ผู้ต้องหาในระหว่างการควบคุมของตำรวจทั้งภายในและภายนอกที่ทำการหรือสถานีตำรวจ

๒.๓.๒ เหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหาย รวมทั้งภาพที่มีลักษณะอุจาดหรือทารุณโหดร้าย หรือล่วงละเมิดสิทธิบุคคล หรือส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง เกียรติยศและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เว้นแต่พนักงานสอบสวนดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี หรือได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหาเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหาย

๒.๔ ห้ามจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงเข้าทำข่าวขณะเมื่อมีการให้ผู้ต้องหานำพนักงานสอบสวนไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และหลีกเลี่ยงการให้สัมภาษณ์ใด ๆ ในลักษณะเป็นการโต้ตอบระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้ต้องหาหรือบุคคลใด โดยมีสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นผู้สัมภาษณ์เนื่องจากอาจเป็นเหตุให้เสียหายแก่รูปคดี

ข้อ ๓ การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเข้าร่วมหรือประกอบฉากถ่ายทำภาพยนตร์ ละคร โฆษณาหรือบันทึกภาพนิ่ง เพื่อเผยแพร่ภาพทางสื่อมวลชนทุกแขนง ให้ผู้ขออนุญาตยื่นเรื่องพร้อมบท (Script) และเนื้อหาที่จะนำเสนอต่อหัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับการร้องขอ แล้วให้หัวหน้าหน่วยงานนั้นพิจารณามีความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นจนถึงผู้บังคับการ เว้นแต่อุปกรณ์หรือยานพาหนะใดที่ระเบียบกำหนดไว้ ให้ขออนุญาตผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป ก็ให้ดำเนินการตามระเบียบนั้น

ให้ผู้บังคับการพิจารณาบท (Script) และเนื้อหาในการอนุญาต โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการและภาพลักษณ์ที่ดีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นสำคัญ

เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ให้หัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับการร้องขอเป็นผู้ดูแลสถานที่ อุปกรณ์ และยานพาหนะของทางราชการมิให้เกิดความเสียหาย

ข้อ ๔ การกำกับดูแลและควบคุมการปฏิบัติ

๔.๑ ให้สำนักงานจเรตำรวจ กองสารนิเทศ และผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหน่วยงานระดับกองบัญชาการและกองบังคับการกำกับดูแลและควบคุม หากพบการกระทำที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าวและให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์หรือยานพาหนะของทางราชการ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ อันอาจก่อให้เกิดความเสียหาย แจ้งข้าราชการตำรวจผู้นั้นยกเลิกการกระทำดังกล่าว หรืออาจจะมีข้อเสนอแนะในทางที่เหมาะสมด้วยก็ได้

๔.๒ ให้โฆษกหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายของทุกหน่วยงานร่วมกำกับดูแลและควบคุมการให้ข่าว การแถลงข่าวและการให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนของข้าราชการตำรวจในสังกัดอีกทางหนึ่ง เพื่อให้เกิดความรอบคอบและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๔.๓ ให้ทุกหน่วยงานพิจารณาตรวจสอบรายละเอียดและเนื้อหาในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ทั้งก่อนและหลังการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ก่อนนำออกเผยแพร่ ให้มีความเหมาะสมและเกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

(ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๐ การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชนและการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวสุจิภา ปิ่นศรีเพ็ชรกูล
วันเดือนปีเกิด	28 มิถุนายน 2529
วุฒิการศึกษา	- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2552 - สอบไล่ได้ความรู้ชั้นเนติบัณฑิตของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 63 ปีการศึกษา 2553